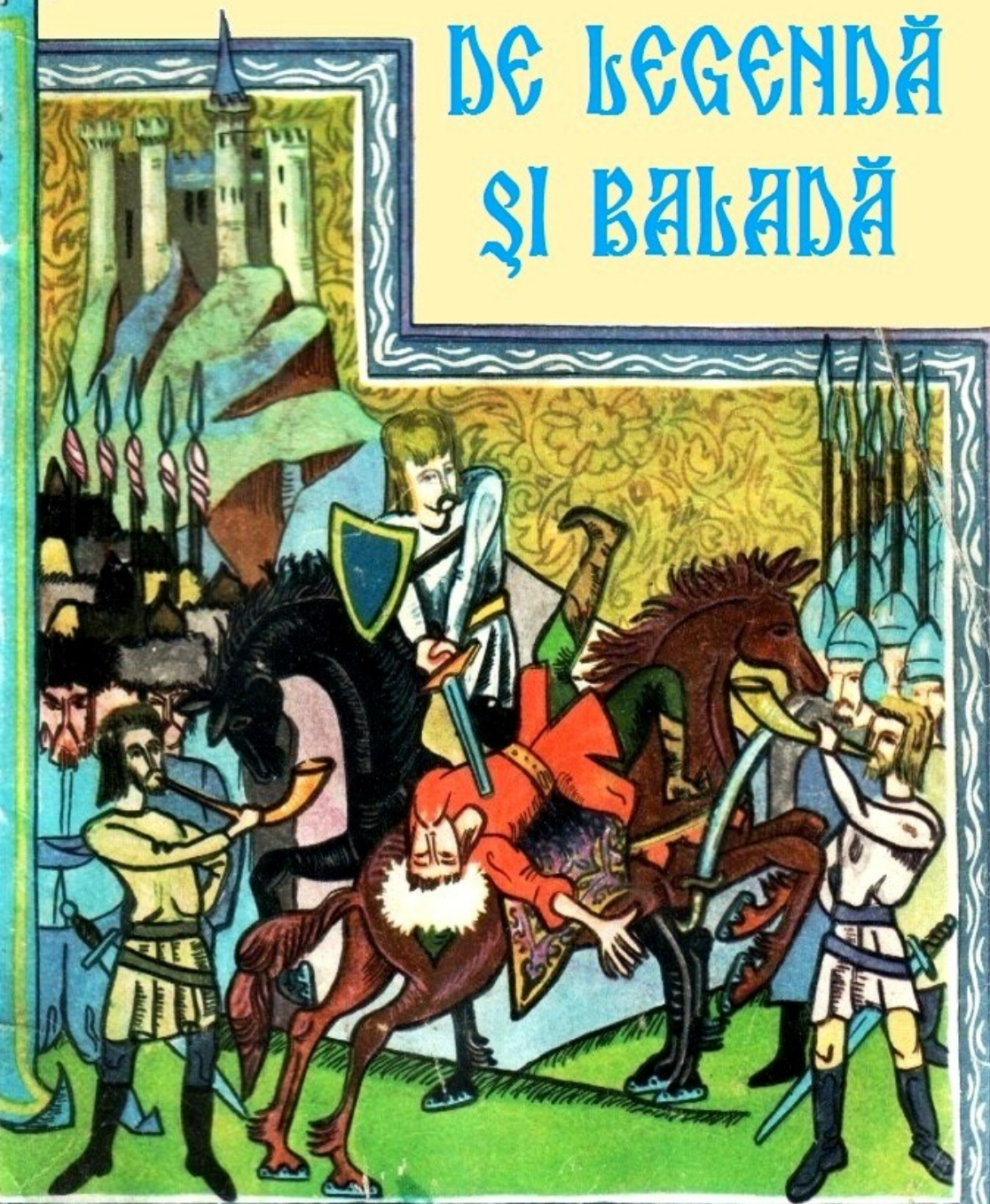
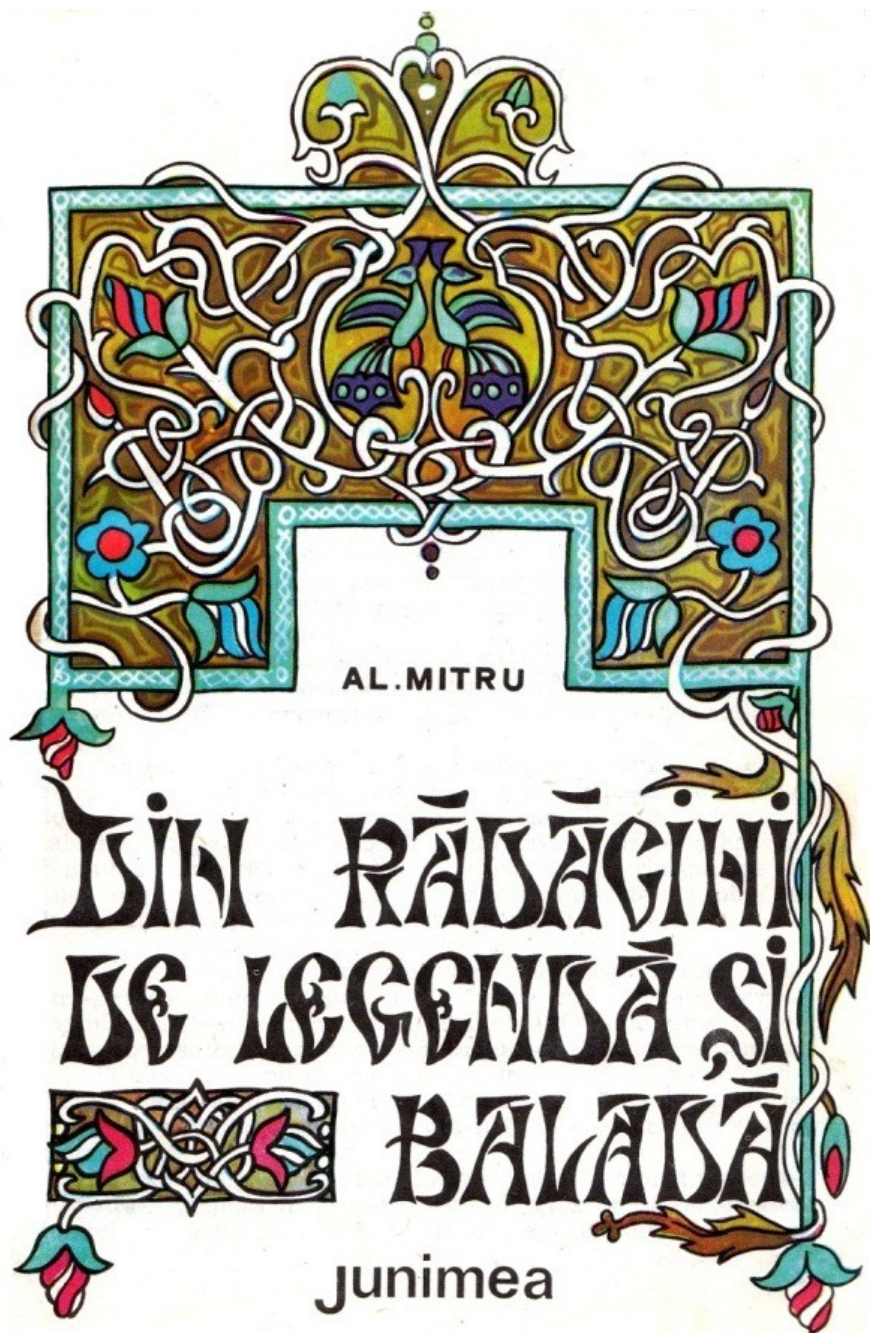

AL. MITRU

DIN RĂDĂCINI DE LEGENDĂ ȘI BALADĂ

AL. MITRU

DIN RĂDĂCINI
DE LEGENDĂ ȘI
BALADĂ

Junimea

Cuprins

Fata stejarului.....	5
Marcoș-Craiul.....	12
Siret – voinicul.....	19
Novăceștii I.....	25
Măgdălina.....	25
Cântecul.....	32
Balaurii de aur.....	37
Novăceștii II.....	44
Gruia plugar.....	44
Corbul.....	49
Ioviță.....	63
Paloșul străbunului Dragoș.....	70
Cinci ulmi.....	78
Hodina vântului.....	85
Rugul.....	93
Auzit-ați d-un Jian?.....	103
Același țel.....	165
Poarta.....	182
Câteva din isprăvile lui.....	197
Miu-al-Florilor-cel-născut-cântând-și-râzând.....	197
Cântecul starostelui de bilci.....	199
Cântecul de la „Fagul Miului”.....	206
Cântec despre zbor.....	214
Cântecul burdufului cu galbeni.....	220
Cântec pentru îmbrăcatul miresei.....	226
Cântecul noii ispravnicii.....	230
Cântec de spânzurătoare.....	234
Cântecul ciulinilor.....	240

Cântec după placul lui.....	243
Cântec ca la cramă.....	248
Cântece cu ostroveni.....	254
Cântec de ocnă.....	259
Cântecul cu fata pescarului.....	265
Cântec de descântec.....	271
Cântecul chervanului.....	276
Cântecul fetelor răpite.....	282
Cântecul de la iad.....	285
Cântec călugăresc.....	290
Cântecul de batjocură.....	295
Cântecul hangerelor.....	299
Cântecul pentru Jii.....	304

Fata stejarului

Bătrânii povestesc că, în vremea de demult, s-ar fi aflat pe pământ păduri, ape, stânci, prăpăstii, cetăți și multe altele, ale căror însușiri erau cu totul și cu totul neobișnuite.

Stră-stră-stră-străbunicul meu, bunăoară, ne-a lăsat cuvânt nouă, urmașilor, că el ar fi călcat odinioară într-o pădure vrăjită. Acolo, în căsuța de lemn a pădurarului, a cunoscut o fată. Și, fiind acea pădure vrăjită, așa cum susținea cu tărie el, a simțit deodată ceva ce nu mai simțise încă.

(Se pare doar că, în noaptea aceea, și razele de lună ce se furișau argintii prin frunzișuri, ca și miresmele fără pereche ale florilor fuseseră vrăjite.)

A simțit deci o înfiorare puternică străbătându-i întreaga ființă.

(Se pare însă că și fata, o codană de, hai să spunem, vreo paisprezece sau cincisprezece ani, se lăsase, la fel, cuprinsă de vrajă).

Așa încât, uitând să-i mai ceară învoirea părintelui – care, altminteri era destul de aspru și nu s-ar fi înduplecat cu una cu două – și (fiindcă nu aveau, ca Făt-Frumos, la îndemână vreun cal fermecat, pe care să-l îmbie întâi cu-o tavă de jăratec și apoi să fi putut străbate călare pe șalele lui văzduhurile) prinzându-se de mână au pornit împreună, tiptil, pe cărări cunoscute mai bine de fată decât de băiat, și astfel au ieșit în lume.

Ce-a urmat ar fi prea mult de povestit.

Pe scurt v-aș putea spune doar că fata aceea a devenit stră-stră-stră-străbunica noastră. Iar mărturie neîndoielnică despre faptul că așa s-au petrecut lucrurile și nu altfel, este însuși faptul că eu,

povestitorul, am răsărit și viețuiesc și astăzi pe pământ.

Ei bine, ca să nu ne mai pierdem în vreo risipă de ne folositoare cuvinte, aflați că despre o altă pădure vrăjită am auzit, la rândul-mi, amintindu-se într-o stră-stră-străși mai străveche cântare.

Era această pădure atât de deasă și întunecată încât nici stră-stră-stră-străbunica mea – dacă ar fi încercat să-și călăuzească iubitul, cu gândul de a răzbi la lumină – și oricât era ea de iscusită în a găsi cărările cele mai tainice, luându-se doar după urmele sălbăticiunilor prin codrii – n-ar fi izbutit.

Iar, în mijlocul acestei păduri vrăjite, cunoscută altădată sub numele de „pădurea zânelor“, pe o măgură înaltă, la marginea luciului de oglindă a unui lac, creștea un stejar care putea cânta și vorbi.

Cei care poposeau și își căutau adăpost în pădure, la ceasul când amurgul o învăluia în umbre, și mai ales pe vreme de furtună – când vântul se azvârle mânios, zguduind și frângând crengile – puteau auzi glasul și mai ales cântecul acelui stejar falnic.

Pentru aceia care nu știu, ar fi trebuit poate să mai adaug că, în locul unde stătea înfipt, cu rădăcinile lui de fier, stejarul, se afla înaintea palatului zânelor.

Un bătrân, rău și hidos vrăjitor, o zărise cândva pe regina zânelor și dorința lui cea mai aprigă era să și-o capete de soție.

Regina, care era frumoasă și bună, firește, n-a primit, deși bătrânul tot stăruia într-una fie făgăduindu-i câte-n lună și-n stele, fie amenințând-o cu înfricoșătoarea sa răzbunare.

Până la urmă însă, dându-și limpede seama că ea nu va primi niciodată să fie a lui, a urzit niște vrăji și a schimbat lăcașul reginei zânelor în stejarul despre care se povestește că s-ar afla și astăzi la țărmul unui lac (deși nu se mai știe unde-i și care-i numele lui). Și, în stejar, a închis-o pe zână.

Zâna a plâns și s-a zbătut. Suratele ei s-au trudit să desfacă, prin toate mijloacele pe care le cunoșteau, închisoarea de trunchi a stejarului. Însă n-au izbutit.

Au reușit numai să afle că zâna ar fi putut ieși din acel trunchi doar dacă în locul ei ar fi primit să intre, de bunăvoie pentru o sută de ani, un bărbat tânăr.

Dar unde să găsească ele un asemenea om care să-și jertfească tinerețile chiar și pentru o regină a zânelor?

Cu toate astea, s-au răspândit care pe unde a putut și-a știut, prin sate și orașe, dând veste pretutindeni că mândra lor regină e osândită la închisoare de către vrăjitorul care-o dorește. Dar ar putea s-o scape oricine, care s-ar închide, de bunăvoie, în locul ei, în trunchi. Iar zâna ar rămâne liberă să aducă binele pe lume, așa cum îi era menirea.

Și, dacă se găsește un asemenea bărbat, acesta este chemat să vină. Drept cea mai scumpă răsplată, frumoasa lor regină s-ar fi lăsat îmbrățișată de el.

Cu toată această făgăduială, tinerii, câți aflau înștiințarea răspândită de zâne, nu se înghesuiau să-și jertfească libertatea și viața.

— O fi frumoasă peste poate regina zânelor și sărutarea ei o fi mai dulce decât mierea, dar și ca să plătești un preț atât de ridicat pentru o singură îmbrățișare ar fi o nebunie.

Și, după ce le ascultau pe zâne, de cele mai multe ori pe înserate, grăindu-le fie prin murmurul izvoarelor, fie prin șopotul duios al florilor și frunzelor clătinate de vânt, își luau repede seama.

— Sunt prea multe fete pe lume, nălțuțe, subțirele, micuțe, rotunjoare, rumene, visătoare și care de care mai pline de haruri, își spuneau ei. N-or fi având îmbrățișare atât de neasemuită cum este aceea a zânei, dar nici atât de scumpă. Și dacă nu ai fragi, se știe, dator ești să te mulțumești și cu mure. Doar sănătoși, în viață și veseli să rămânem!

Trecuse vreme multă de când tot umblau zânele ispitind tinerii cu îmbrățișarea reginei lor, dar încă nimeni nu se învoise a se jertfi pe sine chiar pentru un asemenea preț.

Atâta că o veste azvârlită în lume uneori pleacă, fuge iute, alteori se târăște, dar undeva, de la o vreme, ajunge și asemenea unei semințe, dacă are puțin noroc, se prinde.

Tot așa vestea răspândită de zâne a ajuns, într-o seară, la hanul numit de popor „al minunilor“. Și poporul îl numea așa fiindcă la hanul acesta poposeau cântăreții, făuritorii de stihuri, cei care zugrăveau cu penelul priveliști și cioplitorii în piatră sau lemn, adică, într-un cuvânt, cei care nu trăiau ca toți oamenii: săpând ogoarele, meșterind botfori, veșminte sau alte multe lucruri folositoare, ci încercau să-l întrecă pe însuși Dumnezeu, născocind: cuvinte, culori, forme și sunete, hrănindu-se, în loc de bucate, cu visuri.

Iar unul dintr-aceștia, un tânăr cântăreț, aflând că zâna ar putea să-și plătească eliberarea cu-o îmbrățișare, s-a ridicat din jilțul în care sta, și-a spus că, pentru un asemenea preț, el unul este gata să îndure orice.

Au încercat ceilalți să-l sfătuiască, arătându-i că fapta odată săvârșită nu mai are întoarcere, și deci să fie înțelept și să cugete bine.

Dar tânărul cântăreț se și pornise către locul osândeii reginei zânelor și, după ce a îmbrățișat-o, i-a luat locul în stejar.

Atâta că din îmbrățișarea aceea fără pereche – precum se povestește – zâna a rămas grea. Și, în puțină vreme, a născut o fetiță. Și fiindcă părintele fetei era cântărețul cel închis în stejar, nu i s-a dat acesteia niciun nume, ci oamenii i-au spus Fata stejarului.

Copila a crescut în cântecele tatălui său, pe care ea i le putea asculta și înțelege mai bine decât alții, ca și în

mângâierile mamei, regina zânelor.

Zânele o hrăneau cu laptele sălbăticiunilor ca și cu mierea sau fructele strânse de ele, cu grijă, în revărsatul zorilor din pădure.

Astfel a crescut mare și neînchipuit de frumoasă.

Îi venise vremea de măritiș. Iar, într-o zi, trecând prin pădure, la vânătoare, fiul unui voievod a zărit-o pe când se scălda în lac. Și-a îndrăgit-o atât de tare, încât a hotărât să facă tot ce-i va sta în putință ca s-o ia de soție.

Fiul voievodului era înalt, cu părul auriu în bogată revărsare pe umeri, avea ochii străpungători și, pe deasupra, era și nespus de viteaz.

Fata l-a îndrăgit și ea.

Numai că zânele mărturisiseră și ceea ce mai era vrăjit de vrăjitorul cel rău și anume: dacă Fata stejarului s-ar fi măritat, mama sa, regina zânelor, s-ar fi prefăcut într-o bufniță.

Plângând, Fata stejarului i-a împărtășit fiului de voievod taina.

Acesta, înflăcărat în dragostea lui, a început să roage toate bunele stihii ale lumii să-l ajute s-o dobândească pe Fata stejarului fără a le pricinui vreun rău fie ei, fie alor săi.

Dintâi a rugat ziua care înălbise văzduhul. Dar ziua i-a răspuns că ea nu știe cum l-ar putea sprijini întru împlinirea dragostei lui.

A rugat atunci noaptea. Dar și ea s-a arătat neputincioasă,

Unde să se mai ducă? Pe cine să mai cheme?

Prin pădure sufla în acel ceas de cumpănă vântul. Și l-a rugat pe el să-l ajute.

Vrăjitorul cel rău a auzit chemarea. Și-a prefăcut un glas ca al vântului și i-a răspuns flăcăului că el îl va ajuta. Și, deci, să-i dea ascultare.

Cu acest țel îi împrumuta un cal din grajdurile lui. Să

ia în brațe fata, să o urce în șa și să gonească astfel până la palaturile voievodului, unde să o ascundă.

Flăcăul, orbit de dragoste, a vrut să-i dea ascultare.

Dar fata, care moștenise, la rândul său, ceva din puterile reginei zânelor, ca să nu-i aducă o nouă nenorocire mamei, s-a prefăcut într-o mreană, care a lunecat în undele de cleștar ale lacului.

Vrăjitorul l-a preschimbat pe băiat într-un pescar și i-a dat un năvod în mâini. Pescarul și-a întins năvodul și a prins peștele.

Peștele s-a transformat într-o albină ce s-a pierdut printre copaci.

Vrăjitorul nu s-a lăsat. L-a prefăcut pe băiat într-o mierlă, care a început să zboare căutând prin poieni albina.

Atunci albina s-a prefăcut într-o floriceică pe câmp. Iar băiatul a luat înfățișare de cosaș, care reteza de zor otava.

Deznădăjduită, fata a devenit o căprioară și pe flăcău vrăjitorul l-a făcut un vânător. Vânătorul a azvârlit un laț prinzând grumazul căprioarei. Atunci din stejar a răsunat un cântec atât de trist, încât toate duhurile bune ale pădurii s-au adunat fiecare de pe unde se găseau. Și, cu puteri unite, l-au preschimbat pe preaputernicul vrăjitor într-un lup. Acesta era gata să se azvârle asupra căprioarei și s-o sfâșie când, vânătorul a tras în lup o săgeată.

Lupul a căzut.

Vrăjile cele rele s-au risipit. Cântărețul a părăsit trunchiul în care singur se învoise să fie zăvorit. Regina zânelor îl aștepta.

Iar fata stejarului a putut face nunta atât de mult râvnită cu iubitul ei.

Marcoș-Craiul

Călări, neguroși – fiecare având, pe câte doi sau trei cai, legați frâu de coadă, în urma lui, avuțiile răpite din ținuturile pe care le călcaseră în picioare și le jefuiseră – oștenii îngrozitorului Marcoș înaintează către ținuturile înghețate bocnă ale Gerului.

Fiecare e închingat cu arme de sus și până jos. Poartă asupra lor săbii, sulite, arcuri, dar și pistoale și puști. Zăbalele și scările cailor sunt din argint. Paftalele și cătărămile de pe veșminte, de aur. Iar coburii sunt încărcăți vârf cu diamante, rubine și alte nestemate.

Nu este țară pe lume ale cărei hotare să nu le fi călcat și nu este pământ sau apă să nu le fi întinat.

Oriunde ajung, mersul le este însoțit de vaiere și jale. Femeile și fetele batjocorite, copiii luați în sulite și bărbații uciși, nu însă înainte de a-i sili să-și sape ei singuri mormintele în care aveau să fie zvârliți.

Blestemele celor călcați și urgisiți de oastea cumplită a craiului urcă până la cer.

Cerul rămâne însă și surd și mult în fața tuturor acestor grozăvii. Iar cel care conduce nimicitoarea oaste nu este altcineva decât bătrânul Marcoș, nebiruitul crai, ale cărui palate sunt zidite din aur, bătute-n pietre scumpe și aflate în mijlocul unor grădini atât de înmiresmate de flori și răcorite de havuzuri cu ape țâșnitoare așa cum nici raiul cel atât de slăvit de poeți n-a avut niciodată parte.

Și priviți-l pe Marcoș. Nu știe ce e râsul. N-a zâmbit soarelui nici când era copil. Acum după o viață îndelungată petrecută în lupte, gura, cu care nu știe face altceva decât să poruncească încălcări de hotare, pârjol, sânge și moarte, își are colțurile buzelor lăsate în

jos.

Singura mulțumire îi este numai de a-i sili pe cei asupra cărora călcâiul lui apasă fără nicio îndurare să-l cinstească asemenea unui zeu, îngenuncheați și cu obrazul în tină.

Când îi vede pe oameni însângerați de bici, despuiți și flămânzi, nevoiți totodată să strige că-s bucuroși pentru că li-e stăpân, când îi stoarce de vlagă, punându-i la munci grele, când le ia tot ce au, chiar și copilele, ca să-și desfete simțurile toate cu frumusețea și prospețimea lor, atunci sunt singurele clipe când Marcoș își închipuie că este fericit.

De data aceasta însă cumplita oaste înaintează într-un loc încă necălcat, în țara Gerului și a Crivățului cea fără de pereche.

Craiul cu barba lui căruntă, în smocuri, lungă până la brâu, cu buzele înmuiate în fiere și cu ochi fioroși călărește în frunte.

Cititorii în stele l-au prevenit că drumul acesta greu este plin de primejdii. Dar el, care se știe cel mai dârz și mai biruitor crai din câți a avut lumea, nici n-a vrut să-i asculte.

A poruncit ca toți aceștia să fie legați la stâlpi și bătuți cu toiagul că nu-i dau prevestiri bune. Și n-a vrut ca măcar să-și mai încetinească înainatarea spre țara Gerului și-a Crivățului cea plină de capcane.

Și iată că, în zare, se ivește un sol. Acesta duce în vârful unei sulițe pecetea de gheață a Gerului.

Marcoș face un semn și cei o mie de căpitani ai săi se reped cu armele întinse spre sol, cerându-i să se oprească la o sută de pași în fața craiului.

Numai că solul, călărind pe-o pală de viscol, își face îndată drum mai departe, împingându-i în cele două laturi pe căpitani și-ajunge lângă crai.

Glasul lui e un șuier. Și craiul îl aude spunând:

— Ce cauți tu în țara noastră, prea mărețule crai?

Puterea ta s-a întins până aproape peste întreg pământul. Supuși ai fără număr! Nici nu mai știi să-ți numeri munții, câmpiile și apele pe care le-ai călcat.

— Aceasta este menirea mea! grăiește ritos Craiul.

— Nimeni nu poate avea menirea ca să subjuge lumea. Iar țara noastră este săracă. Nu are orașe, nici târguri. Ci doar deșert de gheață vei întâlni în cale. Nici aur, nici argint, nici pietre prețioase, palate sau grădini nu vei găsi la noi. Mai bine întoarce-te, cât timp nu-i prea târziu.

— Bogată sau săracă, țara voastră se cade să fie tot a mea! se lasă în barbă craiul. Aștept să mă întâlnesc cu stăpânul tău, Gerul, despre care am aflat că neavând palate, nici grădini și nici robi și-a săpat adăpost într-o biată fântână adâncă și pustie. Și câtă să-i vestești că-i dau poruncă aspră să m-aștepte în genunchi cu toată curtea lui.

— Preamărețule crai, mai bine răzgândește-te cât este încă timp!...

— Piei dinaintea mea!

Solul s-a depărtat și îndată se și pierde ca un vârtej de nea pe întinderea câmpiei.

Cum strigă trâmbițele, cu glasul lor de-aramă, poruncile înfiorătorului Marcoș! Și cum, întreaga oaste, călare, își sună armele!

Tobele bat într-una. Căpitanii gonesc de colo până colo, caii lor spulberă în copite zăpada.

Iar glasul lui Marcoș-Craiul tună:

— Peste câteva ceasuri, această sărmană țară a Gerului va fi-n puterea noastră. Și chiar de e pustie va fi o nouă piatră, deși nu prețioasă, în cununa-mi crăiască. Ridicați armele!

Caii se năpustesc sforăind, în galop, spre locul unde Gerul și puțina lui oaste au ieșit din fântână.

Gerul este înalt, cu chică de zăpadă, mai bătrân decât craiul Marcoș, cu toiag, sceptru și cunună de gheață.

Cu toiagul cheamă cârduri-cârduri de corbi. Iar corbii poartă norii de zloată burduhoși. Zloata începe să cadă în valuri peste oastea trufașă a craiului. Întâi o udă bine, pătrunde pân-la oase fiecare oștean. Moaie praful de pușcă și umple trâmbițele, care abia mai sună greoi și răgușit poruncile lui Marcoș. Barba în ghemotoace a bătrânului crai a devenit noroi și veșmintele sale atât s-au încărcat cu apă și zăpadă încât sărmanul cal ce-l duce pe împărat abia-l mai poartă.

Suflă și vântul avan, zvârlind ace de gheață, în fața craiului. Viscolul a început. Și veșmintele ude s-au schimbat în lințolii sub care toți oștenii tremură din băieri.

Armele din mâini stau gata să se piardă.

— Trageți-vă înapoi! șuieră Domnul țării. Puteți încă fugi, rușinos, dar puteți... Tu, Marcoș, ține-te!...

Dar bătrânul Crai Marcoș își scutură veșmântul, își scutură și barba, își scutură amorțeala și iese iar în frunte.

— Ascultați! le răcnește oștenilor din preajmă. Lupta nu e sfârșită. Uite, se lasă noaptea. Și ne vom odihni. Strângeți tot ce-i de lemn, arcuri, paturi de pușcă și tot ce mai poate arde. Și-aprindeți un foc mare. Desmorțiți-vă mâinile. Prindeți în ele săbii și paloșe ascuțite și mâine, în zori de zi, vom reîncepe lupta, vom fi biruitori.

Oștenii îl ascultă. Mâinile lor deprinse să ardă în vâlvătăi casele pașnice și să înjunghie trupuri de femei și copii adună ce-i de lemn. Scapără în amnare și focul se încinge.

În pustiul cel alb, cerul rămâne stins, lipsit de raza lunii, ca și de scânteierea popoarelor de stele. Numai în depărtare sclipește și cununa și sceptrul alb de gheață al stăpânului țării, acel Domn numit Ger.

Acesta mai vestește pe aripă de viscol:

— Puteți încă fugi, rușinos, dar puteți, cât nu s-a făcut ziuă...

Oastea lui Marcoș-Craiul încearcă să-și desmortească mâinile înghețate la fărâma de foc aprinsă cum, necum.

Dar Domnul țării, Ger, suflă peste câmpie. Viscolul se întetește, răscolește tăciunii și îi duce cu el, îi îneacă în zăpadă, și-i stinge sfărâind.

— Puteți încă fugi, rușinos, dar puteți, cât nu este încă ziuă deplin!

— Eu sunt stăpânul lumii, grăiește craiul Marcoș, și nu mă înfricoșez. Am fost și voi rămâne nebiruit. Și, în puțină vreme, am să întorc soarta luptei. Alergați, poruncește oștenilor cu furie, nu departe de-aici, veți zări un lăcaș de închinăciune. Să nu vă închinați, dar smulgeți stranele și tot ce e de lemn, aduceți scândurile și aprindeți alt foc mare, vă încălziți mâinile, prindeți iar săbiile și veniți după mine. Nu s-a născut în lume ceva atât de tare încât să nu-l poată răzbi un împărat ca mine.

Oștenii se pornesc, și după ce găsesc lăcașul cel sărac, îl dezbracă de lemnul din strane și icoane și aprind un foc mare ce luminează noaptea și încearcă să-și desmoartă brațele înghețate.

Din locul unde stă, Domnul Ger suflă strașnic, răscolește tăciunii, îi târăște șuvoi și-i îneacă sub nea.

Mâinilor fără vlagă le scapă săbiile.

— Lemn mai e? întreabă craiul.

— S-a sfârșit. Curând vom îngheța. Și cine va putea să mai lupte pentru măriia ta, să-ntindă stăpânirea lui Marcoș-Crai în lume?

— Fugiți cât mai puteți! șuieră Domnul Crivăț și Ger.

— Nu mai putem fugi dacă nu ne încălzim, de nu ne-adăpostim de acest vânt turbat!

Marcoș încă răcnește:

— Caii sunt vietăți ce ne pot da căldura. Tăiați-i pe de-a rândul, goliți-i cât mai grabnic de tot ce-s măruntaie și înghesuiți-vă în coșurile lor. După ce vă încălziți, vă întoarceți la luptă. N-am să mă las înfrânt

eu, ce-s stăpânul lumii, de-acest pârdaľnic vânt.

Oștenii ınjunghie caii. Le azvârl măruntaiele și se ascund ın trupurile bietelor animale ce îi purtasera de-a lungul și de-a latul ıntregului pământ, călcând tot sub copite, mereu biruitori.

S-au ghemuit ın coșuri, dar viscolul sporește. Și trupurile cailor, cu puțin timp ınainte, vii, pline de căldură, încep să ımpietrească. Oasele li se strâng. Oștenii prizonieri nu le mai pot desface.

Numai bătrânul Marcoș, cu forța lui uriașă, izbutește să frângă oasele armăsarului ın care se-ascunsese și să iasă afară.

Cât cercetează câmpul, zărește numai hoituri de cai, ın fiecare fiind câte-un oștean de-al său.

Cerul este vântat și corbii croncâne. Viscolul bântuie purtând cu el troieni și pulberi de cenușă.

Asta-i tot ce-a rămas din strălucirea craiului și din trufia lui.

Barba și pletele cărunte îi sunt zburľite de vânt. Din spate urlă lupii. Deasupra țipă corbii vestind sfârșitul oștii și stăpânirea morții.

Pașii lui Marcoș-Craiul se ımpleticesc peste câmpia albă, ın timp ce ın urma lui, hohotind, râde Crivățul.

— Te-a mănăť lăcomia și te-a pierdut trufia. Pieri și tu Marcoș-Crai!...

Craiul s-a prefăcut ın stană. O stană ce-și ține ıncă ın mână sabia amenințând pustiul ınghetăť, ın care s-a vrut de asemenea domn fiindcă nu-i ajungeau pământul cel mănos cu grădinile și apele lui.

Siret – voinicul

Și a îndrăgit odată, nepoțică, Siret, voievodul cel voinic, pe zâna cea frumoasă a munților, pe Bistrița.

Poate o fi zărit-o când se ducea la vânatoare prin codri întunecoși ai țării sale, ce se întindea între Prut și munți; Poate a văzut-o întâi în vis!... Destul că a simțit flăcăul cum nu mai poate să trăiască fără dânsa.

Și ce a făcut, ce n-a făcut, căutând-o multă vreme – că i-a mărturisit cât o iubește. Și a cerut-o de soție.

Era chipeș flăcău voievodul: înalt, cu umeri largi. Purta veșmânt din catifea deasupra căruia puneă armura. Pe cap avea cunună de argint, în mână dreaptă buzduganul, la brâu o spadă ascuțită. Zâna l-a îndrăgit la rândul ei pe Siret curând de tot – și atât de tare – încât a hotărât să-i fie soață.

Nu era lucru prea ușor. De se însoțea cu un flăcău din lume, ea însăși devenea muritoare. Își pierdea toate puterile de zână. Și mai era o pricină de teamă, pentru că zmeul cel mai necruțător – numit Inăul – jurase să o aibă pentru sine pe Bistrița.

Și zâna se îngrozea de dânsul; nu pentru ea, – ci pentru acela ce îi era drag acuma, pentru Siret.

Zmeul, Inăul, trimisese un spiriduș să iscodească. Și el aflase că zâna s-a hotărât să facă nuntă cu voievodul. Că deseori își spun cuvinte dezmiardate. Și se privesc pierduți în ochi, zile întregi și nopți.

Și atunci a hotărât într-adevăr să se răzbune.

Cum? Răpunându-l pe Siret și luându-i țara. Făcându-se voievod în locul său. În sinea lui gândea:

„Când am să fiu voievodul unei țări atât de mândre, zâna o să dorească să-i fiu mire“.

Se și vedea tâlharul jucând la nuntă. El: mare, greu și

cu cocoașă pe spinare, cu colții rânjiți. Ea: sprintenă, în rochie albă, având în pletele de aur lămâiță.

Cum socotea a și făcut. Și adunându-și toți fărtații, zmeii cei mai mișei, s-a avântat să pustiască pământul lui Siret.

Voievodul, care știa ce gânduri are zmeul, s-a pregătit pe loc de luptă. Alături de el s-a ridicat întreaga țară. Și după un război lung și crâncen, zmeii au fost goniți peste hotare.

Nu se putea oricine prinde în luptă cu voievodul. Când azvârlea o dată buzduganul – dacă era vreun zmeu în calea lui, îl prefăcea în pulbere.

Păi socotiți că o asemenea rușine nu l-a costat pe zmeu? El, ce se repezise cu îngâmfare, să zacă în țărână cu un braț frânt? Și zmeii lui, cei mai întunecați, să fie nimiciți de oastea lui Siret?

În acest timp, poți să-ți închipui ce veselie, ce joc și cântec era în țară! Siret o luase pe draga lui de mână. Și împreună porniseră către palatul Rodnei – măicuța Bistriței – care era pe acea vreme regina zânelor.

Venind în fața Rodnei, ingenuchind, ei au rugat-o să le dea voie să se însoțească pe toată viața.

A încercat la început regina să se împotrivească; dar Bistrița nici nu a vrut să audă. A spus că ea îl iubește pe Siret mai mult decât orice pe lume. Și, până la sfârșit, regina a trebuit să se învoiască.

S-a pregătit deci nunta. Nuntă, mă rog, de zână, al cărei mire este un voievod.

Pe munți fuseseră aprinse făclii. Palatul strălucea în podoabe. Și mese mari erau întinse în sălile unde avea loc nunta.

Siret și-a îmbrățișat mireasa. Și Bistrița, lăsându-se îmbrățișată, a devenit o ființă muritoare, ca și el.

Deodată, pe când ședea la masă, și zânele, în șirag, aduceau vinuri și bucate, pe tăvi de piatră de safir, s-a auzit afară bătând vântul. Zgâlțâia ușă și ferestre.

Se repezică să privească. Și ce crezi?... Afară viscol, deși erau în toiul verii.

Viscolul șuiera sălbatec.

Zăpada începuse să cadă pe munți.

O zână a vrut să închidă ferestrele palatului. Făcliile care fuseseră aprinse pe munte s-au zburat, s-au frământat în vânt ca niște ființe chinuite, apoi s-au stins.

— Ce se întâmplă? a grăit Rodna îngrijorată.

— Sunt zmeii, a spus nu știu cine.

— Înău!... au strigat zânele. Au împânzit văzduhul în zbor. Au făcut prieteșug cu viscolul, ca să-i ajute.

Și tot atunci, vântul, repezind în ferestre o grindină de gheață, le-a spart, a stins luminile și în palat.

S-a auzit un țipăt. Regina a ridicat în sus inelul pe care îl purta în deget și al cărui diamant putea să lumineze în juru-i ca și ziua. Însă mireasa, Bistrița, pierise. Zmeul o luase în gheare și zburase cu dânsa. În urma lor se auzise numai un hohot rău plin de batjocură. Hohot de biruință.

Și nici nu pot să-ți povestesc ce jale. Ce tristețe și ce plâns a izbucnit. Mama, regina zânelor, numai că nu înnebunise de durere. Siret sărise de la masă. Își închinase spada, își luase buzduhanul, și sărutând mâna reginei, pornise pe urmele fugarilor.

Mistuit de durere, bietul voievod a străbătut pământul de la un cap la altul. Ani după ani a colindat, căutând fiecăruia colțișor de lume, întrebând fiecare om, fiecare fir de iarbă, norii cei veșnic călători.

Și doară peste multă vreme viscolul, care îl ajutase pe Înău, pentru că avusese prieteșug cu el, s-a înmuiat.

Îi părea rău că a îndurerat-o atât de mult pe Rodna, regina zânelor.

S-a dus la ea și i-a cerut să-l ierte. I-a spus unde se află ascuns zmeul.

Zâna i-a dat de știre lui Siret. Și el s-a repezit ca

fulgerul acolo. L-a prins pe zmeu la o strâmtoare între munți, de unde nu putea să fugă.

Și s-au luptat, unii spun că un an, alții că trei. Eu îți spun drept că nu știu bine cât... Dar din mânia și amărăciunea aceea nesfârșită pe care le adunase Siret în inimă, așa de tare l-a lovit pe zmeu cu buzduganul, că l-a făcut una cu pământul...

L-a doborât pe zmeu; dar Bistrița tot nu putea să fie găsită nicăieri. Asta pentru că zmeul o ascunsese într-un castel de piatră, de sub pământ. Castelului i se spune acum muntele Pietrosul.

Văzând că nu-și poate găsi mireasa nicăieri, Siret a vrut să-și afle moartea. El, fără Bistrița, nu vrea să mai trăiască.

Îi părea totuși rău să se despartă de țara pe care o cârmuise și o apăraseră. Și dorind să rămână cumva alături de pământul străbun, a rugat-o pe regina zânelor să-l schimbe într-un râu.

Voia i s-a împlinit. Râul a prins să curgă.

Atunci, când dragul ei s-a făcut apă, Bistrița, ce fusese ascunsă în castelul de sub pământ, și-a simțit inima că-i bate tare, tare... Și a știut că lui Siret i s-a întâmplat, pe undeva, vreun râu. Nu mai avea puteri de zână. Dar s-a rugat și ea de duhul pământului să-i spargă drum, să iasă afară și să-l găsească pe Siret.

Și atâta de fierbinte s-a rugat, că duhul a deschis pământul. Și a dat drumul apelor de dedesubt să iese afară. Apele au țâșnit, spărgând poarta castelului. Și Bistrița s-a repezit în valuri. Trupul i s-a topit în apă.

S-a făcut Bistrița o apă aurie, ca pletele miresei lui Siret.

Sărind, sau lunecând pe munte, printre stânci, apa cea sprintenă l-a întrebat pe Soare:

— Unde e oare iubitul meu? Care e calea mai scurtă către el?

— E peste munți, e peste stânci, a răspuns Soarele

zâmbind. E cale grea...

— Pe acolo am s-o iau, a răspuns Bistrița.

Și tăind muntele în curmeziș, și alergând peste câmpii, a văzut de departe Siretul – râul cel lat și mândru ca o fâșie de argint. Și a știut că acela-i este soțul.

S-a avântat cu bucurie către el. Apele lor s-au făcut una.

— Iubitul meu, mirele meu, murmura Bistrița, iată-ne uniți...

— Pe veșnicie vom rămâne astfel, a spus Siretul îmbrățișând-o.

Și din poveste se mai știe că zânele pluteau atunci deasupra apei, cântând și veselindu-se împreună. Bătrânii spun că s-ar afla și astăzi zâne peste Siret, de-aceia e câmpia lui așa mănoasă...

Novăceștii I

Măgdălina

Poate ați auzit, poate n-ați auzit, dar a fost cândva un măr care înflorea, ce-i drept, ca toți meri și dădea tot ca ei roadă. Fără cât mărul acesta își urca vârful până la bolțile cerului, rădăcina și-o cobora până în adâncurile mării, iar rămurișul era atât de bogat încât acoperea o întindere aproape cât o țară.

În măr se afla un pat cu învelișuri și polog de mătăsuri, având la căpătâi perne de puf și împodobit cu tot ce era de nevoie, pentru ca acela sau aceea care s-ar fi odihnit în el să se poată simți ca un copil la sânul cel dulce al mamei sale. Iar în pat cine credeți că se află? Însăși zâna Măgdălina cea cu ochii de culoarea mării când este liniștită și i se zăresc străfundurile cu popoarele sale de pești, raci, scoici și alte nenumărate neamuri de vietăți, cu buzele ca de mărgean și pielea obrazului atât de albă, încât pare făcută din nea.

Zâna fusese și era râvnită de cel mai cumplit câpcăun, uriaș și hidos, dintre câți câpcăuni se aflau în lume.

Acesta o căutase și o căutase pe toate laturile pământului s-o prindă, s-o aducă la Țarigrad¹ și-acolo să se bucure de ea după placul și voia lui.

Măgdălina prinsese de veste la timp, apucase să fugă și să se urce în mărul cel cu rămurișul atât de încâlcit și întins, cu vârful în cer și rădăcinile în adâncul mării.

¹ Țarigrad – În limba română veche Constantinopolul era denumit *Țarigrad*, adică „Cetatea Împăratului” sau a „Cezarului”, cu referire la faptul că până în anul 1453 Constantinopolul a fost reședința Imperiului Roman de Răsărit. Numele *Țarigrad* a pătruns pe filieră slavonă. (Wikipedia)

Acolo își făurise prin vrajă patul cel cu învelitori și polog de mătăsuri, cu perne de puf și cu tot ce mai era de nevoie pentru ca să se poată simți ca la sânul cel dulce al mamei sale.

Stătea astfel de multă vreme, deoarece se știe că zânele n-au vârstă și trecerea timpului asupra lor este ca ploaia peste un jghiab de piatră, se scurge și aproape nu lasă urmă.

Timpul se scurgea fără să lase aproape nicio urmă ce-i drept, dar zâna Măgdălina era nemulțumită.

Și cum să nu fie nemulțumită câtă vreme, din pricina rămășișului prea întins și prea des al mării din mijlocul mării, nu putea zări altceva decât printre frunzișuri câteva licăriri de apă?

Încolo – ce să mai vorbim? datorită vrăjilor zânei, ploaia și ninsoarea n-o atingeau, nici frigul sau căldura nu le simțea.

O ocolea ce-i rău, dar, în schimb, ea nu putea vedea în largul mării nimic. Și mai ales corăbiile care, cu

pânzele întinse, spintecau valurile, i-ar fi plăcut să le urmărească din ochi până ce s-ar fi pierdut în depărtări.

Sau bărcile pescarilor, când aceștia își întindeau năvoadele în zori, ori seara, când le strângeau și se întorceau cu ele la țărm, așteptați în chiote vesele de către femei și copii.

Și-așa cum trecuse până atunci vremea, ar mai fi trecut încă de-o sută de ori pe atâta, zâna Măgdălina șezând pe patul împărătesc, țeșând pânzeturi cu fir numai și numai din aur, sătulă de singurătate, plictis și cugetând doar cum ar putea face ca să găsească un flăcău chipeș cu care să se mărite.

Dar cum să se însoțească cu un flăcău când nimeni n-o putea zări, ascunsă cum era în rămurișul mărului, și deci nimeni nu o putea îndrăgi în afară de căpcăunul cel uriaș și hidos care o căutase atâta vreme și încă o mai căuta?

S-a întâmplat încă cam tot pe atunci ca și Marea să se mânie pe mărul cel cu rămurișul întins deasupra apelor ei. Și Marea i-a strigat:

— Hei, mărule, mărule, de ce mă amărăști tu și mai mult decât îmi sunt de amare și de sărate apele? Că de când ai crescut și ți-ai lătit într-atât rămurișul peste valurile mele, nici nu mai îmi pot zări marginile. Ridică-ți, te poftesc, poalele, ca să-mi pot vedea largurile, ca și zâna Măgdălina, din patul său împărătesc, să poată privi zărilor pe care se preling în fiecare zi, în amurg și în zori, corăbiile cu călători și bărcile încărcate cu pește ale pescarilor! Te-am mai poftit de două ori până acum același lucru, dar îngâmfat cum ești de înălțimea și de lățimea ta, nu mi-ai dat ascultare. Și, dacă și de această dată vei rămâne tot surd, am să mă înfurii atât de rău, încât am să-mi pornesc valurile cele fără pereche de cumplite, te voi săpa la rădăcină și te voi răsturna.

— He, hei, Mare, Mare, i-a răspuns însă, trufaș, mărul. Prea te grozăvești și te ții puternică. Și prea îmi

vorbești îndrăzneț. Deoarece, dacă Soarele o vrea, când l-oi ruga eu, apele ți le va seca. Și atât de mică vei rămâne, încât îți voi plânge de milă.

Abia își terminase mărul cel rămușor cuvântarea și Marea nu și-a mai putut stăpâni mânia.

A început întâi să-și învinețească apele, apoi să și le involbureze, să le pornească asemeni unor herghelii năvălitoare, cu coamele albe spulberate pe spinări, către tulpina și rădăcinile mărului.

Valurile, rădăcinile le-au dezgolit și trunchiul atâta l-au izbit, până când a început să se clatine.

Zâna țipa înfricoșată, deoarece și patul ei era azvârlit dintr-o parte a rămurișului într-alta.

S-a clătinat, s-a clătinat până când patul s-a prăbușit în valuri, și a lunecat pe ape.

Valurile l-au luat purtându-l peste ape, gata, gata să-l ducă la fund laolaltă cu zâna.

Măgdălina, îngrozită, a început să țipe și să suspine chemându-i în ajutor pe oameni.

Pe țărm nu se găsea însă decât un păstoraș cam de vreo nouă ani, care atât s-a înspăimântat de năvala și de urlatul valurilor, încât nici n-a gândit să dea ascultare strigătelor de ajutor ale zânei, ci a rupt-o de fugă fără măcar să se uite înapoi.

Măgdălina vedea că piere. Patul ei împărătesc, de ale cărui laturi abia mai izbutea să se țină, era aici pe o creastă a valurilor, aici aluneca în vârtej sub ele.

Și din această pricină nu înceta să țipe:

— Veniți de mă scăpați de la moarte! Și aceluia care mă va scăpa din primejdie, dacă mă va dori, am să-i fiu bucuroasă soție.

Nimeni, din pricina urlatului valurilor, nu-i putea auzi strigătele.

Numai bătrânul Novac, cel a cărui ureche era în stare să prindă și cel mai mărunț zumzet al găzelor și cel mai neînsemnat șopot al frunzelor chiar dacă acestea ar fi

răsunat de la capătul pământului, a prins, adus de vânt, geamătul tot mai stins al zânei.

Măcar că geamătul venea de pe Mare, iar bătrânul Novac se afla tocmai hăt – departe, sus, în munții cei bogați în păduri de stejar și fag, urechea lui tot a izbutit să-l prindă.

Și, ca întotdeauna la ceas de primejdie pentru oricine, nicio clipă n-a pregetat. Și-a luat într-o mână sulita, și-a vârât în teaca de la brâu sabia și s-a pornit la vale, ca vântul și ca gândul, zguduind tot pământul sub goana fără răgaz a armăsarului său.

La țarmurile Mării ajungea, tocmai la timp și cu câteva clipite înainte ca Măgdălina să se scufunde cu patul ei împărătesc, cu totul, sub valuri.

Măgdălina abia mai putea să suspine:

— Vino, tăicuțule, vino, oricât ești de bătrân, scoate-mă din valuri, salvează-mă de la moarte și pentru binele acesta, dacă mă vei dori, eu îți voi deveni soție.

Novac era bătrân. Pletele cărunte îi curgeau mai jos de umeri, mustețele și ele îi erau atât de lungi încât dacă și le-ar fi lăsat în voie i-ar fi ajuns până la călcâie. Ce-i drept, însă, atât pletele cât și mustețele și le închinga pe fiecare în câte cincizeci de noduri. Și astfel părea cu mult mai tânăr decât era. De altfel, nici puterea lui nu s-ar fi lăsat înfrântă chiar de-o oaste care s-ar fi încumetat să-i stea împotriva când el își ocrotea meileagul strămoșesc. Iar ochii săi, altminteri blânzi pentru prieteni, deveneau țepușe și paloșe pentru vrăjmași. Doar cât ar fi cătat odată la ei, un rând întreg de dușmani s-ar fi lăsat la pământ. Cât și-ar fi încrețit puțin fruntea, încă zece rânduri ar fi căzut. Iar dacă s-ar fi încruntat de-a binelea, întreaga oaste vrăjmașă s-ar fi clătinat, niciunul dintre cei veniți cu urgie n-ar fi rămas în picioare.

Și nici de Marea cea mare, nu se temea bătrânul.

Încât văzând-o acum pe zâna Măgdălina în primejdie,

bătrânul Novac și-a tras din teaca de fier sabia. S-a lăsat într-un genunchi și pe celălalt cu pumnul lui grozav a bătut ca pe-o nicovală, sabia. Și-atâta și-a bătut sabia până când aceasta de zece stâneni s-a lungit și de trei s-a lățit.

Sabia și-a prefăcut-o într-un fel de punte cu care a unit țărmul de patul cel împărătesc al zânei.

Astfel, călcând pe punte, și-a întins sulița. De suliță s-a prins zâna. Iar el numai odată a zmucit vârtos și, ca pe-un pește prins în undiță, a azvârlit-o pe Măgdălina în iarba de pe mal.

Abia de astă-dată, Măgdălina, scăpată de la moarte, a cătat cum se cuvine la bătrânul Novac și cum nu se poate mai rău i-a părut de făgăduiala că-l va lua de soț.

Se vedea Novac bătrânul un bărbat mai voinic decât cine știe câte sute de tineri laolaltă, dar barba și mustețele înnodate îi erau cu totul și cu totul cărunte.

Mai bucuroasă ar fi fost să nu-și țină făgăduiala și să-l azvârle pe bătrân, în locul ei, în valuri, ca să îl dea la fund.

Numai că Novac înțelegea prea bine atât privirile cât și cugetările cele viclene ale zânei.

— De ce te uiți la mine atât de rău? o întreba el. Gândești că mă voi apuca să te iau de soție? Dar eu știu că un trandafir nu se cuvine a fi altoit într-un trunchi de copac scorburos. Așa încât, zâno Măgdălino, să nu te temi. Cel căruia te menesc este feciorul meu, Gruia. Nici nu ți-a fost dat ție să vezi un asemenea flăcău. Gruia este înalt, voinic, frumos, subțire ca tras printr-un inel, alb la chip și cu mustăcioara ca spicul. Haide să ne pornim amândoi spre munte, unde se află el ca să și faceți nunta.

Zâna, ascultându-l pe bătrân, se bucură peste poate. Își clatină odată capul și părul i se face de aur. Și-l clatină a doua oară și ochii îi devin nestemate. Și dacă și-i clatină și-a treia oară, închide un palat fermecat

într-un fruct de măr pe care-l luase cu sine, ca să i-l dea de zestre lui Gruia.

Apoi bătrânul și zâna au plecat, călări, către ținutul de baștină, din creerii munților, al Novacilor.

Pe drum bătrânul a hăulit. Gruia i-a înțeles hăulitul. Într-o poiană toată înflorită i-a așteptat. A luat-o pe zână din șaua bătrânului în șaua lui. Și-a hotărât ca nunta să și-o facă dintâi la Țarigrad înaintea palatului împăratului.

Asta ca să vadă și el cum se sărbătorește o nuntă novăcească dintre un flăcău și o zână.

Măgdălina însă le-a povestit că-n Țarigrad se află căpcăunul uriaș care-o vrea de mireasă și care a dat poruncă să nu se mai cunune vreo fată până ce n-o va găsi el pe zână.

— Ce să fac, taică? l-a întrebat Gruia pe părintele său.

— Ai să faci ce te învață eu! i-a răspuns bătrânul.

L-a luat apoi deoparte și i-a dat învăț ce trebuia săvârșit. Gruia s-a îmbrăcat într-un veșmânt ca al zânei, cu floare de lămâiță pe frunte.

S-a arătat astfel înveșmântat pe podul cel mare al Țarigradului.

Căpcăunul, socotind că-i zîna, s-a repezit s-o drăgostească. Atunci Gruia și-a scos de sub veșmântul de văluri sabia. S-a încins o luptă cruntă, din care – așa cum trebuia să fie – Gruia a ieșit biruitor. Capul uriașului a zburat de pe umeri.

Gruia i-a luat căpcăunului capul în vârful săbiei și i l-a arătat Măgdălinei.

Zâna l-a prins de gât pe Gruia și astfel, în cântecele lăutarilor, a început nunta în Țarigrad, durând pe tot întinsul drumului, cât au călătorit călări, până în pădurile și în cerdacul Novacilor. Și-acolo, tot a mai continuat încă o sută de zile și încă o sută de nopți. Iar alții, tot susțin că ar mai fi urmat încă odată pe atât, de

s-au cutremurat pădurile și-ar fi jucat la nunta nu numai mirii, cu rudele și prietenii lor, ci și toate sălbăticiunile codrilor, iar oaspeții i-au urât zânei să fie credincioasă și cu o viață la fel ca a Novăceștilor de curată dacă vrea să-i fie bine și să trăiască în bucurie și fericire.

Cântecul

Numai că lucrurile n-au stat așa cum i-au urât oaspeții la nuntă zânei Măgdălina. Cu toate că frumoasă coz, nu era o zână dintre cele mai bune și cu gândul curat ca lacrima, așa cum și-o dorise Gruia. Ba tocmai dimpotrivă.

Feciorul a dovedit-o curând, deoarece atât necinstea, cât mai ales gândul înșelător, prin firea lor, nu pot rămâne multă vreme ascunse. Într-un fel sau într-altul, mai devreme sau mai târziu, ele se dau la iveală.

Mare a fost mâhnirea atât a lui Novac bătrânul, cât și a lui Gruia, tânărul. Și dezgustat peste măsură, Gruia a părăsit-o pe Măgdălina, lăsând-o în plata sorții pe care și-o croise.

Zâna, care se știa datoare cu viața și cinstea Novacilor, s-a mâniat dar n-a avut ce face. Numai în sinea ei s-a jurat să-l răpună pe Gruia. Avea un arc cu săgeți fermecate care singure știau să urmărească pe cel căruia-i urzea pieirea zâna. Și mai știa că Gruia, împreună cu părintele său, băteau într-una calea, printr-o pădure, către palatele din Țarigrad ale împăratului, când credeau de cuviință să-l mai înspăimânte câte puțin și astfel să-i mai domolească pornirile vrăjmașe împotriva celorlalte neamuri.

Acolo îi va aștepta pe amândoi când vor trece și le va porunci săgeților ei fermecate să-l împungă de moarte pe Gruia.

Uitase că fusese scăpată din ghearele căpcăunului și

că libertatea și-o datora Novacilor, că fusese cinstită de ei cu o cunună de mireasă a cărei curățenie nu știuse să și-o păstreze.

Și că, deși părăsită de Gruia după faptele ei, putea să trăiască mai departe în voie unde și cum îi plăcea. Măgdalina se făcuse acum o zână mai rea decât multe altele și gândurile ei se îndreptau numai către moartea fostului ei bărbat.

Și-așa, într-o bună zi, iată-i pe cei doi voinici: tatăl Novac și feciorul său, Gruia, că pornesc iarăși cu treburi spre Țarigrad, dorind să vadă ce se mai întâmplă pe-acolo, și ce mai pun oamenii împăratului la cale în ce privește orânduirea lumii.

Au călătorit ei ce-au călătorit. Dar, înaintea lor, mai iute trecea în zbor vestea că vin spre Țarigrad cei doi cumpliti Novaci.

— Vin să ne ceară socoteală pentru nevredniciile noastre! își șopteau sfetnicii între ei.

— Ori chiar să ne și pedepsească! se văieta dregătorul de taină.

— Cei doi Novaci sunt mai primejdioși decât diavolul! striga chiar împăratul. Și cine poate ști ce-or mai avea de gând.

Atâta că Novacilor nici nu le pasă de spaimile ce zgâlțâie Țarigradul.

Ei călătoresc furtunatic, tăind de-a dreptul peste coline și străbătând apele cu armăsarii înnot. Și-n semn că se îndreaptă spre Țarigrad, din goană bidivii lor suieră.

Au străbătut șapte munți, șaptezeci de păduri și șapte sute de ape. Dar, după ce-au trecut peste al optulea munte și se pregăteau să străbată cea de-a șaptezecișuina pădure, bătrânul Novac simte că îl cuprinde o leacă de plictis. Și îi rostește feciorului:

— Hei, Gruio, feciorașule, mie parcă mi s-a cam urât să tot călătorim așa, fără ca să se încumete careva a ne

ieși înainte și-a încerca să ne reteze calea!

— Și mie, taică, cam tot asemenea mi s-a urât! îi dă răspunsul Gruia. Toți vrăjmașii văz că se spulberă înainte-ne, de parcă i-ar lua vântul. Și nu tu sulită, nu tu baltag și nici măcar vreun paloș, care să ne înfrunte. Ce mai călătorie o fi și asta, așa fără nicio ciocnire? Și simt că mă ia și pe mine așa o amorțală și o lehamite cum nici c-am mai trăit!

— Păi, dacă e așa, știi ce gândesc eu, Gruio?

— De unde să știu, taică?

— Gândesc să tragi tu, feciorașule, un cântecel din acelea care știi că-mi plac mie, ca să ne înviorăm cât de cât și să străbatem fără vreo amorțală codrul.

— Gândești prea bine taică. Atâta că, de mă voi apuca să cânt unul din acele cântecele care-ți plac dumitale, ști că toți munții vor prinde să se legene, precum li-i obiceiul la cântecele mele. Din legănat, frunza o să le pice. Iar fosta mea nevastă, Măgdălina, pe care am părăsit-o pentru răutatea și necredința ei, și care își are lăcașul aici în codru, dormind într-una, din lenevie, la umbră, se va trezi. Și știi că Măgdălina mai are încă și un arc fermecat ale cărui săgeți cată singure pe cel căruia ura sa i-a urzit pieirea. Ea a jurat drept răzbunare c-am părăsit-o să-mi scurteze viața de cum voi încerca să străbat acest codru, trecând spre Țarigrad. Dar fie, dragă taică, orice-ar fi să se întâmple, pentru dorința pe care-o ai, tot am să-ți fac cântarea...

Cântă feciorul Gruia, după voia părintelui său. Și glasul lui tânăr și limpede sună atât de strașnic încât munții cei falnici și înverzii încep să se legene. Se prind într-o horă întinsă și joacă.

Din jocul și legănatul acesta trunchiurile se scutură. Iar scuturatul face ca frunza lor verde să le pice ca toamna, când suflă vântul rece.

Frunza rărindu-se, umbra pierzându-se și fierbințeala soarelui întinzându-se, Măgdălina cea mereu leneșă și

somnoroasă se trezește. Aude lămurit glasul atât de cunoscut a lui Gruia. Ia de-alături arcul cu săgețile fermecate și le dă poruncă să-l răpună pe fostul ei bărbat, căruia-i fusese necredincioasă și care tocmai de aceea o părăsise.

Săgețile străbat pădurea singure mânate de vraja cea rea, îl ajung din urmă pe Gruia. I se înfig în trup și el cade de pe credinciosul său bidiviu într-un luminiș din pădure.

Cântecul vitejesc a încetat. Zâna se bucură, dar bătrânul Novac își simte inima străbătută de grijă.

— Gruio, Gruio! strigă el. Dacă te-a cuprins teama de răutățile Măgdălinei să ști că-ți sunt alături. Și din orice greutate te voi trage la timp. Dar știu că nu te temi! Și-atuncea de ce taci?

Gruia nu mai cânta. Și cum putea să cânte când zăcea în luminiș lungit, țeapăn, pe spate?

Novac își cam dă seama de ce s-a petrecut. Își trage de frâu bidiviul spre dreapta și, gonind încoace și încolo, găsește dintâi armăsarul lui Gruia. Armăsarul nechează de parcă l-ar chema pe Novac după el. Și chiar așa și este.

Armăsarul Novacului se ia după armăsarul lui Gruia. Și armăsarul lui Gruia îi este călăuză aceluia pe care călărește Novac.

— Gruio, trezește-te, sunt eu, tătâne-tău!

Dar Gruia nu se mișca și bătrânul Novac își scoate de la brâu iasca, își scoate și amnarul. Bate în amnar cu putere. Și iasca se aprinde. Cu iasca îi dă foc codrului din toate patru părți.

Cumplită pălălaie învâlvorează codrul!

Zâna se înfricoșează. Prin vrajă își ridică pe umeri două aripi cu care se înalță în zbor, cu gândul de-a scăpa.

Zâna zboară pe sus, iar Novac, de jos, îi urmărește zborul de-a călare, întâi străbătând flăcările codrului,

apoi tăind și câmpurile și apele. Și cât timp urmărește zborul grăbit al zânei, își scoate din spinare arcul.

Nu-i arc vrăjitoresc, ci e arc voinicesc. Săgețile sale nu urmăresc ele singure, ca ale zânei, pe cel căruia-i răvnesc pieirea. Dar drumul lor este ca totdeauna, fără de niciun greș.

Novac își întinde arcul. Coarda zvâcnește și zbârnâie. Săgeata pornește în sus și se înfige în aripa dreaptă a Măgdălinei. Cuprinsă de durere, zâna alunecă pe drumurile nevăzute ale văzduhului. Și cade jos în tină. Novac o prinde de mână și, încă de-a călare, o târăște până la locul unde se află Gruia rece și fără de suflare.

— Hei, pui de vrăjitoare, o ceartă el. Mi-ai doborât printr-o nouă viclenie feciorul. Și, de nu mi-l învii, nimic nu te mai scapă. Nici n-apuci să zici vai, cu sabia te tai, și te azvârl în foc și te răpun pe loc.

Măgdălina tremură și se văietă. Plânge și cere cruțare, dar nu vrea să destăinuie mijlocul prin care l-ar putea reînvia pe Gruia.

Novac și-a și înălțat sabia. Oțelul ei sclipește în lumina flăcărilor care-au cuprins pădurea, mai să-i ia ochii zânei.

— Glăsuiești sau pieri!

Vocea lui Novac e ca tunetul. Zâna se cutremură. Vârful săbiei i-a ajuns lângă piept. Numai de o mică împinsătură mai este nevoie și i-a și străpuns inima.

— Îndură-te și-ți spun totul! Începe să geamă zâna.

— Hai, vorbește mai grabnic! tună din nou bătrânul.

Și Măgdălina mărturisește că de i s-ar tăia degetul ei cel mic pe care strălucește un ineluș de argint, și cu inelul acela, scos de pe deget, i-ar freca, ușurel pieptul, Gruia ar învia tot la fel de voinic și viteaz cum fusese înainte.

— Bătrânul nu stă pe gânduri. Retează degetul cel mic al zânei, scoate de pe el inelușul, aleargă îndată la Gruia și-i freacă ușor pieptul.

Gruia deschide ochii și cel dintâi lucru pe care-l face, înainte chiar de a-și veni cu totul în fire, este să sară la loc în șa. Armăsarul nechează.

Și feciorul Novacului se întrebă:

— Măi, da' cum oi fi căzut eu deodată din șa? Și ce-oi fi adormit așa greu?

Novac îi povestește cum și ce s-a întâmplat. Cum l-a săgetat zâna și cum era să piară de n-o țintea și el cu arcul novăcesc.

Măgdălina îi cade înainte lui Gruia, îi cere iertare și jură că nu va mai săvârși de-acum înainte o faptă ca aceea și nici măcar cu gândul n-o va gândi.

— Bine, deodată te iert și îți cred jurământul, se înduplecă Gruia, dar mai întâi să stingi, focul pe care l-a aprins taica, doar ca să-i cazi în palmă. Și ce-a fost pârjolit să se facă iar proaspăt.

Măgdălina primește. Ia o ramură arsă și una încă verde, suflă deasupra lor și le înfige în pământ. Codrul iar înflorește și ce era ars se face din nou verde.

Din șa cum se găsește, Gruia își reia cântecul.

Armăsarii Novacilor tropotesc și nechează. Măgdălina cea rea s-a ascuns în străfund de codru. Și feciorașul Gruia cântă de se leagănă munții, și prinși cu toții de umăr joacă de se zguduie lumea, pământul cel întins, râurile și marea.

— Novacii!... Vin Novacii!...

Balaurii de aur

Bat tobele, sună trâmbițele și vestitorii împăratului din Țarigrad dau de știre în piața cea mare că înălțimea sa a hotărât să-l dăruiască pe voinicul care i-ar putea aduce ceea ce se vede ziua și noaptea strălucind la marginea dinspre răsărit a munților cu o răsplată atât de mare, cum nu s-a pomenit.

— Și-anume ce răsplată i-ar putea da? întreabă toți

cei care nu se tem de luptă și nu se înfricoșează de iazme.

— Stăpânul nostru, îi lămuresc vestitorii pe voinici, îl va dăruî pe viteazul aducător a ceea ce dorește mărirea sa cu jumătate din cetate și, pe deasupra, cu-a treia parte din averiile împărătești.

Voinicii se bucură de-o asemenea răsplată, dar un bătrân le spune că, făgăduind atât de mult, fără îndoială că și fapta pe care o cere împăratul trebuie să fie cu o prea mare cumpănă, asupra vieții lor. Și dacă luminăția sa așteaptă un lucru atât de neprielnic, mai bine să și-l înfăptuiască, și să se primejduiască el însuși.

Sfatul li se pare voinicilor – adunați în piața cea largă a cetății ca să-i asculte pe vestitori – destul de înțelept. Așa încât, unul câte unul, aceștia se trag înapoi, se pierd pe ulițe. Și până la sfârșit, singurul care mai rămâne pe loc este doar Gruia, feciorul cel dezmiardat și drag al lui Novac.

Tată-său, Novac, nebiruitul, îl învățase pe Gruia că, fără de greutate și primejdii, nici fapte cu totul și cu totul deosebite nu se pot făptui.

— Ce, Gruiuțule, te încumetri? îl întreabă slujitorii împăratului pe fiul lui Novac.

— Mă încumet! le răspunde flăcăul.

— Dar nici nu știi bine despre ce este vorba!

— Nu știu decât ce-am auzit de la voi. Nu mă tem însă de nimic. Sunt spiță novăcească!

— Și nu te temi măcar c-ai putea să te prăpădești?

— Nu e cu neputință să mă prăpădesc, dar nici să dau bir cu fugiții, mai înainte de-a vedea despre ce este vorba, nu cred că se cuvine. Atâta vreau ca împăratul să-și țină făgăduiala, așa încât, din ceea ce-oi dobândi, trei părți să mi le pot împărți săracilor și-a patra parte să-mi folosească mie pentru împlinirea nevoilor Novaceștilor.

— Ca să le cumperi arme?

— Ca să le cumpăr arme sau ce-oi mai pofti eu, ca ei să poată apăra țara de cei ce ne-or călca cu gânduri vrăjmășești.

— Împăratul își va ține făgăduiala.

— Să-mi jure întâi asta. Mă duc să ne înțelegem...

Și Gruia s-a grăbit spre palatul împărătesc.

Împăratul s-a jurat pe ochii săi că-și va păstra făgăduiala. Iar Gruia s-a legat de-asemena pe brațul său voinicesc că va merge în locul acela dinspre răsăritul munților unde se zărea acel lucru care uimea ochii împăratului și-ai lumii, cu strălucirea sa.

La început a făcut o scurtă călătorie până acasă, unde știa că se găsește părintele-i Novac. S-a sfătuit cu el. Și bătrânul l-a învățat ca, mai întâi, să-și ia cu sine murgul cel dăruit de el lui Gruia pe când erau amândoi mânji, într-o zi de Sânziene. Pe acesta să-l potcovească, într-o zi de vineri, cu potcoave de argint bătute în copite cu cuie din oțel având vârful întors, ca să nu lunece prin pietre și să poată urca pe coaste ca și cum ar umbla pe șes. Să și-l hrănească murgul numai cu miez de nucă și lapte dulce vreme de zece zile, și-abia după aceea să-l încalece și să plece.

Gruia își ascultă părintele, încalecă pe calul dăruit lui încă de când era mânz, într-o zi de Sânziene. Și pornește la drum.

Calul gonește zece zile și zece nopți, trecând peste de zece ori zece coaste fără să lunece pe vreuna, deoarece potcoavele îi sunt bătute în cuie de oțel cu vârful întors.

Și tocmai când este aproape să ostenească de-atâta goană, iată că Gruia ajunge la poalele unui piersic înflorit, al cărui vârf se află în miezul de foc al pământului și vârful în miezul înflăcărat al soarelui.

De piersicul înflorit nimeni nu se poate însă apropia, fiindcă încolăcit pe trunchiul lui se vede un balaur numai și numai din aur, lung cât o zi de mers călare în goană. Iar alături, veghiindu-i somnul, se află mama

balaurului de zece ori mai lungă și mai burduhănoasă decât el.

Acestea erau lucrurile sau ceea ce păreau că-s lucruri, lucind ziua și noaptea la marginea dinspre răsărit a munților, râvnite de împăratul țarigrădean.

Zărindu-l pe Gruia, mama balaurului îl îmbrânțește pe fecioru-său. Acesta se trezește, se descolățește, se ridică pe coadă și își desface larg botul ca să-l înghită pe flăcău, cu calul său cu tot.

Flăcăul își dă seama însă că, aflându-se la strâmtoare lângă piersic, nu s-ar putea apăra ca lumea.

Își strânge în pintenii murgul și îl silește să sară peste șapte hotare, ca să răzbată în larg și să se poată lupta mai bine cu uriașa dihanie.

Balaurul, la rându-i, se avântă după Gruia. Dar flăcăul păstrase la oblânc buzduganul tătâne-său Novac, cel cu zece gurguie și la fiecare gurgui cu câtie zece colți.

Începe cu el lupta și, după zece zile, îl sfărâmă cu buzduganul pe balaur în patru.

Mama balaurului aude şuieratul odraslei sale și cu tot trupul ei burduhănos, așa cum numai ea știa să facă, lunecă pe deasupra pădurii și stâncilor, sub forma unui val de aur, și se ivește la locul bătăliei. Din botul ei, ca dintr-un izvor, se revarsă o mare de flăcări.

Pentru a putea da lupta și cu ea, locul devenise iarăși prea strâmt, așa încât Gruia își strânge din nou în pintenii murgul, silindu-l să sară de astădată peste nouă hotare.

Mama balaurului se avântă după el. Atâta că Gruia nu se lasă. În cealaltă parte a oblâncului își are sabia din tinerețe a tătâne-său, cea cu două tăișuri și care poate spinteca și piatra.

Lovește, lovește și iar lovește cu sabia înfiorătoare, burduhănoasa făptură și o sfărâmă în patru.

Cei doi balauri de aur care nu se hrăniseră niciodată cu altceva decât cu ființe omenești, zac alături, vărsând

din ei nu sânge, ci numai venin și un noian de flăcări.

N-au pierit însă cu totul și vor să se răzbune pe Gruia.

— Vino mai aproape de noi, geme botul uriaș al balaurului. Scurtează-ne de chinuri...

— Răpune-ne pe de-a-ntregul! adăugă maica lui. Dar vină mai aproape...

(Amândoi cugetând ca, îndată ce Gruia s-ar fi apropiat, să-l și înșface cu cal cu tot și să-i scurteze viața).

Feciorul Novacului nu moștenise însă numai vitejia părintelui, ci și înțelepciunea lui.

— Am să vă răpun numaidecât pe de-a-ntregul! le răspunde el. Să n-aveți nicio grijă...

— Dar vină mai aproape...

— Au să vină armele mele...

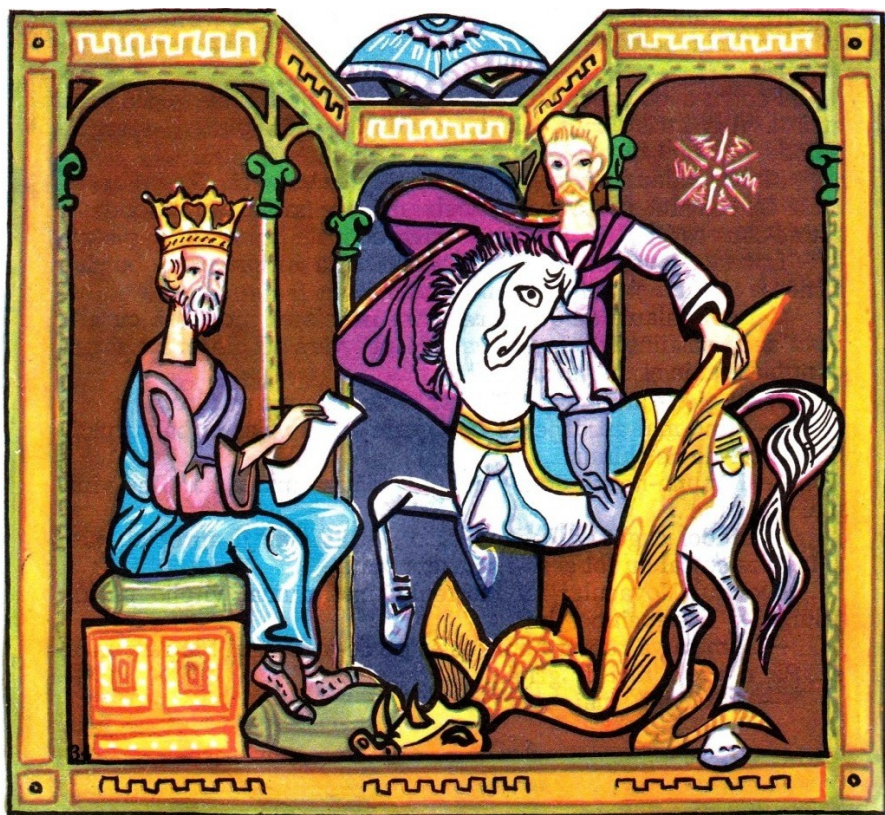
Desprinde din lăcașurile de lângă grumazul calului cele două sulite ale bătrânului Novac, puse anume de el acolo, la îndemână, și fără să se apropie de cei doi monștri, le zvârle cu putere, una în cumplitul balaur și alta în maica lui, străbătându-le amândurora inimile umplute cu venin. Lupta s-a isprăvit.

Gruia zboară călare până la porțile palatului împăratului Țarigradului și de-acolo îi dă de știre acestuia că dorința i-a fost împlinită, iar el își așteaptă răsplata.

De zece ori câte o sută de care a trimis împăratul ca să ridice trupul de aur al balaurului și încă de zece ori pe-atâtea ca să aducă și pe acela al maicii sale.

— Palatul tot și curțile s-au umplut de aur, dar împăratul s-a încuiat în cetate, fiindcă tare i-ar place să-l viclenească pe Gruia.

Atunci Gruia își ia în stânga buzduganul, în dreapta sabia cu două tăișuri și, în lăcașurile anume întocmite de lângă grumazul calului. Înfige cele două sulite smulse din inimile înveninate ale balaurilor.

Își strânge în piteni murgul. Acesta se avântă până la cer, amestecându-se cu norii și apoi se prăvălește ca un fulger peste cetate, zdrobind acoperișul sub copite, pătrunzând până în chilia unde s-a ascuns împăratul.

Înspăimântat, acesta îi dă lui Gruia zăpăditul de stăpânire asupra unei întregi jumătăți din cetatea Țarigradului și poruncește să fie umplute carele cu partea de avuție ce i se cuvenea voinicului.

Tobe bat și trâmbițele sună, dar acum în cinstea lui Gruia, feciorul cel dezmiardat al lui Novac, care izbândise asupra balaurului.

Pe drum, el împarte sărăcimii bulgării sclipitori de aur, păstrând pentru sine numai atâta cât avea nevoie

ca să cumpere arme și ce mai era de trebuință pentru întâmpinarea vrăjmașilor când ar fi fost să vină.

— Gruio! Gruiuțule! îl laudă tatăl. Abia de astăzi înainte ți se cuvine și ție, cu-adevărat numele de Novac.

La o masă întinsă, se află toți cei cincizeci de Novaci, frați, veri primari și alte rubedenii mai apropiate.

Pe masă au fost așezate, de cele cincizeci de fete și femei din neamul Novăcesc, cincizeci de blide scumpe încărcate cu bucate din cele mai gustoase și cincizeci de ulcioare pline cu vin din cămările și din pivnițele împăratului Țarigradului.

Bătrânul Novac îl ia de mână pe Gruia și îl așază pe un jâlț din capul mesei.

— Locul acesta, care până astăzi a fost al meu, de acum înainte va fi al tău, pentru că ți-ai dovedit vrednicia! glăsuiește bătrânul.

Dar Gruia nu-l primește, ci îl reașază în jâlț pe părintele său.

— Și dacă așchia nu sare departe de trunchi, zice el, tot trunchiului din care așchia s-a desprins i se cuvine cinstea.

Și buciumele sună, fluierile doinesc, iar glasurile bărbătești ale Novacilor și cele atât de dulci ale fetelor și femeilor acestora cântă izbânda și bucuria ce s-a înstăpânit pe plaiul novăcesc.

Novăceștii II

Gruia plugar

S-a dus vestea despre vitejia lui Gruia nu numai în ținutul munților, unde el a văzut întâia oară lumina zilei, ci peste toată țara și până cu mult dincolo de hotarele ei.

De-aceea s-au și alcătuit pe seama lui legende, care se cântă și se povestesc prin hanuri, la popasuri ori în serile de iarnă pe lângă vetre.

Știe oricine că feciorul lui Novac nu-și precupețește viața în luptă nu numai pentru apărarea pământului străbun împotriva năvălitorilor turci, tătari și din alte neamuri, ci și împotriva tuturor acelor care nedreptățesc sărmanii, bătrânii, văduvele și copiii.

Și cum Gruia este și un flăcău înalt, drept ca bradul, cu ochi străpungători, mai toate fecioarele și-l visează și și-l doresc drept mire.

Atâta și-l doresc, încât îl înconjoară unde-l zăresc, îl poftesc în casele părintești și îl îmbie pe întrecute cu fel de feluri de bunătăți.

Tot poftit fiind așa și dezmiardat într-una, Gruia s-a cam deprins cu viața veselă, cu dragostea, petrecerea și vinul.

— Gruiuțule – îl muștră tatăl, bătrânul Novac, când află că feciorul lui a fost iar poftit în petrecere la hanul cel mare de la răscrucea drumurilor – află că petrecerile prea dese, vinul sorbit pe gâlgâite, dragostele prea multe, vrednicia ți-o vor scădea, vrăjmașul va afla, și-atunci repede năvală va da, în chingi te vor lega și viața ți-o va scurta.

Gruia aude cuvintele bătrânului, dar el se știe tânăr,

zdravăn, neînfricat.

— Lasă, taică, nu te teme, îi răspunde. Câteva picături de vin pe deasupra și cât mai numeroase sărutări, puterile nu-mi vor slăbi, ci și mai mult mă vor întări.

— Gruiuțule, rostește și mama cu lacrimi pe obraz. Lasă-te de o asemenea viață, pentru că poate fi oricând ruptă ca o ață. Mai bine du-te de grabă la târg, vinde-ți calul și armele, cumpără-ți pe prețul lor un plug și patru boi și fă-te un plugar cuminte, ca să ne hrănești prin munca ta spornică pe noi toți.

Maica lăcrămează și inima lui Gruia se simte înduioșată.

Așa e. El își primejduiește viața într-una. Iar tinerețea și-o tocește prin hanuri, ori în dragoste nemăsurate.

Se duce Gruia la târg. Își vinde calul și armele. Ia pe ele preț bun.

Banii și i-a vârat în chimir.

— Ce faci, Gruio, ți-ai vândut armele și calul? Te lași de vitejii?

— Mă las! răspunde Gruia. Maica m-a rugat, m-a rugat și-a lăcrămat, să mă las de vitejit, să m-apuc de plugărit, ca să nu mă prăpădesc și în pace să trăiesc.

Fărtații îl poftesc la băutură în han. Fete și femei îl poftesc să dănțuiască și să cânte laolaltă cu ele.

Dar Gruia nu răspunde poftirilor, nici nu-și desface chimirul să-și risipească galbenii primiți din vânzarea calului și a armelor.

Cutreieră târgul. Se tocmește cu unul, se înțelege cu altul și, până în cele din urmă, punând și ce mai avea el dinainte, cumpără un plug cu cormană bună și patru boi strașnici.

Se întoarce de grabă acasă și îi spune măicuței sale:

— Iacătă mi-am cumpărat uneltele și animalele pentru muncă. Așa cum m-ai rugat, de astăzi înainte, mă și las de vitejit, mă apuc de plugărit.

Maica plânge, fericită că va scăpa de-atunci înainte de grija pentru viața lui. Îl îmbrățișează, iar el îi sărută mâna.

Tată-său este, la rândul său, bucuros că Gruia s-a lăsat de viața cea veselă și ușoară și că s-a hotărât să se gospodărească, îi arată ogoarele câte le avea de arat și îi înjugă boii la plug. Maica îi face de mâncare pentru câmp, iar sora Roxandra, care-l va însoți, ca să-i hrănească, să-i adape și să-i îngrijească pe el și animalele cu care muncește, își dăruiește cosițele ca, împletindu-le, să-i facă lui din ele bici.

Au plecat la câmp. Gruia, cu mâinile deprinse să țină armele și să lupte, a prins coarnele plugului.

Cât ară alții într-o zi, el ară într-o fărâmbă de ceas și cât ară alții într-o lună, o face el într-o zi.

Iar cât timp el ară, Roxandra se duce să aducă apă proaspătă în cofă și, pe drum, culege dintr-o poiană flori, pe care le orânduiește în cununițe și buchețele așa cum le este drag fetelor s-o facă.

Deodată, din depărtare, se aude tunând și, pe zare, se ivește un nor lunecând pe aproape de suprafața pământului.

Roxandra se miră tare:

Ce să fie asta, frate? Un nor lunecând pe aproape de suprafața pământului și tunând nici că s-a mai văzut!

Gruia pune palma la ochi și cercetează depărtarea.

— Ei, ce ți se pare ție surioară că-i tunet, nu este altceva decât tropotul cailor unei urdii turcești și a alteia tătarești. Urdiile cată să mă găsească pe mine, să te răpească pe tine și să ne jefuiască plaiul. Ei, de-aș avea eu acuma armele și calul, cât de bine mi-ar prinde! Numai că, pe voia măicuței m-am făcut plugar. Și tare greu ne-o mai fi. Roxandra s-a îngrozit. Dar Gruia sapă, cât ai clipi, o groapă. O vâra înăuntru pe sora lui, acoperă locul cu mărăcini și presară deasupra pământ. Iar el prinde din nou coarnele plugului și ară mai

departe.

Tropotul cailor crește neconținut, bubuind și tunând în urechile lui Gruia și ale surorii lui, până când urdiile ajung chiar lângă locul unde se găsesc ei doi.

Beitul din fruntea urdiilor răcnește:

— Măi, plugar, n-ai văzut tu trecând pe-aici pe Gruia lui Novac – pentru că noi avem o socoteală cu el, pe el vrem să-l legăm, pe sora lui, Roxandra, s-o luăm și ce-om găsi pe plaiul acesta mai de preț s-adunăm! Răspunde drept, că de unde nu și pe tine o să te lovim, de piele o să te jupuim.

— Ba, cum să nu fi văzut! răspunde Gruia, trăgându-și mai pe ochi căciula și socotind în el cum ar putea pune, la rândul său, mâna pe-o armă. Gruia s-a ivit pe-aici călare, ținând-o pe sora lui Roxandra în șa și au zburat amândoi încolo spre munte, așa cum trece vântul peste coline când se apropie iarna. Luați-vă după el, însă mai iute și poate o să-l ajungeți.

Beitul ridică sabia ca să arate uidiilor, după învățul lui Gruia, încotro să se îndrepte. Dar unul dintre turci, mai isteț, își saltă calul înaintea beifului și i-l arată pe Gruia:

— Nu-l mai căutați în altă parte, fiindcă însuși acesta e Gruia. Eu m-am mai înfruntat o dată cu el, când prădam Țara Românească. Și-atunci numai cu greu am scăpat cu zile, fiindcă m-am rugat lui în genunchi să mă cruțe, făgăduindu-i că n-am să mai vin pe-aici în năvală nicicând. Dar care turc sau tătar poate fi dator să-și păstreze făgăduiala făcută unui blestemat de valah?

Beitul, auzind aceste cuvinte, își oprește urdiile din goană și, la semnul lui, turcii și tătarii își întorc caii și se năpustesc cu toții asupra lui Gruia.

Degeaba se luptă flăcăul din zori până în amurg și din sară până în zori, degeaba seamănă el câmpul cu leșuri și-și îngrașă ogorul cu sânge turcesc și tătäresc. Până la urmă e copleșit.

Vrăjmașii îl cetluiesc, legându-l în zece ștreanguri cu

o sută de noduri și beiul îl întreabă:

— Cum ai vrea tu, Gruio, să mori? Cu săbiile să te tăiem, cu buzduganele să te pisăm, ori cu sulile să te înțepăm până ți-om face trupul ciur?

— Ba eu zic că, mai bine și mai bine, beiule, este să mă spânzurați. Puneți-mi ștreangul de gât. Urcați-mă în șaua unui cal. Prindeți ștreangul de-o creangă. Și, când ați mâna calul eu oi rămâne agățat de ea. Numai că...

— Numai că?...

— Numai că fiecare osândit la moarte are dreptul să i se împlinească și o ultimă dorință.

— Și tu cam ce dorință ai avea?

— Eu, aș vrea să-mi sloboziți numai două degete. De-a călare cum oi fi, să smulg, cu ele, dintr-un copac o frunză. De la brâu să-mi scot peana. Pe frunză ca pe-o hârtie, să-i scriu măicuței carte, să știe c-am pierit. Mândrele să nu mă mai aștepte și nici voinicii, soții mei de luptă, să nu mă mai caute. Să-mi iau rămas bun de la toți și de la toate.

— Atâta vrei?

— Atâta.

Beiul, cu puțină lui minte ce-o are, e bucuros că Gruia va pieri nu de armă ca un viteaz, ci în ștreang ca un osândit de rând.

Poruncește ca Gruia să fie urcat în șaua unui cal. Să i se pună ștreangul de gât. Ștreangul să fie agățat de o creangă. Iar voinicului să i se dezlege două degete – (și-anume de la mâna stângă ca să rupă o frunză dintr-un copac și să-și scoată cu mâna, din buzunar, peana.

Dar Gruia – cât i se dezleagă cele două degete – mânându-și calul numai din genunchi, se apleacă fulgerător și îi smulge beiului sabia de la șold.

Cu sabia își taie ștreangul prins de gât. Și, cu toate că numai cu două degete de la mâna stângă, începe lupta cu urdiile. Sabia lui parcă-i o flacără ce sare din dușman în dușman, clădind cu ea mormane de leșuri

turcești și tătărăști.

De departe, de-acasă, bătrânul Novac aude zgomotul luptei. Sare, la rândul său, pe cal și cât ai striga: Doamne-ajută! a și ajuns la locul bătăliei. Acum abia să vezi ce mai horă se începe. Gruia bate marginile și bătrânul Novac mijloacele.

Niciun turc și niciun tătar nu mai scapă cu fața curată. Și unde le erau înainte celor mai mulți picioarele, acum le stau capetele. Și curând, curând, nici umbră de vrăjmaș n-a mai umblat nici călare, nici pe jos, ci numai târându-se ca șarpele prin țărână.

Gruia și-a scos și surioara din locul unde stătuse ascunsă. Și tustrei s-au întors acasă, vestind tuturor că Gruia și Novac deși au arat, au semănat și pe urmă au secerat snopi întregi de vrăjmași cu fes și turban, ca să rămână pomenire din an în an, s-au lăsat de plugărie și s-au apucat iarăși de voinicie. Deoarece în vremuri ca acelea bietul român nici că mai putea răsufla pe lume de atâta urgie. Și tot ce-am așternut eu până aici pe hârtie este numai ca să se știe și să nu se uite că de n-ar fi vrednicie, țara sub ura năvălitorilor ar rămâne nu numai rușinată, ci și pustie.

Corbul

Vremea trece cum trece. Aduce bune și rele, liniște și neliniște. Așa și Gruia lui Novac – cu toate că dușmanii rar de mai cutezau să se apropie cu prădăciune de plaiurile unde hălăduiau el, tătâne-său și fărtații lor (deoarece se știe că frica păzește bostănăria!) – simte că-l cuprinde iarăși o neliniște.

Voinicii stau la masă în cerdacul bătrânului Novac, aflat în pădurea Pinului din munții Catrinului. Mănâncă, beau și se veselesc. Numai Gruia nu bea, nici nu mănâncă, ci numai stă pe gânduri, privind undeva, cine știe ce, în zarea depărtată.

Frunzișul pinilor bătrâni foșnește sub adierea vântului, cântecul fetelor și femeilor novăcițe răsună dulce. Numai Gruia oftează și cântecele lor nici nu-i ating auzul.

— Ce-i cu tine, Gruio, de nici nu bei, nici nu mănânci? întrebă bătrânul. Și stai numai pe gânduri, privind zile întregi spre depărtări?

Gruia nu și-a mințit niciodată tatăl, așa că-i răspunde verde:

— Tată! De când n-am mai avut de biruit pe nimeni, mă simt cam nelalocul meu. Așa că tare aș mai da o raită prin lume să văd ce mai e și ce se mai întâmplă.

— Du-te, dar ferește-te de a ajunge la Țarigrad. Acolo sunt cei mai nemiloși vrăjmași ai noștri, care doar atât așteaptă să le fii la îndemână, să te prindă în gheare, să te lege și să te azvârle în temniță ca să te răpună, ori ca să putrezești de viu.

— Păi tată, mai spune Gruia, dacă m-oi duce să călătoresc numai prin locuri fără primejdii, mai mare lehameteală nici că se poate, Eu tocmai pe la Țarigrad mi-aș dori s-ajung. Știi doară că nu mi-e frică nici de tătari, nici de turci, și de niciun alt fel de lifte.

— Eu știu că nu ți-e frică de alții, grăiește bătrânul. Însă eu de tine am teamă.

— Și pentru ce de mine? se nedumerește feciorul.

— Adică, mai pe lămurite, de zburdălniciile tinereții tale.

— Tot nu te înțeleg!

Gruia și-a ridicat din palme – unde și-l sprijinea – obrazul. Și tare se mai miră de cuvintele tatălui.

— Vreau să-ți spun că pe unde vrei poți călători fără temeri, oricine ar fi vrăjmașii, dacă vei lua cu tine, ca soți de drum – ceea ce românul prețuiește, cu prisosință, în fiecă împrejurare – buna chibzuință și prevederea. Iată, bunăoară, ce te sfătuiesc. Dacă vei ajunge la Țarigrad, nu intra de la început prin mijlocul

târgului, dacă nu-i neapărată nevoie. Și, dac-o fi, și-o fi, cu toate acestea nevoie să intri, ferește-te de crâșma cu cel mai bun vin. La vinul prea bun, cu greu un voinic ca tine păstrează cum trebuie socoteala. Vinul bun e cu viclenie și te trage la beție. Iar beția te duce la somn. Și-atâta vreme cât nu mai ești în stare să te veghezi singur cu capul limpede, de grabă și pe neașteptate poți fi legat, apoi de-acolo nici nu mai e departe până te pomenești ori întemnițat, ori de sabie tăiat, de țepi înțepat și de buzdugan sfărâmat. Ce zici? Ar fi bine?

— Apăi, sigur că n-ar fi bine!

— Așadar poți pleca, feciorule, dar păstrează în minte și sfatul bătrânesc.

Lui Gruia i se înșeuează calul. Flăcăul se avântă pe el și așa, călare, coboară ca vântul și ca gândul din pădurea Pinului, iese din munții Catrinului, trece întâi Oltul, apoi Dunărea, cu bidiviul înot, intră în munții aflați de cealaltă parte a fluviului, coboară mai departe la șes. Și gonește, și gonește, sare cu calul pe puntea unei corăbii, plutește peste mare și într-un miez de noapte, zărește, aurite, palatele Țarigradului.

Primejdia îl cheamă și el, în loc să-și aducă aminte de sfatul tătâne-său, trecând pe la marginea târgului, pătrunde în mijlocul lui.

— Unde-s vinul cel mai bun și hangița cea mai vrednică? întreabă el trecătorii.

— Vinul cel mai bun se găsește în hanul împăratului, se grăbesc să-l învețe cei pe care-i întreabă. Și Anița este cea mai vrednică și mai arătoasă hangiță din întreg Țarigradul. La ea poți să te veselești și să te drăgostești după bunul tău plac.

Gruia atât așteaptă s-audă și, cum e însetat de petrecere și veselie, după ce se mai perindă și prin alte hanuri, pornește într-acolo.

— Cine e Anița? întreabă Gruia când intră în hanul împăratului.

— Eu! îi răspunde o femeie chipeșă.

— Am venit să petrec și să mă veselesc.

— Bine-ai venit! Dar cu galbenii cum stai?

Gruia scoate o pungă doldora, pe care-o dobândise de la turc și tătar de câte ori aceștia încercaseră înainte vreme să vină în pradă pe plaiul românesc.

Anița, cum îl vede, ochii i se luminează, pe buze și în glas se unge cu miere, își încinge un șorț nou, îi aduce oaspetelui un scaun cu spătar înalt, alege două fete, cele mai ochioase și trupeșe, care să-l slujească, cheamă taraful cel mai bun de lăutari, poruncește să i se cante cele mai aprinse cântece de inimă-albastră și-l întreabă:

— Ia să-mi spui tu acum mie, ce și cât îți poștește inima?

Gruia se uită în jur mulțumit de ce vede și cu glas tare, poruncește:

— Ascultă ici, Aniță, adu-mi, dar repede de tot, ce ai tu mai bun prin cămări și prin beci, ca pită, carne, brânză, plăcintă, dar mai ales vin. Vin din acela roșu căruia i se mai spune „sânge de taur“, și din care, când sorbi, ți se încălzește și sufletul, și-ți vine să cânti laolaltă cu lăutarii, să joci până se rup opincile, și să zici din adâncul inimii că lumea – cât o fi ea de urâtă – tot e frumoasă. Iar vinul să mi-l aducă nu cu oala, nici cu ulciorul, ci numai cu vadra și cu butoiul.

Anița și fetele aleargă ca niște sfârleze din cămări în cuhnie, de-acolo în beci și înapoi la Gruia. Hălcile de carne sfârâie pe cărbuni. Vinul roșu „sânge de taur“ curge din buți în vedre, ca Dunărea când vine revărsată și plină de vâltori după ploi.

Lăutarii cântă de să li se rupă corzile și glasurile le-au răgușit de-atâta „Foaie verde“, cât le tot poruncește flăcăul să cante. Gruia cântă și el și joacă pe fiecare fată în parte de s-au făcut podelele hanului ferfeniță. În răstimpuri se oprește. Îmbucă și bea.

A îmbucat până acum trei vaci fripte, trei butoaie cu

brânză, trei cuptoare de pite, alte trei cu plăcinte, a băut de trei ori câte trei vedre pline cu vin roșu, și încă tot mai vrea. Tot mai vrea și tot mai vrea. Dar când Anița îi cere galbenii care i se cuvin, Gruia îi răspunde să mai aștepte că n-au intrat încă zilele în sac și n-o să rămână ea-n pagubă. Așa că să fie slujit, hrănit, adăpat și cântat mai departe până când o spune el: „stai“.

S-au scurs trei zile și trei nopți, de când Gruia mănâncă, bea, se veselește, cântă, joacă și se drăgostește, dar nicio para nu plătește.

Anița a intrat la bănuială. Dacă voinicul acesta o tot mânca, o tot bea și până la urmă și-o trage cușma pe-o ureche și-o pleca fără să-și desfacă punga sau măcar să-i spună bună-ziua? Cum ar putea ea să îndure atâta pagubă?

Să-i ceară socoteala iar nu îndrăznește. Voinicul e atât de viforos, încât ar putea păți-o cu el cum nu se poate mai rău.

Și-atunci își suflecă fustele, trage pe picior încălțările, se face că aleargă să cumpere niscai lumânări de ceară din târg, fiindcă pe-ale sale le-a ars și-a rămâne hanul în întuneric. Iese prin spatele casei, în ogradă, și din ogradă în uliță, dar nu se duce la lumânărar, ci gonește, cu papucii lipa-lipa, pe ulițele pietruite cu bolovani de râu care duc către partea de sus a orașului și apoi, prin porțile cele mari, vegheate de oșteni, până-n palatul împărațesc.

Acolo se prăvălește la picioarele împăratului și începe să se vaicăre:

— A venit acum trei zile un voinicel tinerel și frumușel, care mi-a poruncit să-i aduc de mâncare și de băut, lăutari ca să-i cânte, fete cu care să joace și tot ce-o pofti, că el îmi va plăti până la cel din urmă crăițar. Mi-a mâncat trei vaci fripte, trei butoiașe cu brânză, trei cuptoare de pită, alte trei cu plăcinte și-a băut de trei ori câte trei vedre de vin roșu, întărit cu rachiu și îndulcit

cu miere. Lăutarii i-au tot cântat, fetele le-a jucat, le-a jucat și le-a iubit, dar nimic nu mi-a plătit.

Împăratul și-a pus în pământ capul, s-a gândit un timp și pe urmă a întrebat:

— Ai putea tu, Aniță, să-mi zugrăvești din cuvinte voinicelul cel tinerel care ți-a călcat hanul?

— Da' cum păcatelor să nu pot, doamne, că unul ca el nici c-am văzut de când sunt!

— Atuncea zugrăvește-mi-l!

Și Anița începe să-i spună:

— Uite, voinicelul acesta, înalt cât bradul tânăr din munte, lat în frunte, și-n spete cât stejarul, are un braț atât de tare că, de și-ar pune mîntea cu dinadinsul, numai o dată să împingă cu umărul în peretele hanului și mi-l pune la pământ. Are o uitătură cruntă de și măria ta n-ai putea cuteza să privești spre el decât cuprins de teamă. Mustețele-i sunt atât de lungi că este nevoit să și le înnoade după cap și atât de groase încât, atunci când le prinde vârfurile unul de celălalt, nodul se face cât pumnul. Numai la față este neînchipuit de frumos. Are pielea atât de albă încât – dacă ar fi de hârtie – ai putea pe ea scrie, iar ochii îi sunt ca murele câmpului.

Împăratul o asculta pe Anița grăind și părul i se ridică vâlvoi în vârful capului, chipul i se îngălbenește și începe să tremure ca frunza plopului când toamna este în toi și vântul suflă avan.

— Anițo, zice el, știi tu cine-i voinicul despre care-mi grăiești?

— De unde să știu, măria ta? Că eu numai de-un an m-am tocmnit cu slujbă în hanul măriei tale. Și prea multe despre voinicii lumii încă n-am aflat.

— Acesta dacă-i înalt cât bradul, și lat în frunte și-n spete ca stejarul, și dacă bea vadra, cât e de mare, dintr-o singură răsufare, nu poate fi altul decât însuși cumplitul Gruia, fiul cel dezmierdat al și mai

cumplitului Novac bătrânul. Iar el, împreună cu tată-său, de câte ori pe-aici au venit, rău de tot ne-au istovit. El, ce-i drept, zice că ne răsplătește faptele noastre cele rele și ne face, de câte ori vine, numai belele. Astfel încât iată ce poruncă îți dau! Ascultți?

— Ascult, măria ta!

— Dacă nu vei face întocmai, va fi vai și amar de pielea ta.

Și împăratul, după ce își cheamă curtenii și căpeteniile de urdii, și după ce se sfătuiesc îndelung laolaltă, iată ce poruncă dă:

— Întoarce-te, degrabă, la han, astfel ca Gruia să nu prindă încă de veste nimic.

— Mă-ntorc, măria ta!

— Dă cep tuturor butiilor pe care le ai în beciuri. Adu toate bucatele pe care le ții înveștii prin cămări. Adu și toate fetele pe care le-ai ascuns în cotloane. Adu și cele mai neuzite tarafe de lăutari. Dă-i tot ce-i pofteste inima, dar mai cu seamă vin, spunându-i că nu-i ceri pentru toate astea drept plată niciun crăițar. Deoarece toată paguba ce ți-o face Gruia ți-o va răsplăti visteria mea. Numai că asta să n-o știe el.

— N-o s-o știe, dacă asta ți-e porunca, măria ta!

Anița se întoarce la han, făcându-se că a adus cu ea lumânări. Le aprinde pe de-a rândul de se face în tot hanul lumină ca ziua.

Lui Gruia îi pune la îndemână tot ce-și dorește. Și-i aduce alte și alte buți pline cu vin. Vin cu rachiu întărit și cu miere îndulcit. Iar Gruia, uitând acum de-a binelea de toate sfaturile tătâne-său, bea și petrece înzecit. De la un timp, oricât este el de voinic, beția îl biruie, și îl cuprinde un somn adânc.

Anița potrivit înțelegerii cu împăratul, deschide atunci, de grabă, fereastra și le face semn turcilor și tătarilor că pot năvăli în han.

Trei urdii de turci și alte trei de tătari se înghesuie la

uși. Numai că tocmai în clipa aceea vântul începe să sufle, pătrunde prin fereastră și-i răsfiră lui Gruia câteva fire mai slobode din părul de pe cap. Turcii și tătarii socot că voinicul cel care se află în han adormit cu capul lăsat pe masă s-o fi trezit. Și, cât ai răsufila o dată, au și țâșnit înapoi afară nu numai pe uși, ci mai ales sărind prin ferestre.

— Întoarceți-vă! îi cheamă Anița pe turci și tătari. Pentru că Gruia nu s-a trezit. Numai câteva fire de păr s-au clătit; încolo doarme mai departe nestingherit.

Tiptil, tiptil, cu funiile de mătase și lanțurile gata pregătite, urdiile se întorc.

Ca lupii pe o turmă de mioare, toți dintr-odată, se reped asupra voinicului.

Acesta este atât de greu cufundat în somn, încât nici nu simte când cele o sută și unu de ștreanguri și tot atâtea lanțuri îl leagă cruciș și curmeziș peste brațe, peste piept, de mâini și de picioare. Și-așa cetluit pe de-a rândul, din cap până la tălpi, îl trag târâș, adormit, de-l azvârl în cea mai adâncă, neagră, năpădită de apă și bine ferecată temniță a împăratului. Urdiile îl păzesc ca nimeni să nu-i poată veni în ajutor.

Numai Anița este lăsată, la cererea lui Gruia, să vină. Și voinicul o roagă să-i ia atât punga plină cu galbeni pe care-o pusese la han pe masă, cât și o alta pe care o mai avea în sân, pentru ca, așa precum făgăduise încă de la început, să-și plătească până la un crăițar petrecerea.

— Eu am crezut că vrei să mă păgubești! plânge, căindu-se amar. Anița, care-l vându-se pe Gruia împăratului.

— Un Novac să mintă și să înșele, asta încă nu s-a pomenit și nici că se va pomeni vreodată! răspunde Gruia.

— Vai și vai de păcatele mele cele multe, că numai eu sunt de vină că te-au luat vrăjmașii prins! se jeluiește și mai tare Anița. Și asta după învățul cel rău al

împăratului.

— În ce-l privește pe împăratul, îmi va ajuta poate norocul să mă răfuiesc vreodată cu urdiile lui! oftează din băieri Gruia.

— Dacă va mai izbuti cândva să scape de-acolo! râd de se prăpădesc împăratul și sftcnicii săi când aud ce grăiește voinicul.

Turcii și tătarii întăresc apoi și mai mult străjile. Și împăratul hotărăște că, după ce-l vor chinui și munci pe Gruia șapte ani încheiați în temniță, să ridice o spânzurătoare și astfel să fie dat pierzării.

Anii încep să treacă, Gruia îndură cu tărie chinurile, biciuirile și tainul numai de pâine mucegăită și apă. Veșmintele i s-au făcut zdrențe, picioarele, mâinile, prinse în cătușe de fier, sunt pline de răni, spinarea, umerii și pieptul poartă semnele uneltelor cu care a fost căznit, sângele îi șiroiește de pe urma bicelor ce l-au tot izbit, dimineața și seara în fiecare zi.

Toate ar părea că nu se pot schimba, ci vor rămâne până la sfârșit așa cum au hotărât împăratul, curtenii și căpeteniile de urdii.

Numai bătrânul Novac n-are liniște. Ce s-o fi întâmplat cu Gruia de nu s-a mai întors acasă vreme de șapte ani? Cam bănuie el ce. Îl caută peste tot prin trimiși, însă nimeni nu-i poate da de urmă.

Vietățile pământului și cerului de pe meleagurile novăcești îi sunt însă prietene. Novac poate grăi cu ele ca și cum ar face-o cu semenii. Un corb mai ales – isteț și vorbitor ca un om – îl tot întreabă pe bătrân de ce se arată de la o vreme tot supărat, iar fruntea nu și-o mai descrețește nici măcar în zilele de sărbătoare, nici când luminează soarele și nici când argintează pământul luna.

Novac îi povestește și-l roagă:

— Tu, corbulețule, pasăre înțeleaptă, ai crescut și ți-ai făcut cuibul tot în copacii din pădurea Pinului. Și-l

cunoști prea bine pe Gruia.

— Îl cunosc, cum de nu. Doar nu numai o dată m-a purtat pe umăr când gonea de-a călare prin munții Catrinului. Și nu numai o dată mi-a dat chiar el să-i mănânc din palmă miez de nucă și să-i sorb din ulcică lapte, de câte ori îl vesteam când încercau să se apropie de plaiul novăcesc ori turcii, ori tătarii.

— Deci, dă tu o raită pământului. Încearcă să-l descoperi pe Gruia, poate prin temnițele împăratului și întoarce-te degrabă.

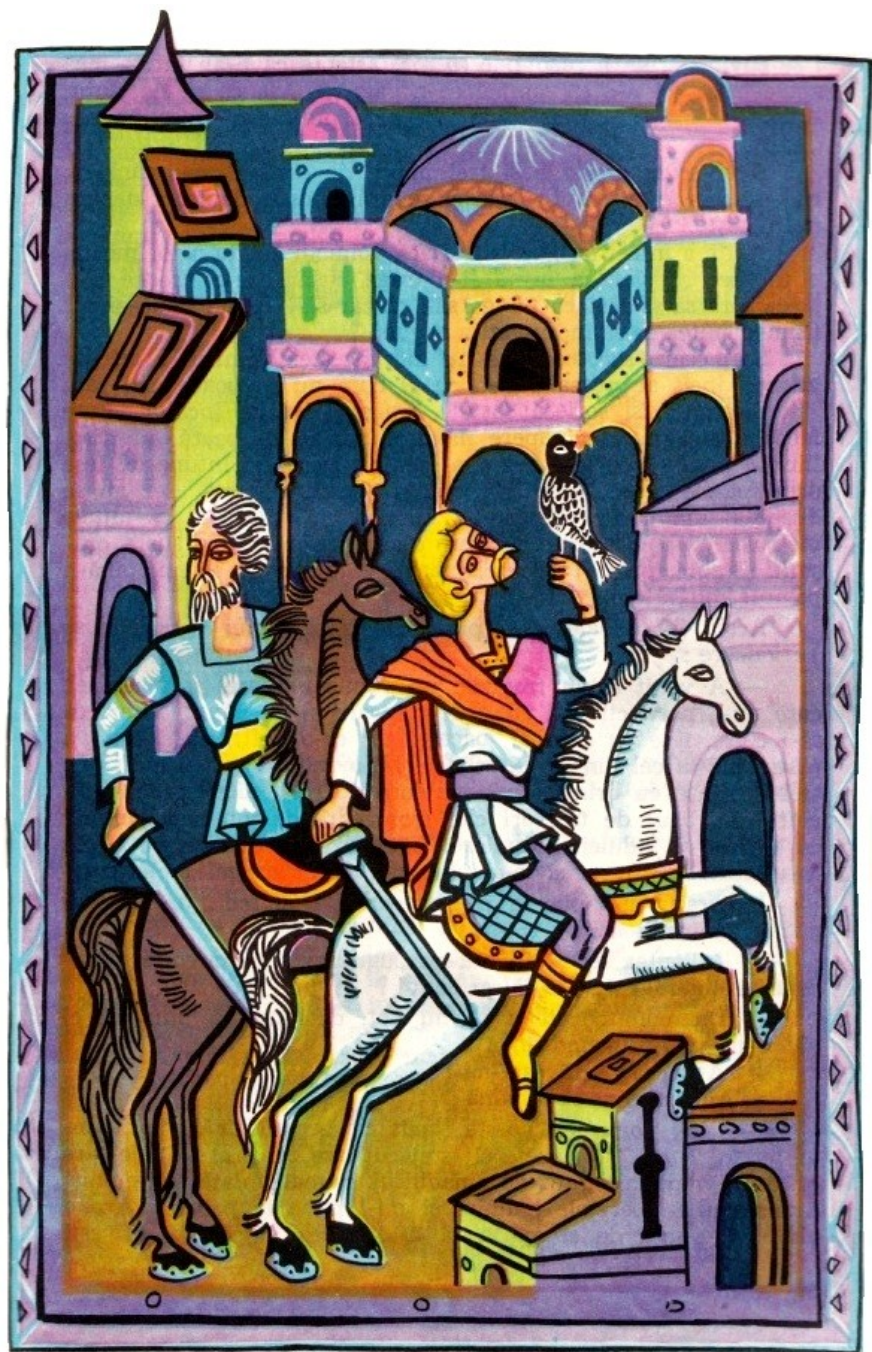
Corbul zboară, zboară. Se apropie de toate temnițele împărătești. Printre gratiile de la ferestrele lor cată. Până ce ajunge și la temnița numai din fier și piatră lucrată și anume pentru ca să fie închis Gruia înăuntru, durată.

Se așază pe prichiciul ferestrei. Privește printre gratiile groase de fier în afundul temniței. Și-acolo îl zărește pe Gruia.

Lui Gruia, barba, mustețele și sprâncenele i-au crescut lungi până la pământ. Și, drept veșminte, nu i-au rămas decât fâșii înnegrite de zdrențe. Numai după ochi izbutește de-l mai recunoaște. Ochii lui negri ard ca niște flăcări de dorul dreptei răsplăți și-al răzbunării. Corbul grăiește:

— Tu trebuie să fii Gruia, feciorul dezmiardat al lui Novac, iar eu sunt corbul cel pe care tu l-ai hrănit odinioară cu miez de nucă și lapte de câte ori îți vesteam apropierea acelor care se țin drept oameni, însă, în adevăr, deși au chipuri ca toți ceilalți, nu-s altceva decât fiare.

— Așa el întărește Gruia. Iar dacă și-acuma ții minte că te-am hrănit și încă mai îmi ești prieten, zboară cât poți de iute la tata. Vestește-l unde mă aflu de șapte ani încheiați și mai spune-i că turcii și tătarii îmi pregătesc spânzurătoarea în care vor să mă înalțe, nu mai departe decât vineri la amiază. Încât să se grăbească dacă vrea să mă mai prindă viu.

Corbul gonește pe calea întoarsă. A ajuns în pădurea Catrinului. Și încă de departe îi vestește bătrânului Novac:

— Uite așa și-așa. Gruia se află în temnița împăratului. Iar turcii și tătarii vor, după șapte ani încheiați, să sfârșească o dată cu el și să-l urce în spânzurătoare, vineri la amiază.

S-a ridicat în picioare bătrânul. Nici nu-și mai cheamă pe ceilalți Novaci lângă sine. De la masă, unde sta, se azvârle de-a dreptul în șaua calului.

Calul se saltă dintâi în două picioare. Își încordează grumazul și unde se repede la vale de zici că este o pală de viscol nu altceva. Așa străbate munții, câmpia, trece înot Dunărea. Și nu se oprește nici măcar să răsuflă la țărmul Mării, ci înoată mai departe. Sare pe malul dimpotrivă. Gonește mai departe, până la porțile Țarigradului. Acolo abia face popas, numai cât să-și schimbe bătrânul veșmântul novăcesc. Să-și îmbrace altul călugăresc, dar dedesubtul anteriorului să-și ascundă sabia voinicească.

Ajunge la temnița împărătească tocmai când vrăjmașii îl târăsc pe Gruia, în funii îmbrobodit, cu lanțul cetluit, și lanțul în lăcate încuiat, către podișca de scânduri, stâlp și grinzi unde urmează a fi spânzurat.

Gruia îl cunoaște pe tătâne-său și-așa înveșmântat ca un călugăr cum e. Nu dă însă niciun semn că ar ști cine poate îi și rostește:

— Părinte, părințele, vai de zilele mele, uite mi-a venit sfârșitul, n-ai vrea să-mi grijești, poate să mă spovedești?

— Ba, cum să nu vreau, fiule? grăiește bătrânul, făcându-se că e duhovnic de-adevăratelea. Numai că știți ce zic eu, turcilor? urmează el. Mai bine vindeți-mi-l mie pe osândit, să mă sprijin pe el la nevoie, că eu sunt moșneag și nu mai pot să cânt și să citesc liturgiile cum se cuvine. Iar, dacă o fi având și cap bun, poate-l

păstrez în locul meu cu ceasloavele și psaltirile, ca să se lase de voinicit și să se apuce de slujit. Bine pentru el că nu pierde de spânzurătoare, bine pentru mine că-mi capăt un ajutor și bine pentru voi că scăpați de el. Și, pe deasupra eu vi l-aș plăti cu galbeni noi, rostuiți și zimțați. Uite-i aici, în punga asta de piele.

— Ia te uită colea ce tot îndrugă moșul! zic turcii și tătarii. Ce mai!... Buni ar fi gălbenașii. Numai că Gruia, — așa îl cheamă — e odrasla lui Novac bătrânul voinic încă și mai cumplit decât fecioru-său, măcar că e împovărat de timp. Și noi pe Gruia de șapte ani îl silim, îl silim și-l chinuim, pentru că în felul acesta i-a fost rânduit să-l pedepsim. Și-astfel, de șapte ani îl păstrăm, iar acum i-a venit sorocul să-l spânzurăm. Prea mulți de-ai noștri a prăpădit, când pământul alor săi l-au năpădit.

— Ăsta-i fiul lui Novac, mai răcnesc alți turci și tătari, și trebuie să-i venim de hac, așa că galbenii, moșule, ți-i luăm, dar pe osândit nu ți-l dăm.

Și, zicând aceste cuvinte, turcii și tătarii se reped să-i ia punga groasă de piele. Se bat pe ea ca niște câini infometați pe ciolane. Își sfâșie veșmintele, se dau de-a dura. Și asta numai bine ca Novac bătrânul să aibă vreme cât să-și azvârle de pe el veșmântul călugăresc, să rămână în cel voinicesc, să-și scoată din teacă paloșul bătrânesc și să înceapă a tăia la vrăjmași, ca secerătorul harnic vara la spice.

După aceea se apropie de osândit. Cu pumnii lui vârtoși, sfărâmă lăcătele, rupe nodurile frânghiilor și îl dezbrobodește din toate legăturile. Cu un umăr se proptește în clădăria de scânduri, stâlp și grinzi a spânzurătorii, de o dă la pământ. Iar cu celălalt umăr împinge în porțile de fier care se rup în două scrâșnind și pocnind.

Dinspre palatul împărătesc se văd însă venind în goană zece urdii. Gruia înșfacă și el o sabie și, amândoi,

tată și fiu, încep să-și taie fiecare câte o uliță largă prin mijlocul vrăjmașilor.

Nu-l lasă în viață decât pe unul. Acestuia îi taie urechile și nasul. Dar îi dau drumul să plece, ca să-i ducă veste împăratului despre slobozirea voinicului și prăpădul făcut de ei amândoi între cei care-i pregătiseră lui Gruia sfârșitul.

Bătrânul Novac își vără două degete sub limbă. Și suieră. Calul lui și calul lui Gruia, care-l adăstase pe flăcău toată vremea, credincios, lângă zidurile temniței, fără să-l poată nimeni încăleca, deoarece l-ar fi trântit în țărână și l-ar fi zdrobit în copite – s-au și ivit, nechezând, lângă ei. Îi încălecă și, astfel, amândoi călări, străbat de-a dreptul prin mijloc Țarigradul.

— Așa da, zice bătrânul. Numai cât sunt doi Novaci alături și unirea lor se preschimbă în putere.

— Mă iartă, tată, își găsește, de astă-dată, glasul Gruia să-i rostească bătrânului. N-am ascultat sfatul părintesc și rău am pățimit. De-acum înainte acest sfat îmi va fi de bună învățătură și nu-l voi mai uita niciodată. Bătrânul tace și numai cât pufnește printre mustețe, ca un zăvod întărâtat.

Au tăiat în două Țarigradul. Înaintea lor se pleacă în genunchi vrăjmașii ca în fața împăratului. Le aduc daruri, căruțe încărcate cu de toate, blănuri, stofe și vase scumpe și îi plătesc cu galbeni grei, rugându-i doar să nu le părăduiască orașul.

Au plecat, dar pe umărul lui Gruia se află corbul, pe care, drept răsplată, el îl va hrăni până la sfârșitul vieții cu miez de nucă lapte și tot ce și-o dori și-o avea mai bun.

Ioviță

Nu se mai văzuseră de mult frații, fiecare luat de alte treburi și lupte. Și dacă s-au întâlnit, Novac l-a poftit pe frate-său, Balaban, în cerdacul caselor bătrânești ca să se ospăteze laolaltă și să-și mai povestească între ei câte toate.

S-au hrănit, s-au adăpat și și-au povestit felurite întâmplări ce avuseseră loc între timp. Și-au amintit despre neamuri care fuseseră odinioară și se petrecuseră din viață. S-au veselit ori s-au întristat, după felul poveștii și după felul sorții fiecăruia dintre cei pe care și-i aminteau.

Ce-i mânia deosebi, mărturiseau ei, era faptul că Novacii trecuseră aproape toți de vârsta mijlocie sau unii dintre ei intraseră încă de mult în cea a bătrâneții, deși la voinicie se păstrau verzi.

— Dar, ce va fi când și noi vom părăsi tărâmul acesta? se întreba Novac bătrânul.

— Oare se vor stinge cu totul, în urma noastră, spițele novăcești? se întrista Balaban.

— Nu văd vreo mladă tânără să mai fi răsărit pe undeva! mărturisea Novac.

— Amară cugetare! ofta și Balaban.

Astfel a trecut timpul, aproape fără să se simtă. A trecut ziua, după care s-a perindat și noaptea. S-au scurs încă trei zile. Și, dintr-o dată, Novac bătrânul s-a ridicat de la masă, cu palma îndoită căuș la ureche.

— Ce zici tu, Balabane, n-ai auzit un glas cam cunoscut strigând de departe?

— N-am auzit! i-a răspuns Balaban. Stai colea liniștit și să mai istovim o văduță cu vin.

Novacul cel bătrân s-a așezat; frații au mai istovit încă

o vădruță cu vin; au mai mâncat un mieluț (fript într-o groapă cu jăratec în pielea lui, până când pielea a pocnit și s-a desprins de la sine de pe cărnața coaptă); au mai vorbit de una și de alta; și iar Novac bătrânul s-a ridicat cu palma la ureche:

— Ce zici tu, frate Balabane, l-a întrebat, nici de data aceasta n-ai auzit, departe, un glas cunoscut?

— N-am auzit, frate Novace! Dar ce puteam s-aud? Stai liniștit și hai să mai istovim încă o vădricioară de vin.

A treia oară, Novac s-a ridicat, fără să mai îl întrebe pe fratele Balaban dacă a auzit ori nu un glas cunoscut.

Și-a ascuțit auzul către Muntele Sec, deoarece dintr-acolo i se părea că vine acel glas care-l neliniștea.

Și într-adevăr, de-acolo venea.

Cineva striga cât îl țineau băierile (striga de zile și zile, din zori până noaptea) că este în căutarea cuiva cu care să-și încerce puterile, lovindu-se unul cu celălalt.

— Balabane, frate, grăia de astă-dată Novac. Au trecut ani și ani în șir, anii au curs așa cum curge apa izvoarelor din munții Catrinului, prin pădurea Pinului. Eu am început să îmbătrânesc. Curând am să împlinesc o sută de ani și voi porni pe-a doua, dar încă nu s-a găsit acel bărbat care să mă răzbească. Și, pe cât înțeleg, acolo sus, la Muntele Sec, unde obișnuiesc să se întâlnească vitejii și unde ei se întrec în putere, s-a ivit încă un voinic. Ascultă-i glasul și tu. El își zice Voinicul Sărac, fiindcă e sărac lipit. S-a întrecut până acum cu toți, mai ales în azvârlitul buzduganului. Și pe toți i-a biruit. De-aceea strigă într-una, ziua și noaptea, întrebând cine ar mai fi dornic să se întreacă în continuare, cu el.

Balaban își ascute și el auzul:

— Parcă, parcă, ai cam avea dreptate, frăție, grăiește.

— Păi dacă așa cam avea dreptate, se bucură de-a nu se fi înșelat Novac, eu zic să-i răspundem. Și-ntâi și-ntâi

îi voi răspunde eu.

Novac se duce cu frate-său Balaban într-un loc, sub munte, unde își strâneau de ani și ani Novacii buzduganele.

Au strâns sute și sute de buzdugane unul mai strașnic decât celălalt. Alege, dintre toate, unul care cântărește cam cinci sute de ocale, buzduganul tătâne-său.

— Pentru Voinicul Sărac e bun și-acesta, murmură el, zâmbind mulțumit. Cu aste cinci sute de ocale ghintuite îi vin la sigur de hac.

Apucă buzduganul, îl cântărește în mână, îl bate pe genunchi de-l scutură de rugină, îl șterge bine cu-o blană de mistreț, până strălucește ca soarele. Și-i strigă celui aflat pe Muntele Sec:

— Hei, Voinicule Sărac – care tot dai de veste că ai fi dornic să te întreci în azvârlitul buzduganului cu oarecine pentru că pe toți ceilalți i-ai biruit – știi cine-i aici?

— Nu.

— Aici e Novac bătrânul, care nici el n-a fost învins încă de nimeni, măcar că va împlini curând o sută de ani și va merge pe-a doua. Vrei să te întreci cu mine?

— Păi, dacă te lauzi că ești Novac, că ai împlinit suta și mergi pe-a doua, cum să nu vreau? Numai să nu-ți pară rău.

Novac nu mai scoate niciun cuvânt. Chipul i s-a învînețit, părul i s-a răvășit, mușchii brațelor îi zvâcnesc ca niște vietăți mânioase.

Înșfacă mai bine de coadă buzduganul și îl azvârle prin văzduh către Muntele Sec.

Buzduganul se înalță dintâi asemenea unei păsări până la cer, apoi străbate bolta albastră de-a curmezișul și se coboară ca o stea căzătoare în Muntele Sec.

Voinicul Sărac îl prinde într-un vârf de deget. Se răsuțește pe călcâi și azvârle înapoi buzduganul, însă cu

atâta putere încât celor care privesc de jos li se pare că zăresc un fulger, ce le ia ochii.

Buzduganul îl izbește pe Novac, trimițându-l la pământ.

— Hai, frate Novace, hai frate, îl zorește Balaban pe bătrân, care și-a pierdut cunoștința, trezește-te, deschide ochii, că acum a venit rândul meu. Iar eu fiind cu zece ani mai tânăr decât tine, de numai nouăzeci, mi-oi fi păstrat mai bine puterea și vreau să te răzbun.

După trei zile de nemișcare, Novac bătrânul izbutește de-și vine în fire și își deschide ochii.

— Măi, ce să fie asta? murmură el. Până astăzi încă nimeni nu m-a răzbit și uite Voinicul Sărac m-a culcat la pământ. Câte zile au trecut de când m-a trântit?

— Trei, frățioare, trei. Iar eu, între timp, m-am dus, la rândul meu în locul unde se află strânse buzduganele novăcești, Mi-am ales pe cel mai mare, de-o mie de ocale, buzduganul bunicului. Cu un asemenea buzdugan l-aș putea lovi pe însuși Dumnezeu, dacă m-aș război – doamne ferește – cu el, și l-aș putea doborî de pe scaunul lui, din înălțimile cerului.

Își scutură și el pe genunchi buzduganul de rugina adunată în ani, îl șterge cu blana aspră de mistreț până strălucește ca soarele și-i strigă Voinicului Sărac:

— Măi, Voinic Sărac, știi tu cine-i aici?

— Nu.

— Păi eu sunt tot un Novac, atâta numai că am zece ani mai puțin decât frățane-meu ăl mare. Și cu mine nu-i bine să te prinzi.

— Ba, uite că m-oi prinde.

— Eu ți-oi veni de hac.

— Dac-oi putea!

— Am să pot!

Balaban se lasă puțin pe vine, își face vânt și buzduganul pornește vâjâind. Ajunge, într-o mică de timp, la Voinicul Sărac.

Dar acesta întinde numai mâna, îl prinde în podul palmei ca pe un fulg de păpădie. Se răsucesce pe călcâi și îl trimite înapoi.

Buzduganul sclipește o clipă pe cer și se oprește numai în pieptul lui Balaban, care cade la pământ de-ai putea crede că-i mort. Cu greu de mai răsuflă.

Timp de opt zile se străduiește bătrânul Novac să-l readucă la viață, stropindu-l cu apă rece și strigându-i:

— Balabane, frate, trezește-te, nu te grăbi la comandă și mai bine dă-le pasul înainte către vecie vrăjmașilor.

Numai la sfârșitul celei de-a opta zi, izbutește Balaban să-și deschidă ochii.

Amândoi frații, sleiți, își târăsc buzduganele de coadă până-n cerdacul novăcesc. Acolo își trag sufletele, se înviorază cu două vedricioare cu vin și se întreabă unul pe altul:

— Oare din ce spiță să se tragă Voinicul Sărac, care uite-l a izbutit să ne vină nouă de hac?

— Pe un Novac tot numai un Novac de l-ar putea birui, încolo nimeni.

— Dar din ce părinți și din ce ramură ar putea fi când noi știm foarte bine că spița noastră novăcescă a început să se stingă? Iar mladă nouă nici c-a mai răsărit.

— Că bine-ar fi să fie sămânță novăcescă, dar nu e cu puțință!

— Haide, mai bine, să-l întrebăm pe el.

— Haide.

Novac bătrânul și frate-său, Balaban, au ajuns la Muntele Sec. Voinicul Sărac le-a ieșit înainte.

Se uită fărtații bine la el. Îl cercetează. La chip e bucățică ruptă de spiță novăcescă, la trup voinic fără seamăn. Pieptul ca stânca, înălțimea ca a bradului, trupul ca al stejarului, ochii ca focul, vorba ca pârjolul.

Iar la ființa toată aduce cel mai mult cu Gruia.

Se iau ei tustrei la vorbă despre ce-și mai amintea

Voinicul Sărac că-i povestise măicuța lui, care-l striga, în pruncie, cu numele de Ioviță.

Acesta povestea că, la Țarigrad, odată, pe când era și ea fată, venise un flăcău care-l speriasse până și pe împăratul cu faptele și voinicia lui.

Pe flăcăul acesta îl îndrăgise fata. Și cu el se însoțise. Acesta îi devenise tată.

— Și cum arăta voinicul care ți-a devenit tată, nu știi să povestești?

— Ba, cum de nu! Maica îmi povestea c-a fost așa și-așa... Semăna oarecum, pe cât am înțeles, chiar cu domniile voastre, fără cât era tânăr așa precum sunt eu acum.

Înțeleg Novac bătrânul și frate-său Balaban, că voinicul acela nu putuse fi altul decât viteazul Gruia.

Își mărturisesc bănuiala aceasta amândoi bătrânii.

Așadar sămânța novăcească nu s-o fi pierdut cu totul! Nici că putea să se piardă. Din ea a răsărit Voinicul Sărac. (Sărac în avuții, însă nu și în virtute).

Numai că bătrânii Novaci vor să se încredințeze mai bine.

— Altceva, vreun lucrușor de-al tătâne-tău nu s-a mai păstrat în casa maicii tale?

— Nu s-a mai păstrat decât un ineluș din aur curat. Iacătă-l, la moartea ei, maica mi l-a încredințat mie.

Bătrânii Novaci i-l cer și-l privesc cu de-amănuntul. Câte un bob de lacrimi din bucurie, li se scurg în bărbi.

— Inelul de aur a fost, într-adevăr al lui Gruia.

— Vino cu noi! îl cheamă ei pe Ioviță, Voinicul Sărac.

— Unde?

— Unde altundeva decât în cerdacul bătrânesc, al tatălui, al bunicului și al strămoșilor. Acolo ai să-l întâlnești și pe acela care ți-e părinte, pe Gruia. Și nici că vei mai fi de azi înainte un *voinic sărac*. Neamul din care te tragi, neamul novăcesc este avut în isprăvi vitejești și nici de aur și argint, fie moștenite de la

părinți și bunici, fie luate drept pradă de la dușmanii care au năpădit pământul încercând să-l jefuiască – nu duce lipsă. Ce este al nostru va fi și-al tău, deoarece tu ești mlada cea nouă. De care avem nevoie pentru ca sămânța bună să nu se piardă.

S-a înveselit Ioviță. Pelița de pe chipul său este subțire și albă ca de fecioară. Are bujori în obraji. Pe buza de sus abia i-a răsărit un pufușor de mustăcioară. Novac și Balaban știu că pufușorul acela abia răsărit se va preschimba cu vremea într-o mustață groasă, bărbătească, pe care flăcăul o va lega după ceafă, într-un nod cât pumnul.

Și că alte și alte vitejii se vor petrece sub numele de Ioviță, cel tot din neam de Novac, vitejii ce vor fi menite a fi cântate și povestite apoi din veac în veac.

Paloșul străbunului Dragoș

Fusese o zi veselă. Văile pietroase ale Trotușului răsunaseră de chiote. Erau băieții din Borzești, care ieșiseră cu caii la păscut și se jucau, turburând liniștea codrilor străvechi cu larma lor.

Se luptaseră între ei, luându-se voinicește la trântă, aruncând cu ghioagele ori bolovanii din prundul râului, încercând să nimerească o țintă, cu săgeata, cât mai departe.

La jocurile acestea luase parte, ca totdeauna, și Ștefan, fiul domnitorului Bogdan, un flăcăiaș 'năltuț, de vreo treisprezece ani, cu părul atârându-i în plete bălane pe umeri. Și el ieșise învingător în cele mai multe jocuri, urmat îndeaproape de prietenul său Mătieș, băiat de țăran, cam de aceeași vârstă, însă cu plete întunecate și cu privirea ochilor scânteietoare ca un jeratic.

Joaca se terminase. Larma veselă a copiilor se pierdendepărtare, amestecându-se cu clocotul înspumat al Trotușului. În pădure nu mai rămăseseră decât cei doi prieteni.

— Să călărim puțin prin codru! spuse Ștefan, ridicând ghioaga de lemn, pe care și-o făurise singur dintr-un trunchi noduros. Poate vom vâna vreo sălbăticiune...

— Hai să-ncercăm! primi Mătieș, bucuros că-și poate însoți, singur, prin pădure, prietenul, pe care-l iubea mai mult decât pe oricine.

Călătoriră așa o vreme prin umbra bolților înalte și răcoroase, prin foșnetul domol al începutului de toamnă. De sus, lumina strălucitoare a amiezii se răsfirea prin funzișul încă destul de des, țesând o horbotă subțire și verzuie de aur. Nu se auzea decât țărâitul molcom al găzelor, ciripitul păsărelelor, murmurul

pârâului Șușița, săltând peste prundișul ei spre Trotuș, și tropotul iute al cailor, înfundat de frunzele căzute și așternute ca niște covoare galbene și ruginite peste potecile înguste ale pădurii. O mireasmă plăcută, dulce și amară, de frunze și buruieni zdrobite în picioarele cailor, scălda împrejurimea, umplând văzduhul și piepturile celor doi băieți.

De la o vreme, Mătieș rupse tăcerea:

— Călăresc alături de tine, Ștefane, zise el, rupând din treacăt o crenguță dintr-un paltin, și mă gândesc la vremea când tu însuși vei urca în scaunul domnesc, de stăpân al Moldovei, îți vei mai aminti atunci de mine?

Din tropotul calului, Ștefan întoarse capul spre prietenul său și, râzând cu toată privirea ochilor albaștri, răspunse:

— Tatăl meu, Bogdan, ades m-a învățat că prietenul cel mai bun numai la mare primejdie se cunoaște. Tu, dragă Mătieș nu te-ai aflat încă într-o asemenea împrejurare, dar eu alt prieten mai bun decât pe tine nu am și când voi fi stăpânul Moldovei te voi lua lângă mine, și te voi face sfetnic de credință...

— Oare? se veseli Mătieș. Pe-un fecior de țăran ca mine?

Vru Ștefan să mai grăiască oarece; dar, în clipita aceea, un lup mare, cenușiu, cu limba roșie atârându-i printre colții tăioși, țâșni pe sub boturile cailor.

— După el, strigă Ștefan și, dând pinteni calului, se repezi cu ghioaga ridicată pe urmele lupului, care, atâta cât te-ai șterge la ochi, pieri în întunecimile codrului.

— Să nu-l scăpăm! mai trase un chiot și Mătieș. Și amândoi băieții porniră, atât de iute pe cât le puteau alerga caii, pe poteci, pe sub ramuri, prin hățișuri.

Goniră vreme îndelungată, părăndu-li-se că fiara se vede când ici când colo, dar lupul pierise ca-n pământ.

— Mi se pare că am rătăcit drumul! observă dintr-o dată Mătieș.

— Îl vom afla pe dată! nădăjdui Ștefan.

Zadarnică îmbărbătare. Porniră într-o parte, încercară într-alta. Drumul nu mai era de găsit. Dimpotrivă, parcă se înfundau într-una mai rău, și într-acestea, seara se cobora, învăluind totul în pânzele ei de umbre.

— Să poposim aici, în poiană, alături de izvor! propuse feciorul domnesc. Ne odihnim, la noapte, în așternut de mușchi și mâine-n zori aflarea drumului este o treabă de nimica.

Și băieții, uitând de orice necaz, se apucară, voioși, unul să aprindă focul, scânteind cremenea, și celălalt să încropească un culcuș. Dar cum roboteau ei, care de care mai vrednic, se auziră, prin pădure pași.

— E lupul! sări Matieș, apucând ghioaga.

— Nu poate fi! răsă Ștefan. Fiara nu se apropie de foc.

Pe când vorbeau așa, dintre copaci se ivi, călcând agale, un bătrân de țară, cu căciula înaltă și dreaptă, cu desagă pe spinare și pletele și barba curgându-i în valuri de argint.

— Ce e cu voi, feciorii moșului? îi întrebă el, cu vorba înceată și cuminte, răsunând însă ciudat, de parcă i-ar fi venit de undeva de foarte, foarte, departe.

— Ce să fie? răspunse Ștefan, descoperindu-se, după cuviință, în fața bătrânului. Și, povestindu-i întâmplarea cum s-au rătăcit, îi ceru sfat: Nu știi cumva, dumneata, bătrânule, pe unde trebuie s-o luăm ca să ne putem întoarce în satul Borzeștilor din care venim?

— Cum de nu, rosti moșneagul. Fără cât, noaptea e mai greu de străbătut prin hugeaguri, și eu tare m-aș hodini lângă focul ăsta ațâțat de voi, că viu de departe și sunt ostenit. Și, în timpul cât m-oi hodini, vă voi învăța pe unde s-o luați, în zori de zi, ca să vă fie calea lină și fără opreliști.

Auzind băieții cuvintele moșneagului, pe loc se învoiră. Îi întinseră un așternut bun și se făcură numai ochi și urechi.

— Uite... începu moșneagul, arătând culmile împădurite – luați-o pe acolo și pe colo. Feriți-vă însă să treceți pe curmătura Voinicului. Se află în acel loc o peșteră mare, sub o stâncă ce, stă parcă gata să se prăvale. Se zice că în peștera aceea s-ar fi adăpostit, odată, un viteaz, pe nume Dragoș, acela care a stăpânit odinioară această țară. El a ascuns înlăuntrul peșterii un paloș fermecat, un paloș de foc, pe cât se spune. Și se mai povestește că numai viteazul care va lua din nou în stăpânire paloșul de foc al lui Dragoș, va putea domni, cu putere și îndrăzneală peste țara Moldovei, apărând-o de năvălirile dușmanilor și făcându-i să sângereze amarnic. Atâta că peste peșteră, dragii moșului, s-a înstăpânit un urs fioros, o dihanie turbată, de care nimeni nu se poate apropia fără primejdie de moarte. Și câți au încercat să facă acest lucru niciunul nu s-a mai întors.

— Ba eu am să cutez; și am să caut paloșul, înfruntând primejdiile și luptându-mă cu ursul dacă va fi nevoie, îl întrerupse pe moșneag, rostindu-și cu limpezime cuvintele, în liniștea nopții, flăcăul cel bălan.

— Tu? se miră moșneagul, cătând drept spre Ștefan, în lumina tot mai vie a focului întetît de băieți. Se poate... Se prea poate... în ochii tăi se află ceva ce nu se poate vedea în ochii altor oamnei. Văd în ei, urmă el, un bour cu coarnele plecate, prinzând în ele o fiară. Se prea poate...

Moșneagul puse după aceea capul pe perna moale de mușchi și adormi. Puțin mai târziu, somnul îi fură și pe băieți. Și, prin vis, lui Ștefan i se păru că moșneagul care se odihnea alături nu era altul decât însuși bunicul său, vodă Alexandru cel bun; stând într-un jilț de aur, cu baldachin, îmbrăcat într-o haină scumpă, roșie, de brocart, încheiată cu nasturi de pietre scumpe. Bătrânul domnitor îi glăsuia:

— Da, da, Ștefane. Tu ești urzit să ai paloșul de care se va teme tot dușmanul Moldovei.

Băiatul se deșteptă. Privi în jur. Moșneagul pierise.

— Pe semne că s-a trezit mai curând și a plecat, căci avea calea lungă și mersul încet! își dădu cu părerea Mătieș, după ce se trezi și el.

— Eu pornesc către Peștera Ursului! își mărturisi Ștefan gândul cu glas tare.

— Lasă-mă să te însoțesc! îl rugă Mătieș. Poate la vreo primejdie, tot o să fiu bun de ceva...

Porniră și drumul, cu cât urca spe înălțimi, se făcea tot mai greu. Săriră de pe cai și merseră înainte pe jos. Urcară, urcară, ținându-și de dârlogi caii, și iată, printre copaci, se zări o stâncă neagră-cenușie, amenințătoare, stând parcă gata să cadă din clipă-n clipă, întocmai cum le povestise moșneagul.

Legară caii de un trunchi și se apropiară de intrarea peșterii, ținându-și la îndemână ghioagele.

— Eu voi intra înlăuntrul, hotărî Ștefan, după ce băieții, prin strigăte, încercară să afle dacă ursul se afla-n peșteră și se încredințară că nu. Tu rămâi de strajă și vestește-mă dacă se apropie fiara.

— Bine, rosti Mătieș, apucându-se să pregătească o făclie, cu rășină de brad.

Ștefan își aprinse făclia și pătrunse în adâncimile peșterii. Pe măsură ce înainta, peștera se făcea tot mai largă. Sări peste un pârâiaș, ce-și susura liniștit povestea și cântecele lui de veacuri, și se pomeni într-o sală cu pereții de piatră albă, al cărei tavan se boltea neobișnuit de înalt. Băiatul ridică făclia să vadă mai bine sala și s-o cerceteze. Deodată, în unghiul dintre doi pereți văzu o flacără albastră. Sprijinită de un colț de piatră, se afla sabia voievodului Dragoș. Băiatul o privi fără suflare. Ochii lui uimiți îi măsurară oțelul sclipitor și tăios din care țâșneau văpăi. Avea un mâner de aur, în formă de cruce, bătut în partea de jos cu diamante și

rubine.

— Sabia străbunului Dragoș! exclamă el și, cu pasul sprinten, se repezi s-o apuce.

În clipa aceea, din spate, se auzi un mormăit, care ar fi înghețat sângele oricui în afară de Ștefan. Băiatul prinse în mână sabia și se întoarse fulgerător.

Ursul se afla la o distanță destul de mică de el, ținând în labe un bolovan cât o bute mare, gata să-l zvârle. Ochii înfundați, sub fruntea îngustă a fiarei, îl ținutau cu răutate. Botul îl avea larg deschis și colții săi albi erau mari cât niște pumnale. Fiara fusese de la-nceput acolo, deși nu răspunsese și nu ieșise afară la strigătele băieților, și așteptase să-l prindă la strâmtoare și să-l ucidă pe cel care îndrăznise să-i calce sălașul. Mormăia fioros. Mormăiturile sale se auziseră până afară, făcându-l pe Mătieș să înțeleagă că prietenul său era în primejdie.

Fără să stea pe gânduri, orbecăind prin întuneric, izbindu-se de pereți, Mătieș se avântă în peșteră și ajunsese la timp ca să-l vadă pe urs, cu stânca aceea mare în labe, gata s-o azvârle spre prietenul drag.

— Fugi, Ștefane! Fugi!... îi strigă el. Și, încordându-și toate puterile, dintr-un salt, fu lângă urs și îl lovi, în cap, cu ghioaga.

Ursul dete un urlet, care cutremură pereții peșterii în așa fel, încât din ei, crăpându-se, începură să curgă pâraie de pietre și pulbere. Nemaiputându-și păstra cumpăna, fiara scăpă bolovanul din labe. În schimb, orbită de mânie, îl înșfacă pe Mătieș.

— Fugi, Ștefane... Fugi!... mai apucă el să bolborească, deși oasele-i pârlăiau, sfărâmate ca niște surcele, în strânsoarea dihaniei.

Lui Ștefan – pentru o clipă încremenit, văzând ce se petrecuse, i se aprinseră în ochi flăcări, încinse de focul aprig al dorinței de răzbunare. Ridicând sabia, îl lovi pe urs, ca un trăsnet – tăișul armei pătrunzându-i fiarei

de-un lat de palmă între umăr și gât.

Urlând și mai tare, și aruncând pe podele trupul zdrențuit al lui Mătieș, ursul se prăvăli peste Ștefan; dar băiatul, ca o nevăstuică, se feri în lături, și fiara se prăbuși, cu o bufnitură grozavă, pe lespezi. Însă tot atât de repede, fu din nou în picioare și îl cuprinse în brațe pe băiat.

Puternic și mlădios, Ștefan îi scăpă și începu să lovească fiara fără cruțare. Mugind năprasnic, ursul se repezi pentru ultima oară, dar Ștefan se dete, dibaci, într-o latură, și, cu o izbitură sigură, îi vârî sabia în piept. Un val de sânge negru izbucni, și ursul, zvârcolindu-se, își dădu sfârșitul nu prea departe de Mătieș.

— Te-am răzbunat, Mătieș, dragul meu prieten! zise Ștefan, cu ochii înlăcrimați, aplecându-se asupra aceluia care-i fusese cel mai bun prieten, tovarăș de joacă și zburdălnicii. Îi luă apoi în brațe trupul fără viață; ieși din peșteră și, punându-l cu grijă pe șa, porni pe calea întoarsă.

— Cu ajutorul tău, Mătieș, am dobândit sabia, pentru slava Moldovei, mai murmură el.

Și, în pâlpierea roșie a amurgului, călărind spre câmpiile învăluite încă de neguri, sorbind cu sete înviorătorul văzduh al înserării reci, Ștefan începu să gonească în galop cu inima bătându-i repede, purtând la sold sabia de foc. Sabia de care Ștefan cel Mare al Moldovei, potrivit legendei, nu s-a mai despărțit până la moarte.

Cinci ulmi

Trimisese Țarigradului, într-o vreme, drept mare sangeap, un harap buzat și slut pe care și dacă-l zăreai numai o singură dată din treacăt nu mai puteai să-l uiți, visai urât și noaptea.

Avea sangeapul un pântec umflat și greu ca un sac plin cu cartofe, fâlcile îi atârnav revărsate de-a valma în amândouă părțile, ochii îi erau roșii, cu-o căutătură cruntă, și dinții lați, tăioși, păreau într-una parcă gata să muște.

De nimeni și nimic n-avea milă sageapul. Bieții locuitori ai satelor erau siliți să-i dea în fiecare dimineață ce-aveau și ce n-aveau mai bun prin case și ogrăzi, începând cu turmele de miei sau iezi, cirezi de viței, boi sau bivoli, cârduri nesfârșite de orătânii, apoi cuptoare întregi de pâine și butoaie cu vin. Dar ceea ce era cel mai rău și mai rău din toate, când cobora amurgul, la pridvorul caselor sangeapului trebuia să se găsească și câte o copilă de până la paisprezece-cincisprezece ani, pe care dihania o silea să se culce în așternutul lui, iar dimineața oamenii o găseau, strânsă de beregată și azvârlită fie într-o apă curgătoare sau mlaștină, ori în vreo uliță.

Și-au pus locuitorii în cap rogojini aprinse și s-au plâns împărăției care-l trimisese, dar cei care s-au plâns au pățimit mai rău decât ceilalți, și el habar n-avea, fiind om – dacă se putea numi astfel – împărătesc.

Și se găsea încă trăitor pe-atunci, într-un sat, un flăcău atât de bolnav încât oricui care-l știa îi era de mirare cum de mai viețuia. Carnea îi putrezea și doar, printr-o minune, oasele i se mai țineau laolaltă înfășurate în piele.

Bolnavul se numea Doicin și despre suferințele lui se dusesse vestea până departe în lume.

Și, dacă își ținea zilele atâta de bolnav cum era, faptul se datora numai surorii sale, al cărei nume era Ilincuța. Aceasta îl hrănea, îl adăpa, îl purta în brațe cu slabele ei puteri, mutându-l de câte ori era nevoie, de la umbră la soare și de la soare la umbră, potrivindu-i culcușul numai pe perine de puf, ca să-i fie lui cât se poate de moale, și-l îngrijea, ungându-l cu unsori, căutându-i pe la toate babele pricepute leacuri și străduindu-se din răspuțeri să-i aline durerile.

Și mai era Ilinca nu numai cea mai bună soră, ținându-i lui Doicin și loc de mamă (fiindcă aceasta se prăpădise de timpuriu), ci și cea mai frumoasă și gingașă fată din toată împrejurimea.

Veniseră și o pețiseră pe Ilinca tot felul de flăcăi, până și unii feciori de boieri sau dregători de seamă. Dar ea nu se învoise să se mărite, neputându-și închipui să-l lase pe frățânele său pradă neînchipuitelor lui suferințe.

— Mărită-te, o sfătuia Doicin, și lasă că m-oi descurca eu cât timp îmi bate încă în piept inima.

Dar ea îl mângâia pe creștet, îl învelea mai bine cu cerga, zâmbea cu bunătate și-i răspundea:

— Nu-ți pese, frățioare, de măritișul meu. Fă-te tu numai iarăși sănătos și apoi om vedea.

Vestea despre frumusețea Ilincăi ajunsese și la sangeapul cel crud.

Și iată, că într-o zi, Doicin o zărește pe Ilincuța amărâtă cum nu-i mai fusese încă dat s-o vadă nicicând.

— Ce e, Ilincă? o întreabă. Te-a cuprins și pe tine boala aceasta urâtă de care sufăr eu? Poate te-ai molipsit! Ori te-ai încredințat că ți-a venit și ție vremea să te măriți și nu ți-e cu puțință din pricină că mă îngrijești pe mine? Spune, surioară dragă, ce s-a întâmplat și eu, fii sigură că mă voi strădui să fie totul

cum e mai bine, voi ști eu ce să fac!

Ilinca nu voia să povestească lui Doicin ce se întâmplase. Și n-o făcu decât după multă străduință când, nemaiputându-se stăpâni, se porni să plângă în hohote și se mărturisii.

Sangeapul cel crud, auzind despre fată cât este de frumoasă și bună, în plină tinerețe și curăție, punându-i gând rău, poruncise să i se înfățișeze la ușă, nu mâine, nici poimâine, fiindcă mai chemase între timp și pe alte fete-fecioare, ci la începutul săptămânii viitoare, atunci când se va ridica luna nouă pe cer.

— Și nu-mi este atâta că mă va înjosi sangeapul, a mai înjosit el atâtea, iar în zori m-o răpune, suspină fata, ci că vei rămâne tu singur, frățioare, neîngrijit de nimeni și chinuit de boală. Și așa vei pieri.

Doicin aude ce-i povestește surioara și inima i se încrâncenează. Ilincuța în brațele sangeapului? Aceasta pentru nimic în lume nu va îndura.

Și, astfel încrâncenat cum e, se încordează într-atâta până își biruie slăbiciunea și suferința. (Fusesse odinioară cel mai voinic și viteaz flăcău din toată acea parte de țară).

Așa, încordându-se, o strigă pe Ilinca și o roagă să i-l aducă pe Roșu, calul care-i fusese ca un frate pe când era sănătos, din grajdul cel dărăpănat, pe unde nu mai călcase de când se îmbolvisise.

Ilinca i-l aduce pe Roșu la scară și Doicin îi grăiește:

— Ce zici, tu, Roșule, dacă te-oi ruga eu, care ți-am fost ca un frate, ai mai putea, acum, la bătrânețe, ce puteai la tinerețe?

— Aș mai putea, îi răspunde Roșu. Încă mai bine decât la tinerețe, fiindcă pe atunci carnea îmi era fragedă și osul nu așa tare, dar acum, la bătrânețe, carnea mi s-a făcut ca fierul și osul ca oțelul. Încalecă pe mine și te vei încredința.

Doicin se încordează mai tare. O roagă pe Ilinca să-i

lege trupul cu douăsprezece brâie de lână și cu tot atâtea funii de mătase ca să nu i se desprindă ciolanele din carne când s-o sălta în șa. Și mai are trebuință și de paloșul bunicului cel de o sută cincizeci de ocale, iar dacă pe acesta nu-l va putea ridica, să-l târască ori să i-l aducă de-a rostogolul.

Doicin bolnavul se saltă în șa, iar Ilinca îi aduce, rostogolindu-l, paloșul bunicului cel de o sută cincizeci de ocale până sub pântecul Roșului. Doicin se încordează mai tare. Și-așa bolnav cum e, se lasă într-o scară pe-o parte, apucă de jos paloșul, numai cu degetul cel mic, îi sărută tăișul, se încordează mai tare și, cu aceeași voinicie ca-n tinerețe îl azvârle spre boltă.

Paloșul zboară, se face una cu norii și, la înapoiere, îl prinde ca pe o pană, în palmă, îl agață la brâu și trage de frâul calului.

Nu se oprește decât la Țarigrad, la pragul împăratului, pe care-l întreabă.

— Alelei, împărate, ce fel de împărat mai ești dacă ți-ai scos fesul de pe cap și te-ai ploconit înaintea unui slut buzat, care, cum a poftit, numai cu cea mai mare cruzime ne-a călcat? Înseamnă că n-a fost om nici acela care te-a înălțat pe tine peste neamuri domn. Dar despre asta, dacă ne-om mai întâlni, poate c-om mai grăi. Acum, deodată te las, pentru că mi-e de grabă să mă răfuiesc cu sangeapul pe care ni l-ai trimis.

Împăratul tremură în scaun zărindu-l pe Doicin bolnavul cu paloșul bunicu-său, cel de o sută cincizeci de ocale în mâini. Iar Doicin călărește înapoi până la ușa sangeapului.

Acesta tocmai își reumpluse pântecul, pe care-l săturase cu nouă bivoli fripți, nouă cuptoare de pâine, alte nouă cu plăcinte și nouă butii cu vin.

— Ce dorești de la mine, Doicine? îl întreabă hâdul. Am auzit că l-ai înfricoșat chiar și pe măritul împărat, care m-a prea răsplătit trimițându-mă aici, mare

sangeap peste voi. Iar eu o vroiesc pe sora ta Ilincuța. Am să mă desfât cu ea și apoi o voi da câinilor s-o mănânce. Și-acuma dacă poștești, sunt gata să dau piept cu tine. Vrei în săbii să ne tăiem, sau cu brațele să ne luptăm? Da' nu știu cum ai să îndrăznești atâta cât ești bolnav.

— Ba eu zic că în brațe – fiind mai cu dreptate – să ne luptăm.

Doicin coboară din șa. Hâdul îl cuprinde, și-l izbește de-l vără cu picioarele până la glezne în pământ. Doicin se încordează mai tare. Îl cuprinde pe sangeap în brațe și-l izbește de-l vără până la subsuori în pământ. Nu-i îngăduie să răsuflă și scoțându-și, din teaca de la brâu, paloșul, de la bunicul cel de o sută cincizeci de ocale, îi retează capul.

Capul îl vără într-o traistă, îl ia cu sine de-a călare și i-l duce la Țarigrad împăratului, căruia i-l azvârle la picioare, spunându-i:

— Alelei, măi împăratule, ce fel de împărat mai ești, dacă ți-ai scos fesul de pe cap și te-ai ploconit înaintea unui asemenea slut buzat și crud, care, cum a poftit, numai cu rău ne-a călcat!

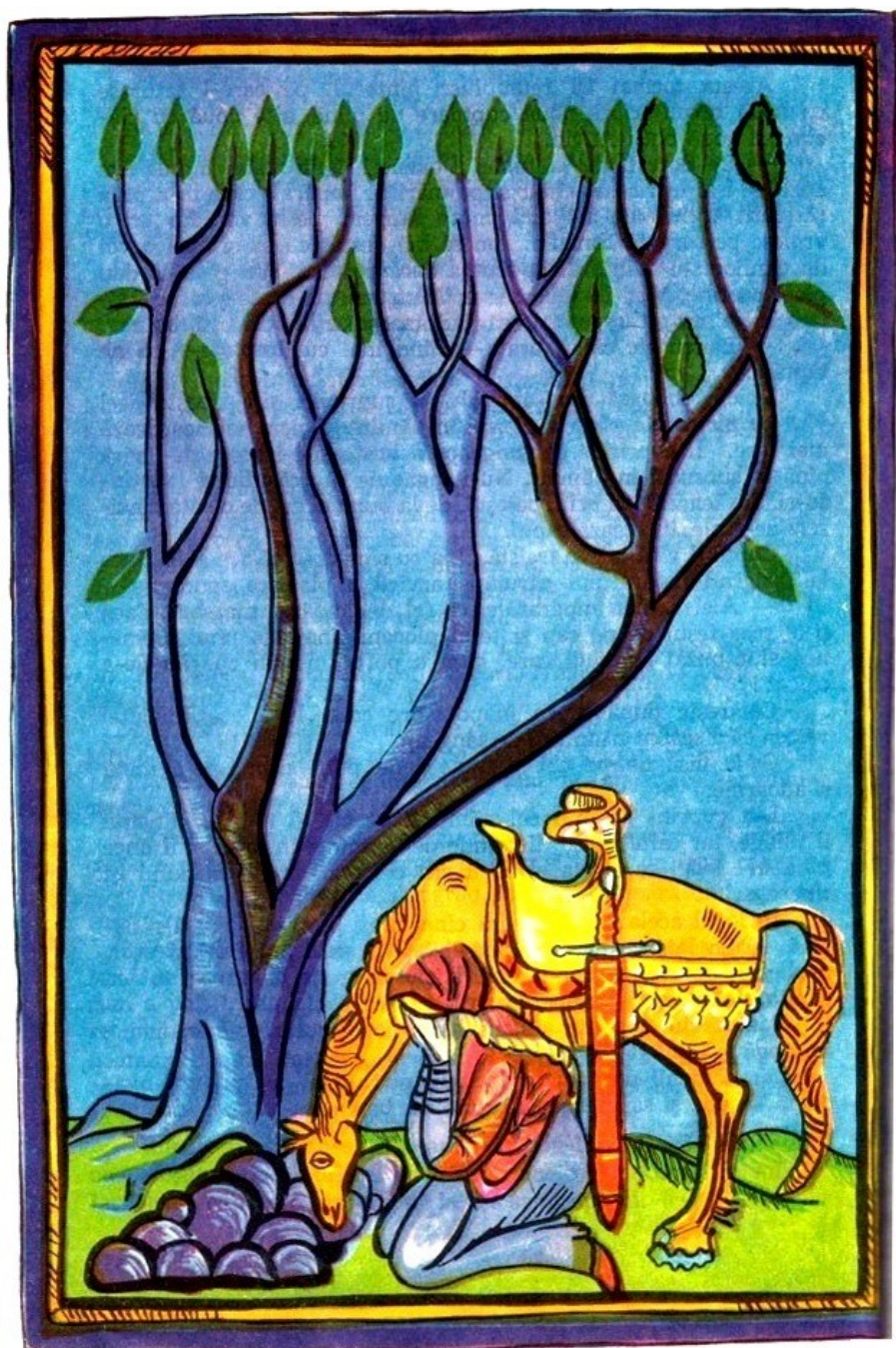
Călărește după aceea înapoi spre casă. Îi aduce Ilincuței vestea că a scăpat pământul de sangeap.

Cade însă de pe cal și unde cade pune capul pe-o mână și adoarme.

L-a cuprins somnul cel adânc și veșnic al morții. Ilincuța îl plânge. Iar calul, Roșu, îl prinde de veșminte în dinți și îl duce până în locul care știa el că îi era cel mai drag voinicului în tinerețe.

În locul acela se înălțaseră cinci ulmi dintr-o singură rădăcină. Acolo Roșu sapă cu copita o tainită adâncă, își așază ușor, nechezând, parcă plângând și el, stăpânul, trage deasupra, tot cu copita, pământul și-l acoperă.

Mai târziu, Ilincuța a semănat pe locul acela de sub ulmi o întreagă grădină de flori.

Iar oamenii din partea locului, nu numai că nu uită niciodată să ude și să îngrijească grădina, ba încă i-au mai închinat și acest cântec.

Hodina vântului

Casa, aflată pe deal, coboară parcă de-a dreptul din pădure, semeață, abia refăcută după pârjolul turcesc din primăvară, cu pridvorul sprijinit pe patru stâlpi și cu acoperișul din șită. Soarele, revărsându-se cald de peste dealul înverzit al Deșului, inundă întreg satul într-o ploaie de aur.

Tudor, trezit din somn încă din zori, cată înviorat pe fereastră. Iese apoi în pridvor, plecându-se să nu se lovească de pragul de sus, și își întinde brațele mușchiuloase, răsuflând din adânc. Pe fața lui frumoasă și în ochii căprui, în timp ce privește dealul, pădurea și pârâul, vechii săi prieteni, se răspândește o lumină vie.

— Te sculași, Tudore?

Vocea duioasă a mamei îi sună, ca în copilărie, plăcută la ureche. Se întoarce și o cuprinde cu dragoste în brațe.

— Ehei, muică, muică, dacă eram la arat, aram până acum o postață bună.

— Și eu, care nu mă mișcăm, ca să nu te trezesc.

Râd amândoi cu poftă.

— Taica se sculă?

— Se sculă și plecă. Se duse la târlă cu caprele.

— Și Pavel, Dina, Ioana?

— Fieștecare cu treburile lui. Rămăsei singură. Stăi să-ți aduc laptele, că îl pusei la fiert.

Mama se repede în cuhnie și se întoarce cu laptele, o bucată de mămăliguță caldă și un dărăb de brânză. Întinde un ștergar alb pe masa din pridvor. Laptele aburește în oală. Tudor mănâncă lacom.

— De mult nu-mi mai fu dat să mănânc bucate așa de bune!

Îmbujorându-se ca o copilă, când un flăcău îi spune că este cea mai frumoasă, mama îi toarnă în strachină feciorului întors acasă după atâta vreme încă puțin lapte.

— Ia și-mbucă, Tudorine, ai fi flămânzit adesea prin străini.

— Am flămânzit, muică, da' nu de lapte și mămăligă.

— Da' de ce, Tudorine?

— Păi știi dumneata de ce. Știe și taica. Știu și toți oamenii din sat. Mi-a fost și-mi este sete și foame...

Tudor aruncă lingura de lemn la o parte și se ridică în picioare.

— Mănâncă, Tudorine!...

Glasul mamei s-a stins. Își privește feciorul, înalt, puternic, dârz, fără teamă de nimeni. Și, totuși, încă de mic, pentru el a tremurat inima ei cel mai mult. Pentru că n-a fost rău în satul lor, în satele pandurești, pe urmă în întreaga țară, ca el să nu se ridice și să nu lupte pentru stârpirea lui.

— Mi-e foame și sete de dreptate pentru neamul acesta călcat de toți în picioare!

— Mănâncă, Tudorine!...

— Nu mai poci, săru' mâna, muică. Cât mâncai îmi ajunse. Mănânc și mai târziu.

În mijlocul satului, în fața casei popii Ciuhoiu, acela care l-a învățat carte când era mic, s-a ridicat un brad. Este bradul ciobanilor. Douăsprezece fete îi împodobesc ramurile, după datină, cu ghirlande de flori. Una dintre ele cântă:

— *Mai stai, badeo... nu pleca,
Că zahar dulce ți-oi da,
Și-n brațe te-oi legăna,
Și-n brațe te-oi legăna!...*

Tudor ascultă atent. Surâde pe sub mustață. Glasul

este, neîndoios, al Florichii. A aflat că el a venit în sat și, în acest fel, încearcă să-i atragă luarea-aminte. Dar adevărul este că feciorul pandurului Constantin Ursu a iubit-o pe Florica doar ca pe-o soră. Și i-a spus fetei acest lucru. Numai pentru Ancuța, sora lui Iancu Jianu, a știut să bată, cu alt fel de dragoste, inima lui. Însă nici pe Ancuța încercările vieții nu i-au dat pas s-o vadă prea des.

Mama îi înțelege fiecare gând.

— Atâta aș mai fi vrut să trăiesc și eu, să văd, zice ea, pe feciorul meu cel mai drag însurat. Să aibă o nevastă frumoasă și bună, așa cum sunt Florica sau Ancuța. Să aibă și copii. Să am ce legăna...

— Crezi că eu n-aș fi vrut? îi răspunde feciorul. Dar dacă n-am putut să privesc nepăsător cum fiarele și șerpilor veninoși tot mușcă norodul! Ce să fac, muică? Așa mi-o fi dat mie!... Să tot mă-nfrunt cu fiarele și șerpilor...

Fața smeadă a lui Tudor se încruntă și ochii i se fac de gheață.

— Și azi-noapte visai șerpi...

Din susul satului, în șir, flăcăii au coborât și au încercuit bradul adus anume pentru sărbătoarea de azi a ciobanilor. Unul poartă în brațe Vavila, momâia făcută din fân, despre care se crede că ocrotește vitele, oile și caprele de molimi.

Flăcăii s-au prins de mână cu fetele și joacă.

*Leagănă-te vârful de bradu,
C-aseară mai pe-nseratu
Și jipu² s-o legănatu.
Că jipu-i în vârful la boare,
Nu-i ca mine, la răcoare.
Că jipu-i în vârful la bire,
Nu-i ca mine, la băltire.*

² Jip – copac tinăr, înalt.

— Și cum îi visași șerpilor, azi-noapte, Tudorine? Ia povestește lui muica...

— Păi se făcea, începe el să spună – în timp ce cată să vadă mai bine cum, dinspre stogul Ursului, vin oamenii, care cu un șistar cu lapte, care cu o bucată de caș, o strachină de urdă sau un burdof de brânză, pentru paznicul Bradului – că mă găseam pe laviță. Și, iată, pe neașteptate, un șarpe, așa cam de cinci coți, se ițește în ușă. Pun mâna pe cârligul din grindă, când numai șarpele începe să-mi vorbească...

— Șarpele să vorbească?...

— Păi da, fiindcă uitasem să-ți spun că șarpele acela avea un cap de om. Și nu numai că avea căpățână de om, da' mai purta încă și-un fel de chivără. Și la chivără pene...

Mama își face cruce:

— Șarpe cu pene, Tudorine? Șerpilor cu cap de om, și chivără, și pene, după mintea mea, n-ar putea fi decât ori domni, ori ghinărari, ori careva dintre boierii cei mari.

Tudor râde cu poftă, astăzi, pentru a treia oară.

— Ce te socotești, mamă?...

— Ascultă-mă pe mine. Ori domni, ori ghinărari, ori careva dintre boierii cei mari...

Glasul dulce al Florichii se aude acuma mai deslușit ca adineauri:

— Când treci, badeo, pi la noi,
Pune clopote la oi.
Di la Vaideeni la vale,
Să-ți pui un clopot mai mare,
Să te-aud din scăldătoare.
Di la măru' roșu-n jos,
Du-te, bădiț, sănătos,
Ca un trandafir frumos!...

— Și ce ziceai că ți-a spus șarpele acela cu pene? Hai, povestește-mi, fiule! Hai, povestește-mi!...

Ochii albaștri, până adineauri senini, ai mamei, s-au înnorat.

— Tudore! sâsâia el. Tudore!... Vină-n culcușul meu.

— Și tu te-ai dus?

Măinile aspre, bătucite de muncă, ale Ioanei lui Ursu tremură.

— Asta, zău că nu mai știu, muică. Parcă-mi venea să mă duc... și parcă nu. Și-atuncea mă trezii. Începuseră să cânte cocoșii.

Mama, măruntă, negricioasă, subțire, venindu-i lui Tudor până la umăr, se apropie de fecior și încearcă să-l cuprindă pe după umeri, dorind parcă să-l ocrotească, întocmai ca atunci când era mic și năvăleau în sat turcii sau slujbașii domniei.

— Da' ce-i cu dumneata? Tremuri? Ți-i frig, ori ți-i frică?... Pentru mine să n-ai teamă, muică. Nu poate fi șarpe pe lumea asta să mă poată mușca.

— Ba poate fi, dragul meu, Tudorin al meu, poate fi... Ferește-te de ei!... Ferește-te!...

— Oho!... Muica mea bună... Și feciorul își strânge la piept mama. Nu te înfricoșa! Că știe Tudorin al dumitale să le vină tuturor șerpilor de hac...

Din vale vine, alergând cât îl țin picioarele, un băietan scundac. Este Petrică al Surului Și-i fratele Florichii. Se azvârle pe poartă.

— Bădie Tudore, găfâie el. Jos, pe Gilort, sunt oamenii domniei. Vin să te ia legat.

Mama își pune palma la inimă.

— Tudorine, băiatul meu... Tudorine...

— Adu-mi din grajd Zmeoaica, îi dă el o poruncă scurtă băiatului.

— *Di la măru' roșu-n jos,
Du-te bădiț, sănătos,
Ca un trandafir frumos!...*

răsună, de la sărbătoarea Bradului, glasul pătimaș al Florichii.

Băiatul se repede ca un vârtej în grajd și, peste câteva clipe, se întoarce cu calul înșeuat.

Tudor își umple coburii și traista cu cele de trebuință la drum; își ia pistoalele și iataganul; și își îmbrățișează mama.

— Unde pleci, Tudorine? Nici nu te-ai hodinit.

— Hodina vântului, hodina mea, râde Tudor. Așa mi-i dat mie, pesemne, muică. Spune-le lui taica și lui alde Zoican, că plecai la Craiova. Pe urmă m-oi duce, poate, și la București. Să-l caut pe egumenul Ilarion. Să cerc un sfat cu el. Călugărul știe multe. Da' ei să pună la cale toate, așa cum vorbirăm noi împreună azi-noapte. S-adune caprele. Auzi? S-adune caprele. Că eu am să mă întorc... Și dă-le încolo de vise. Nu fac un firfirc.

Sare pe cal, după obiceiul lui, fără să atingă scara, și trage de frâu. Zmeoaica, subțire, înaltă, tropăie, întâi puțin, pe loc. Se ridică în două picioare. Nechează. Și, dintr-o dată, încă nechezând, își face vânt. Trece, parcă zburând, peste pârleaz.

— Rămâi cu bine muică!

— Du-te cu bine, feciorul meu!...

Nici nu se potolește bine colbul stârnit de galopul sălbatic al Zmeoaicei, și, dinspre vale, năvălesc oamenii domniei în sat. Sunt cel puțin treizeci.

— Unde este casa pandurului Constantin Ursu? întreabă căpetenia lor, un bărbat gros, cu mustața pe oală.

Dar nimeni nu-i răspunde.

— Ce-aveți cu el?... Ce-aveți? se îngrozește Florica.

— Las' c-o găsim noi și singuri!

În pridvorul casei, unde până în urmă cu câteva minute Tudor se răsfățase fericit, n-a mai rămas decât mama. Stă pe scăunel și împletește ciorapi.

— Cheamă-ți feciorul, bătrâno, să stea cu noi de vorbă! îi poruncește mamei căpitanul neferilor domnești.

Mama ridică fruntea. Așa cum ține capul în soare, bătrâna seamănă cu Tudor neînchipuit. La fel ca fiul său, are o cută adâncă pe frunte, lângă sprânceana stângă.

— Fiul meu, căpitane de neferi, spune ea, e urgisit de voi. Și nu l-am mai văzut de nu știu câtă vreme. Așa că nu ai de ce să-l cauți în ograda mea.

— Dați-o de-o parte pe bătrână, răcnește căpitanul. Și căutați peste tot. Trebuie să fie ascuns pe-aici, pe undeva. Nu avea când fugi.

În jurul gardului de nuiiele al casei s-a adunat o mulțime de oameni. Și alții vin mereu.

— Tudor o să vi le plătească pe toate, într-o bună zi, mormăie un bătrân.

— Temeți-vă de el... adaugă altul.

— Nu vă atingeți de mătușa Ioana!... protestează mulțimea, Tudor nu este aici.

Căpitanul neferilor s-a învinețit la chip.

— Dacă nu spuneți unde este Tudor, vă aprind casele.

În mâinile sătenilor au apărut bâte, coase, și seceri. Privirile acestora sunt tot mai arzătoare...

Rugul

Ceata tătărăscă a lui Ibrahim se rupsesse, în după amiaza aceea, din tabăra turcească (așezată pe dealul de la Văcărești), după ce laolaltă jefuiseră, cu o zi înainte, orașul.

— Încotro pornești? îl întrebase vestitul Mustafa-bei, acela care, în fruntea urdiilor musulmane, mai călcase până atunci încă de trei ori Bucureștii, văzându-l pe prietenul său că a dat ordinul de înșeuarea cailor.

Îl întrebase nu cu aerul de a-i cere socoteală – deoarece Ibrahim nu ar suferit cu niciun preț un asemenea afront, el fiind învățat să însoțească trupele turcești (deși din porunca hanului) ca un aliat liber și destul de independent – ci mai mult din curiozitate.

Ibrahim avea un simț ca al vulpii în pădure. Știa să dibuiască fără greș tot ce era mai bun și mai de preț pe pământul unde se găseau și niciodată nu-și pierdea fără folos timpul. Oștenii lui erau și ei deprinși să se încreadă, fără murmur, în acela care-i conducea, ducându-i la izbândă și asigurându-le prada pe care și-o doreau.

— Mă duc să nuntesc! râse mușcător Ibrahim.

Fața i-era întunecată, dar ochii înguști îi străluceau de poftă. Trupul mătăhălos, îmbuibat de bucate și băutură, fiindcă abia se ridicase de la masă, i-ardea.

Sărise pe cal. Mârzacii îl urmaseră sprinteni. Caii nechezau. Turcul îl privi invidios. Devreme ce Ibrahim îi răspunsese ce-i răspunsese, își putea lesne închipui ce avea să urmeze. Când dăduse vreodată mârzacul Ibrahim greș?

Cu toate că trecuse de mult peste cincizeci de ani, vigoarea și-o păstra neștirbită. Era în stare să

călărească o săptămână în șir fără să simtă nevoia de-a se lungi pe-o laviță. Știa să se odihnească în șa, până și-n timpul galopului. De altfel, printr-o ciudată alcătuire a firii, ochii lui Ibrahim abia vizibili – ca două dungi subțiri pe chipul buhăit – nu i se închideau de tot nici măcar când dormea de-a binelea. Mârzacii pretindeau că ochii lui Ibrahim îi urmăreau veghindu-le fiecare mișcare până și-n timpul somnului.

Mânca și bea cât șapte, și vai de femeile, fetele sau chiar copilele câte i se întâmplau în cale. Nu numai una îi pierise, ca un pui de găină gătit, în brațe.

Caii galopau. Goana se asemena cu unul din acele vârtejuri pustiitoare de vară, de dinaintea marilor furtuni, când copacii tineri izbiți de vânt se frâng, florile sunt culcate la pământ, iar frunzele, amestecate cu praful, zoresc înnebunite prin văzduh.

Tropotul și nechezatul cailor răsunau înspăimântător. Chiuiturile răgușite ale tătarilor, la fel. Iar oamenii, câți le auzeau răcnetele sau zăreau vârtejul de praf roșu ca sângele în lumina amurgului, se mistuiau în adâncurile codrilor. Ori, dacă nu se găseau în vecinătatea pădurii și nu-și aflau, în grabă, alt adăpost mai bun, se îngropau în șanțuri, se pitulau după mobile și stăteau locului fără să răsufle, până trecea vârtejul.

Tătarii goneau pe caii lor mărunți, păroși, dar iuți ca focul, ghemuiți în scările scurte. Vântul le umfla veșmintele. Sulitele străpungeau văzduhul. Și inelele metalice ale platoșelor scânteiau orbitor.

Ibrahim nu călărea, ci zbura înaintea cetei. Buzele groase i se alungiseră într-un rânjet hidos. Țelul avea să-i fie, în foarte puțin timp, atins. Străbătuseră orașul, viile, pădurile și se îndreptau, pe lângă balta și mica așezare a Pantelimonului, spre răsărit.

Urcară în galop pe o măgură și de-acolo, printre coroanele copacilor bătrâni. Pe jumătate desfrunziți,

văzură sclipind, în cele din urmă raze ale asfințitului, turlele mănăstirii zidite de vornicul Cernica Știrbei, vrednicul slujitor al lui Mihai Viteazul.

Ibrahim nu făcuse decât un semn aproape imperceptibil cu mâna. Dar ajutorul său, Batâr, așa cum era călare se și ivi alături.

— Mănăstirea Cernica, Batâr!

— Îhî! înțelese acesta.

Printre tătari se stârni un freamăt. Mănăstirea era bogată și în cuprinsul ei fuseseră ascunse, cu siguranță, în vremurile de cumpănă, destule averi.

— Și ce nu pot lua?

— Arzi!

— Nu vii cu noi?

— Nu. Ai auzit doar că mă duc să nuntesc!

— Unde ne-ntâlnim?

— În ostrovul cel mic, mai jos de păpurișuri.

— La mănăstirea fetelor, despre care ți-a vorbit robul ȝigan?

Ibrahim rânji și îl bătu pe umăr. Deși era voinic, Batâr se clătină, sub povara mâinii uriașe.

— Ai priceput Batâr!

Obrazurile mari, măslinii, umede de sudoare și imobile ale tătarilor se lățiră și mai mult.

— Atunci, după ce curățăm Cernica?...

— Sunt numai copile fragede, nu uitați...

Tătarii începură să râdă cu hohote.

— Copile fragede... fecioare... fecioare...

De la robul ȝigan pe care îl cercetase amănunțit, înainte de a intra în Valahia, Ibrahim aflase câteva lucruri de seamă. Întâi că, lângă București, se află râul Colentina. Pe ȝărmul acestui râu se așezase cu veacuri în urmă, poate pe când mai trăia încă acel cioban Bucur, despre care valahii cred că ar fi întemeietorul orașului – un pustnic. Pustnicul ridicase aici un schit.

Alte și alte lăcașuri asemănătoare fuseseră înălțate, pe urmă, în ostroavele râului. Schituri care aproape toate se preschimbaseră de-a lungul veacurilor în mănăstiri.

Una dintre acestea era Cernica.

Soția vornicului ctitor, pe nume Cheajna, avusese, în anii trecerii de la copilărie spre tinerețe, o dragoste mare. Dragostea, din pricini ce nu se cunoșteau, nu și-o putuse împlini. De-amărăciune, Cheajna năzuise să rămână fecioară și să-și trăiască viața sub rasa monahală. Familia însă o silise să se mărite.

Ajungând boieroaica la vârsta maturității, în amintirea acelor visuri de dragoste, hotărâse să ridice și ea, ca și bunicul său, o mănăstire, unde să fie adăpostite numai tinere fete.

Mănăstirea Cheajna sau Alba, a fost înălțată în cel mai frumos și înflorit ostrov al râului Colentina.

Fusese numită Alba, întâi pentru că atât chiliile, biserica, cât și zidurile împrejmuitoare erau de culoarea laptelui. Așa încât, privite de departe, în bătaia razelor soarelui, clădirile străluceau ca un mărgăritar. Al doilea, deoarece măicuțele, aproape toate încă niște copile, pe temeiul unei învoiri dobândită de Cheajna cu destulă greutate, din partea celor mai înalți ierarhi, nu purtau veșminte monahale obișnuite, negre, ci, de-asemenea, albe.

Mănăstirea Cheajna sau Alba devenise în felul acesta, după voința marei boieroaice, un cămin al acelor fete care, lovite în felurite chipuri de lumea zbuciumată și nemiloasă a acelor timpuri crâncene, doreau să se retragă aici și să trăiască în cea mai desăvârșită curățenie și tihnă. Iar când, la sărbătorile împărătești, măicuțele cântau în cor, oamenii se adunau pe amândouă țărmurile râului Colentina să le-asculte (fiindcă nimănui, în afară de fețele bisericesti, nu-i era îngăduit să pătrundă în biserica mănăstirii Albe). Stareța însăși, Evdochia, mlădiță din stirpea Cheajnei,

era – mărturiseau aceia care avuseseră prilejul s-o vadă – o fată de-o frumusețe rară. Dar dacă soața lui Cernica năzuise să intre, fecioară, în mănăstire fiindcă nu avusese parte de dragostea râvnită, Evdochia fusese zăvorâtă aici dimpotrivă, fiindcă avusese parte. Atâta că acela care era alesul inimii ei, fiind un tânăr oștean de rând, fusese urgisit, întâi închis în temniță, și-apoi trimis în război, să moară.

Nevoind un alt bărbat, Evdochia primise să intre în mănăstire, pentru tot restul vieții.

— Să fie adusă stareța!

Fetele, rămase numai în zdrențe, pierite de groază și abia mai având putere să murmure rugăciunile prin care implorau cerul să le vină, măcar în aceste din urmă clipe, în ajutor, erau îngrămădite în câteva chilii.

Un oștean cu buzele groase și sulița în mâini le străjuia, făcându-le semne nerușinate cu degetele și rostind în limba lui guturală măscări. Zidurile mănăstirii Albe fuseseră trecute destul de ușor. Degeaba bătuseră clopotele vestind la Cernica primejdie. Aceia care puteau și trebuiau să le apere, căzuseră primii înfruntând ceata lui Batâr.

Noaptea învăluisese locul. Dar, parcă într-adins, parcă dorindu-le sărmanelor fete rușinea, mai grea decât moartea, o lună mare și argintie își revărsa, ca ziua, razele luminoase.

— Să fie adusă stareța! scrâșnise încleștându-și pumnii, mistuit de patimă, Ibrahim.

De când aflase din gura țiganului rob pus la cazne, despre frumusețea neasemuită a stareței de la Alba, își jurase s-o adauge și pe aceasta haremului său, împodobit cu cele mai chipeșe fete răpite de prin ținuturile pe unde călcase.

Evdochia, stareța, fu adusă.

Privindu-l pe Ibrahim, mătăhălos, cu gâtul scurt și

brațele groase și puternice atârându-i până aproape de genunchi și știind ce-o așteaptă, fata se cutremură.

Ibrahim se apropie de ea. Cu toate că pășea aproape neuzit cu cizmele-i moi, pământul părea că se clatină sub greutatea lui. Prinse cu labelle uriașe, păroase, resturile veșmintelor fetei din partea lor de sus și cu o singură mișcare bruscă le sfâșie până jos. Evdochia rămase goală. Dădu un țipăt scurt, dar nu se clinti din loc.

Văzând-o goală, toți cei de față avură o exclamație de uimire. Se știuse că era frumoasă Evdochia, dar nimeni nu întâlnise încă pe lume o astfel de făptură dumnezeiască.

Lui Ibrahim îi curgeau șiroaie de sudoare pe chipul pământiu. Măsurându-și din ochi victima, întocmai ca o fiară ce se pregătește să-și înfingă colții, tătarul nu se sătura s-o admire. Ceea ce vedea acum, dacă proprii lui ochi nu i-ar fi dat încredințare, n-ar fi putut bănui nicicând că există. O față și un trup întrunite în cea mai de necrezut perfecțiune.

Ibrahim avusese o copilărie cruntă. Tatăl său, socotind că este fructul unei înșelăciuni, îl azvârlise la câini, în vreme ce mama fusese spintecată... Dar câinii îl lăsaseră să trăiască în mijlocul lor. Ba chiar îngăduiseră să-și sugă hrana la țâțele unei cățele. Fusese un timp rob. N-avusese parte în viață de milă și nu-l iubise nimeni. Luptase, lovise, ucisese, nu se milostivise nici el de ceilalți, și inima i se împietrise.

De astădată însă, pentru întâia oară, pe când își țintuia victima, Ibrahim simțea în sine ceva nemaisimțit. Ochii umezi ai fetei ce-i sta goală înaintea îi muiau inima. Răsărise în el o pornire ciudată. Aceea de-a o cruța de chinul și umilința obișnuită. De-a o zvârli pe cal, simplu, și-a o duce cu el.

Numai că restul tătarilor aștepta cu nesaț crudul spectacol ce-l oferea Ibrahim, de fiecare dată, în

asemenea cazuri. Spectacol ce însemna pentru ei și semnalul începerii orgiei de sânge și desfrâu.

— Haide, Ibrahim! Nu ne-ai adus să nuntim?

— Ba da!... Ba da!... Să nuntim, bolborosea Ibrahim, nescăpându-și nicio clipă victima din ochi și lăsând totodată să i se scurgă printre buze o spumă roșiatică. Din atâta nebună frământare câtă îl mistuia în sine, își mușcase buzele.

Sosise cu ceata lui, tropotind, și Batâr. Luna se ascunsese în dosul unui pâlc de nori, ceea ce îi făcuse pe tătari să mai aprindă câteva făclii.

— Tu ești un adevărat bărbat! îi spuse atunci Evdochia lui Ibrahim. Am auzit povestindu-se despre tine.

Vorbise liniștit, ca unui prieten, încercând să-și stăpânească spaima și tremurul mădurelor în frigul tot mai ascutit al serii de noiembrie. Folosise limba tătară, învățată de la una din roabele familiei sale.

— Ai auzit? mormăi Ibrahim, întunecat și mirat totodată că fata știa tătarăște.

— Am auzit! Și nu te cred în stare, pe tine, un astfel de bărbat, să supui o ființă slabă, fără măcar să-i dai puțința de a se apăra.

— De a se apăra?

Tătarii ascultau încremeniți de atâta îndrăzneală. Se făcuse tăcere.

— Mi-e frig. Dă-mi un veșmânt să m-acopăr. Și-o armă, să încerc să mă apăr. Nu uita că sunt o fată valahă.

— Fată valahă?

— Da, învinge-mă și mă voi pleca ție, ca unui stăpân, fără să murmur.

Vântul înghețat începuse să sufle. Crizantemele cu care era înflorită aproape toată curtea mănăstirii, câte nu fuseseră călcate în picioarele oamenilor și ale cailor, își plecaseră capetele.

— Ce spune? Armă? Să se apere? începură să sușotească între ei tătarii.

Ibrahim, strângându-și pumnii, până ce unghiile îi intrară în carne și sângele începu să-i curgă din palme, urlă:

— Să fie liniște!

Își scoase chepcenul lung, fără mâneci, din spate și i-l dădu Evdochiei. Aceasta îl îmbracă. Își trase și de la brâu hangerul și i-l întinse. Pentru el își păstră o sabie încovoiată, arabă, cu mânerul în formă de semilună.

— Apără-te!

Evdochia, cu hangerul în mână, își făcu cruce.

— Doamne, ajută-mă!

Armele se încrucișară. O data, de două ori. Evdochia învățase din copilărie, de la fratele ei, să lupte. Ibrahim nu o luă în serios. În inimă simțea acum ceva și mai ciudat, ce se aseamăna cu un dezgheț.

„Aceasta ar putea fi dragoste?” se gândi el. Auzise câte ceva despre dragoste, dar nu putea înțelege ce înseamnă.

Evdochia însă nu glumea. Nu avea timp de glume. Deși îmbrăcase chepcenul, dinții îi clănțăneau. Lupta cu disparare.

Cu o încordare de care nu se știuse în stare, îi înfipse hangerul în piept.

— Pieri, Ibrahim! strigă. Destul rău ai făcut pe lume...

— Ce spui? se miră el. Un val de sânge îi țâșni prin larga despicătură de la piept a bluzei. Căzuse în iarbă și încă mai întreba: Ce spui?

Rânjetul nu-i mai era rânjet. Zâmbea. „Să fi fost dragoste?” fu ultimul lui gând.

Trăgându-i din piept hangerul, pe care, în lumina făcliilor, sângele scânteia, Evdochia și-l înfipse, la rândul ei, dedesubtul sânelui stâng.

— Ibrahim! răcniră tătarii. Viteazul vitejilor! Ridică-te!

Dar Ibrahim zăcea nu sub povara unui munte de vrăjmași, așa cum își închipuise el însuși sfârșitul, ci sub trupul ușor ca un fulg al celei mai frumoase fete din Valahia.

— Răzbunare! Răzbunare!...

Unele dintre fete au fost ucise, altele luate în robie.

În mănăstirea Alba s-au îngrămădit trunchiuri. Acestea au fost aprinse. Trei zile și trei nopți, fumul rugului lui Ibrahim și-al Evdochiei s-a ridicat neconținut în văzduh.

Urmele acestui prăpăd se mai văd și azi. Este, nu prea departe de Cernica, movila așa-numită „albă“, la o cotitură a râului Colentina, ce multă, foarte multă vreme, s-a numit „Ibrahim“!

Auzit-ați d-un Jian³?

Ne găsim în bătătura largă din fața vestitului han oltenesc de la Valea Rea. Șleaul se întinde printre păduri, mărginit de puținele bordeie risipite pe deal. În fața pridvorului, la o masă de brad, se află un ceauș, înconjurat de arnăuți înarmați. Înghesuiți, mai în spate, se vede o mulțime de țărani, zdrențuiți, bărboși, cu căciulile în mâini. Cată cu mânie către împuterniciții stăpânirii. Aceștia l-au prins pe bătrânul staroste al satului cu mâinile și picioarele în butuci.

Bătrânul are cămașa sfâșiată. Pe pielea însângerată se văd urmele biciuirii. O șuviță de sânge i se prelinge pe bărbie, fiindcă, de durere, și-a mușcat buzele.

Un arnăut îi dă, gâfâind, ultimele lovituri, în timp ce altul strânge butucul în care-i sunt vârate picioarele.

Cerul, prăfuit, bate în portocaliu. Căldura din timpul zilei a fost toropitoare. Amurgește.

Din casele și ogrăzile de pe deal răsună gemetele altor locuitori chinuiți, plânsete de copii, mugete de vite, behăit de oi, guițat de porci, cotcodăcit, măcăit și găgăit de păsări, zgomote obișnuite în timpul năvălirii într-un sat a cetelor de arnăuți însoțite uneori de zabieții turci, alteori de taxidarii greci sau birnicii domnești.

Un arnăut l-a apucat pe bătrân de chica albă, dându-i capul pe spate și răstindu-se la el:

— Spune-ne, moșnege, unde se ascunde Iancu Jianu al vostru?

Altul, în fața tăcerii starostelui, îi vără lama hangerului între dinți, silindu-l să-și descleșteze fălcile.

— O să te facem noi să destăinui totul, dacă nu de

³ Pe temeiul acestei povestiri, poetul Aurel Tita a alcătuit o dramatizare în versuri.

voie, măcar de nevoie!

Țăranii își strâng îndârjiți pumnii. Ar dori să se ia la hartă cu arnăuții, care-i lovesc, nemiloși, pe unde nimeresc, cu paturile flintelor, dar încă se stăpânesc.

O bătrână se jeluiește:

— Mi-ați luat până și căprița, pe Oprica, bătu-v-ar Dumnezeu să vă bată! Cu ce-o să mă mai hrănesc?

— Taci dracului, băbătie, se zbârlește ceașul, că acum poruncesc să fii și tu pusă o leacă-n butuci...

— Tu sporovăi prea mult, zice și-un arnăut, pe când ticălosului ăsta de staroste al satului îi place să facă pe mutul.

— Vorbești, măi, sau nu? se întoarce spre moșneag ceașul. Tot taci? Bine!... Lasă că-ți vin eu de hac! Aduceți copilul!

Același arnăut de mai înainte se repede în han și se întoarce târând după el un băiat de vreo opt, nouă ani. Copilul este desculț, îmbrăcat numai într-o cămășuică de cânepă, încins peste mijloc cu un curmei de tei. În timpul cât este târât mușcă și îl lovește pe arnăut cu picioarele. Acesta își arată degetul ceașului:

— Uite cum m-a mușcat blestematul!

— Dă-i una după ceafă! (Arnăutul îi dă un pumn în cap). Ia spune, măi băiatule, unde-i tătâne-tău?

— A plecat la haiduci! răspunde copilul mândru.

— Aha! Și mamă-ta?

— Au luat-o zabieții săptămâna trecută când au dat buzna peste noi. Parcă măria ta nu știi?

— Și pe soră-sa, Dobrica, au luat-o! adaugă o femeie.

— Le-au luat pe amândouă, repetă bătrâna. Le-au trecut peste Dunăre! Ce s-o fi ales de ele, numai Dumnezeu mai știe. Băiatul ăsta a rămas de izbeliște!

— Și-acum îl mai urgisești degeaba și domnia ta. Lasă-l măcar pe el să se întoarcă acasă.

Mulțimea, tot mai ațâțată, strigă:

— Zabieții ne jefuiesc fără milă, la fel și oamenii

domniei!

— Tăceți! se încruntă ceaușul. Mai întâi că zăbieții nu mai răpesc femei și fete de când domnește în Țara Românească măriia sa Ion Gheorghe Caragea. Și-al doilea, ascultă coala, băiatule!

— Ascult!

Îl arată pe bătrân.

— Acesta este bunicul tău?

— Da.

— Moșule! îl întreabă și pe bătrân. Ții la nepot?

Starostele, privindu-l neclintit pe ceauș, continuă să tacă.

Bătrâna însă nu se lasă și grăiește în locul lui:

— Ține, cum să nu țină dacă îi e nepot. Își face o mulțime de cruci mărunte și blestemă:

— Trăzni-te-ar Cel-de-Sus de tartor și de diavol încornorat ce ești!

— Taci, băbătie, odată, sau nu? răcnește ceaușul. Iar pe tine, moșnege, te poftesc să-mi răspunzi lămurit, unde e Iancu Jianu?

Fiindcă în coliba ta s-a adăpostit, iar fecioru-tău l-a însoțit la plecare.

Starostele nu-și deslipește buzele.

— Bine! Bine! Gândește-te ce faci. Pe tine o să te punem cu picioarele pe jăratice așa cum ți-am făgăduit, iar pe nepotu-tău o să-l atârnăm cu capul în jos peste fum de ardei, de-o să-și scuipe și sufletul.

— Îl atârnăm de acolo, îi arată un arnăut ceaușului o grindă.

— Până una alta, poruncește ceaușul, mai strângeți-i puțin moșului butucii, c-o fi uitat de ei.

— Îndată, îi răspunde alt arnăut și, aplecându-se, strânge cât poate de tare, cu lanțul, butucii.

Bătrânul geme în el, mușcându-și buzele. Firul de sânge de mai înainte i se îngroașă pe bărbie. Se uită, îndurerat, la nepot, apoi la grinda de care acesta

urmează să fie atârnat peste fum de ardei.

S-a adus un vas cu jăratec.

— Să te ții bine, Niculaie! strigă cineva din mulțime.

Bătrânul își răsucesce grumazul încercând să vadă dincotro a răsunit glasul. După expresia ochilor săi își poate da oricine seama că va îndura totul, așa cum se cuvine, până la capăt.

Numai ceaușul, la auzul acelui glas, se saltă de pe laviță pe care stă, cu un toiag în mână și cu ochii scoși din orbite, țipând:

— Cine-a cutezat? Cine?

— Eu! răspunde același glas.

— Noi! adaugă toți ceilalți.

— Cine? Cine? și-a ieșit din fire ceaușul, începând să izbească iar în oameni la întâmplare.

— Noi toți! repetă sătenii.

— Na-vă atunci la toți! Na... na... na!... Vă ajunge? Mai vreți?

— O să dai socoteală pentru loviturile astea!

Lovește tot mai furios:

— O să dau socoteală?

O să dați voi socoteală pentru că nu vă supuneți și-i găzduiți și-i acoperiți pe haiduci!... Na... na... na... Se întoarce, în culmea mâniei, și le poruncește arnăuților: Dacă moșul nu-și deschide gura cât număr până la zece, ridicăți copilul în grindă și puneți-i picioarele bătrânului pe cărbuni. Să i le ardeți până la glezne.

— Bunicule! șoptește copilul, mie nu mi-e frică. Când scap de-aici, am să plec și eu la haiduci.

Bătrânul surâde trist, dar, totodată mândru.

Un arnăut îl lovește pe băiat peste gură:

— Închide-ți botul ăla afurisit!

Se întoarce apoi spre mulțime și strigă:

— Sunteți toți niște împielitați, de la staroste și până la țânci...

Băiatul se șterge la gură de sânge, se uită la arnăut și

repetă:

— Nu. Nu mi-e frică, să știi...

Ceaușul numără:

— Unu... doi... trei...

Arnăutul apropie copilul de laț

— ... patru... cinci...

S-a făcut câte o tăcere de moarte. Sătenii adunați în fața hanului nici nu mai respiră.

— ... șase... șapte... opt... nouă...

Ceaușul a făcut o pauză. Copilul și bătrânul se uită la el semeț.

— ... zece... Gata!

Călăii se reped la amândoi osândiții, gata să împlinească poruncile.

Bătrâna țipă:

— Nu-i omorâți pe bătrân și copilul!

Acesta din urmă și-a plecat capul să nu mai vadă nimic, însă își mușcă iar buzele și sângele îi șiroiește mai tare, făcându-se pârlăuș, prin țepii ascuțiți ai bărbii.

În această clipă, dinspre vale, se vede sosind în galopul cailor o ceată de oșteni.

— Vine mânia sa cârc-sărdarul⁴ Parvanoglu! vestește cineva.

— Stați puțin! se adresează ceaușul celor care s-au și apucat să-i împlinească ordinul osândeii.

Învăluți într-un nor de praf, călăreții s-au oprit brusc în fața hanului. Sar de pe bidivii.

Parvanoglu, urmat de o întreagă suită slugarnică de oșteni, în frunte cu pomojnicul – căpitanul – său de poteră, faimosul Duță, trece, disprețuitor, prin fața mulțimii zdrențuroase a sătenilor.

Calcă leneș, legănat. Este scurt, îndesat. Are fruntea îngustă, sprincenele roșcate, genele rare, ochiul drept scurs, nasul cârn – cu nările umflate, obrazul ciupit de

⁴ Forma populară a denumirii „chir serdarul”.

vărsat, bărbia cu gușă, mustăți lungi, răsucite, spinarea adusă, brațele încovoiate ca de maimuță și picioarele crăcănate. Poartă un turban mare din mătase groasă, vărgată, cu chenare, conțeș din același material, pe margine cu blană de pisică, peste anterior fiind strâns cu un brâu de care atârnă, în curele tivite cu filigran de argint, hangere, pistoale și cuțite. Șalvarii îi sunt piersicii. Este încălțat cu pantofi de marochin negru, întorși la vârf.

Privește cu scârbă la bătrânul căruia tocmai i se desfac butucii, pentru a putea fi pus apoi cu picioarele pe cărbuni. Își dă jos câteva clipe turbanul, ca să-și poată șterge, cu o năframă uriașă, și ea târcată, capul țuguiat, ras până la piele, și-l întreabă pe ceauș răstit:

— Ce-i cu valahii ăștia puturoși, care îndrăznesc să se zgâiască astfel la mine?

Vorbește cu un apăsător accent greco-turcesc, obișnuit la dregătorii și căpeteniile de oaste fanariote. Vocea îi este ascutită.

Ceaușul se repede, cu biciul, și începe să lovească, fără cruțare, în dreapta și în stânga.

— Plecați-vă ochii, măi, în fața milostivirii sale, cărc-sărdarul, stăpânul nostru, țiță, că de unde nu poruncesc să fiți călcați în picioare!...

Mulțimea țăranilor se vâlurește și mugește amenințătoare, în timp ce Parvanoglu, după ce lasă un timp ca țăranii să fie bătuiți, clipește mulțumit din ochiul sănătos și, cu prefăcută milă, grăiește:

— Dar, poate, Mustafa, sătenii vor să mi se jeluiască despre purtarea ta față de ei. Atunci e altceva. Oprește puțin bătaia, ca să-i ascult. Spuneți oameni buni, spuneți... ce aveți pe inimă?

— Să se jeluiască, să spună, se învoiește ceaușul, de fapt fără să-i pese de nimic, deoarece știe că nu a făcut altceva decât a împlini poruncile stăpânului.

Mulțimii îi înmugurește însă în suflet o picătură de

speranță și începe să se plângă:

— Ceașul măriei tale a poruncit să fie pus copilul peste fum de ardei și moșneagul cu picioarele pe jăratec, să-l ardă astfel până la glezne. Ne-a jefuit tot satul. Nu ne-a lăsat nici măcar o îmbucătură pentru copii...

— Ai făcut tu una ca asta? îl întreabă și mai batjocoritor Parvanoglu pe ceaș.

— Chiar așa! răspunde Mustafa. Dar întrebați-i, rogu-vă, și pentru ce m-am purtat astfel.

— Păi chiar așa, Mustafa. Chiar așa. Să spună dumnealor numaidecât și de ce te-au silit să te porți astfel?

Glasurile s-au potolit.

— Tăceți acum? Ai? Tăceți? Poate ne spui atunci tot tu, ceașule Mustafa, pentru ce?

— Spun, înălțimea ta, spun, pentru ce n-aș spune? Uite, să vedeți! Ieri au trecut pe-aici haiducii, așa cum au aflat iscoadele mele. Și căpetenia acestora, Jianu, s-a adăpostit la starostele satului. De-aceea, l-am luat astăzi la socoteală. Și el, în loc să ne destăinuie totul, așa cum s-ar cuveni oricărui supus credincios al măriei sale, a tăcut chitic. Am pus așadar să fie bătut. A tăcut mai departe...

— Și alții au fost bătuți! se aud glasuri.

Parvanoglu face numai un semn din ochiul sănătos și arnăuții se reped cu gârbacele ridicate.

— Să nu mai deschidă niciunul pliscul! poruncește ceașul. Decât doar când v-o întreba și numai despre ce v-o întreba măria sa cârc-sărdarul... Ați înțeles?

Parvanoglu îl izbește în spinare pe staroste cu piciorul.

— De ce taci, măi, de ce?

Copilul, în secunda următoare, își desface lațurile de la picioare și se repede la Parvanoglu. Cu lacrimi în ochi îl roagă:

— Să nu-l bați pe bunicul! Auzi? E bătrân și bolnav.

Ochiul sănătos al lui Parvanoglu s-a învînețit. Cu piciorul îl lovește și pe copil în piept, trântindu-l la pământ.

— Luați șarpele ăsta mic de-aici!

Arnăuții îl prind pe copil de umeri și îl târăsc cu ei.

— Să nu dați în bunicul, să nu dați, nu încetează copilul să strige, zbatându-se, în vreme ce bătrânul își pleacă fruntea ca să nu i se vadă lacrimile.

— Este adevărat, l-am amenințat pe bătrân, că-l pun cu picioarele pe jar și spânzur copilul cu capul în jos peste fum de ardei dacă nu-și deschide gura.

— Și? urlă înfiorător, lovindu-și cu biciușca șalvarii, Parvanoglu.

— Tacel...

— Puneți-mă pe mine peste fum de ardei, dar lăsați-l pe bunicul!... se roagă iar copilul.

— Tace? se face că se miră Parvanoglu.

— Parcă n-ar avea limbă.

— Parcă n-ar avea limbă? Dacă-i așa, Mustafa, eu zic să pui un arnăut ca să-i taie cu-adevărat limba. Astfel n-o să mai poată grăi niciodată. Am să vă-nvăț minte, valahi puturoși și obraznici ce sunteți!...

— Am înțeles, milostivirea ta.

— De strâns ce-ai strâns, de la valahii ăștia vinovați că țin cu haiducii?

— Ceara, săul, mierea, bucatele, vitele, oile, păsările de curte, tot!...

— Am ajuns la sapă de lemn. Nici nu mai avem după ce bea apă! se vâietă mulțimea.

— Să vă bată pentru asta Dumnezeu, maică, așa cum știe el să bată! se crucește bătrâna.

— Să trec la împlinirea pedepsei, milostivirea ta?

— Întârzie puțin, rânjește Parvanoglu. Că mai am doar o vorbă cu dumnealor. Ziceți că v-a jupuit ceaușul?

— Să-l bată Dumnezeu! își face iar cruce bătrâna.

— Pe bătrâna aceea s-o spânzurați după ce plec!

ordonă Parvanoglu.

— Am înțeles! răspunde ceaușul.

— Mai bine decât așa viață, spânzurați-mă! zice iar bătrâna.

Parvanoglu se plimbă, legănat, pe dinaintea țăranilor.

— Și ziceți că, după ce-a trecut ceaușul meu prin sat, ați ajuns la sapă de lemn?

Mulțimea, la început, nu răspunde, căci vrea să înțeleagă unde dorește s-ajungă cârc-sărdarul.

— Vreți adică să spuneți că stăpânirea v-apasă?...

— Dăjdiile de toate felurile, pe vite, pe prisăci... răsună din toate părțile glasuri. Zeciuiala, birul pe capete, fumăritul și-atâtea altele. Ajutorul de primăvară, pe case, pe coperișuri... ba încă și mai mult, pe viață. Pentru vodă, pentru ban, pentru boierii cei mari... pentru cei mici... De unde și până când?... Nu mai putem... Mai bine în groapă... Cu femei, cu copii... cu toată suflarea...

— De asta să nu vă plângeți! îi asigură ceaușul, în hohotele de râs ale arnăuților. O s-avem noi grijă!... Dar mai întâi ascultați ce are să vă spună măriia sa cârc-sărdarul.

Acesta își descoperă iar țeasta pleșuvă și țuguiață, se șterge de sudoarea șiroind de sub turban și urmează:

— Eu am un mijloc ca să vă scap de sărăcie. Să vă împac cu stăpânirea. V-aș și da înapoi ce v-a luat cu anasâna ceaușul. Ar scăpa și starostele, ca și nepotul lui, de osândă. Ar fi pentru toți bine. Ei, nu mă întrebați care este mijlocul acela?

Oamenii ascultă muți. Numai ceaușul întreabă:

— Care, milostivirea ta? Care?

— Nu cu tine vorbesc, Mustafa, ci cu ei... Ce, ești prost?

Arnăuții își cască mari gurile. Bătrânul și-a întors și el capul.

Parvanoglu și-a pus mâinile în șolduri și rostește

apăsat: Măria sa Ion Gheorghe, care-și iubește țara și mai ales supușii, în marea lui bunătate, a hotărât să vină în ajutorul norodului...

— Adică al vostru! le explică ceaușul.

— Și totodată, să vă încerce dacă vreți să trăiți în bună pace cu stăpânirea. Așa că vi se vor da *două pungi cu galbeni*, bob numărat...

— Două pungi cu galbeni? se uimește mulțimea. Nouă țăranilor? Pentru ce?

— Dacă... dacă mi-l predați pe Iancu Jianu!

— Pe Iancu Jianu, noi?

— Pe Iancu Jianu, voi!...

Ceaușul bate din palme:

Auziți, măi, ce plească! Cu-atâția galbeni s-ar putea pricopsi nu numai satul vostru, ăsta prăpădit, ci toate celelalte sate din jur...

— Ce toate satele? zice alt arnăut. Toată Oltenia. Na! Și voi vă mai plângeți că domnia e rea. Acuma ce mai spuneți?

Starostele se uită cu înțeles spre oameni, care tac, în timp ce Parvanoglu se necăjește tot mai rău și sudoarea îi curge pe obraji grași, gărlă.

— Tăceți? Sunteți nebuni? Sunteți proști? Vă dau înapoi și vitele, caii, oile, stupii, păsările. Vă dau tot. Dați-mi-l și voi pe Jianu! Cumpăniți bine! De-o parte bătaia, jarul la picioare, fumul de ardei, pierderea bunurilor voastre, de alta aurul...

Cea care rupe tăcerea este tot bătrâna:

— Românul nu-i iudă, maică, pentru oblăduitorii lui. Noi pe haiduci nu-i vindem...

— Jianu ne va răzbuna! murmură, în sfârșit, starostele.

— Acesta vi-i răspunsul?

— Acesta!

— Ei, de vă puneți în țăpă cu mine! face spume la gură cârc-sărdarul. Și nu vă înțelegeți binele, la treabă

Mustafa! Iar în ce-l privește pe Jianu, n-aveți grijă că tot îl vom prinde. Uite, să mă stupească pe mine între ochi cine-o vrea, dacă nu-l vom prinde și nu-l vom ridica-n furci. Hei, vine cineva să mă stupească?

Arnăuții sunt gata să dea curs poruncii, dar, din mulțime se desprinde un țăran care, făcându-și loc cu coatele, se apropie de îngrozitorul Parvanoglu și, fără nicio frică de el, îl stupește de-a dreptul între ochi.

— Uite-așa, spune. Ai zis să te stupim dacă nu vei izbuti să-l prinzi pe Jianu. Și fiindcă știu că nu vei izbuti să pui gheara pe el, te-am și stupit între ochi. E bine, cârc-sărdare?

Acestuia nici nu-i vine să creadă că s-a putut întâmpla așa ceva.

— Aduceți-mi un ștergar!... răcnește.

I se aduce o năframă și Mustafa îl curăță pe chip și veșminte.

— Am să te jupoi de viu, îl amenință pe țăran. În chinuri te voi ucide.

— Pentru ce, măria ta, pentru ce? se minunează țăranul.

— Cum pentru ce, nemernicule? Cum pentru ce? După ce te voi jupui de piele, am să-ți presar pe carne sare și te voi da caprelor să te lingă. Așa ai să pieri, ticălosule!... Pregătiți cuțitele să-l și jupuiți! le poruncește arnăuților.

— De ce te-oi fi supărat așa nu pricep, mai grăiește stăpân pe el țăranul, când iată, vulturul nostru se află coala în spate, iar măria ta nu vei fi în stare a pune mâna pe el...

— Care vultur? Ce spui? Unde se află în spate? bâiguie cârc-sărdarul.

— Uite-l aici!

Mulțimea face prin mijlocul ei o cărare. Iar pe cărare, strălucitor ca un tânăr voievod, în veșmintele lui albe, însoțit de haiduci se vede venind dinspre pădure însuși

Iancu Jianu.

— Ei, am mințit milostivirea ta? mai întrebă țăranul. Acuma pune ghiara pe el, numai să fii în stare!...

— Și ce porunci îmi aduci din partea lui Scotocilă, cum i se spune în popor lui vodă Caragea? grăiește Iancu Jianu.

Cu toate că a tresărit, la vederea neașteptată a lui Iancu Jianu, Parvanoglu, sare pe arnăuții care-l înconjoară, se ține încă țațoș:

— Ascultă colea, haiducule, zice el. Ce-ți spun acum nu e de glumă. Îți poruncesc să te predai, de bună voie și de îndată nouă. Deoarece numai astfel îți mai ușurezi poate soarta. Și măria sa nu va porunci să fii atârnat pentru isprăvile tale nelegiuite în ștreang.

— Iar eu îți cer să-ți scoți nădragii ca să primești ce ți se cade în partea pe care stai...

— Nu știi ce spui!

— Ba știu. După mine, haiduci!

— Hai, săriți, arnăuți!...

În mâinile țăranilor se ivesc, parcă de nicăieri, toiege, securi, ghioage, pietre, în timp ce Parvanoglu, Duță și Mustafa încearcă să se dosească printre arnăuți.

Să fi văzut cum și femeile (chiar și bătrânele) și copiii s-au avântat la luptă.

Bătrâna care-l înfruntase pe Parvanoglu l-a și lovit pe acesta în cap cu o oală de lut, iar băiețașul care trebuia să fie atârnat peste fum de ardei se agățase de grumazul ceaușului și îl trăgea cât putea de mustețe.

Cu toate acestea, lupta n-a fost deloc o joacă. Au fost tăiați de săbii câțiva țărani. Dar, până la sfârșit, haiducii, cu ajutorul sătenilor, i-au înfrânt și i-au pus pe goană pe oamenii domniei.

Câți au putut au încălecat pe bidiviii lor și-au fugit. Dar Parvanoglu a căzut prins.

Haiducii l-au pus întâi, în locul bătrânului, în butuci. După aceea l-au dezbrăcat de nădragi și fiecare țăran i-a

tras la spate câte două lovituri de gârbaci – așa cum obișnuia el să-i pedepsească pe locuitorii care nu-și puteau plăti birul – ca să afle și cârc-sărdarul ce gust are papara asta.

În ce-i privește pe ceauș și ceilalți arnăuți căzuți în mâinile haiducilor și-au avut și ei partea, câte cincizeci de gârbace, tot la spate, pentru ce făptuiseră.

Șchiopătând, ținându-și palmele pe partea cea mai umflată a trupului, aflată în șalvari, în huiduielile țăranilor, au pornit cu toții pe jos, spre București, văitându-se și scrâșnind din dinți de durere și ură.

Iar oamenii din Valea Rea și-au primit înapoi, până la cel din urmă fir de ață, ceea ce arnăuții lui Parvanoglu răpiseră.

Fusese primăvară, a venit vara, se-apropie toamna. În via lui Iancu de la Drăgășani strugurii razachii cu boabe mari, cărnose, au început să se coacă. Curând, Ancuța, sora cea mai mică a lui Iancu, urmează să se cunune. Soț îi va fi un bărbat prea drag pe nume Tudor, din Vladimirii Gorjului, bun prieten de inimă al lui Jianu. Și tocmai din această pricină, mamei haiducului îi place să-i socotească pe amândoi acești voinici ca pe proprii săi feciori gemeni, cu toate că, la drept vorbind, inima ei tremură, firește, în primul rând, pentru Iancu.

A început să se însereze. O lumină albăstruie a învăluit via și casa bătrânească din lemn, unde mama și fata trebăluiesc, vorbind cu dor despre cei doi bărbați.

Mama oftează:

— Curând, Ancuță, va veni vremea rea. Pădurea nu va mai fi o bună ocrotitoare pentru Iancu și mă gândesc ce va face el atunci, așa hăituit cum este mereu de putere.

— O fi adevărat, întreabă fata, că, în iarna trecută, Iancu a fost adăpostit de o hangiță frumoasă?

— Se pare că-i adevărat. Sunt destule hangițe

frumoase gata oricând să-l adăpostească. Dar tu de unde știi?

— Mi-a povestit Ileana Golfineanu, când a venit săptămîna trecută la noi. Și tot cu acel prilej mi-a mărturisit că îl va iubi toată viața pe Iancu.

— Eram incredințată că Ileana îmi va fi noră. Dar soarta a vrut altfel...

— Iancu și-a pus zilele în primejdie ca s-o scape, după ce Parvanoglu a răpit-o și a ascuns-o în casele domniei din Craiova.

— A mai smuls el din ghiarele lui Parvanoglu încă alte trei fete, două de boieri și una de țărani. Cum ar fi putut s-o lase pe Ileana, despre care doar știi că o socotea și o iubea ca pe-o soră?

Ancuța a aprins o lumânare și a adus-o în odaie unde mama, așezată pe un jilț lângă fereastră, îi împletește un șal călduros feciorului său drag. A pus lumânarea pe o măsuță.

— Măcar că Parvanoglu este omul domniei, cu Iancu și-a găsit nașul, zice ea. Când îmi aduc aminte de bătaia pe care-a primit-o cârc-ul la Valea Rea, îmi vine și astăzi să zâmbesc. De altfel, despre pățania aceasta a ticălosului toată țara a răs.

— A răs țara, oftează și mai din adânc mama, dar atât Parvanoglu, cât și Scotocilă s-au inversunat mai rău. Suma pusă pe capul lui Iancu a fost urcată, îmi spunea fratele tău cel mare, Amza, cu încă o pungă de galbeni, cui va izbuti să-l aducă domniei sau lui Parvanoglu, fie viu, fie mort.

— Nu vor reuși să-l prindă. Oamenii țin la el.

— Nu uita că mai sunt pe lume și vânzători. Și deși naș fi vrut să te înfricoșez, află, copila mea, că moș Iorgu mi-a povestit cum a întâlnit alaltăieri prin jurul viei un bărbat pe care el îl cunoștea mai de mult ca fiind o iscoadă a sârdarului. Numai că era de astă dată înveșmântat ca țăran și tot se ițea printre șipcile

gardului la noi în ogradă. Ce zici de-așa ceva?

De-afară se aude tropotul unui cal și, curând după aceea cineva bate la ușă.

Ancuța vrea să se repeadă, dar mama nu o lasă și se duce să deschidă ea. Pe ușă intră ȋiganul Alexe, omul de credință a lui Iancu care, înainte de orice, îi sărută mâna.

— Alexe! se bucură Ancuța, bătând voioasă din palme. Ce bine-mi pare. Ce face Iancu?

Fața neagră, lucioasă, bună, a ȋiganului se luminează:

— Boierul Iancu e sănătos, sănătate pe care v-o dorește și dumneavoastră...

— A mai primit vreo scrisoare de la...? întreabă nerăbdătoare, fata.

— De la slugerul Tudor?... râde și mai larg Alexe, arătându-și toți dinții, pricepând numaidecât gândul ascuns al tinerei fete îndrăgostite. A primit. Și eu i-am dus răspunsul la Vladimiri, în ce privește săvârșirea cât mai grabnică a logodnei...

Ancuța și-a dus amândouă palmele la piept, abia răsuflând.

— Da?...

Și ea, și mama, se închină la icoane cu smerenie, și rîd fericite.

Atrasă de zgomot, intră în odaie și Smărăndița, ȋigăncușa sprintară, cu ochii jucăuși și cu o floare la ureche, căreia Alexe i-a promis că o va lua de nevastă:

— Veniși? îi sare ea în față.

Făcând pe nepăsătorul, Alexe îi răspunde, dându-și aere.

— Venii! Nu se vede?

Smărăndița îl cercetează pe toate fețele:

— Mă miram eu, spune, cine putea să le facă pe cocoanele noastre să rîdă cu atâta poftă altul decât un măscărici ca tine...

Ancuța nu se lasă înșelată de aparenta indiferență

dintre cei doi și cu mișcătoare duioșie întreabă:

— Îți era dor de el, Smărăndițo?

— Mie? îl necăjește ea, drăgăstoasă. Dor, de o întunecime de om ca ăsta?

— Uite, hohotește Alexe, bătându-se cu palma peste cizmă, albeața pământului unde-mi fu!... Haide, du-te acum, nu mai încerca să tragi cu urechea la ce spun eu. E secret. Numai cocoanele are dreptul s-asculte...

— Mă duc, mă duc, na, da' parcă te văz, când s-o însera, cum vii tu singur după mine ca ursu' la miere.

— Ba vin și mai devreme, dacă vrei să știi, că mi-e o foame de cad din picioare!...

— Numai de-atâta vii? Atunci lasă... lasă că-ți arăt eu...

Smărăndița a plecat.

— Și-ncolo, altceva? întreabă mama.

— Ei, dacă-aș sta să vă povestesc despre isprăvile și dreptatea pe care o-mpărțește stăpânul meu săracilor, ne-ar apuca dimineața. Dar asta o voi face mai târziu, cocoană și jupâniță. Deocamdată, v-aș ruga să-mi îngăduiți a mă duce, totuși, o leacă, după Smărăndița, întâi ca s-o-mpac eu pe ea, și-al doilea, să mă-mpece și ea pe mine, deoarece simt cum vine de la bucătărie o mirosnă de mămăliguță cu ochiuri de mi se face de-a binelea rău de coala, de la lingurică...

— Du-te, Alexe!

Alexe țâșnește pe ușă, în timp ce Ancuța îi spune mamei:

— Ce zici, măicuță? Se-ntoarce Tudor. O să vină și Iancu.

— Vom face o logodnă ca-n basme! răspunde mama, cred că la Sân-Dumitru. Și, la iarnă, dac-o vrea bunul Dumnezeu, ai să fi mireasă.

— Sunt atât... atât de fericită de parcă mi-e și teamă! suspină fata, împurpurându-se, ca de obicei, în timp ce mama, Stănuța, continuă visătoare:

— Parcă mă văd și pe mine la nuntă cu răposatul taică-tău, fie-i țărâna ușoară...

— Unde ați făcut nunta?

— La Craiova. Naș ne-a fost însuși banul Bibescu, care peatunci, era, ce-i drept, doar logofăt al domniei. Dar era cinste mare să te cunune un Bibescu, fiindcă familia Jianu nu făcea parte decât din cinul micilor boieri ai Olteniei, adică dintre cei care nu purtau nici giubea, nici ișlic cu pernă verde croită în patru colțuri...

— Dar știi că Jienii s-au împotrivit să îmbrace vreunul dintre ei veșmânt din cel turcesc sau grecesc...

— Cel puțin Iancu să nu fi auzit de anterior, de fermenea ori de ciacșiri roșii. Straiul lui a fost veșnic simplu și curat românesc: zeghe, sucman, dulamă cu pielică de miel și căciulă de hârșie...

— Și, totuși rangurile boierești, mamă, de paharnic – cum a fost bunicul, sau de șetrar, cum e Iancu, cereau...

— N-aveau decât să ceară. Mica boierie a Jienilor nu era dăruită de domnie, ci dobândită cu sânge în bătălii pentru apărarea neamului...

— Spița Jienilor se trage din moșneni, nu, mamă?

— Din moșneni, țărani liberi, care și-au vărsat sângele pentru țară încă din timpul celor dintâi Basarabi...

— Îmi povestea bunicul, când eram mică, despre un strămoș al nostru care ar fi murit undeva, la Rovine...

— Adevărat, lângă scara lui Mircea cel Bătrân.

— Altul, Neagu, povestea bunicul, l-a slujit pe Vlad Țepeș.

— Jienii l-au însoțit și pe Mihai Viteazul. Dacă ar învia, să zicem, Mihai Viteazul, Iancu i-ar fi căpitan de oaste și l-ar sluji cu credință până la moarte.

— Te cred, mamă, sub fanarioți...

— Iancu, cel mai drept, mai viteaz și mai mândru dintre feciorii mei, ce putea deveni altceva decât haiduc?

— Cu toate astea, de câte ori îl vezi, îl cerți și-l sfătuiești să se lase de haiducie.

— Asta o fac ca mamă, dar ca româncă îl înțeleg și-l binecuvântează. Pe alt drum nici că putea s-apuce în vremuri ca astea...

— Ar mai fi, poate și drumul pe care merge Tudor... îndrăznește Ancuța.

Mama cuprinde în brațe fata și-o mângâie pe păr:

— Tudor, atâta cât înțeleg eu, ca biată femeie, este o mare căpetenie de oaste și-o minte luminată...

— Crezi cu adevărat, mamă? se alintă, încântată, Ancuța.

— Sub steagul lui, se va aduna într-o zi, așa cum l-am auzit chiar pe Iancu, tot ce are mai bun acest neam.. Iar, când Tudor îi va aduna pe români sub un singur steag, sunt încredințată că și Iancu al nostru i se va alătura...

— Soțul și fratele meu iubit sub același steag! mai glăsuiește Ancuța, în timp ce afară au început să se audă câinii lătrând întărâtați.

— Ce-o fi? se întreabă mama.

Ancuța a deschis fereastra să privească.

— Fugiți, cocoană, jupâniță, Smărăndiță, răsună din bucătărie vocea lui Alexe; dar glasul i se sfârșește într-un geamăt.

— În ogradă văd oameni înarmați! șoptește Ancuța.

Mama o apucă pe Ancuța de mână:

— Vino! Să fugim prin sălița din spate.

Amândouă pornesc, dar în ușa săliței s-a ivit un arnăut înarmat, care le împinge pe amândouă cu brutalitate înapoi.

Vor să se îndrepte spre pridvor, însă pe-acolo le răsare în față însuși Parvanoglu, cu figura lui hidoasă, cu fes pe cap și hangerul turcesc în mână. Este însoțit de pomojnicul său, Duță. Prin grădină și ogradă lucesc sumbru făclii aprinse, răsună nechezat de cai și

zângănit de arme.

— Ce dorești de la noi? întreabă mama. Iancu nu-i aici!

— Nu de Iancu avem nevoie, rânjește grosolan Parvanoglu, cu ochii la Ancuța. Ci de altcineva.

— Mă voi plânge marelui ban...

— Eu vin în numele măriei sale vodă Caragea ca să iau ostatici în vederea prinderii vestitului haiduc Iancu Jianu!...

Mama, strângând-o pe Ancuța la piept, strigă:

— Alexe!... Alexe!...

— Alexe e legat fedeleș, cocoană, și cu călușul în gură, îi spune Duță. Am avut noi grijă de el, degeaba îl mai strigi...

— Iancu n-o să vă ierte pentru asta!

— Iancu își va primi și el partea!

— Îl vom trage pe țigan în țeapă, încetul cu încetul, vorbește răgușit Parvanoglu și are să ne mărturisească baragladina unde se-ascunde Iancu. Țiganul tot țigan rămâne. Și-o să ne spună el până la urmă de frică și de durere totul...

— Dă-mi fata! răcnește pe neașteptate cârc-sărdarul, întinzând brațele, lacom, spre Ancuța. Că de unde nu...

Mama se trage înapoi și o împinge totodată pe fată la spate. În treacăt, ia de pe masă o andrea lungă și ascuțită. I-o arată lui Parvanoglu:

— Mai bine o omor cu mâna mea decât s-o necinstești tu...

Urmărindu-le retragerea, cu pasul încet, dar sigur, o întreabă pe bătrână:

— De ce nu vrei, jupâneasă Stănuța, să-ți fiu eu ginere?...

— Ce cinste mai de seamă râvnești? spune batjocoritor pomojnicul Duță.

— Atâta să te rogi lui Dumnezeu, adaugă sărdarul, netezindu-se pe mustață, să nu mă satur prea repede de

fată, fiindcă atunci o zvârl în brațele pomojnicului...

— Ajung și eu atunci ginerele domniei tale, grăiește Duță hohotind. Iar dacă nu s-o arăta de-ajuns de supusă, o voi da, la rândul meu arnăuților.

Arnăuții, rânjind sinistru, se mângâie și ei pe mustețe, în vreme ce Parvanoglu, dându-se puțin într-o parte, ca s-o vadă mai bine, i se adresează Ancuței:

— Numai răzvrătitul acela din Vladimirii Gorjului, tot un oltean blestemat ca și Iancu, îți plăcea, hai?

Ancuța și-a acoperit ochii cu palma, știind ce-o așteaptă și ca să nu mai vadă chipul hidos al lui Parvanoglu.

— Tu n-ai avut o mamă? N-ai avut o soră? E o copilă nevinovată, încearcă Stănuța să-l înduplece pe sârdar.

Tocmai de-aia ți-o iau! grohăie însă acesta, cântărind-o din ochi, măcelărește, pe fată. O asemenea bucatică dulce și fragedă nu mi-a mai picat în capcană de mult.

Arnăuții râd gros, dar Ancuța, la fiecare vorbă nerușinată a fiecăruia dintre cei doi, tresare de parcă ar fi lovită cu noroi sau cu pietre în obraz.

— Îți dau tot ce avem! îl mai roagă mama pe Parvanoglu. Am să-ți cad în genunchi. Poate că nu ești atât de... cum spune lumea... Cruț-o...

— Lasă, cocoană, intervine, crud, Duță, nu te mai jeli atâta. La fel s-a petrecut și cu celelalte fete pe care le-am răpit noi. Și, slavă Domnului, nu s-a plâns niciuna. Ascultă, colea, la mine. E fală mare să fie fata ibovnica cârc-sârdarului Parvanoglu...

— Maica domnului! se roagă mama cu ochii la icoane. Fie-ți milă de fetița mea!

— Destulă vorbărie! Dă-mi îndată fata! urlă Parvanoglu.

— Să nu fie mai rău! spune Duță.

— Doar nu-ți poți închipui c-o să mă înduplec tocmai pentru sora lui Iancu Jianu, câtă vreme n-am făcut-o nici pentru nepoata marelui ban?

Deznădăjduită, mama a căzut în genunchi:

— Fie-ți milă. Nici nu știe ce e viața.

Măsurând-o pofticios, Parvanoglu spune:

— Mulțam că ai păstrat-o neîntinată pentru mine...

— Mi-o ucizi!

Izbind-o pe bătrână cu piciorul. Parvanoglu ordonă:

— Ia-o Duță de-aici, ce mai aștepți?

Duță vrea să se repeadă, dar Ancuța, cu o energie neașteptată, îi smulge lui Parvanoglu hangerul de la brâu și îl amenință:

— Un pas dacă mai face unul dintre voi, îl străpung!

Galben de furie, dar și puțin de teamă în fața hotărârii fetei

Parvanoglu scrâșnește:

— Dacă lovești, oamenii mei te vor arde de vie.

Arnăutul de lângă ușă o țintește cu flinta pe fată, dar cârc-sărdarul îl oprește.

— Nu trage mări! Vreau s-o am vie.

De-afară răsună însă iarăși zgomot. Prin fereastra dinspre grădină cineva a tras un glonț. Glonțul îl atinge la braț pe Duță, căruia îi cade hangerul din mână. Arnăuții se reped să-l ajute.

— M-au împușcat! se văietă Duță.

— Plumbul îmi era menit mie! cugetă cu glas tare Parvanoglu, care s-a ascuns, prevăzător, în spatele unui dulap.

Deodată, îmbrâncindu-i pe arnăuți, năvălește în odaie Alexe, având încă urmele luptei pe față, cu veșmintele sfâșiate și ținând în mână un pistol. A ajuns până în dreptul Stănuței, pe care o ajută să se ridice.

— Treci, jupâneasă și domnia ta, jupâniță, în spatele meu! le pofteste pe amândouă Alexe, dacă am scăpat eu de ghearele tâlharilor să nu mai aveți teamă... înapoi, cârc-sărdarule! poruncește, sau te trimit pe lumea cealaltă.

Parvanoglu, laș ca întotdeauna, trecând în spatele

alor săi, se miorlăie nefiresc de subțire:

— Nu trage, omule... nu trage... Plecăm numaidecât. Scăpați toți. Am vrut numai oleacă să vă speriem. Te iert și pe tine, Alexe... măcar că te-ai ridicat împotriva mea... Ar fi o nerozie să tragi... Ai plăti cu viața... Nu trage...

— Află cârc-sărdarule Parvanoglu, grăiește Alexe, că m-a învățat căpitanul haiducilor, Iancu Jianu să trag. Ținta nu mi-o greșesc niciodată... Și tu, cârc-sărdarule Stoica, turcitule, care-ți spui acum Parvanoglu, vei cădea cel dintâi, dacă nu poruncești arnăuților să părăsească de-ndată via.

Numai că, tot prin fereastra deschisă de Ancuța și rămasă astfel, un arnăut, furișându-se ca o pisică, sare de-a dreptul în spatele credinciosului slujitor țigan al lui Iancu. Altul, urmându-l, o atacă, tot pe la spate, pe Ancuța, smulgându-i din mână arma.

Bucurându-se de această împrejurare, cârc-sărdarul ochește întâi pe Alexe care încă se luptă cu cel care încearcă să-l doboare, fără să-l nimerească și apoi pe bătrână. Aceasta cade, gemând dureros.

— Alexe, ai grijă de Ancuța! mai apucă să-l roage mama.

Fata însă, lăsând la o parte totul, s-a prăvălit asupra mamei sale căzute, încercând s-o ajute, sărutându-i obrazul palid:

— Mamă! Scumpa mea mamă!

Între timp, lupta s-a întetit. Alexe și-a trântit la pământ dușmanul, l-a dezarmat și se repede la Parvanoglu, dar Duță, cu hangerul ținut în mână stângă (pentru că dreapta, rănită, încă, nu o poate destul de bine folosi) îl întâmpină și îl înjunghie.

— Na! Pentru că ai încercat să-mi iei viața!

Alexe a fost rănit la piept, dar tot apucă să-l mai țintească pe Duță. Duță s-a prăbușit, iar țiganul, cu ultimele puteri, încearcă să ajungă la Parvanoglu – care s-a tras tot mai înapoi, ascunzându-se între oștenii săi –

dar nu mai izbutește. Focurile pe care încă le trage se pierd în gol. Ticălosule!... Ticălosule!... bolborosește, cu gura plină de sânge, Alexe. Atâția arnăuți împotriva unui singur om al lui Jianu. Vitejilor ce sunteți!... Ticăloșilor!...

Și-a pierdut cunoștința și s-a prăbușit pe podele.

— A murit! Se bucură Parvanoglu. Vocea i-a redevenit puternică. Pe Duță urcați-l într-una dintre căruțe și îngrijiți-l. Arnăuții îl târăsc afară. Pe fată în alta.

Ancuța, despletită, cu hainele în neorânduială, plină de lacrimi pe obraz, nu mai are nicio vlagă. A renunțat să se mai apere. Se uită doar, răătăcită, în jur, apoi din nou la Stănuța, la Alexe, și un suspin dureros îi frământă pieptul. E ridicată, de pe trupul nemișcat al mamei și dusă pe brațe de arnăuți spre căruță.

— Plecăm! întreabă un arnăut.

— Cu Duță porniți îndată spre Râmnic! hotărăște Parvanoglu. Iar pe fată duceți-mi-o în locul știut. În noaptea aceasta, în sfârșit, sora lui Iancu Jianu va fi mireasa mea.

Logodnica pandurului îi aude cuvintele și se cutremură de scârbă.

— Înțeles! răspunde un arnăut.

— Pe ceilalți răniți scoateți-i afară, urcați-i în cea de-a treia căruță și casei dați-i foc!

— Cu hoiturile bătrânei și țiganului ce facem?

— Lăsați-le aici să se prefacă în scrum!

Arnăuții au adus din ogradă șomoioage de paie, le-au îngrămădit peste tot prin încăperi. Au lovit amnarele și au dat foc paielor.

Casa a început să ardă. Parvanoglu și ai lui au plecat.

Se mai aud doar din depărtare zgomotul roților și tropotele cailor, când Alexe, plin de sânge, începe să-și revină, se ridică și, înaintând cu greutate prin fumul din ce în ce mai des, se apropie de trupul fără viață al Stănuței:

— Cocioană! strigă plângând în hohote. Cocioană! Făcând eforturi supraomenești, o ridică, străduindu-se s-o tragă afară. Co-coană!... Ajutor!... Scăpați-o! Unde ești Smărăndițo?

Suntem la București într-o frumoasă și senină zi de primăvară. La marea și frumoasa biserică a Sărindarului bat toate clopotele. Astăzi se prăznuiește ziua sfântului mucenic Gheorghe, iar domnitorul țării se știe că se numește, pe lângă Ion, și Gheorghe. De-aceea, Caragea vodă a hotărât să meargă, pentru închinăciune, cu toată suita lui, din suită făcând parte și bostangi-bașa Stoica Parvanoglu, nu la paraclisul curții, ci la biserica Sărindarului.

Cunoscându-se că în această zi, mai marii curții vor fi plecați la biserică, Iancu Jianu a pus la cale pătrunderea haiducilor în „palat“, de fapt în casele domnești, niște case destul de vechi și de părăginite.

Cu acest țel, a strecurat, din vreme, în rândul cetelor de pază arnăuțești, pe unul din oamenii lui, numit Pavel, bărbat destoinic și priceput, care, câștigându-și destul de repede încrederea lui bostangi-bașa, putea să-i ajute pe haiduci să intre în „palat“.

Și iată că, în ziua hotărâtă – îmbrăcat ca un pomojnic și călăuzit de Pavel – Iancu Jianu, după ce a străbătut ogrăzile domnești, mișunând de căruțe, cai, slujitoare și străji, a intrat în chiar locuința lui bostangi-bașa.

Pe o fereastră laterală, mai dosnică, trași cu frânghia de Iancu, se strecoară acum și alți câțiva haiduci, între care vestitul Mereanu, ajutorul apropiat a lui Jianu, țiganul Alexe, Marin, bărbat cu un spate cât malul și Gheorghe, flăcău subțiratec și iute în mișcări ca o zvârlugă.

— Am întârziat puțin, îi explică Mereanu lui Jianu, pentru că tocmai adineauri, Kerkorian, noul pomojnic al lui Parvanoglu schimbă pe la intrări străjile. Una dintre

acestea a și încercat să ne stea împotriva, râde Alexe – care mai poartă încă pe față și trup urmele rănilor și arsurilor din ziua când Parvanoglu a dat foc caselor lui Jianu de la Drăgășani – dar l-am trântit pe podele cât ai clipi, l-am legat, i-am pus un căluș în gură și-așa s-a cumintit.

— Trebuie totuși să ne grăbim, spune Pavel. Bostangibașa l-a însoțit pe vodă la biserică, dar el se va înapoia, ca de-obicei, foarte repede.

— Caii sunt jos? întreabă Jianu.

— Îi păzește Gruieș, răspunde Gheorghe.

— Voi, tu Merene, cu Marin și Gheorghe, desfaceți harnaua tâlharului, goliti totul în saci, puneți sacii pe cai și plecați înainte, fără să vă mai opriți decât la adăpostul cel vechi din pădure. Eu cu Alexe vom lua-o pe Ancuța cu noi.

— Fata se află închisă în odaia din fund, îi îndrumă Pavel pe Iancu și Alexe.

Și cu Parvanoglu ce facem?

— După ce o salvăm pe Ancuța, ne întoarcem să ne socotim cu el.

Jianu este un bărbat de fier. De data aceasta însă, când știe că-și va revedea sora, care a suferit atât de mult din pricina lui Parvanoglu, se simte atât de mișcat, încât ochii îi plutesc în lacrimi.

Numai că, din nefericire, nu merge totul ca pe roate. Alt haiduc de-al lui Jianu, strecurat și el în gărzile arnăuțești, alături de Pavel, pe nume Samoilă, vestește:

— Băgați de seamă că domnița Ralu, fiica lui Caragea și jupânița Sultana Gălășescu, prietena ei cea mai bună, care s-au și întors de la biserică, urcă pe scară, venind încoace...

— Tu, Pavele, treci lângă ușă, ca și cum ai face de strajă, îi poruncește Jianu. Și noi ceilalți, ne vom ascunde alături, în firidă.

— Și-a vârât coada Sarsailă! oftează Alexe, dând cu

căciula de pământ.

— Să nădăjduim doar că nu vor sta mult! zice Mereanu, și vor pleca înainte de a sosi și bostangi-bașa.

— Cele două tinere fete, domnița și jupânița, au urcat sprintene scara și se îndreaptă către odaia unde se află Ancuța.

Pavel, cu sabia ridicată, îi dă onorul domniței. Ralu, micuță ageră, cu chip de grecoaică, inteligentă, sinceră, pasionată, îmbrăcată fără multe podoabe, însă cu un deosebit bun-gust oriental, intră cea dintâi. O urmează jupânița ei „de onoare“, Sultana Gălășescu, subțire, mlădioasă, delicată, răpitor de frumoasă, purtând pe hainele ei de curte câteva detalii vizibile românești-oltenesti.

Ancuța, slabă, cu obrazul palid, se găsește pe divan, cu ochii închiși, ca o moartă.

— Te-am rugat să vii ca să-ți arăt, îi spune Sultana domniței, sticluța aceasta pe care mama Chiruța, țiganca care se îngrijește de fată, a găsit-o aici pe masă.

Ralu ia în mână sticluța și îi scoate dopul.

— Are un miros ciudat! spune ea.

— Mama Chiruța mi-a mărturisit că, din această sticluță, bostangi-bașa îi toarnă în mâncare Ancuței, câteva picături, în fiecare zi. Iar fata se simte după aceea din ce în ce mai rău. Își pierde ca acum cunoștința. Cred că este o otravă. Parvanoglu poate fi în stare de orice. Și-a făcut cheful și acum vrea, sigur s-o omoare. Mama Chiruța îmi povestea că s-a mai purtat și cu alte fete la fel...

— Și ce crezi că am putea face?

— Să i-o smulgem pe copilă din ghiare.

— Și unde s-o ducem?

— La mine-n odaie. Să-i dau numai eu de mâncare.

Ralu e înduioșată.

— N-ar fi rău, deși cred că e zdarnic totul. Nu pare să mai aibă mult de trăit.

— Eu nădăjduiesc că, îngrijind-o bine, aş putea încă s-o lecuiesc. Voi chema şi pe Sava doftoroaia în ajutor.

— Atât îţi este de dragă?

— Parcă mi-ar fi o rudă apropiată.

Domniţa o ameninţă gingaş cu degetul.

— Măcar că este sora haiducului Iancu Jianu, care ne-a înfricoşat pe toţi cu faptele lui?

— Este înainte de toate o biată fată răpită, nefericită, domniţă, îngaimă Sultana. Ce vină are ea dacă Jianu?...

— L-ai văzut vreodată pe haiduc? Este de la voi din Oltenia.

— Numai o singură dată, recunoaşte fata. Fuseserăm poftiţi, de Paşti, la masă, de marele ban Bibescu... Şi-a venit el...

— Te-ai aprins la obraz ca focul. Cum arăta?

— Părea un adevărat prinţ.

— Un prinţ adevărat, nu ca fratele meu, Costache, vrei să spui?

Sultana s-a înroşit şi mai mult. Şi-a pus pe obraji palmele şi tace.

— Acum înţeleg, continuă Ralu, de ce fratele meu, Costache, care ar putea fi şi va ajunge cu siguranţă, într-o bună zi, domn, cu toate că îţi face atâta curte, nu are nicio trecere în faţa ta.

Jupâniţa şi-a plecat fruntea, recunoscând în acest fel, fără cuvinte, adevărul spuselor lui Ralu.

— Eşti îndrăgostită, Sultana, exclamă Ralu. Vino în braţele mele. Cele două fete se îmbrăţişează. Dar de un haiduc? De un haiduc, draga mea? Ştiu... ştiu că dragostea nu-ntreabă şi că, în Oltenia, aproape toate fetele de boieri sunt îndrăgostite de Jianu. Dar n-am bănuît că şi tu... El, cel puţin, ştie?

— N-are de unde! şopteşte fata.

— Înţeleg! şi tocmai de-aceia îţi reversi toată dragostea asupra sorei lui...

Sultana recunoaşte:

— Ai ghicit de parcă ți-ar fi povestit cineva. Și-acum rogute vorbește cu măriia sa. Ajută-mă s-o adăpostesc pe Ancuța în cameră la mine. Vezi foarte bine și tu...

— Am să vorbesc. Domnița s-a așezat pe divan. Și eu îndrăgesc un om, care nu știe și nici nu va afla vreodată cât țin la el. Ne desparte pe amândoi o prăpastie. Mai întâi, acesta este doar un biet cărturar...

— Te gândești la Gheorghe Lazăr, cărturarul avrigean?

Este rândul domnitei să se împurpureze:

— La el!

— Afară de acesta, el îi urăște pe fanarioți. Susține, și poate că are dreptate, că noi i-am urgisit neamul.

— Dar tu l-ai ajutat pe Lazăr... pentru că numai tu l-ai convins pe domnitor să-i dea încuviințarea ca să-și deschidă școala sa academicească.

— L-am ajutat, dar prin aceasta nu l-am putut face să mă și îndrăgească.

Clipește, mâhnită, și o cuprinde de după umeri pe prietena ei.

— Fiecare fată are o taină de dragoste, draga mea!...

— Prințesa mea bună și îndrăgostită, deci ai să mă ajuți?

— Da!

De pe săliță se aude un zgomot.

— Cine-o fi? Să știi că suntem spionate de vreunul dintre oamenii lui Parvanoglu.

Deschide ușa și-l strigă pe Pavel:

— Arnăut!

— La poruncă, domniță!

Îi arată firida:

— Vezi cine este acolo!

Pavel se face că se uită în firidă.

— Cine să fie? Nimeni.

— Sigur?

— Sigur.

— Atunci să mă uit și eu!

Din firidă se ivesc Jianu și Alexe.

— Nu e nevoie, domniță!

— Așadar, un pomojnic și-un arnăut, iscoadele lui Parvanoglu, pândesc și-ascultă din firidă ce fac și ce-și spun fiica domnitorului Caragea și prietena ei!

— Nu sunt iscoadele lui Parvanoglu, domniță, mărturisește Pavel.

— Dar cine?

Sultana a împietrit.

— Sunt Iancu Jianu, domniță!

— Jianu la curtea domnească? O conspirație va să zică!

— Nicio conspirație! Vreau numai să-mi salvez sora din vizuina lui Parvanoglu, jefuitorul Olteniei, răpitorul și chinuitorul atâtor copile nevinovate!

— Și cu ȋiganul acesta urât ce e?

— Sunt negru, dar nu sunt urât, domniță, zău nu sunt... se împotrivește Alexe, hazliu. Mi-a spus-o și Smărăndița, ȋigăncușa mea... zău așa... zău...

— Și tu, prietena mea, își aduce deodată aminte domnița de Sultana – tu trebuie să fi știut! Altminteri pentru ce m-ai fi adus tocmai astăzi aici?

— Îȋi jur, Ralu, că n-am știut nimic...

— Am pătruns în palat fără știrea nimănui, întărește Jianu. Doar îmbrăcându-ne în straie arnăuțești și-având o scrisoare ticluită ca din partea marelui ban.

— Aha! Marele ban, zice Ralu. Și el îi urăște pe fanarioȋi și știm că te cam ocrotește, haiducule.

— Nici el nu are vreun amestec, domniță. Doar cu puterea și iscusința noastră am pătruns aici. Și câȋi ni s-au împotrivit...

— I-aȋi ucis?

— Nu. Însă zac jos, sub scară, legaȋi și cu căluș în gură.

— De data asta, ai îndrăznit, haiducule, prea mult.

Domnița se îndreaptă spre Pavel: Arnăut, fugi și vestește-l pe Parvanoglu.

Sultana cade în genunchi înaintea domniței și îi sărută mina:

— Ralu, te rog din suflet, cruță-! Fă asta pentru mine și îți voi fi recunoscătoare cât voi trăi...

— Cu voia sau fără voia domniei tale, îmi voi lua înapoi sora. Care a fost adusă cu sila în palat, îi spune Jianu lui Ralu.

— Doar singură ai recunoscut, o mai imploră Sultana pe Ralu. Că fata nu mai are mult de trăit!

— Vreau, dacă o fi să închidă ochii, să aibă cel puțin ultima mângâiere de a se odihni în pământ alături de mama noastră, urmează Iancu.

— Pe care a ucis-o tot Parvanoglu, adaugă Alexe.

— Noi vom răzbi, oricum, rostește iarăși Jianu.

Ralu îl privește cu admirație pe haiduc, totuși spune:

— Aș vrea s-o văd și pe-asta, boierule Iancu, pentru că ești și vei rămâne, orice s-ar spune, boier.

Ancuța, de zgomot, s-a trezit. Îl zărește pe fratele ei. Întinde mâinile, rugătoare:

— Iancu!

Haiducul s-a plecat spre ea, legănând-o ca pe un copil.

— Surioara mea, floarea mea scuturată.

Fata i s-a aninat de grumaz. Spune cu o voce care abia se aude:

— Te rog, să mă iei de-aici!

Sultana își împreună palmele și se întoarce, implorând-o în acest fel pe Ralu. Aceasta își plimbă privirile de la unii la alții, apoi se înduplecă:

— Bine. Ia-o și pleacă nesupărat.

— Ți mulțumesc, jupâniță. Și domniei tale, domniță. N-am să vă uit niciodată, grăiește Jianu.

Vrea s-o ridice pe Ancuța, dar de-afară răsună împușcături, chiote și strigăte de luptă. Alexe se repede

pe săliță, privește în ogradă și raportează:

— Am fost descoperiți. Suntem înconju rați.

Jianu își scoate sabia și se avântă pe scări în jos, spre locul bătăliei.

Fata șoptește în neștire:

— Iancu...

— Doamne! Acuma ce se va mai întâmpla? se îngrijorează Sultana.

În ogradă lupta este tot mai înverșunată.

— Nu va putea să reziste! spune domnița. Garda lui bostangi-bașa numără câteva sute de arnăuți.

A urcat scările între timp, gâfâind, însuși Parvanoglu. Îi face o temenea domniței. Este congestionat la obraz și plin de sudoare.

— Iancu Jianu a fost prins! spune. Aleargă mai întâi în camera unde își păstra haznaua. M-au jefuit, răcnește. M-au jefuit. Unde e arnăutul ce trebuie să stea aici, ziua și noaptea, de pază? îl vede pe Alexe: Tu ești? Alexe nu răspunde. Aleargă și tu jos, la lupta, îi poruncește, și aduceți-mi-l aici pe Jianu viu.

— Doamne, ajută-l! se roagă Sultana.

A început să plângă.

— Mă tem că Jianu va fi răpus, îi spune domnița.

Parvanoglu, cu picioarele groase și crăcănate, țopăie pe sală.

— Au fost prinși... Ca niște șoareci au fost prinși... Pe tâlhar am să-l trimit la ocnă. Acolo să-i putrezească oasele.

Alexe profită de aceste momente de tulburare. Se strecoară printre arnăuți și dispare.

— Am pus mâna pe Iancu Jianu! țopăie mai departe bostangi-bașa. Alerg să-l vestesc și pe măriia sa. Dar măriia ta, domniță, își aduce el aminte, ce cătai aici? Dacă pot cuteza să te întreb!... În încăperile prea umilei domniei tale slugi? Sau?... arată el spre Ancuța. Aha, își întinde el degetul spre Sultana. V-a poftit jupânița. O să

vedem ce spune măria sa...

— Ieși afară, îi poruncește, tăios, Ralu.

— Din încăperile mele, domniță? se miră el. Bine!... Bine!... Pornește înapoi pe scări în jos, furios și strigând: Aveți grijă să nu vă scape. Eu alerg la măria sa. Trebuie să se fi întors de la biserică.

Legat în ștreanguri de sus și până jos, Jianu, cu obrazul însângerat, este târât de arnăuți, sub paza pomojnicului Nerses Kerkorian.

Frângându-și mâinile, lăcrămând, disperată, Sultana se apropie de el.

— Boierule Iancu!...

— Nu plânge jupâniță! Nu-mi place să fiu plâns! zice el. Ai însă, te rog, grijă și mai departe de Ancuța...

— Voi avea, boierule Iancu. Îți făgăduiesc.

Domniței i s-a adus un jilț. Jupânița a îngenunchiat alături. Clepsidra de pe prichiciul ferestrei își picură liniștită, neobosit, nisipul.

Toți tac. Încordați, așteptând. Lui Iancu îi picură de pe obraz sângele pe veșminte. Își păstrează însă, neclintit, fruntea sus.

Se aud pași și glasuri pe scări. În încăpere intră vodă Ion Gheorghe Caragea, bărbat frumos, cu barba neagră, lungă, tăiată după moda bizantină. Însoțit de marele logofăt, marele armaș și bostangi-bașa Parvanoglu.

— Ia te uită... ia te uită... rostește Caragea, zărindu-l pe Jianu. Este vizibil iritat, dar își dă toată silința să se stăpânească.

— Au mai fost prinși și alți patru haiduci în ogradă, îi povestește Kerkorian lui vodă. S-au apărat ca niște turbați, dar cei două sute de arnăuți de sub comanda mea, se umflă el în pene, i-au doborât până în cele din urmă și i-au legat cobză. Să-i aduc și pe ei aici, măria ta?

Vodă dă din cap în semn că nu-i nevoie.

— Frățiorul meu, Iancu... frățiorul meu!... geme încet

Ancuța.

Sultana se apleacă asupra fetei. Îi mângâie obrajii albi.

— Sărăcuța de tine, Ancuța! Dormi... dormi... nu se întâmplă nimic.

Parvanoglu a ieșit în față. Îl prinde pe Jianu de frânghia cu care a fost legat peste piept și brațe.

— Dă-mi voie, măria ta, spune, să-l pun la chinuri ca să mărturisească unde mi se găsește avutul.

— Avutul tău? zice Jianu. Ce-ai avut tu, când ai trecut Dunărea la noi, ca să te pricopsești, mai mult decât zdrențele de pe tine, un coș cu alviță și-o doniță de bragă? Ți le dăm toate astea înapoi și întoarce-te de unde-ai venit!

— M-au furat tot haiducii, măria ta, se jeluiește bostangi-bașa.

— Nu spurca numele de haiduc, îl repede Jianu. Haiducii nu fură.

— Dar ce fac?

— Împlinesc dreptatea.

— M-au jefuit.

— Tu ești cel care ai prădat până și vistieria domnului, pe care pretinzi că-l slujești, dosind galbenii din biruri și mințind că ți i-am luat noi...

— Nu-i adevărat măria ta. Nu-l asculta, chițăie bostangi-bașa.

— În această privință, ia cuvântul marele logofăt, scărpinându-și barba, am avut, ce-i drept, și noi, măria ta, unele bănuieli.

— Mă jur pe tot ce am mai sfânt, măria ta și mare logofăt, că nu-i adevărat...

Vodă își clatină capul, rămânând pe gânduri:

— Învinuirea aceasta merită oricum a fi cercetată...

— Tâlharii... Tâlharii m-au despuiat de tot. Haiducii...

— Haiducii nu fac altceva, glăsuiește Jianu, decât vă smulg unora ca tine avutul pe care l-ați supt din

sudoarea și sângele norodului, ca să aline cu el foamea bieților nevoiași și vă pedepsesc pentru că jaful l-ați făcut cu urgie.

— Noi? Eu? spumegă Parvanoglu. Auzi, măria ta?... Poruncile măriei tale și-ale divanului... ale marelui logofăt... Auzi... Auziți...

— Răpitori de copii și de fete, ucigași... rostește, îndurerat, Jianu.

Ralu i-o arată pe Ancuța domnitorului:

— Adevărul, tată, este că bostangi-bașa a răpit-o pe această nefericită copilă, sora șetrarului Iancu Jianu. Și acum, iată, în ce stare a adus-o!

— Hm! Și asta vom cerceta! zice vodă.

— Nu-i adevărat. Nu. Nici asta nu-i adevărat. Ea singură mi s-a agățat de gât... ca să poată pătrunde aici, în palatul domnesc...

— Este un vechi siluitor de copile, îl învinuiește mai departe Ralu.

— ... ca să poată pătrunde aici, în palat, și ca să-l poată ocroti, prin mijlocirea mea, pe frate-său, haiducul.

— Pentru tot ce-ai făcut și-ai spus, te osândesc la moarte, în numele poporului, Parvanoglu, rostește, solemn, Jianu.

— Întreci orice măsură, haiducule, ia cuvântul și marele armaș. Nici tu și nici poporul valah nu sunteți în drept să judecați de este cineva vinovat sau nu. Ci numai măria sa și divanul, noi, boierii cei mari...

Vodă își ridică în sus un deget:

— Pravila este întocmită de noi.

— Poporul nostru își are pravilele sale, legi ale omeniei și dreptății, moștenite de la părinți...

— Ce vrei să spui cu asta? se miră marele logofăt.

— Vreau să spun că legile alcătuite de voi sunt străine de sufletul nemului nostru. Sunt făcute numai ca să puteți înrobi norodul.

— Auzi-l, măria ta, ce spune valahul acesta puturos!

îl părăște Parvanoglu pe Jianu. Valahii îi urăsc pe străini.

— Pe-aceia care vin eu gânduri bune îi ospetim ca pe frați! îi răspunde haiducul. Le-ngăduim să trăiască alături de noi și uneori chiar, dacă merită, mai bine decât noi...

— Adevărul adevărat este că valahii sunt primitori, recunoaște vodă.

— Noi nu-i urâm decât pe cei care ne calcă în picioare.

— Și noi, iubite tată, rostește din nou Ralu, dorim același lucru, eliberarea Greciei noastre de sub picior străin.

— Cu valahii, copila mea, este puțin mai altfel... Valahilor le trebuie un stăpân și legi din afară să-i învețe cum să trăiască.

Jianu își ridică și mai sus capul:

— Singuri ne-am zidit această țară, măria ta, și singuri dorim să ne-o conducem. Noi nu v-am chemat să ne-nvățați cum trebuie condusă. Ci vrem să trăim doar așa cum ne place.

— Iată recunoștința valahă pentru osârdia noastră! se plânge marele logofăt.

— Osârdia voastră ne costă prea scump, declară Jianu. Roadele cu care ne hrănim din pomul sădit de voi pe pământul nostru sunt prea amare și ne ucid...

Parvanoglu tropăie de colo până colo prin încăpere. Nu știe ce-ar mai putea născoci. Deodată își aduce aminte și-i poruncește lui Kerkorian:

— Pentru ce nu l-ai silit pe haiduc să stea în genunchi în fața măriei sale?

Kerkorian se repede la Jianu, încercând să-l îngenuncheze.

— În genunchi, valahule, în genunchi...

Dar Jianu îl îmbrânțește cu umărul:

— În țara mea nu îngenunchez în fața nici unui

asupritor, cât timp mai am o picătură de sânge în vine, cât timp mai sunt viu...

— Dar mult n-ai să mai fi! mormăie Parvanoglu.

Sultana se cutremură. Kerkorian a încercat din nou să-l silească pe haiduc să îngenuncheze, dar vodă a intervenit:

— Lasă-l în pace, Kerkorian! apoi i s-a adresat, cu prefăcută blândețe, lui Jianu: înseamnă că tu nici pe mine nu mă recunoști ca stăpân.

— În Țara Românească, măria ta, își destăinuie, cinstit, gândul haiducul, nu are dreptul să se numească stăpân decât acela care a asudat și-a sângerat din veacuri pentru pământul pe care-l locuim...

— Și eu mă simt legat de pământul acesta, haiducule. Vă sunt domn...

— Dar nu te-am ales noi. Ești trimis de sultan și deci ești sluga lui...

— M-a uns mitropolitul.

— N-ai putea fi niciodată ca Basarab cel Sfânt, pe care strămoșii mei de pe Olt și l-au ales drept domn pentru vrednicia, cinstea și vitejia lui.

— Și măria sa e patriot, îi ia apărarea lui vodă marele logofăt.

— Am vrut să fiu un bun părinte pentru voi toți.

— Numai că pe fiii-ți cei mai vrednici i-ai lăsat pradă unor spoliatori și răpitori cruzi și nemernici, așa cum sunt Parvanoglu și alții...

Ochii lui bostangi-bașa aproape i-au ieșit din orbite de furie.

— Am vrut să vă fac să înaintați pe căile culturii...

— Făcându-i pe boierii cei mari să se rușineze de limba, portul și datinile strămoșilor noștri?

— Gândește-te, mai spune vodă, că prin cuvinte ca acestea îți pecetluiești singur soarta.

— Soarta mea, și nu-mi doresc alta, îl înfruntă Jianu, a fost și este aceea de a răspunde, precum m-am

priceput, durerilor norodului, și de a-i pedepsi, cu prea puțințele mele puteri, pe cei ce l-au lovit...

— Norodul cu care te fălești te va lăsa, de data asta singur în mâinile noastre, îi glăsuiește și marele armaș. Iar noi te vom pedepsi după voie...

— Vei pieri în neființă, șetrarule! îl previne și vodă.

— Te-amăgești singur, măria ta. Eu nu voi pieri nicicând.

— Ce te face să crezi?

— Numele meu a și intrat în cântece. Și cântecele poporului vor dăinui de-a pururi.

— Prin însușirile de care dispui ai fi putut să te ridici în rang, șetrarule Iancu, de nu ai fi pornit pe drumul răzvrătirii.

— Ai fi putut trăi în slavă și în belșug lângă noi, mai spune marele logofăt.

— Tocmai slava aceasta a voastră e pieritoare. Ea va ajunge sub hula și blestemul celor de mâine.

Vodă își mângâie barba neagră și mătăsoasă.

— Mi-ar fi plăcut, șetrarule Iancu, să am un om de credință și cinste ca tine lângă scaunul meu... Tu nu m-ai fi trădat. Cere-mi, supus, iertare și noi vom încerca să mai chibzuim.

— Cere-ți iertare, boierule Iancu, îl sfătuiește și Ralu. Și eu mă voi pune chezașe pentru domnia ta.

Ochii Sultanei s-au umezit.

— Îmi cer iertare numai neamului meu, rostește însă Iancu, că nu am fost destul de vrednic să fi lovit mai crunt pe cei care-l apasă...

Vodă e necăjit.

— Cu aceste din urmă cuvinte, mai spune el, ți-ai câștigat osânda, haiducule Iancu! Haiducul să rămână sub paza ta, îi poruncește apoi lui Kerkorian. Iar voi, boieri, urmați-mă, să intrăm în divan. Tu nu vii? o întreabă, din drum, pe Ralu.

— Eu mai rămân puțin, îi răspunde domnița, cât timp

Sultana se va îngriji s-o pună pe-această nefericită soră a lui Jianu la adăpost.

— În ogradă, îl înștiințează Parvanoglu pe Kerkorian, sunt pregătite patru cete de arnăuți, gata să-ți sară în ajutor dacă va fi nevoie.

Domnitorul iese, măreț, iar marii boieri se grămădesc după el. Sultana se apleacă, încercând s-o ridice pe Ancuța, care nu și-a revenit din leșin și fiindcă nu reușește, o întreabă pe Ralu:

— Nu s-ar putea să-mi dea ajutor pomojnicul ca s-o scoatem pe fată de-aici?

Ralu încuviințează cu capul.

— Scoate-o pe Ancuța din această încăpere, Kerkorienel!

— Nu-l pot lăsa pe haiduc singur. E porunca măriei sale! scrășnește el.

— Dar eu sunt fiica măriei sale și doresc să m-asculți!

Kerkorian se înclină și se apleacă s-o ridice în brațe pe fată.

Ralu stă întoarsă cu spatele. Cât ai clipi, Sultana smulge din panoplia cu arme agățată pe perete un stilet. Taie nodul frânghiei cu care este legat lancu. Și tot atunci, încep din nou să trăsnească afară flinte, să răsunе iar zgomote de luptă. Kerkorian renunță să mai ridice fata. Se întoarce și vrea să-și îndrepte mâna spre hanger; dar lancu se scutură de frânghii și se repede la Kerkorian. Cu o mână i-a prins brațul îndreptat spre hanger și cu cealaltă îl strânge de grumaz.

— Ai pus mâna pe stilet mai repede decât mi-aș fi putut închipui! îi șoptește Ralu Sultanei.

Surprinsă, dar neînfrică, Sultana întreabă:

— Ai știut?

— Ceea ce trebuie să facem acum, zice domnița în loc de orice răspuns, este să plecăm cât mai grabnic de-aici.

— Trebuie neapărat?

— Este spre binele lui! zâmbește Ralu.

Jianu l-a trântit pe Kerkorian. Zgomotele luptei s-au întetit, și s-au apropiat. Și, în timp ce fetele părăsesc încăperea, pe scară năvălesc din nou Alexe, Mereanu, Gheorghe și alți câțiva haiduci, care-l înșfacă pe Kerkorian și îl leagă în locul lui Jianu.

— Ai noștri erau lângă pădure. Am ajuns la timp ca să-i întorc din drum! îl informează Alexe pe Jianu. Caii sunt pregătiți... Chiar sub fereastră!

Arnăuții au urcat, de asemenea, scara. În spatele lor s-a ivit și bostangi-bașa care răcnește ca din gură de șarpe:

— Prindeți-l din nou. Îl vreau viu! Viu îl vreau! Viu!

În formație de luptă, haiducii, în fruntea lor aflându-se Jianu, cu Ancuța în brațe, se îndreaptă către fereastra de pe sălița pe care se înșiră, la rând, odăile.

Haiducii își rotesc săbiile. Jianu a înșfăcat și el una. Morișca săbiei lui Jianu este cea mai nimicitoare.

— M-a atins! se văietă Parvanoglu. Aruncați lațurile! Opriți-! Prindeți-! Trageți! Ucideți-! îl vreau pe Jianu fie viu, fie mort!

Iancu, cu Ancuța în brațe, a ajuns în dreptul ferestrei. Sare pe prichici și de-acolo își face vânt de-a dreptul în șaua roibului său.

— Mișeilor! Ticăloșilor! răcnește Parvanoglu. Unde-i Kerkorian?

Acesta, credincios, legat de mâini și de picioare, se târăște în genunchi și pe coate. Cu greu își dă puțin la o parte călușul care i s-a pus în gură, frecându-se cu capul de divan și abia poate răspunde:

— Aici, stăpâne... Aici...

Parvanoglu, răvășit, cu turbanul căzut, rănit și el la obraz, îl vede și îl lovește cu piciorul:

— L-ai scăpat! Trădătorule! Am să te spânzur! Luați-l!

Doi arnăuți au și început să-l târască, în timp ce Kerkorian se jeluiește și cere iertare pentru vina pe care n-o are.

Haiducii au apucat să sară toți după căpetenia lor. Și acum își fac loc, călări, cu săbiile în mâini, printre arnăuții din curte.

De la fereastră, Parvanoglu urlă ca o fiară rănită:

— După ei... După ei... Dacă nu-i prindeți, dacă nu mi-i aduceți înapoi, vă ucid... vă ucid pe toți...

Tropotele cailor se pierd în depărtare, ca și focurile de flinte. Parvanoglu rage: „Vă ucid... vă ucid pe toți... vă ucid...”

Cetele arnăuților care cutreieră țara în căutarea haiducilor și-au așezat tabăra în apropierea casei arse de la Drăgășani a lui Jianu.

Din fosta grădină și vie n-a mai rămas, decât în parte teafăr, un singur copac, în vecinătatea unui perete pe jumătate dărâmat.

Noaptea de vară e înnoirată și doar slab luminată de o făclie înfiptă în dărâmături. Doi arnăuți stau de veghe vorbindu-și între ei:

— Zău că nu mai pricep nimic! spune unul. O știre vine că Iancu Jianu s-ar fi găsit la Râmnic și că acolo ar fi fost ars un conac boieresc.

— Gonim, cu bostagi-bașa în frunte, și când ajungem, sleiți de nu mai putem, acolo, aflăm că haiducii s-ar fi ivit la Piatra.

— O luăm din nou în goana cailor spre Piatra, unde birnicii au fost unși cu miere și legați de garduri ca să-i mănânce gângăniile și auzim că, tot în aceeași zi, și-n același ceas, aceiași haiduci s-au arătat și la Târgu-Jiu ori la Slatina, ori la Caracal, ori la Craiova.

— Asta-l înnebunește și pe Parvanoglu. Gândește-te! în aceeași zi și-n același ceas, Iancu Jianu apare-n mai multe orașe sau sate deodată împlinindu-și înfricoșătoarele sale pedepsiri. Dar ieri ai aflat ce-a pățit bostangi-bașa?

— Nu.

— Este și de răs.

— Ce s-a petrecut?

— Închipuiește-ți, bătrânul călarea spre Craiova împreună cu Iani, Mustafa și Melican Tarosian. Pe drum au fost atacați. Melican, Iani și Mustafa, bătuți și dezbrăcați de haiduci, au fugit, lăsându-l pe Parvanoglu singur. Acesta, la rândul său, a pornit prin pădure spre Coțofeni, unde știa că se găsește stația de poștă. La stație a cerut patru cai și o căruță să-l ducă la Craiova.

— Și căpitanul stației de poștă nu l-a recunoscut?

— Ba l-a recunoscut. Însă aici i-aici. I-a dat caii, căruța și-un surugiul bătrân. Surugiul i-a cerut pentru călătorie zece bănuți. Iar Parvanoglu i-a răspuns c-o să-i dea zece pumni și zece picioare-n fund dacă nu-l duce repede la Craiova și mai stă mult la tocmeală cu el.

— Da' tu de unde știi toate astea?

— L-am auzit chiar pe el povestind marelui armaș, în timpul cât m-am aflat în garda sa la Craiova.

— Și mai departe?

— Surugiul a dat bici cailor și a pornit val-vârtej prin hârtoape, peste văi și dealuri, prin pietriș, peste vaduri. Bătrânul abia se mai ținea în căruță, dar și-a pierdut pe drum sabia, șalul, narghileaua și turbanul.

— Nu mai spune! râde înfundat celălalt. I s-a înfundat, deci, bătrânului hoțoman. Deși ar fi putut trage cu pistolul în surugiul. Eu astfel aș fi făcut...

— Asta dacă ar fi fost în stare să-și desprindă cât de cât mâinile de pe marginea căruței. Însă căruța se hurduca atât de strașnic că numai o clipă dacă și-ar fi ridicat mâinile, ar fi și fost azvârlit jos.

— Și până la sfârșit?

— Surugiul a intrat, din goana cea mai mare a bidiviilor, de-a dreptul în Jii.

— În Jii?

— Acolo a desprins șleaurile. Și-a înotat mai departe cu caii, lăsând căruța-n mijlocul apei, acolo unde ea era

mai adâncă și mai cu vâltori.

— Putea să se-nece.

— A avut noroc că l-au scăpat niște țărani care scoteau pietriș din râu pentru boierul Dudescu...

— Și cine să fi fost surugiul, nu s-a aflat?

— S-a aflat, fiindcă s-a mărturisit chiar el. Când l-a lăsat pe bătrân în Jii ca să facă baie, surugiul zice că i-ar fi strigat: „Bostangi-bașa, să știi că acela care te-a plimbat azi cu cocia nu a fost altul decât Jianu. Și să mai ții minte că mâine va trebui să-mi plătești pentru tot...

— Iancu Jianu era?

— Însuși el, frățioare.

— Parcă mă și înfioară. Țasta n-o să-l ierte pe bostangi-bașa nici în mormânt pentru că i-a răpit și batjocorit sora!

— Ce i-o fi venit, zău, nebunului de moșneag să s-apuce tocmai cu Iancu Jianu? Nu răpise și-așa destule fete?

— Nu știe și el că Iancu Jianu, pentru orice om din popor, căruia i se ia oleacă de bir mai mult sau pentru orice slugă bătută de vreun logofetel ori ispravnic, arde conace, unge boierii cu catran, îi înhamă la căruțe în locul cailor și-i face de s-ascund prin pivnițe ca șobolanii, ori iau calea Bucureștilor, trecând peste munți ca-n vreme de război? Dar-mi-te când era vorba de sora, mama sau casa lui?

— El îl ațâță pe Jianu și noi alergăm prin coclauri străduindu-ne să prindem o nălucă...

De mai de departe, răsună, ascuțit, glasul lui Parvanoglu:

— Unde sunt străjile?

— Auzi-l c-a sosit!

— Să-i răspundem. Aici, milostivirea ta!

— V-am poruncit să-mi stați de pază câte un om la cel

mult cincisprezece picioare unul de altul.

— Așa și stăm!

— Să nu treacă nici pasărea-n zbor!

— Nici musca nu trece.

— Aici, la ruine, cum ne-a pus Samoilă, stăm doi.

— Veniți amândoi încoace!

— Îndată.

Parvanoglu și un alt mare boier s-au apropiat de ruine. Cei doi arnăuți îi întâmpină.

— Țineți mai întâi scara marelui armaș! ordonă bostangi-bașa.

Unul dintre cei doi arnăuți împlinește, slugarnic, porunca.

— Pune milostivirea ta piciorul pe spetele mele.

A coborât și Parvanoglu.

— Acum pe unde-o luăm? întreabă baș-boierul.

— Tot înainte! zice unul din arnăuți.

— Vedeți să nu vă-mpiedicați, spune și celălalt. Aici e... Așezați-vă luminățiile voastre pe lavița asta.

— Bine. Hrăniți și adăpați caii și rămâneți în locurile unde v-a statornicit Samoilă până vă chem.

— Am înțeles.

Parvanoglu și marele armaș au luat loc pe laviță în fața unui cort, până unde răzbat, de fapt, și slabele raze ale făcliei.

— Domnitorul e foc! rostește marele armaș. Faptele lui Iancu Jianu au îngrozit domnia. Nici mânia sa nu mai e sigur.

— Eu mă străduiesc destul, răspunde bostangi-bașa. Alerg după el, câinele, ziua și noaptea. Dar haiducii s-au înmulțit și au crescut în putere, deoarece țăranii, când părăsesc moșiile, se aciuesc la ei.

— Haiducii s-au ivit și-n Argeș, la Târgoviște, Câmpulung și Buzău. Iar Bucureștii tremură.

— Eu împuşc pe oricine, fie și numai bănuir că-i sprijină pe haiduci.

— Domnitorul se teme să nu se întâmple ceva, cumva ca-n Serbia.

— Vorbești de Caragheorghe?

— Sigur. De el. S-a ridicat dintre haiduci și-a ajuns să domnească.

— Doamne ferește s-ajungem ca-n Țara Românească să se urce în scaun vreun domnitor valah!

— Dacă nu stăm bine de strajă, asta se va întâmpla. Și-atunci aleluia dregătorii.

— Ce vorbim de dregătorii? Nici măcar un huzmet, un ciubuc acolea oricât ar fi de mic.

— De-asta te-a și trimis măriia sa cu-o oaste întreagă de poterași să-i stârpești pe haiduci. Domnitorul te ceartă și-ți pune două întrebări: Una: de ce ne-ai tot înștiințat, prin trimiși grabnici, c-ai pus mâna pe Jianu? ... Și, până la urmă, nu ni l-ai dat?

Parvanoglu scuipă înciudat.

— Poterașii mei prind, uneori, câte-un om despre care socot că-i Jianu.

— Prinsul mărturisește astfel?

— Mărturisește!

— Și?

— Și, a doua zi, oricât ar fi fost de legat și bine zăvorât, omul acela piere lăsând în urma sa câte-un răvaș prin care-și bate joc de mine și de domnie.

— Și-a doua întrebare a măriei sale sună: Este adevărat că Jianu are vreo câteva butoaie cu galbeni turalii, pietre prețioase și alte avuții?

— Așa am auzit. Dar ceea ce e sigur este că undeva la el se află și acele câteva mii de mahmudele pe care mi le-a răpit mie, agoniseala mea de-o viață, cu care năzuiam să mă înapoiez în Fanar și să-mi trăiesc tihnit bătrânețea. Noi am scotocit până acum toate casele Jienilor, nu numai la Caracal și-aici, la Drăgășani, ci și prin toate satele din Romanați, Vâlcea și Dolj, și mai ales din satele lui la Fălcoiul și Cocii Vechi. Și n-am

găsit nimic. Că, dacă aş fi găsit, aş fi timid galbenii domniei, iar o parte din ei i-aş fi pus de-o parte pentru înălţimea ta.

— Partea aceasta te-aş ruga să fie ceva mai mare.

— Bineînţeles! Ştii doară că sunt omul milostivirii tale. Şi-ai să fii mulţumit. Să-l prind eu numai pe Jianu! Îl despoi de cămaşă, îl răsferesc în lanţuri şi-l plimb prin toată ţara, ca să-l vadă poporul şi să-şi piardă nădejdea de la dreptatea lui. Şi-ajuns în Bucureşti, numai eu vreau să-i fiu călăul şi să îi scurtez viaţa chiar cu mâinile astea, aşa cum mi-am jurat când mi-a răpit blestematul toţi sacii mei cu galbeni şi pietre preţioase.

— În ce-o priveşte pe Ancuţa, ai mai aflat ceva despre ea, după ce a scăpat-o Jianu?

— N-am mai aflat nimic. Parc-a înghiţit-o pământul. Măcar de-ar fi aşa!

— Fata nu ţi-a fost dragă atunci când ai răpit-o?

— M-am săturat repede de ea. Pe urmă, la gunoi.

— Ca un paşă eşti, bostangi-başa. Ca un paşă.

— Dar cum, înălţimea ta? râde Parvanoglu trivial.

Marele armaş cască.

— Ei, s-a făcut târziu. Aş pofti să mă culc. Restul vom mai vorbi şi mâine.

Parvanoglu bate din palme:

— Hei, arnăuţi!

Apar doi dintre ei:

— La poruncă, milostivirea ta!

— Aţi pregătit pentru înălţimea sa tot ce-i este de trebuinţă?

— Pregătit, bostangi-başa! zice unul.

— Sarai împărătesc! adaugă celălalt.

— Va locui în casa cumnatului Jienilor. Tot de la neamurile Jienilor am luat şi de-ale gurii, pui, pită, şi de-ale suptului; nu-s aici Drăgăşanii? – ba încă şi-o puicuţă de cincisprezece ani. I-am bătut pe tată-său şi pe mumă-sa cu bicele la tălpi de i-am rupt, până ne-au

dat-o, c-o ascunseseră într-o căpiță de fân.

— Știu oamenii mei ce s-aleagă! îi explică marelui armaș Parvanoglu. Și-acum luați-l de subțiori și duceți-l pe înălțimea sa, marele armaș, la conac. Petrecere pe cinste, luminăția ta!

— Și domniei tale așijderea! Sunt sigur că și pentru domnia ta s-au îngrijit arnăuții la fel.

— Nădăjduiesc și eu!...

Marele armaș, purtat de subțiori, este dus. Rămâne pe lavița de dinaintea cortului numai Parvanoglu.

Înaintea lui, călcând cam furișat, se ivește însă un alt arnăut, Samoilă.

— L-am adus! zice el.

— Te-ai încredințat bine? întreabă Parvanoglu. Să nu fie altul. Bagă de seamă.

— El e. Ce, nu-l cunosc? Numai o dată i-am călcat hanul?

— Cheamă-l dară încoace!

Samoilă se cufundă puțin în întuneric, dar repede se întoarce însoțit de-un bărbat cam între două vârste, c-o mustață pe oală, o pălărie veche de paie lăsată pe ochi și niște haine jumătate țărănești, jumătate orășenești, care rămâne la o oarecare depărtare, într-o poziție umilă.

Lui Parvanoglu îi lucesc ochii ca pisicilor când zăresc o vrabie.

— Tu ești hangiul de la pod?

Acesta cade-n genunchi:

— Eu!

— Și tot tu mi-ai trimis vorba aia prin Samoilă?

— Tot eu măria ta!

— Ia povestește!

Hangiul a îngenunchiat:

— Răzbună-mă, măria ta, că ești boier mare și te ține vodă ca-n palmă!

— Povestește!... Povestește!... îi cere, nerăbdător, Parvanoglu.

— Numai domnia ta îi poți veni de hac lui Jianu.

— Am să-i vin, n-ai grijă. Ridică-te, deodată, și povestește!

— Să vezi, milostivirea ta, zice hangiu, ridicându-se. Astă iarnă, haiducul a tras la mine.

— L-ai adăpostit?

— Da. Ce era să fac? Mi-era frică.

— Unde l-ai ținut?

— Da' nu mă spânzuri?

Parvanoglu răspunde întunecat:

— Nu.

— I-am săpat eu și muiera un bordei, sub pârânt.

— Și de ce nu l-ai dat prins pe haiduc domniei?

— Să știe milostivirea sa de ce! grăiește Samoilă.

— Așa e. De ce nu mi l-ai dat prins? se întunecă și mai rău bostangi-bașa. Pusese domnia, pe capul lui, trei pungi de galbeni.

— Trei pungi întregi de galbeni! apasă pe cuvinte Samoilă.

— Cum puteam să îndrăznesc eu, milostivirea ta, un biet hangiu, să mă apuc cu unul ca el? Mă omora.

— Cum era să te mai omoare? Ce, nu-l omoram eu?

— Și dacă vă scăpa? Nu v-a mai scăpat de-atâtea ori? Odată chiar de la ocnă?

Bostangi-bașa tușește, nemulțumit.

— Numai de-asta nu mi l-ai dat pe haiduc? întreabă Samoilă.

— Întâi și-ntâi de asta!

— Pe urmă ce-a mai fost?

— Mai fu și că Domnica...

— Cine e Domnica?

— Muiera mea. S-a dat cu el în dragoste. Așa cum sunt muierile. Toate mor după el...

— Proaste ce sunt! scrâșnește Parvanoglu.

— Sigur că proaste, milostivirea ta. Da' ce mai poți să faci, dacă ele așa sunt? Și-așa cum povestesc, fiindcă

prinsesem o bănuială, m-am așezat la pândă. I-am prins, și-am vrut să-l dau în gât, dar din nou mi-a fost frică.

— Lasă povestea asta și spune-mi mai bine cum ai aflat de comoară.

— Iancu, odată, i-a scăpat Domnichii o vorbă. Și-apoi, când a lăsat-o...

— Ți-a povestit muierea?

— Păi, da! Lumea spune că Jianu este îndrăgostit acum de-o jupâniță de la palat, Sultana Gălășescu, de-o ocrotește domnița Ralu. Și când află Domnica mea de asta, se duse după el, pentru că în primăvară plecase la pădure. Atâta că haiducul nici nu vru să mai audă de ea.

— Și-atunci ți se întoarse nevasta?

— Se-ntoarse făcută foc și eu o întrebai: „Domnică, ce-ai de gând?” Iar ea îmi răspunse că vrea să se răzbune... Să mă răzbune și pe mine.

— Aha! începe să sune bine! mormăie Parvanoglu.

— Și-apoi dacă aflai de la muiere unde și-a ascuns haiducul comoara, ne gândirăm de-olaltă să vă mărturisim... atât domniei tale cât și măriei sale lui vodă Caragea.

— Dacă-mi destăinui mie, este totuna ca și cum i-ai mărturisi domnitorului.

— L-am vestit deci pe Samoilă. Și el pe mărița ta.

— Și pentru ce mi-ai dat întâlnire tocmai aici?

Parvanoglu privește spre ruine și, cu toată stăpânirea pe care și-o impune, se simte străbătut de un fior. A început să sufle și un vânt rece. Își strânge pe el giubeaua. Și pentru ce noaptea?

— Vei afla numaidecât de ce.

— Și unde ți-a spus muierea că și-a îngropat haiducul comoara?

— Lângă ruinele casei Jienilor. La poalele copacului. Aici a mărturisit Jianu că și-a îngropat tot ce-a avut el

mai scump pe lume.

— Aici? rânjește Parvanoglu. La numai un pas de noi? Eu le căutam prin toate pădurile și pe la toate conacele Jienilor și ele se aflau aici, lângă ruinele casei?

— Întocmai, măria ta.

— Samoilă, tu du-te de cercetează străjile dacă-s la locul lor, poruncește bostangi-bașa, dornic de-a înlătura un martor nedorit. Sau, stai, se răzgândește. Îl ia de-o parte pe Samoilă și-i rostește în șoaptă: Mi-am dat seama că hangiuul i-un ticălos.

— Un ticălos, milostivirea ta? face Samoilă pe miratul.

— De-aici, de la noi, va pleca, se pare, la domnie, ca să vândă și-acolo taina și să spună minciuni despre noi. Așa încât, cum pleacă de la mine, prinde-l în plasă cu zece arnăuți... Și vezi să tacă pentru totdeauna.

— Să-i retez gâtul?

— Ești isteț, Samoilă! Pe urmă, după ce sfârșești treaba, rămâi cu străjile.

Se duce la locul unde era înfiptă făclia. O ia și i-o întinde hangiuului:

— Călăuzește-mă tu însuți unde știi că-i îngropată comoara.

Hangiuul ia făclia și se îndreaptă către copac. La poalele lui arată lui Parvanoglu două morminte.

— Ce-i asta? întreabă bostangi-bașa cu un glas în care a și început să pâlpeie oarecum bănuiala și teama.

— În aceste două morminte se găsește tot ce-a avut mai scump pe lume Jianu.

Lui Parvanoglu i-a reînflorit în inimă speranța.

— Înțeleg! răsuflă el. Și-a ascuns în două morminte comoara, ba a așezat și două lespezi deasupra, fiind sigur că nimănui nu-i va da prin gând să scotocească în ele. Și este foarte adevărat. Nici mie nu mi-ar fi trecut una ca asta prin gând.

— Citește ce scrie pe lespezi! îl îndeamnă hangiuul, înclinând făclia asupra celor două morminte.

Parvanoglu începe să silabisească. Dar, pe măsură ce silabisește, își holbează ochii.

— ... „Mama lui Iancu Jianu și sora lui, Ancuța“... citește el. „Ucise de mișelul Par-va-no-glu...”

S-a lăsat o liniște nefirească, de parcă toți arnăuții și-ar fi părăsit locurile de strajă. Se aude doar, dinspre ruine, țipătul amenințător al cucuvelei. Parvanoglu se ridică brusc, ducându-și mâna la cingătoarea de care-i atârna hangerul.

— Cine ești? îl întreabă pe hangiu.

Acesta își azvârle pălăria, își dezlipește mustața, își îndreaptă spinarea, iar în mâna lui a și apărut o sabie.

— Împlinitorul dreptății! Jianu.

— M-ai atras în cursă, haiducule. Te lăudai că tu lupți numai pe față și nu înșeli niciodată.

— Nici nu te-am înșelat. În aceste două morminte se află tot ce-am avut mai scump pe lume, mama și sora mea, pe care tu le-ai răpus. Azi se împlinește anul de când le-am îngropat. Te-am chemat să plătești...

— Dorești să mă ucizi?

— Pe mormintele lor.

— Îndrăznești să mă ataci în mijlocul arnăuților mei? Ai să fii doborât mai iute decât crezi... Samoilă!... Samoilă!...

În lumina făcliei, Jianu privește crunt.

— Cum vrei să ne luptăm? Cu săbiile, hangerele, iataganele sau cu pistoalele?

— Eu nu lupt cu un osândit la moarte. Eu poruncesc să fii prins și spânzurat pe loc. Samoilă!... Arnăuți!... Samoilă! continuă el să cheme.

— Nu-l mai striga zadarnic, bostangi-bașa, îl sfătuiește, calm, Jianu. Samoilă este omul meu. Anume s-a tocmit arnăut la tine. Și, din porunca mea, a împărțit străjilor, în noaptea asta, ca din dorința ta, rachiu cu fiertură de mac, ca să adoarmă toți tun.

— Nu se poate!... se îngrozește bostangiul. Samoilă!...

Samoilă!...

— Degeaba te mai zbați, Parvanoglu! Nimeni nu te mai poate ajuta. Hai mai bine să ne măsurăm forțele. Și care pe care se va vedea. Nu vreau să te răpun fără luptă.

Parvanoglu vrea să fugă.

— Ajutor!... Ajutor!... răcnește.

Dându-și însă seama că totul e zadarnic, în cele din urmă își scoate din teacă hangerul.

— Poate e bine să știi, zice, că am fost, într-o vreme, și ienicer. Am secerat sute de vieți.

— Vei plăti, în noaptea asta, pentru toate, așa cum te-am prevenit încă de ieri...

— Parvanoglu este însă, într-adevăr, un luptător bun. La început se retrage, dar apoi atacă furtunos:

— Credeai că va fi ușor?

Iancu Jianu s-a împiedicat de o grindă căzută. Se răstoarnă. Și Parvanoglu e gata să-l străpungă. Dar, printr-o răsucitură sprintenă, se întoarce și trece iar la atac. Lupta se încinge din ce în ce mai mult și lui Parvanoglu îi cade din mână hangerul.

— Ridică-ți-l zice Jianu.

Parvanoglu s-apleacă. Prinde din nou în mână arma și lupta se reia. Haiducul îi silește pe Parvanoglu să dea înapoi, îndreptându-se către cele două morminte. Și, când ajunge în dreptul lor, îl spintecă. A căzut chiar acolo unde-și pusese în gând Jianu. Horcăie. Un val de sânge negru îi izvorăște din rană. Și totuși, înveninat de ură, mai are încă puterea, înainte de a-și da duhul, să se ridice puțin într-un cot și să-l amenințe pe învingătorul său:

— Moar-tea mea te va cos-ta scump...

Iancu fluieră haiducește. Samoilă, Mereanu, Alexe, Pavel și ceilalți se ivesc.

— S-a terminat cu Parvanoglu! le vestește Mereanu fărtaților. Călăul care îngrozea poporul în numele lui

Scotocilă.

— Arnăuții ce fac? întrebă Jianu.

— Sunt beți. Dorm toți somn răzbit, zice Samoilă. Le-am adunat praful de pușcă și săbiile, iar țevile flintelor le-am umplut cu pământ.

Îmbrăcat numai într-o cămașă de noapte lungă, cu părul și barba zbârlite, s-a ivit în mijlocul haiducilor însuși marele armaș:

— Ce se-ntâmplă aici? zbiară el, supărat. De ce-i atâta zgomot? Și bostangi-bașa unde este?

Mereanu i-l arată, în lumina făcliei, pe Parvanoglu, răpus, hidos, rânjit, cu pântecul revărsat.

— Iată-l aici! Și-a primit ce merita!

Marele armaș aruncă acum, tremurând, priviri îngrozite de la unul la altul și, în cele din urmă, la Jianu.

— Dumneata ești?... se bâlbâie el.

— Răzbunătorul norodului, haiducul Iancu Jianu! glăsuiește Mereanu.

Marele armaș a căzut în genunchi înaintea lui, sărutându-i încălțăminte:

— Te cunosc... Te recunosc, măria ta... Dar eu n-am nicio vină... Ba încă am pus, dacă vrei să știi, cândva și-o vorbă bună pentru domnia ta... Sughițe, cu lacrimi mari, unsuroase: Te rog, din inimă, să mă cruți și ți-oi fi și eu cândva de folos... pe lângă domnitor... pe lângă cine-o mai fi nevoie...

Barba i s-a mânjit de tină.

Jianu îl privește cu dezgust:

— N-ai merita, zice el, dar te lăsăm să pleci, ca să-i poți duce lui Scotocilă vestea că bostangi-bașa al său și-a căpătat, în sfârșit, pedeapsa...

Nevenindu-i încă să creadă că a scăpat, marele armaș a sărit în picioare.

— Măria ta, i se adresează lui Jianu, dacă tot ai fost milostiv cu mine, mai dă încă o poruncă, să mi se

înapoieze veșmintele.

Jianu tace, încruntat, dar Alexe pune mâna pe-un bici și se îndreaptă încet spre boier. Acesta înțelege ce va urma și cu picioarele goale, scurte, desculțe, albe, o ia la sănătoasa, țipând:

— Aoleo!... Aoleo!...

Haiducii izbucnesc în hohote, numai Jianu rămâne pe gânduri, zâmbind, întristat.

În gura vechii piețe a „târgului de-afară“, obișnuitul loc al pedepsirii cu moartea, pe o clădire înaltă de lemn, s-a ridicat spânzurătoarea. Pe podișca ei se găsesc doi bărbați, amândoi îmbrăcați în veșminte din postav gros, roșu și-avându-și chipurile acoperite cu glugi. Aceștia sunt călăul și ajutorul său.

Este vreme de iarnă. Viscolul suflă aspru, șuierând, și lațul de frânghie se zbugiumă în vânt.

În fața clădirei și pe celelalte trei laturi ale ei, marele armaș a poruncit să fie aduși arnăuți înarmați până în dinți, în număr de câteva sute, care să țină la depărtare mulțimea de locul unde se află jilțurile pe care să se așeze atât trimișii domnului cât și cei ai divanului.

Bărbați, femei, copii, o mulțime pestriță alcătuită, în cea mai mare parte, din mici meșteșugari și neguțători, țărani, ca și aproape toți învățăceii vestitei Școli academicești înființată de Gheorghe Lazăr, freamătă și se agită înfrigurată. Unii dintre ei cântă, iar alții fluieră balada lui Iancu Jianu.

Cu foarte mare greutate abia de mai izbutește mulțimea arnăuților să stăpânească această tălăzuire.

Un buluc-bașa poruncește arnăuților:

— Dați încă puțin înapoi mulțimea.

Ceaușii își învârtesc gârbacele.

— Înapoi!... Înapoi!...

— Parc-ați fi animale! mai spune buluc-bașa.

— Voi ne tratați așa! răspunde un student al lui

Gheorghe Lazăr, pe nume Petrache Poenaru.

— Arnăuți, străduiți-vă să se păstreze cu strășnicie ordinea, continuă buluc-bașa. Curând urmează să sosească înălțimea sa, marele armaș și ceilalți mari boieri.

— Înapoi!... Înapoi măi!... Înapoi! strigă iar arnăuții.

Colacul ștreangului se zvârcolește în vânt și buluc-bașa îl arată privitorilor.

— Aveți încă puțină răbdare și vă veți vedea viteazul bălăbănindu-se...

— Șapte ani ați alergat după el, cu puterile boierești și domnești și n-ați fost în stare să-l prindeți! rostește Poenaru. Și de nu l-ați fi atras în capcană...

— A fost atras în capcană? întreabă o femeie.

— Dragostea... pârdaľnica de dragoste l-a dat în ghiarele arnăuților, îi lămurește pe oameni Mereanu, strecurat în haine preschimbate între cei de față. Jianu îndrăgise o fată, pe Sultana Gălășescu. Și oamenii domniei au alcătuit un răvaș, ca trimis, chipurile, din partea ei, și-n care îl vestea că se află-n primejdie. Cum a primit răvașul, Iancu n-a stat pe gânduri și-a alergat în ajutorul fetei. Acolo, deși singur, îl așteptau douăzeci de putere, o întreagă oștire, avându-l în fruntea lor, de acea dată, chiar pe marele armaș. Dar tot nu ar fi izbutit să-l prindă, dacă nu azvârleau de sus, din palatul domnesc, asupra lui, o plasă uriașă, în care haiducul s-a încălzit. Și-așa, lovit din toate părțile, au pus mâna pe el. L-au vârat întâi în temnița aceea de sub palat, plină de apă până la glezne și mișunând de guzgani, cu toate că era rănit. Și-abia pe urmă l-au dus la judecata divanului.

— Tăceți... tăceți... și faceți loc... faceți loc...! ordonă buluc-bașa. Sosesc caleașca și alaiul marelui armaș.

— Au venit corbii! se aud glasuri, în vreme ce studenții Școlii academicești își reiau cântecul prin care este slăvit haiducul destinat morții.

— Pofțiți!... Pofțiți, înălțimea voastră! le arată buluc-bașa marelui armaș și însoțitorilor săi, după ce coboară din caleașcă, jilțurile pregătite înaintea spânzurătorii.

Arnăuții împing întruna și lovesc mulțimea care încearcă să înainteze:

— Înapoi!... înapoi!...

— Totul e gata pregătit? îl întreabă marele armaș pe buluc-bașa.

— Totul, luminăția ta!

Pe caldarâmul apropiat se aude huruitul unei căruțe.

— Unde este osânditul?

— Tocmai a fost adus. Dar, mai adaugă buluc-bașa, încet la ureche, boierului, arnăuții însoțitori ne spun că, pe tot drumul, haiducul a fost întâmpinat de poporenii Bucureștilor cu urale și flori.

— O să-i iasă poporului pe nas treaba asta numaidecât! glăsuiește boierul. Să ne grăbim!...

Mulțimea, grupată ici și colo în cete, cântă:

— „*Auzit-ați d'un Jian?*“

— Liniște!... Liniște... poruncește buluc-bașa, dar glasul lui este înecat de cântec.

— „*care umblă prin păduri*

cu o ceată de panduri...“

Un ceauș lovește în mulțime pe unde nimerește:

— Tăceți, măi, n-auziți? Se supără înălțimea sa marele armaș și va fi vai de voi.

— „*Cu ghebe și cu poturi*

Și la brâu cu zburături...“

Cu lanțuri la mâini și la picioare, numai în cămașă, doar cu o ghebă ferfenițită pe umeri, cu capul gol, dar neînfricat, Iancu Jianu sosește prin viscol, înconjurat de zeci și zeci de arnăuți înarmați.

Nu se mai aude nicio vorbă.

Răsuflă ca niște adieri numai șoaptele înfiorate ale femeilor și fetelor:

— Ce frumos e! Ce mândru! Parcă-i un voievod!

Câteva flori de mușcată sunt aruncate asupra lui.

— Ce-nseamnă asta, buluc-bașa? se înfurie marele armaș. Cum de îngădui una ca asta? Până și-aici, în fața noastră, i se azvârl haiducului flori?

Buluc-bașa se repede la ceauși. Ceaușii dau roată prin arnăuți. Iar arnăuții izbesc mulțimea cu gârbacele și bicele pe unde pot.

Mulțimea cântă:

— *Foicică de gutui,
Trei gutui, trei alămii,
Iancule de unde vii?*
— *Ia, d'aici de peste Ji!*
— *Iancule, ce-ai târguit?*
— *Dat-am aur și argint
Pe vreo cinci oca de plumb,
Să duc la băieți în crâng;
Că băieții, făr' de minte,
Risipesc la gloanțe multe,
Nu le stă nimeni-nainte!...*

Fără teamă, Iancu urcă scara spre locul osândeii, purtându-și după obiceiul timpului cartea de judecată agățată de gât cu-o sfoară. În urma lui, suie scara un preot bătrân, ținând evanghelia într-o mână și crucea în cealaltă.

Preotul îi spune, cu milă și blândețe, în timp ce pășește:

— Curând de tot, fiule, sufletul ți se va despărți de trup...

— Sângele meu cadă asupra dușmanilor neamului românesc! glăsuiește Jianu.

Au ajuns sus. Preotul îi dă osânditului crucea s-o sărute, zicând:

— Pocăiește-te, fiule!

Jianu răspunde:

— Dumnezeu știe, părinte, că n-am nicio vină. Am vrut numai să-mi apăr neamul de urgiile fanarioților...

— Pleacă-te cu smerenie înaintea Domnului Dumnezeului părinților tăi!... continuă preotul.

— Plec din lumea asta cu fruntea sus! mărturisește, tare, Jianu. N-am luptat decât cu cinste și față-n față. N-am lovit pe nimeni cu viclenie, prin spate.

— A luptat ca un viteaz! aplaudă mulțimea. I-a ocrotit pe sărmani...

— Tăceți! răcnește buluc-bașa. Va vorbi înălțimea sa, marele armaș.

— Haiducule Iancu, întreabă acesta, în ultimile clipe de viață ale tale, recunoști în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, că ești vinovat?

— Da! glăsuiește deslușit osânditul. Da. Întrucât n-am izbutit să răzvrătesc întreg norodul așa cum ar fi trebuit. Va veni însă altul mai vrednic decât mine care-o va face.

— O va face altul! se bucură mulțimea. Tu ai fost însă un mare viteaz...

— *N-ați auzit d-un Jian,
De-un puișor de oltean,
Ce tot prinde la boieri
Și-i curăță de averi?*

— Liniște!... Liniște!... Să vedeți voi ce-o să pățiți dacă nu vă potoliți... Glăsuiește încă înălțimea sa, marele armaș...

— Deși, până-n cele din urmă clipe ale vieții, tot răzvrătit ai rămas, rostește marele armaș, din porunca divanului și ca să se afle cât e de mare mila înțeleptului și dreptului nostru domnitor Ion Gheorghe Caragea, te-ntreb, haiducule, care-ți este cea din urmă dorință?

— Ultima mea dorință îmi este ca neamul românesc să rămână pe totdeauna liber...

— Trăiască haiducul Iancu Jianu! exclamă în delir mulțimea.

În acest moment, din mijlocul oamenilor, urcat pe umerii soților săi de luptă, se ivește haiducul Mereanu.

— Fraților! glăsuiește el, Iancu Jianu i-a apărat întotdeauna, fără să-i pese de sine, pe cei ajunși la nevoie.

— Și noi lăsăm ca el să fie ucis? întreabă Samoilă.

— Aici, sub ochii noștri? saltă pe loc Alexe.

— Să-l scăpăm, fraților! propune studentul Petrache Poenaru.

Mulțimea se repede cu toiege și pietre, în ciuda poruncilor date arnăuților de marele armaș:

— Opriți-i, măi!... Opriți-i!

A început o luptă aprigă între poporeni și arnăuți. Boierii, cei mai mulți, cată să-și scape pielea. Numai marele armaș continuă să poruncească:

— Călăi!... Spânzurați-l cât mai repede pe Jianu! Spânzurați-l!

Călăul și ajutorul lui îl trag pe Jianu spre lațul spânzurătorii și i-l azvârl pe grumaz, dar Samoilă, Mereanu, Alexe și mulți alții, între care și femei și copii s-au și avântat pe scări în ajutorul lui Iancu.

Țipete, chiote și comenzi se învălmășesc.

— Trăiască răzbunătorul poporului!

— La moarte cu marele armaș!

— Arnăuți!...

— Haiducil!...

Și peste toate, cântecul:

— „Auzit-ați d-un Jian,
De-un puișor de oltean?“

Alexe l-a apucat pe călău de gât și, după felul cum acesta și-a cam rostogolit ochii peste cap, își poate da oricine seama că este aproape sugrumat.

Cu o lovitură de picior în șale, Mereanu l-a azvârlit pe ajutorul călăului jos de pe podirișca de scândură.

Lupta este în plin, când o altă caleașcă, sosită în goana cailor, oprește în dreptul locului unde arnăuții fac din ce în ce mai greu față năvalei mulțimii.

Un ciohodar domnesc a sărit de pe capră, vestind:

— Stați!... Stați!... Marele logofăt aduce din partea măriei sale iertarea haiducului Iancu Jianu.

Încet, încet, vânzoleala și mânia mulțimii se mulcomesc.

— Iertare a spus?... Iertare?... Să nu fie vreo nouă înșelăciune!...

— Nu... Nu... Iată, coboară din caleașcă domnița Ralu, marele logofăt și jupânița Sultana Gălășescu.

— Iubita de la palat a lui Iancu?... Domnița Ralu?... Marele logofăt?...

Marele logofăt își mângâie barba stufoasă, albă, și își ridică mâinile în sus:

— Dacă norodul nu se liniștește și nu se retrage pe locurile sale de mai-nainte, nu mai rostesc nici eu câte le am de rostit din partea Divanului și din porunca prealuminatului și iubitului nostru domnitor Caragea...

La auzul cuvintelor de slăvire ale logofătului despre domnitor, din mulțime răsună râsete și cuvinte zeflemisitoare:

... prealuminat... iubit... Caragea... auzi!...

— Ascultați-l, oameni buni, pe înălțimea sa, marele logofăt... și va fi bine pentru toți... grăiește ciohodarul... E vorba de iertare...

Oamenii se retrag, însă cu prudență, nedepărtându-se prea mult de locul cucerit.

Ralu zâmbește ironic, fin, în timp ce jupânița Sultana cată, încremenită, la Jianu.

— Buna noastră domniță, Ralu, rostește marele logofăt, a adus înaintea prealuminatului și binefăcătorului nostru domnitor și a divanului pe această curată fecioară, jupânița Sultana Gălășescu...

— Sultana Gălășescu... Sultana Gălășescu... freamătă

mulțimea.

— Iar jupânița Sultana Gălășescu, căzând în genunchi înaintea slăvitului și prea milostivului nostru stăpân, măria sa voievodul Ion Gheorghe Caragea, cerându-i dinainte iertare că-l supără cu rugămintea sa, a îndrăznit să-i spună măriei sale precum că are știre de la părinții și bunicii și stră-stră-străbunicii săi despre o anume datină, astăzi în parte uitată. Datina cere ca – atunci când o fecioară neîntinată este gata să se soțască în fața lui Dumnezeu și a cârmuirii cu un osândit la moarte, iar acesta, la rândul său, primește cununia – osânditului să i se dea iertarea. Rugat fiind, deci, fierbinte, pentru împlinirea acestei preastrăvechi datini a țării și de înalta domniță Ralu, măria sa, după o îndelungă chibzuire, s-a învoit a cruța viața lui Iancu Jianu. Divanul a alcătuit zapizul, vedeți-l aici, în mâinile mele. Și, dacă osânditul primește, cum am arătat, căsătoria ar urma să aibă loc chiar acum, înaintea noastră...

Cuvintele marelui logofăt nu se mai înțeleg, deoarece sunt acoperire de urale:

— Trăiască Iancu Jianu! Trăiască jupânița Sultana Gălășescu!...

Sultana nu mai așteaptă altă încuviințare. Mlădie, urcă la locul spânzurătorii. Preotul o întâmpină, îi apucă amândouă palmele între mâinile sale, o sărută pe frunte, face poporenilor semn să fie liniște și o întreabă pe Sultana:

— Copila mea, înaintea lui Dumnezeu și a tuturor acestor oameni, te întreb dacă ești hotărâtă să-ți legi soarta de a osânditului la moarte Iancu Jianu, devenind soția lui, împărtășind alături de el binele și răul, și dacă faci acest lucru de bunăvoie, nesilită de nimeni?

Roșie ca focul, fata răspunde:

— Da, da, da, părinte!

Îi cade la piept lui Iancu care, neputând să-și miște

brațele, o alintă cu obrazul și cu pletele sale lungi, negre, revărsate peste capul ei.

— Dar tu, fiule, îl întreabă bătrânul preot și pe Iancu, ești gata de bunăvoie să te cununi cu această fecioară, să-i dăruiești toată dragostea și ocrotirea ta, ferind-o în tot cursul vieții de primejdii și rele?

Cu glas adânc, sonor, haiducul răspunde:

— Din toată inima!

Tinerii ingenunchează și preotul le dă binecuvântarea.

Așadar, își încheie cuvântul marele logofăt, osânditului Iancu Jianu, după datina țării și prin milostivirea îngăduitorului și multînțeleptului nostru domnitor și a Divanului, i se redă slobozenia...

Ar dori să mai adauge ceva, câteva sfaturi atât haiducului cât și celor care iau parte la această întâmplare, dar nu se mai aud decât strigătele de bucurie ale mulțimii:

— Iancu Jianu e slobod!... Iancu Jianu e slobod!...

Poporul se revarsă. Nimeni nu-l mai poate stăpâni.

— Haideți, baș-boierilor, să plecăm! li se adresează marele logofăt soților săi de divan.

— Arnăuți, adunați-vă în piață! poruncește și bulucbașa.

Arnăuții se retrag în dezordine căci mulțimea năvălește, rîzând și aruncând cu bulgări de zăpadă, în urma lor. Jilțurile orânduite pentru înaltele fețe boierești sunt răsturnate. Se văd femei plângând de emoție și bucurie. Bărbații au urcat pe locul menit spânzurării haiducului. Călăul este îmbrâncit. Lațurile sunt desfăcute. Studentul Petrache Poenaru deznoadă frânghia. Mulțimea cântă balada:

„Auzit-ați d-un Jian?...“

Toți rîd, sunt veseli; Jianu coboară împreună cu Sultana, îmbrățișați, așteptați la capătul scării de domnița Ralu.

— Cât sunt amândoi de frumoși! exclamă a nu știu

câta oară astăzi o femeie.

Din rândurile celor ce sunt de față, răzbat felurite glasuri:

— Și dacă nu l-ar fi iertat vodă, mulțimea tot l-ar fi scăpat... Pe Caragea l-a silit mai mult teama de răzmerițele ce-ar fi urmat decât rugămintea domniței... Și-așa domnia lui Caragea e pe drojdie... Ori, prin iertarea asta, vodă a încercat să-i mai îndulcească și să-i câștige pe oameni... Rugămintea domniței i-a venit bine, fiindcă i-a dat prilejul să arate că-i bun...

Domnița Ralu, întâmpinându-i în josul scărilor pe cei doi proaspăt cununați, îi îmbrățișează, dar le spune că este nevoită să-i părăsească:

— Altminteri, cine știe ce le-ar fi dat urechilor mele s-audă, surâde ea. De altfel, curând o să ne vedem. Am să vă fiu doar nașă, cum m-a rugat Sultana, la sărbătoarea nunții voastre.

— Îți mulțumesc, Ralu! șopti Sultana.

Balada despre vitejiile fără seamăn ale haiducului se cântă pe toate străzile Bucureștilor. O aude și vodă din palatul lui. Degeaba a poruncit să se închidă toate ferestrele și să se tragă perdelele:

— *Auzit-ați d-un Jian,
De-un puișor de oltean,
Care umblă prin păduri,
Cu o ceată de panduri,
Cu ghebe și cu poturi
Și la brâu cu zburături?
Murgul lui e cam nebun.
Trece Oltul ca pe drum...
Și prin tirguri și prin sate,
Umblă să facă dreptate!...*

— Trăiască Iancu Jianu!... Trăiască Iancu Jianu!...

Același țel

La începutul lunii februarie 1821, Tudor, Dimitrie Macedonski, Zoican și Vasile Moangă, plecând de la Motru, au făcut un drum de recunoaștere până la Tântăreni.

— Aici cred c-ar fi locul cel mai bun pentru tabără, le-a arătat slugerul celorlalți trei satul așezat între dealuri înalte.

Vremea continua să fie urâtă. Picioarele cailor se cufundau adânc în zloată. Toți erau zgribuliți, numai Tudor își ținea chepcenul descopciat și vântul nemilos îi bătea drept în piept. Ajunseseră la cotitura pe care-o făcea odinioară Gilortul, când se vărsa în Jiu. Sloiuri pluteau încă pe apă.

— Slugere, să nu îngheți! îl preveni Zoican.

Dar Tudor nu-i răspunse. Era înfierbântat de goana în care îl adusese calul său, Aripaș, și, în minte, își urmărea planul prin care, aici, la Tântăreni, putea să-și întărească poziția, rezistând la nevoie oricărui atac armat venit dinlăuntrul sau din afara țării.

— E cel mai bun punct strategic din toată Oltenia! recunosc, admirativ, Dimitrie Macedonski, care era și el un oștean de mână întâi.

— Dacă sunteți cu toții de-aceeași părere, propuse slugerul, să trecem cât mai curând cu putință la așezarea și întărirea taberei în Tântăreni.

— Bine gândit! zise Moangă. Iar ceilalți doi încuviințară și ei.

În timpul acesta, la București, cârmuirea – reprezentată tot prin Comitetul vremelnic de oblăduire, rămas încă organul suprem al puterii de stat, după moartea domnitorului Alexandru Suțu (sau Sutzo, cum

îi plăcea să i se spună) s-a întrunit din nou.

Și iată ce se povestește că s-ar fi petrecut.

Vel-vornicul Costache Samurcaș – veșnicul Samurcaș, eteristul înverșunat și neconținut amestecat în treburile Olteniei din toată această perioadă – înfățișă, la cererea comitetului, situația, deoarece o cunoștea cel mai bine.

Se ridicase în picioare și pântecul lui mare, deși strâns într-un șal roșu de lână, i se revărsa peste masa în jurul căreia ședeau divăniții.

— Scrisoarea prin care i se cerea să se lase de „rebelie“, făgăduindu-i-se, „de ne urmează întru totul învățul, iertare, iar dacă nu, cea mai cumplită pedeapsă pe pământ și în cer“, știu bine c-a fost primită de Tudor! Începu el gros.

— Și?... Și?... întrebă marele spătar Grigore Brâncoveanu, trăgând ca de obicei din ciubuc.

— Pandurii, moșnenii, clăcașii, târgoveții, boiernașii, și toți câți au trecut de partea „Adunării Izbăvitoare“ – să iertați, boieri dumneavoastră, că rostesc numele acesta nelegiuit! – au fost strânși laolaltă...

— Li s-a citit răvașul? dorește să afle cât mai degrabă totul Grigore Ghica.

— De bună seamă!

— Și ce-a răspuns mulțimea?

— Mi-e oarecum să vă spun! răspunde, stingherit, Samurcaș,

— Rostește totul pe față! zice iar Brâncoveanu. Ce să ne mai ascundem? Și ce să mai ocolim? Spune-ne adevărul.

— Mi-au povestit iscoadele caimacamului... Mulțimea a început să strige: „Noi nu vom lăsa armele din mâini și nu vom părăsi țelul în numele căruia ne-am ridicat, deoarece suntem hotărâți să-nvingem ori să murim, laolaltă cu Domnul nostru Tudor. Pentru dreptate și Slobozenie...“

Între membrii divăniți ai Comitetului s-a stârnit

rumoare. Cel mai supărat dintre toți pare a fi marele vornic Nicolache Văcărescu. Cocoșat, cu gâtul strâmb, bate cu amândoi pumnii lui grei deodată în masă:

— „Dreptate și Slobozenie!“... Atâta știi! „Dreptate și Slobozenie!“

— Îl numesc pe sluger „Domnul Tudor“? întrebă vistierul Manu.

— Îl numesc „Domnul Tudor“ cu toate că – ce e drept e drept – pe cât am aflat noi, slugerului nu-i place să i se spună astfel.

— Și totuși ei îl numesc „Domn“, se miră slăbănogul logofăt Ștefan Bellu.

— Așa-l numesc, în chip obișnuit, mai adăugind, întotdeauna, că numai el e vrednic să fie domnitor...

— Un domnitor al prostimii! rostește cu scârbă hatmanul Nicolae Mavru.

— Dar de ce să ne minunăm, cinstiți boieri dumneavoastră, de cei de jos, din prostime, c-aleargă lângă Tudor, zice, și mai scârbit, Grigore Brâncoveanu, scoțând nori groși de fum din ciubuc, de vreme ce înșiși unii oameni din cei mai luminați pe care-i are țara, și unii chiar din familiile cele mai bune, astăzi îl sprijină.

— Știu, înțeleg prea bine despre cine vorbești, răspunde numaidecât Nicolache Văcărescu care, altminteri, nu era lipsit de istețime. Te gândești la cimotoia mea Iancu Văcărescu, acela care, cu unele stihuri de-ale lui, m-a făcut să mă umplu până-n gât de rușine că port același nume cu el. Iar stihurile acelea ale lui m-au otrăvit în inimă mai mult decât orice.

— Da, chiar la el mă gândeam, vel-vornice Văcărescu, dar nu numai la el, mai grăi Brâncoveanu. Ci și la Barbu Paris, poetul Mumuleanu, ca și la cărturarul venit de peste munți să-ntemeieze o înaltă școală în limba românească.

— Dascălul Gheorghe Lazăr?

— Acesta mi se pare mai încărcat de vină chiar decât

toți ceilalți.

— Cinstiți și mari boieri divăniți ai Țării Românești, dacă-i pe-așa, doresc să vă-nștiințez că eu, unul, m-am hotărât – dacă și domniile voastre-mi veți da încuviințarea – să nimicesc zavera pandurească.

Vel-vornicul Văcărescu, fiind voinic, însă îndesat și scund, își pusese genunchiul drept pe jâlț, să se înalțe. Și vorbea dând din mâini ori bătând cât putea cu pumnii în masă.

— Să-i iei însă, la început, cu binișorul, propuse hatmanul Mavru. Și să le faci orice făgăduieli...

— Lăsați-mă pe mine, și dacă nu v-o place... Întâi îi iau cu viclenie și, dacă nu vor înțelege de bună voie, am să-i zdrobesc în tină, am să-i fac chisăliță... Aveți ori nu încredere, cinstiți boieri divăniți în volnicia mea? Nicolache Văcărescu se înflăcăraseră. Sărea cu genunchiul pe jâlț și pumnii îi bubuiau în masă. Numiți-mă caimacam al Craiovei în locul vel-postelnicului Tipaldo și gata...

— Te numim! spuse și cealaltă rudă a lui Nicolache, membru al Comitetului, Barbu Văcărescu, însă mă tem că n-ai să izbândești. E lucru foarte greu și cu multe primejdii. Și nu uita că aproape întreaga populație a Craiovei, în afară de marii boieri și de dregători a părăsit orașul și-a alergat la Tudor...

— Să nu izbândesc? se îngâmfă Nicolache. Dar va fi cea mai de seamă biruință din toată viața mea.

— Nu vreau să te-nspăimânt, mai grăi Brâncoveanu, dar îți aduc aminte că toți cei care au încercat același lucru înaintea domniei tale s-au întors rușinați. Adu-ți numai aminte de ce s-a întâmplat la Tismana sau Strehaia, la Motru, Cozia, Bistrița, Crasna și în toate celelalte locuri.

— Eu nu sunt dintr-aceia care se tem de-o adunătură de țărani și târgoveți prăpădiți, numai buni să curețe încălțările boierești.

— Ori să ne-asigure hrana! se auziră glasuri. Mai ales asta: să ne-asigure hrana.

— Când îl voi prinde pe Tudor, pentru c-a răsculat norodul la Padeș, și pentru proclamația ce a rostit-o acolo, cu totul altfel decât am gândit noi, am să-l spânzur de limbă, iar pe pandurii lui am să-i ridic în furci. Să-mi dați însă oșteni...

— Îți dăm tot ce dorești! îl asigură Brâncoveanu. Numai cât pe Tudor Vladimirescu te rugăm să nu-l ucizi. Ci, mai bine, să ni-l aduci încoace la mâna noastră, ca să ne dea socoteală, nemernicul, pentru că una l-am sfătuit și alta a făcut. Să fie judecat.

— Bine, dacă-i pe-așa, îl voi aduce.

— Te numim caimacam al Craiovei, îți dăm toată puterea în mână și oșteni câți pofești! rostește grav Brâncoveanu, cel mai șiret dregător dintre toți de la masă. Așa-i, cinstiți boieri?...

— Așa-i!... Așa-i Așa-i!...

În tabără, Tudor, călare, veghează „muștrul” pe care Vasile Moangă îl face cu-o ceată de flăcăi craioveni. Aceștia au izbutit să scape din cetele lui Nicolache Văcărescu și să ajungă aici, la Țânțăreni.

Frigul s-a domolit și pe pământul muiat și clisos caii aleargă greu. Dar dinspre pâlcul de corturi de sub pădure, vine în galop Dumitru Gârbea. Calul și omul fac una. Gârbea este unul dintre cei mai buni călăreți ai oastei. Și, cel puțin de data asta, pare turnat în șa.

Tudor simte că s-a întâmplat ceva. Gârbea este mâna sa dreaptă.

— Ce e? întrebă scurt.

— Ne-au sosit doi trimiși, unul de la București și altul de la Craiova, răspunse el. Aduc fiecare câte-un răvaș. Iată, acesta-i unul.

Slugerul, așa călare cum e, îl desface și-i parcurge cuprinsul. Îi explică lui Gârbea, liniștit:

— Cât timp Iordache, Farmache și Prodan, aflați sub ascultarea vel-vornicului Nicolache Văcărescu, se îndreaptă cu cetele lor înapoi – și-n așteptarea turcilor, pe care sigur că i-au chemat în ajutor – unii dintre divăniți încearcă, și pe-această cale, să ne închidă gura. Spun că ei sunt mai patrioți decât noi peniru că niciodată nu au vrut să verse sângele norodului.

— N-au vrut! zice Gârbea, deoarece le-a plăcut mai mult ca acest sânge al țăranilor și-al celorlalți sărmani să-l soarbă ei înșiși. Și ce-ai să le răspunzi?

— Am să le răspund că, atâta vreme cât nu vor înceta jafurile din țară, iar cei nedreptățiți nu-și vor fi primit despăgubirile, armele le vom ține-n mâini... Ia să văd și răvașul al doilea!

— Ne scrie însuși vel-vornicul Nicolache Văcărescu, noul caimacam al Craiovei în locul lui Tipaldo. Până acum s-a străduit să-i ia cu binișorul pe oameni, ca să-i atragă de partea cârmuirii. Acum ce-o mai dori?

— Acum, rostește Tudor, după ce citește pe de-a-ntregul și-al doilea răvaș, mă-nvinuiește că sunt tulburător și ademenitor al norodului. Și se silește să mă-nvețe ce-nseamnă patria. Ca și cum patria nu se cheamă norodul ci tagma jefuitorilor. Pesemne, pentru dumnealui, norodul, cu al cărui sânge s-a poleit tot neamul boieresc, nu-nseamnă nimic, ci numai pe jefuitori îi numește patrie. Am să-i răspund numaidecât că nu sunt altceva decât un om luat de către norodul țării, cel amărât din pricina jefuitorilor, ca să le fiu chivernisitor în treaba cererii dreptăților. Iar tagma jefuitorilor – fiindcă nu-i este pe plac una ca asta – a ridicat arme ucigătoare asupra patriei... Dar o să le înfruntăm. Divanul și marii boieri ai Craiovei sunt, e-adevărat, cu el; dar norodul este alături de noi. Și, ori se va face dreptate, ori vom pieri cu toții... Am îmbrăcat nu degeaba cămașa morții și ce s-o întâmpla mai departe o să vedem...

— S-a întors Mălcomete! îl vestește căpitanul Cioranu pe Tudor.

— Și ce ne înștiințează?

— Că grosul cetelor Divanului se păstrează pe loc. Au repezit doar o ceată de arnăuți spre rândurile noastre.

— Încearcă, pesemne, o hărțuială ca să ne scoată-n câmp. Atâta că, de ieșim în câmp, se începe măcelul. Se vor ucide frații pe frați.

— Și-atunci ce-i de făcut?

— Cât timp grosul cetelor rămâne pe loc, stăm și noi liniștiți. Gândul meu ar fi să ajung a-i avea pe vrăjmașii de-acum în față la cât de mică depărtare.

— La harță nu răspundem?

— Ba da, o să răspundem, dar numai ca să tragem spre noi tot grosul cetelor. Să plece Vasile Moangă cu craiovenii lui. Însă atrage-i luarea aminte. Să nu se lase târât într-o luptă temeinică. Să se păstreze doar în harță și să nu aibă pierderi.

— S-a-nțeleș, slugere!

Tudor cu Dumitru Gârbea se găsesc pe una dintre înălțimile Țânțărenilor, cercetând zarea neguroasă, spre Coțofeni, de-a lungul Jiului.

— Și, totuși, zice Gârbea, te văz... parcă mâhnit.

— Gânduri de toate felurile mă-ncearcă! răspunde încet Tudor.

— După atâtea neconținute biruințe ce am avut până astăzi, de ce te tot frământă? Că văz cum te frământă!

Slugerul își întoarce fața spre fratele de luptă:

— Mă doare, uite, cum se întâmplă și astăzi, când știu că unii, și nu dintre cei răi, nu sunt de partea noastră.

— Te gândești la polcovnicul Solomon care, deși un oștean bun, se găsește în slujba boierilor?

— Și la el, și la alții.

— Poate... la Iancu Jianu.

— La Jianu mai ales.

Tudor își aduce aminte de o întâlnire mai veche cu Iancu. Acesta aflate că medelnicerul Pangal, logofătul Păun și sameșul Grigorie puseseră la cale o petrecere. Au petrecut ce-au petrecut și le-a venit chef de plimbare, cu caleașca, la aer curat, noaptea. Și, fiindcă nenorociții de țărani nu le-au găsit îndată niște cai mai de soi, au poruncit să fie puși în hamuri. Îndată, Iancu, care nu era departe de-acolo, a alergat și i-a slobozit pe țărani. A urcat țărani pe pernele de mătase ale căleștii, iar în locul acestora i-a înhămat pe boieri, poruncind să fie biciuiți ca să tragă mai repede caleașca.

Se întâlniseră la Craiova, după această întâmplare. Iancu îi povestise pățania boierilor.

— Fiare!... Fiare turbate!... Lupi sângheroși!... scrâșnea el. Asta e. Pământul să-i înghită!

Aștepta aprobarea lui Tudor.

— Adevărat, sunt niște fiare! recunoscuse Tudor. Și drumul acesta pe care mergi tu, Iancule, își are, desigur, rostul lui.

— Îi lovesc pe boieri și le iau înapoi ceea ce au răpit. Iar bunurile le-mpart sătenilor și mai ales clăcașilor. Altă cale nu văd ca să-mplinesc dreptatea.

— Și totuși, Iancule, drumul acesta al tău mi se pare prea-ngust, îi spuse Tudor.

— Nu te-nțeleg! cătase spre Tudor, nedumerit, Iancu. Lupta mea pentru cei necăjiți e sfântă, oriunde și oricum. Nu doresc altceva decât să lecuiesc arsura nedreptății și-a suferințelor pe care le-ndură bietul nostru norod. Și asta o voi face, orice preț aș plăti.

— Nu ar fi bine să ne unim cu toții, să chibzuim mai adinc, să ne pregătim înainte de luptă, temeinic?

— Oh! Numai chibzuință și chibzuință, strigase Iancu. N-am inima cu zări atât de largi ca tine, pandurule. Și buba este coaptă! Trebuie să lovim!...

— Mi-a fost dat, cu puțină vreme în urmă, să cunosc un adevărat om, a mai glăsuț Tudor. Un mare cărturar transilvănean. Numele acestuia e Gheorghe Lazăr, un dascăl din Avrig, cu înaltă învățătură, nu numai teologicească, ci încă și matematicescă. Inginerească și filozoficească, și nu mai știu de care. Am stat împreună de vorbă. Și el m-a întărit în cugetarea că, pentru a învinge, este neapărată nevoie să trezim și să unim cu noi poporul.

— Norodul suferă și eu îi fac dreptate, cum îmi stă în putință. Așa cum ai aflat. Dreptate haiducească. N-am vreme să aștept.

— Iancule!... Iancule!... îmi pare rău că nu ne înțelegem și că nu crezi îndeajuns în puterea de fier a Unirii.

Haiducul atunci și-a descheiat bundița și-a scos de la piept o fâșioară albă de pânză și un capăt de brâu.

— Iată. Atâta mi-a mai rămas! Tu mă-ndemni la răbdare și să aștept să se lumineze norodul, așa cum te-a sfătuit pe tine Gheorghe Lazăr. Și să se unească. Dar cum să am răbdare? Cum! Atâta mi-a mai rămas!

Tudor s-a apropiat de Iancu și a privit fâșioara de pânză. Inima i s-a strâns.

— Dar bine, a murmurat, aceasta este o bucată din marama pe care i-am adus-o în dar Ancuței, sorei tale, în ziua de Crăciun. Ce s-a întâmplat cu ea?

— Ce s-a întâmplat? Ancuța, curata mea surioară, pe care eu ți-o hărăzisem, în taină, ție, de soață, mi-a fost furată, în urmă cu trei luni, de cărc-sărdarul Stoica. Și, tot cu acel prilej, mi-a fost ucisă mama. Capătul acesta de brâu, găsit în scrumul casei, este din brâul ei...

Lui Tudor îi zvâcneau tâmplele:

— Și unde se găsește Ancuța? O voi scăpa...

— Ei, vezi, a șoptit cu lacrimi în ochi haiducul. Într-o împrejurare ca aceasta nici tu, care ești stăpânirea întruchipată, nu te poți stăpâni. Atâta că Ancuța, dragă

Tudore, nu știu, de scârbă ori de durere, pieri. Și am jurat să-l ucid, cu mâna mea, pe ticălosul Stoica, chiar pe mormântul ei. Al ei și-al mamei noastre, fiindcă le-ngropai în același mormânt. Așa că, vezi și tu de ce nu pot avea răbdare, nici vreme. De ce nu pot privi, ca tine, înainte, ci numai înapoi. Și nu mă mângâie decât pelinul faptei. Mă înțelegi sau nu?

Tudor a oftat greu:

— Te înțeleg. Și știu ce-i sunt dator Ancuței... Și ție, că mă scăpași odată de niște arnăuți. Cu două vieți îți rămân dator, Iancule. Însă mă bucuram dacă mă-nțelegeai și tu și, înfrângându-ți durerea, mă ajutai în ce mă străduiesc.

— Și eu mă bucuram să vii cu mine-n codru. Așa nădăjduiam.

— Drumurile noastre, oricum, duc spre același țel și, poate, mai devreme sau mai târziu, se vor încrucișa...

Tudor stătea încă pe gânduri, privind în depărtare când, de după dealuri, au răsunat împușcături, tropote de cai și glasuri omenеști, tari.

Tot atunci, slugerul a fost înștiințat de căpitanul Cioranu că, pe-o clină a dealurilor, străjerii au zărit două cete în luptă, dintre care una se retrăgea.

— S-alerge într-acolo Zoican, cu-o ceata de gorjeni și să vadă ce este! a dat poruncă Tudor.

— Să vezi și să nu crezi, spune Zoican, când se înapoiază. Ce socotiți că era?

Tudor și Dumitru Gârbea îl cunosc pe Zoican, după felul cum zâmbește pe sub mustață, că nu aduce o veste rea.

— A sosit Iancu Jianu! intuiește slugerul.

— Într-adevăr, a sosit Iancu Jianu, cum de-ai ghicit?

— Mă gândeam la el. Gândul meu l-a adus.

— A sosit cu toți haiducii lui. În drum au întâlnit o ceată de arnăuți de-ai caimacamului Craiovei, care-ncercau să se strecoare printre dealuri, însă i-au pus pe

goană. Dar iată-l și pe căpitanul haiducilor!...

Tudor s-a înviorat:

— Bine-ai venit în tabăra Adunării, frate drag, Iancule!

— Bine te-am găsit, Tudore. Să ne strângem la piept.

— Slugerul tocmai îmi mărturisea adineauri, zise Gârbea, cât era de mâhnit că mult prea dragul lui prieten, Iancu Jianu, întârzie atâta...

Iancu, în schimb, era nespus de vesel.

— Am sosit. Ne pregătim însă și noi de-aproape o săptămână. Să nu venim oricum...

— Aflasem câte ceva, vorbi Tudor, dar nu eram sigur.

— Am chemat lângă mine toți haiducii, din toate cele cinci județe și chiar de peste Olt, câți își doreau să lupte.

— Și văz că acolo-n vale sunt destul de mulți haiduci care-și doreau să lupte.

— Tocmai... tocmai așa... se grăbi Iancu să adauge. Dar rugămintea lor este să-i vâri în bătălie numaidecât, și-n cele aintâi rânduri, unde va fi mai greu...

— Dacă va fi nevoie, glăsui Tudor sibilinic.

— Cum, dacă va fi nevoie? întrebă intrigat Iancu.

— Da. Fiindcă s-ar putea ca, dintr-o dată, să nu fie nevoie... Dar țin să-ți mulțumesc, mai ales că-i goniși pe viclenii care se strecuraseră printre dealuri.

— Asta e o nimica, noi dorim să luptăm – spuse, însuflețit, Iancu, dându-și puțin pe ceafă căciula – cu vrăjmașii norodului. Haiducii mei sunt gata.

— Va fi vreme destulă, frate Iancule, rosti, mulțumit, Tudor. Lupta nu s-a sfârșit.

Dinspre cetele divănișilor a căzut o întâie ghiulea. Tudor își întoarce calul și pornește spre vale însoțit de ceilalți. Iar veștile, prin trimișii celor aflați la posturile de veghe sau ai iscoadelor, încep să vină.

— În grosul cetelor caimacamului se zărește o viermuială și-o fierbere ce nu s-a văzut pân-acum!...

Ceata de harță arnăuțească s-a întors în tabără!...

— Să se înapoieze de pe câmp, cu craiovenii, și Moangă! hotărăște Tudor.

— Câțiva oameni de-ai noștri au fost răniți în harță și unul de ghiulea!

— Să fie ridicați și lecuiți cu grijă!

Sună, pentru panduri, prelung, cornul!

Sună și-n tabăra caimăcămească, ascuțit, trâmbițele!

A căzut încă o ghiulea.

— Grosul cetelor divăniților se apropie de noi!

— S-au înșirat, în fața noastră, într-o linie dreaptă, la mică depărtare.

— S-a arătat, zice-se, călare, în fruntea lor, și caimacamul Craiovei.

Tobele bat mărunț și des. Cornul anunță din nou, prin vaierul lui, primejdia. Și trâmbițele vestesc de asemenea, neîncetat, începerea atacului.

— Tragem și noi cu tunul? întreabă Zoican.

— Dă-mi voie, te rog, Tudore, spune Iancu, să intru și eu în luptă!

— Mai așteaptă puțin, grăiește liniștit Tudor. Căpitanul Cioranu să se urce pe deal și să spună dacă se vede, sigur, vel-vornicul în fruntea cetelor.

Căpitanul Cioranu galopează și se întoarce degrabă.

— M-am uitat cu occeanul! Se vede...

— Ce socoți, Tudore? întreabă iar Jianu. Îi vom putea zdrobi?

— Negreșit, spune Tudor. Atâta că această biruință va costa prea mult sânge.

— Sângele va fi al vrăjmașului.

— Va fi și dintr-al nostru.

— Numai că al vrăjmașului va curge mult mai mult...

— Și din cine e făcută oastea vrăjmașilor, frăție Iancule? Nu tot din cei de jos?

— Așa e. Mulți sunt siliți să lupte în slujba câte unui tiran, ca să-și câștige pâinea... Că alt mijloc nu au.

— Ce spui i-adevărat, se-amestecă în vorbă Zoican. Însă plăieșii și arnăuții Divanului se află-n fața noastră, cu flintele întinse. Și-astfel ne sunt vrăjmași.

— Și, dacă nu-i răpunem, suntem primejduiți noi! îl completează Iancu.

— Vreau să încerc ceva! spune Tudor. Ia-ți un steag alb, Zoicane!

— Un steag alb? întreabă uluit Zoican. Și ce să fac cu el?

— Aleargă până la vel-vornicul Văcărescu și spune-i că pentru a înlătura vărsarea de sânge din amândouă taberele, îl chem pe el însuși la luptă...

— Să vă luptați, adică, numai voi doi? se miră Zoican.

— În fața taberei, în văzul tuturor, cu arma pe care și-o va alege el. Tot s-a lăudat că, de m-ar avea în față, vreodată, m-ar face zob fiindcă, deși cocoșat, are pumnii cât niște maiuri.

— Tu ești căpetenia noastră și nu vreau să te pierdem! se împotrivește Zoican.

— Mai bine mă duc eu! se îmbie din nou Iancu.

— Căpitane Zoican! grăiește scurt Tudor, schimbând tonul, împlinește-mi porunca.

— Prea bine, slugere! se învoiește îndată Zoican.

Calul a ajuns în fața grosului cetelor caimăcămiei Craiovei.

— Cine ești? întreabă vel-vornicul Văcărescu.

— Sunt căpitanul de panduri Zoican. Slugere Tudor crede că poate fi o cale să nu se verse, în zadar, sângele atâtor oameni.

— Despre ce cale e vorba?

— Acea de a da piept domnia ta singur cu el, cu-atât mai mult cu cât te-ai lăudat la Craiova c-ai vrea să-l întâlnești și să-l zdrobești în luptă.

— Să ne batem noi doi? îngaimă Văcărescu.

— Așa cum s-au bătut, odinioară, Stroe Buzescu și

cumnatul hanului tătărăsc.

— Auzi, își spun cetașii între ei, Tudor Vladimirescu e gata să se lupte cu caimacamul... Și asta n-ar fi rău... Multe rezbele s-ar curma, dacă s-ar bate căpitani de oaste între ei.

— Și cum ai cutezat să vii, cu-asemenea cuvinte, înaintea noastră? îl întreabă vel-vornicul. Să mă lupt eu c-un răzvrătit osândit de Divan?

— Îți poți alege arma cu care vrei să lupți: sabia, sulița, pumnalul, pistolul sau chiar flinta...

— Dați-l pe omul acesta jos de pe cal și legați-l în ștreanguri. Apoi începeți lupta cu pandurii lui Tudor. Și nimiciți-i!

Plăieșii și pandurii indignați au început să strige:

— Să-l legăm pe un sol? Să urgisim un sol care-a venit cu steag alb? Dar noi suntem oșteni, cinstite, mare, vornice, arnăuți și plăieși, și nu tâlhari de rând!...

— Ascultați-mi porunca! Eu poruncesc aici!

— Nu putem face asta!

— Stai, unde pornești singur, slugere? se alarmează Cioranu.

— Te însoțesc și eu! se oferă imediat Jianu.

— Rămâneți toți aici!...

Pe câmpia întinsă și albă, Tudor, călare, a pornit singur, fără să-și scoată nici măcar sabia sau pistolul din chingă, spre cetele Divanului.

— Cât este de măreț! zice Jianu.

Pandurii îl privesc aproape fără să mai răsuflă.

De dincolo se-aud strigăte:

— Vine Tudor Vladimirescu spre noi, singur, neînarmat!

— Întoarce-te în tabără, Zoicane! îi poruncește Tudor.

Acesta se înapoiază în galop, fără murmur.

Numai Tudor Vladimirescu nu se oprește, călare, drept în șa, conducându-l pe Aripaș cu genunchii.

— Tudor Vladimirescu? E nebun? strigă vel-vornicul.

Haide, dați iureș spre tabăra pandurilor!

— Dar cum să-ncepem iureșul, când pandurii stau liniștiți, privește-i, nici nu-și ridică armele? rostesc plăieșii și arnăuții Divanului. S-arată prietenoși.

— Nu țineți socoteală. Și faceți cum vă poruncesc. De-aceea vă plătesc!

— Cum să lovim un viteaz care vine către noi cu mâinile goale?

— Eu m-am legat înaintea Divanului și-a Comitetului să li-l aduc pe Tudor.

Slugerul a ajuns până înaintea lui Văcărescu.

— Și iată, ai prilejul! Poftim și leagă-mă. De ce să moară ei? Noi îi socotim frați, deoarece cei mai mulți dintre ei au îndurat, asemenea celorlalți, asuprirea boierilor. Dar voi, marii boieri i-ați mințit, i-ați făcut, să se vândă pe-o strachină cu linte... Și astfel i-ați silit să moară pentru voi... Și nici pandurii mei nu vor să verse sânge. Hai, vino deci, mare vornice Nicolache, să ne luptăm în doi. Și astfel să hotărâm izbânda!...

— Slugere Tudor Vladimirescu, fapta domniei tale de a veni la noi fără de arme-n mâini, ne-a cucerit pe toți! glăsuiesc arnăuții.

— S-alergăm spre panduri, să ne-nfrățim cu ei! adaugă plăieșii.

— Trăiască Domnul Tudor!... Domnul Norodului! strigă acum cu toții. Dar unde este vornicul Nicolache? Și-a întors bidiviul!... Și-a șters-o iepurește!... A pornit spre Craiova!... Să-și caute adăpost... Deocamdată... În palatul băniei...

Pandurii, plăieșii și arnăuții s-au înfrățit.

— Tudore, întreabă Iancu, mă lași pe mine, cu haiducii, să ți-l aduc îndărăt pe marele vornic? Tot aveam eu cu el o socoteală mai veche!

— Nu e nevoie, Iancule!... Și-acuma, fraților, fiindcă avem această mare bucurie de-a ne fi înfrățit, vom fi siliți să lărgim tabăra.

— Trăiască Domnul Tudor!... Domnul din Vladimiri!
Și Adunarea Izbăvitoare!...

— Să ne pregătim bine!... Și în puțină vreme să
trecem Oltul, cu toții, spre capitala țării... Să împlinim
ceea ce cu toții dorim de-atâta vreme: Adevărul și
Dreptatea întregului norod...

Poarta

Valuri de ceață umedă, groasă, lăptoasă coboară de pe dealuri. A plouat și pământul, mai înainte uscat, s-a bălțit. Pârâiașe subțiri curg, susurând, la vale.

Pintea și-a pregătit asaltul pentru cucerirea porții cetății Baia Mare.

Până acum au căzut în mâinile iobagilor cele mai multe dintre târgurile și satele transilvănene, dar Baia Mare este orașul cel mai bine apărat, deoarece aici se găsește și haznaua de galbeni împărâtească, galbeni supti din sudoarea norodului.

Ochii lui Pintea ard. De atâția ani așteaptă această zi. În pletele sale fâlfâitoare au răsărit cele dintâi fire argintii. Calul îi nechează nerăbdător. Vârâți în șanțuri, adăpostiți după vâlturile de pământ sau copaci, i se află oștenii, împărțiți în trei cete, fiecare având în frunte câte un ortac de credință. Unul e Gheorghe Sălăjeanu. Altul, Mitru Ardeleanul. Și cel de-al treilea Ion Moldoveanu.

Noaptea trecută – după ce se zvârcolise îndelung în culcușul de paie, când, în sfârșit, adormise, se visase din nou copil în casa părintească din satul Măgoaja.

Urcase pe jos din Valea Sălătrucului până în satul cel bogat în livezi de meri, peri, pruni și, mai ales, de nuci, în turme de mioare, cășării și în topitorii de în, împodobit mai peste tot cu *porți* sculptate în lemn, dar unde oamenii erau săraci lipiți, fiindcă atât groful Șandor Hóllómezö, pe domeniul căruia se găseau, cât și împărăția austriacă îi sleiau cu birurile și le luau tot ce aveau mai bun.

Pintea, copil, trecea prin sat și se oprea în fața fiecărei *porți* privind-o pe îndelete, deoarece le știa cioplite de mâinile și dălțița părintelui său. Și voia să înțeleagă ce

încercase bătrânul să spună prin cioplitura atât de măiastră săvârșită de el.

În vis, după ce ajunsese în dreptul ogrăzii părintești, deschidea *poarta* și intra în încăperea unde mama țesea la război, iar tatăl se odihnea, trudit de munca grea a zilei, pe-o laviță de lemn.

Pretutindeni, în odaie, se vedeau pernele și ștergarele pe care fuseseră țesute flori mari în toate culorile câmpului.

Deodată, în odaie se ivi Stupul, crâșmarul, cel mai bogat om din sat și împuternicitul grofului, care îl luă de mână și spuse:

— De astăzi înainte mă vei sluji! Așa sună porunca luminăției sale, groful.

Tatăl său, Cupșa, se împotriva:

— Mi-am vărsat sângele pe câmpul de luptă, spunea. Pentru aceasta din iobag am fost înălțat nemeș și am dreptul să-mi țin acasă feciorul. Iată dovada, continua, dezvelindu-și trupul osos și arătând urma împunsăturii de lance din pricina căreia încă bolea.

Stupul râdea:

— Cine mai ține seama de asta?

Scotea o țidulă cu pecetea grofului și-o fâlfâia sub ochii lui Cupșa. Îl apuca pe copil mai zdravăn de mână și îl trăgea după el.

Se vedea apoi muncind din greu la aratul câmpului, la tăiatul copacilor în pădure, la îngrijitul vitelor și la multe altele, mereu suduit și chiar lovit de stăpânul său. Până când, într-o zi, n-a mai putut răbda.

Și-a înfipt codiriștea biciului, cu care mâna caii, în pământul clisos și bătucit din fața porții Stupului.

— Iată, i-a rostit, am împlântat în tină codirișca după datină străbună, când un iobag nu mai vrea să se supună stăpânului. Și nu mă voi mai întoarce să te slujesc, Stupule, hainule, decât în ziua când codirișca o înfrunzi, ba și mai mult, când o da muguri, iar mugurii

or înflori și din flori s-ar ivi mere ca să te hrănești cu ele. Și, grăind aceste cuvinte, îl îmbrâncise pe Stupul, care încercase să-i taie drumul, și plecase în lume.

Visase, după aceea, iarăși, *poarta* casei lor din Măgoaja. Pe *poartă* se afla crucificat, bătut în piroane și legat în ștreanguri, deasupra imaginii sculptate a soarelui, trupul tătâne-său, cu pletele cărunte fluturate de vânt, jelit de fete și femei. Maica lui se afla în fața *porții* cu capul în țărână și se ruga de oamenii împărăției să fie coborât de pe *poartă*.

Se trezise cu gâtul uscat și limba arsă. Alături de el dormeau adânc, dar avându-și mâinile încleștate pe arme Gheorghe, Mitru și Ion.

Sorbise apă rece din cofăieș. Se stropise pe obraz, se înviorase, însă se culcase la loc.

Somnul îl cuprinsese din nou ca o apă plină de vâltori. Și visul la fel. Se văzuse de astă-dată în gimnaziul calvinesc din Aiud, unde izbutise numai cu greu să pătrundă învățând harnic tot ce se putea învăța atât în latinește, cât și în nemțește și ungurește, reușind cel dintâi la examenul de „matură”

A ieșit la *poarta* gimnaziului ca să-și întâmpine tatăl. Acesta îi adusese bucatele cu care era îndatorat la gimnaziu: făină mălai, untură, slană, ouă, păsări de curte și altele.

Tot la *poartă*, tatăl, ușor aplecat de spate, îl roagă pe domnul rector să-l mai îngăduie cu plata contribuției bănești și, până, atunci, feciorul se va strădui în a da câte un ajutor prin ogradă, fie spărgând lemne, fie cărând anumite poveri cu spatele pentru cuhnie.

Pintea se revede apoi pe el însuși în ograda grofului Hóllómezö. Aceasta, neținând seama că fiul fostului iobag, Cupșa, și-a dat „matura” îi poruncește să-i aducă la masa așezată în grădină sub pruni, *pe tavă* o carafă cu vin.

Băiatul a smuls una din lespezile de piatră care pavau intrarea în ogradă. Lespdea aceea n-ar fi putut s-o ridice lesne nici cinci bărbați zdraveni. A așezat pe ea carafa plină cu vin și astfel i-a adus-o grofului. Acesta și oaspeții lui. O tânără prințesă, un prinț, trei grofine și încă un grof, s-au îngrozit. S-au ridicat de la masă, gata s-o ia la sănătoasa. Se temeau ca flăcăul acesta cumplit, valah, să nu azvârle peste ei lespdea.

Numai prințesa Iulia, nepoata guvernatorului, îl privește admirativ. Are ochi minunați Iulia. N-a mai cunoscut încă băiatul o fată atât de frumoasă. Prințesa Iulia s-a apropiat de el. Îl roagă să lase la o parte lespdea. Niciodată, îl asigură și groful Hóllómezö, nu-i va mai da o asemenea poruncă.

Pintea se îmblânzește sub surâsul ademenitor al prințesei.

Și iată-l acum la regimentul împărătesc, din Sătmar unde-i uimește pe toți fie prin cunoștințele lui de fizică, istorie, matematică, filozofie și multe altele, fie prin stăpânirea limbilor străine. Ungurii, auzindu-l grăind în limba lor, îl credeau ungur, nemții îl socotesc neamț, papistașii nu cred că n-a studiat la Roma, într-atâta cunoaște latina. Numai el știa că e român adevărat, din stirpe de iobag nemeșit pentru vitejia lui, deprins cu urgia și amarul, însetat de dreptate și libertate și că primele învățături le-a primit de la dascălul cel bătrân din Măgoaja.

Fiece *poartă* de iobag din Măgoaja este, de fapt, un munte de durere și de revoltă. De unde să poată da fiecă *poartă* de român câte 200 de florini, „porție“ de plată pentru întreținerea cătanelor austriece, așa cum sună porunca guvernatorului? Alte și alte imagini se îngrămădesc prin visul lui Pintea.

Alt peisaj din Măgoaja. Pe culmea dealului, un cioban răzimat în bătă, nemișcat. Soarele răsărind ca o flacără și ca mânia mereu neostoită a iobagilor.

La Sătmar, în fața *porților* regimentului, a fost adusă o herghelie de cai. Unul dintre aceștia, legat în șleauri și lanțuri, pare sălbatic. Mușcă, zvârle cu picioarele, nechează și nimeni nu se poate apropia de el.

— Cine-l încalecă? întrebă colonelul. Cine va izbuti să-l încalece îl va primi în dar. Ei, cine se oferă?

Toți ofițerii tac. Numai Pinteă răspunde:

— Eu!

S-a azvârlit pe cal fără șa, scări sau frâu. Se ține numai de coamă. Animalul se zbate ca pișcat de streche, dar Pinteă pare turnat pe șalele lui.

Prințesa și grofinele, care sunt de față, tremură pentru viața lui și cel mai mult Iulia.

Calul, purtat de Pinteă prin nisipușuri, e ostenit. Sforăie, dar a încetat să mai zvârle, i se supune lui Pinteă, care abia acum îi pune zăbala și frâul.

Bal la guvernator. Pinteă a fost invitat la dans de Iulia, care i s-a lipit la piept.

— De cum te-am cunoscut, am știut că vei fi al meu! îi șoptește ea.

Amândoi plimbându-se printr-o poiană. Iulia îl întreabă:

— Este adevărat că te tragi din neam valah, cum se spune?

— Sunt din neamul celor mai vechi, dar și mai oropsiți locuitori ai Transilvaniei, îi răspunde el.

— Mă voi strădui să te ridic până la mine! îl asigură ea.

Pinteă o cuprinde de subțiori și, ridicând-o până la înălțimea capului său, îi rostește:

— Ba cred că eu, dacă te-aș vrea, ar trebui să te ridic până la mine.

Un cal se apropie în galop și de pe el sare ca o zvârlugă Doina, fata vecinului lor de casă, Todor.

— Vino! Tatăl tău a fost judecat și osândit la cazne de grof, zice-se, fiindcă ar fi adăpostit niște haiduci valahi

și acum e pe moarte! Iar cel care l-a vândut a fost Stupul.

Pintea a îndepărtat-o de lângă el pe Iulia. S-a azvârlit pe cal. A ridicat-o în șa pe Doina și, împreună cu ea, a ajuns la Măgoaja, numai cu puțin înainte ca bătrânul să-și fi închis ochii.

— Pentru aceasta și pentru crimele lor de totdeauna, o încredințează Pintea pe maica lui, care hohotește încet, îngenunchiată lângă trupul fără viață al lui Cupșa, îmi vor plăti.

Haiducii au năvălit în crâșma ticălosului denunțător al lui Cupșa. Crâșmarul a fost legat de oiștea unei căruțe și astfel este târât prin tot satul până i se zdrențuiesc veșmintele și i se jupoaie pielea. Pe urmă este legat cu capul în jos de ramura unui copac.

— Asemenea pedeapsă li se cuvine celor care îi vând pe valahi grofilor! rostește la plecare haiducul cel subțire din fruntea cetei.

— Glasul celui din fruntea cetei haiducești, va spune mai târziu Stupul slujitorilor grofului, când îl vor dezlega din ștreangul cu care fusese agățat de ramură – semăna cu cel al lui Pintea, deși mărturisesc că nu i-am putut vedea chipul fiindcă purta o mască.

— Asta nu este cu puțință! Pintea îl slujește pe împărat. Și, de curând, a fost înălțat ofițer! mărturisesc credincioșii grofului.

Dar iată că la guvernator se înfățișează un trimis. Acesta-i raportează:

— Convoiul cu tezaurul împărătesc a fost atacat de haiduci.

— Și aurul a fost răpit?

— Tot. Acum, haiducii își pot asigura armele și hrana de care aveau nevoie.

Pintea, în mijlocul haiducilor din codru, dezbrăcându-și veșmintele ofițerești și punându-și în loc altele haiducești.

— Întâia biruință am dobândit-o. Acesta este primul pas spre împlinirea dreptății. Vor urma mulți alții până ce-i vom putea izgoni pe cei ce ne subjugă.

Aici, în vis, gândurile lui Pinte se învălmășesc. Aude glasuri întretăiate.

Dintre toate aceste glasuri se desprinde, lămurit, acela al tatălui, când încă era viu:

— Oricine trebuie să aibă dreptul de a primi pe *poarta* casei ori a țării sale numai pe cine-i este, cu adevărat, prieten... Iar pe cine-i vrăjmaș sau neprieten să-l țină afară... Și îndărătul *porții* lui să trăiască așa cum i-a fi voia... în cinste și omenie, alături de aceia care-i sunt dragi...

Alte glasuri răsună:

— Tatăl tau a fost crucificat pe *poartă*!...

— Doina a fost răpită și batjocorită de fiul cel mic al grofului, Laslo. Și, ca să se spele de rușine, fata s-a azvârlit din turla castelului, de s-a zdrobit pe lespezi...

— Biserica din sat și moara ce macină făină pentru iobagi au fost arse.

— Doamne! Cât vom mai putea îndura?

Cine a adus zvonul întâi nu se știe, însă el s-a răspândit repede. Se șoptește mai cu seamă prin târguri, pe unde se adună țărani să cumpere și să vândă, ca și prin hanuri, că s-ar fi răsculat, cu arma în mână, unul, pe nume Grigore, feciorul lui Cupșa Pinte din Măgoaja, de pe domeniile grofului Șandor de Hóllómező din ținutul Lăpușului.

Acest Cupșa Pinte se zice că ar fi luptat vitejește împotriva turcului și din această pricină, drept răsplată, fiindcă scăpase și viața unui domn mare, care-l strigase în ajutor la vreme de cumpănă, ar fi fost ridicat din starea de iobag în aceea de nemeș, iară ca prin aceasta să i se fi îmbunătățit viața. Deoarece și dacă a devenit

nemeș, un valah nemeș rămâne tot valah, adică bun de călcat în picioare, iar groful tot grof, stăpân pe viața celor de jos.

Așa că bătrânul Cupșa, fiindcă îi adăpostise pe niște haiduci valahi, a fost până la urmă osândit să fie ținut în cruce pe propria lui *poartă* unde și-a pierdut viața.

Cât despre Grigore Pinte, feciorul lui Cupșa, se povestește că iar fi căutat pe acei haiduci și s-ar fi unit cu ei. Iar uneori se arată asupritorilor ca slujbaș sau ofițer al împăratului, iar alteori de-a dreptul ca haiduc și răzbnător al norodului.

Astfel ar fi izbutit el să răpească o parte din haznaua împărătească, iar cu talerii luați înapoi de la împăratul și-a hrănit mai bine, și-a îmbrăcat și și-a înarmat oastea, deoarece, unindu-și laolaltă cetele și le-a preschimbat în oaste.

Prin târguri și prin hanuri, iobagii grăiesc între ei:

— Se povestește că Pinte are un meșteșug ascuns de sparge nevăzut lăcățele temnițelor, îi slobozește pe cei zăvoriți, iar aceștia îngroașă oastea iobagilor, lovesc apoi atât cătanele împărătești cât și pe credincioșii grofilor, semănând câmpiile și munții cu stârvurile lor.

Este adevărat că nici cătanele nu stau cu brațele încrucișate. Ard satele, chinuiesc oamenii să spună cum l-ar putea prinde pe Pinte. Numai că pe Pinte nu-l pot afla, cu toate că el se află unde și nici nu gândești.

Și, dacă ard cătanele casele celor sărmani, dă foc și Pinte castelelor grofilor de le mai răcorește iobagilor sufletele. Și, nu numai o dată, în țepele și ștreangurile pregătite pentru haiduci sunt ridicați „cu mare cinste” cei ce se află în urmărirea lor.

Bat tobele prin sate și târguri vestind că s-au pus pe capul lui Pinte zece pungi cu galbeni. Cu zece pungi pline se pot cumpăra zece sate, cu livezile, viile, holdele, ogrăzile și vitele lor.

— Zece pungi pline cu galbeni zimțuiți, oameni buni! vestesc tobașii. Dacă ne ajutați să punem mâna pe Pinte. Nu ispitește pe nimeni dintre voi o asemenea răsplată?

Iobagii, îmbrăcați în zdrențe, călcați în picioare, și umiliți, ascultă înștiințarea, dau din capete zâmbind neînțeleș și trec mai departe.

Țara Ardealului a trecut de partea lui Pinte.

La Borșa, în codrii Moiseiului, pe Gutâi și în Sătmăr, țăranii liberi, cioplitori de bușteni sau băieși, s-au unit cu iobagii și au trecut de partea răzbunătorului.

Iar Pinte s-a întâlnit și cu principele răsculat Francisc Rákóczi, în pădure la Terpa, pe malul Tisei, nu prea departe de Oradea.

Prințul îl îmbie pe Pinte cu rangul de colonel în oștire curuților ridicată de el. Dar fiul lui Cupșa cere slobozenie pentru iobagi, pământ pe care să-l poată ei lucra după plac, fără să mai facă „robotă” la nobili sau să le dea plocoane, și dreptul de a-și avea proprii lor primari și juzi aleși, în libertate, de obște.

Multe alte drepturi cere Pinte ca preț al unirii oștilor sale cu acelea ale prințului Rákóczi. Și prințul se învoiește să le dea numai și numai că să-l ajute.

În visele sale din această noapte atât de agitată, Pinte revede trecerea oștilor sale pe la Rodna, Năsăud și Prundul Bârgăului, ajungerea acestora la Bistrița și sosirea la Blaj.

Peste tot mulțimile de sărmani îl aclamă ca pe un voievod.

— Pinte! strigă aceștia. Pinte! De când te așteptăm. Rămâi în fruntea noastră!

A ajuns la Arad, la Oradea, și-a cucerit aproape toate așezările din jurul Băii Mari. Guvernatorul a cerut întăriri de la Viena. Împăratul nu mai are liniște în scaun.

Cătanele sunt însă mai peste tot biruite.

Prețul capului lui Pinteia a fost de încă zece ori urcat. Cu galbenii ce-s preț pe capul lui poți cumpăra o țară, vestesc trimișii atât ai împăratului cât și ai grofilor.

Și prețul se plătește oricui ar putea arăta măcar cum s-ar putea ajunge la Pinteia.

S-a încercat un vicleșug. Oarecine, sub chip de neguțatori, prefăcându-se că-l sprijină pe Pinteia, a trimis oștilor răsculate, în dar, zece care cu carne de oaie, pește sărat, brânză, pite și vin. Haiducii au dovedit însă că toate fuseseră mai întâi, cu vicleșug otrăvite și le-au zvârlit în gropi, pe care le-au astupat.

Și cei care puseseră la cale ticăloșia au fost nevoiți să-și plătească încercarea de înșelătorie cu viața.

Acum, între cătane, s-a mai adăugat zvonul că oștenii lui Pinteia se pricep să și zboare. Și că, zburând pe sus cu aripi nevăzute, lovesc cu armele lor castelele și taberele de oaste ale vrășmașilor.

Ba încă se mai povestește și că însuși calul lui Pinteia are aripi la picioare și străbate ca o pasăre văzduhul. Calul acesta, își spun la ureche iobagii, nu se hrănește decât o singură dată pe lună cu-o tavă de jăratic și se adapă tot atunci c-un butoiăș de vin, dar numai din viile împărătești de la Mediaș.

Și, mai ales, se știe că Pinteia a prins un spiriduș. Pe-acesta îl ține sub căciulă și îl întreabă într-una despre ce pun domnii la cale împoriva lui. Și tot spiridușul acesta îl sfătuiește ce trebuie să facă pentru a se apăra. O fi așa, n-o fi? Dar, dacă nu-i așa, cum izbutește Pinteia să bată ăst război cu o împărăție întreagă, cu două sute de curteni și tot atâția ghinărari și colonei dintre cei mai de seamă? Să spună cine poate, iar cine nu, să tacă!

Pinteia s-a dus de și-a plecat genunchii în fața a trei morminte, al tătâne-său, Cupșa, al mamei sale și al curatei copile Doina. A aprins luminări. Și-a adunat din cenușa bisericii satului, arsă de stăpânirea străină, o

mână de cenușă. A strâns-o într-o năframă și-a ascuns-o în sân.

Bătălia cea grea urmează acum s-o dea pentru cetatea în care se făuresc și se păstrează talerii împărătești: Baia Mare.

Numai că doar cu câteva zile înainte taina lui Pinte, marea lui taină, taina asupra singurului fel cum putea fi el răpus, fusese dezvăluită vrășmașilor.

Cine o dezvăluise? O făcuseră cei trei haiduci prinși, pe când încercau să intre ori să iasă din Baia Mare, puși la mari cazne ori, mai degrabă, prințesa Iulia, de ciudă că fusese părăsită de cel pe care-l iubea și înlocuită de o fată-fecioară dintr-o căsuță sărmană, țărănească. Lor le mărturisise taina el însuși, într-o clipă de slăbiciune. Și anume mărturisise că el nu putea fi răpus decât de un glonț de argint în care s-ar fi pus înainte trei fire de grâu sfânt. Și numai dacă acest glonț i s-ar trage spre subsuoara stângă, în dreptul inimii.

Valurile de ceață coborau de pe dealuri. Iar, în desimea lor, haiducul citea ca într-o carte. Citea primejdia. Dar el, care nu se temuse niciodată de nimic, la ceasul hotărât dinainte, așa cum era de-a călare, a suflat în buciul lui de argint.

Buciumul a dat glas puternic. Și glasul s-a ridicat pân-la cer.

— Veniți după mine! a chemat Pinte.

Purta la brâu două săbii, una veche, moștenită de la părintele său, Cupșa, și alta nouă, dobândită de el însuși în luptă, de la un general împărătesc.

Noaptea trecută, visul i se încheiase, uimitor, într-o bătălie aproape aidoma celei de astăzi. În vis, își scosese sabia nouă de la brâu și își lovise dușmanul cu ea. Dar sabia i se rupsesse în două. Își scosese atunci sabia cea veche și izbise vrăjmașul și cu aceasta. Numai că și ea i

se rupsese în șapte.

Gonind, sub focul dorinței de răzbunare, ca vântul, Pinteaua s-a îndepărtat prea mult de ai săi. Degeaba se mai grăbesc cei care îl urmează.

A ajuns cel dintâi, singur, înaintea vrăjmașilor.

Visul i se repetă aievea în clipele de față. Săbiile, amândouă, sub tăria loviturilor lui în coifurile și platoșele cătanelor, i s-au frânt.

Puzderie de cătane se reped să-l ucidă. Puzderie de cătane și-o mână blestemată a unuia ce-i cunoaște taina. Aceasta alege dintr-o punguță un glonț de argint, în care s-au pus dinainte trei fire de grâu sfânt. Îl așază în flintă și trage spre subsuoara stângă a lui Pinteaua, în dreptul inimii.

Calul viteazului nechează prelung, sfâșietor și se întoarce către cetele haiducilor, care privesc, încremenite, ceea ce s-a întâmplat.

Pinteaua le grăiește ortacilor:

— Până azi am luptat și eu, acum e numai rândul vostru. (Câmpul, pădurea și oștenii îi joacă înaintea ochilor). Calul gonește pe potecile muntelui. Din depărtare se aud strigătele puternice și loviturile de arme ale celor ce se înfrunta mai departe în fața Băii Mari.

Haiducul a căzut lângă un izvor. Soarele îi luminează fruntea.

Iulia, călare, îl caută.

— De ce l-ați lăsat să piară? strigă.

Un rănit, ridicat într-un cot, cu ultimele sale puteri răspunde:

— Pinteaua n-a pierit. Pinteaua nu va pieri niciodată.

— Am vrut să-l ridic... să-l fac prinț! spune Iulia.

— Pinteaua a fost întotdeauna și astfel va rămâne, un prinț al neamului său...

Desculță, în zdrențe, cu ochii rătăciți, ea alergă pe drumuri:

— Eu l-am ucis! Dar numai din dragoste neîmpărtășită l-am ucis...

Oamenii o privesc cu dispreț:

— Pinteia se va întoarce când o să fie cea mai mare nevoie de el.

— Omorâți-mă! Azvârliți în mine cu pietre!

— Când se va-napoia o să fie vai și amar de toți vrăjmașii săi.

Ca o umbră călătorește Pinteia acum; străbate pădurile și câmpiile. Trece pe lângă ciobănașii și pădurarii care i se pleacă înainte întocmai ca în fața unui prinț.

Gonește călare prin munți, prin locurile pe care le-a străbătut în viață.

În acest timp răsună un cântec maramureșan cu „noduri“:

*Dintre voi cin' mă iubește,
Cine pe Pinteia îl cinsteste,
Până ce n-oi mai fi eu,
Să îmi tunză părul meu,
Și-n zile de sărbătoare
Să-l puie la poartă-n soare,
Să-l pieptene fetele,
Toate duminicele,
Să îl sufle vânturile
Toate primăverile!...*

Pinteia stă lungit lângă izvor, în pădure.
Cântecul cu „noduri“ urmează:

*Trei voinici s-au și d-aflat,
Părul lui de i-au tăiat:
Unu-i Gheorghe Sălăjeanu,
Altu-i Mitru Ardeleanul
Și cu Ion Moldoveanu.
Și părul că i-au tăiat,*

*În poartă l-au așezat,
Pintea să se pomenească,
În cea țară ardelenescă;
De români fie horit
Și de străini pomenit.*

Cei trei îi prind pletele pe *poarta* casei părintești, acolo unde tatăl său cioplise odinioară imaginea soarelui, peste care fusese apoi răstignit din porunca stăpânirii.

Vântul primăverii i se joacă domol prin plete. Un mănunchi de fete, toate semănând cu Doina, au ajuns în fața porții și le privesc. Flăcăii vin, le prind de mijloc și, pe sunetul dulce de fluier, încep să cânte o horă cu țipurături și să joace.

Câteva din isprăvile lui Miu-al-Florilor-cel-născut-cântând- și-râzând

Mulți năzdrăvani a avut pământul și nenumărate isprăvi ale lor se pomenesc prin veacuri, dar singurul dintre toți care a venit pe lume cântând este Miu-al-Florilor.⁵

A zărit întâia oară lumina soarelui într-un sat de pe malul Jiului într-o zi senină de mai, când toate poienele din câmpie, de pe dealuri și munți se smălțuiseră cu flori zugrăvite în mii și mii de culori, încărcate de cele mai îmbătătoare miresme.

Alți prunci, când dau întâia oară piept cu lumea înconjurătoare, încep să plângă, mărturisindu-și, poate, în felul acesta, teama pentru ce vor avea să întâmpine în viață.

Miu însă râdea.

Râdea cu gura, cu ochii și cu tot trupul. Nu știu să tălmăcesc cum făcea acest lucru, dar a rămas din bătrâni până azi vorba că așa s-a întâmplat: râdea nu numai cu gura, cu ochii, ci și cu tot trupul.

Voios, a început să cânte. Cânta la fel de dulce ca mierla, ca vântul, când hoinărește, visător, prin ramuri, ca apele de munte când picură și apoi își sună clopoțeii pe stânci.

Mama, tatăl și bătrâna care îl moșise îl priveau încremeniți, ascultându-l.

— Cum de ești, feciorașule, atât de vesel? l-a întrebat mama.

⁵ Izbutite variante în versuri ale unor dintre aceste narațiuni a realizat poetul Aurel Tita.

— Mă tem că neștiind să mă bucur din toată inima la vederea a ceea ce se cuvine să-mi fie foarte, foarte drag, nu voi ști, mai târziu, să trăiesc așa cum trebuie. Și ce-i poate fi mai drag unui copil decât vederea bunilor săi părinți?

— Și cum de te pricepi să cânti? Cine și când te-a învățat?

— Cine și când a învățat frunzele să foșnească și pâraiele să murmure? Mie mi-este dat să mă perind pe pământ cântând ca și păsările. Cu cântecul, greutatea vieții mi se vor părea mai ușoare și loviturile mai puțin dureroase.

Moașa l-a îmbrăiat și a ieșit cu el, reînfrășat, în poiana din fața casei. L-a așezat între flori. Iar acestea toate și-au ridicat și și-au întors căpșoarele înmiresmate spre el.

Văzând această minunăție, moașa li s-a adresat mamei și tatălui băiețușului, zicându-le:

— Ați vrut ca nou-născutul vostru să se numească Miu, ca și bunicul și străbunicul lui. Dar iată, că florile din poiană i se înfrățesc. De aceea, cred că pe viitor ar trebui să-i spuneți Miu-al-Florilor.

Băiatul a bătut, fericit, din palme în lumina aurie a dimineții, și florile și-au clătinat frunțile în semn de: „Da, da, așa să fie!”

De atunci astfel s-a și numit – deși, poate, ar fi fost la fel de bine să i se spună Miu-al-Cântecelor. Aceasta, pentru că nimic nu îi plăcea atât de mult lui Miu decât să cânte întreaga ziua. Și nu numai cu glasul, fiindcă se deprinsese, cu vremea, să cânte și din frunză, din fluier, din nai, din caval, din cimpoi, din solz de pește și, mai târziu, din cobză, din lăută, ca și din alte nenumărate unelte de cântare născocite de mintea omenească.

Și, tocmai de aceea, oriunde se afla Miu, oamenii buni îl rugau să le cânte. Iar cântecele sale le dădeau încredere acestora, încredere în ei înșiși, puterea de a se strădui neobosiți în tot ce năzuiau, ca și de a li se

împotrivi celor ce-i asupreau nesocotindu-le dreptatea.

Crescuse și ajunsese cam de șaisprezece sau șaptesprezece ani; dar numele și faptele lui au și ajuns vestite. Pentru că acest băietan de pe Jii, chipeș, neîntrecut călăreț, dibaci mânător de sabie, de sulită și buzdugan, de praștie și laț, meșter la glume, ghidușii, ca și în a juca prin iarmaroace păpușile cioplite de el însuși în lemn, nu putea îndura să vadă înfăptuindu-se răul de către cei sus-puși, în paguba celor de jos și fără apărare, nu suferea îngâmfarea, minciuna, înșelăciunea și celelalte multe năravuri câte mai erau încă răspândite prin lume.

Cu zâmbetul pe buze și în cântări vesele, înfruntând cele mai mari primejdii, păcălindu-i, batjocorindu-i și pedepsindu-i pe cei în vină, Miu reînvia speranțele celor călcați în picioare, că va veni o zi când adevărul va triumfa.

Și acuma, în cele ce urmează, ascultați câteva cântece dintre cele care reamintesc unele din isprăvile lui Miu-al-Florilor.

Cântecul starostelui de bilci

Era o zi când, într-un loc pe un știu unde, se ținea mare bâlci. Se vindeau multe de-ale gurii și de-ale îmbrăcămînții vite, oi, porci, păsări de curte, unelte de tot felul și câte toate mai sunt de trebuință prin casele și prin ogrăzile sătenilor.

Numai că astfel precum este datina la bâlciuri, oamenii vor să și petreacă puțin. La bâlci vin fete și flăcăi, să se cunoască și să se prindă în hore. Cu acest prilej se încheagă, de cele mai multe ori, prietenia sau dragostea. Se pun la cale nunți.

De aceea, destui au cugetat că-i bine să poftască la bâlci și pe cel mai bun cântăreț din fluier. Din ce își „zice” oare ciobanul doina, când își călăuzește turma

către poienile cu iarbă grasă? Plugarul din ce își varsă focul, când îi este inima plină de amărăciune? Și când, la sărbători, dorește să se desfete, ce-i place românului s-asculte? Nu tot zvonul de fluier, singurul care poate dezvălui, prin sunet, toate simțirile omenești?

Și-atunci, pe cine este mai de dorit să-l poftească sătenii, decât pe băietanul cu numele de Miu?

Zis și făcut!

Miu a venit la bălci cu fluierul în brâu. Vesel și pus pe șotii, ca de obicei.

Bărbații și femeile, mai vârstnici – care s-au adunat să cumpere, să vândă, ori numai ca să se întâlnească și să mai afle unii de la alții ce se petrece nou prin sate și orașe – s-au bucurat văzându-l.

— A sosit Miu, Miu-al-Florilor! se auzea de pretutindeni vestindu-se. Va începe cântecul!

Un crășmar. Tocmai descărcase câteva butoaie cu rachiu și vin. Oamenii îi arată flăcăului unul din ele.

— Saltă-te, Miule pe el, și dă drumul la fluier!

Miu a ascultat îndemnul, și iată-l în picioare, înălțat pe butoi, cu fluierul la gură.

Oare cântă privighetoarea, sau mierla? Din fluier izvorăște cântecul atât de fierbinte, că inimile celor de față se simt adânc mișcate și câteva femei plâng. Fluierul povestește despre felul cel strâmb cum încă mai este alcătuită lumea, când unii stau cocoțați în scaune de sultani, demnitari (și nu aleși de țară) sau în dregătorii boierești, și se socot în drept să dea oricând porunci, iar alții sunt siliți să-i asculte și să le împlinească toate dorințele.

Dar cântecul devine mai aspru, din ce în ce mai aspru, arătând că nedreptății i se va pune capăt numai în acea zi când norodul n-o mai putea răbda împilarea și se va răzvrăti. Atunci – menește fluierul – stăpânii vor tremura ca varga și se vor strădui să-și găsească scăparea fugind ca iepurii, în vreme ce norodul va cânta

și va dănuți.

La buzele lui Miu, fluierul pare viu și-n glasul lui răsună visările mulțimii și marea ei nădejde de-a fi iar liberă.

Dar cine îl privește încruntat pe flăcău cum cântă, însuflețește și bucură mulțimea cu menirile lui?

E starostele bâlciului și sluga credincioasă a domnitorului.

El trece de ta unul la altul, dintre cei care vând sau cumpără, cerând și primind dările, în bucate sau bani. Bucatele le strâng isprăvniceii în coșuri și în saci, iar banii într-o pungă – la început firavă, pe urmă, din ce în ce mai doldora, căci birul este greu, din ce în ce mai greu pentru cei nevoiași.

Fiind siliți să plătească (zoriți și de pumnii sau toiagul starostelui), oamenii își dau banii, dar nu fără mânie.

Dacă le este însă silă să dea pentru domnie și dregătorii acesteia, acum fiecare se întrece să-și arunce bănuțul pentru cel care cântă cu atâta măiestrie, după inima lor.

Un privitor din gloată a adunat într-o căciulă obolul pentru Miu. Și banii din căciulă sporesc neconținut. Sau făcut întâi grămăjoară. Curg gârlă mai departe. Au ajuns moviliță. Vor deveni grămadă.

„Ia uite – gândește starostele – cui i se dăruiesc banii ce mi se cuvin mie! Și pentru ce anume? Nu ară, nu cosește, nu seceră. Ține numai un fluier la buze și cântă. Cântecele nici nu e muncă. E pierdere de vreme. Nu merita răsplată. Și unde mai pui că, prin cântecele său, Miu-al-Florilor nu face altceva decât îi îndeamnă pe cei de jos să nu dea ascultare poruncilor domnești, boierești și-ale mele. A și întrecut măsura! A răscolit mulțimea, Și proștii îl îndeasă cu-o ghiotură de bani. Câți s-or fi strâns în cușmă? Să pun laba pe ei“.

Și starostele, umflat, cu pas semeț și cu ochi veninoși, se îndreaptă spre flăcău, rostindu-i răspicat:

— Ascultă, măi, băiete! Tu știi că pentru orișice primești se cuvine să-i dai domniei bir?

Flăcăul nu-i răspunde, ci cântă mai departe.

— Ți-am dat noi destul bir! au glăsuțit oamenii. Ți-am dat și pentru Miu. Lasă-l pe el în pace.

— Să nu mă-nvățați voi ce să fac și ce nu! se înfurie starostele. Și nu v-amestecați, c-alminteri e de rău! I-ați plătit bani?

— I-am dat, nu i-am plătit...

— Tot una este, că i-ați dat sau i-ați plătit. La rându-i să-și dea birul. Și-apoi, tâlpășița, că v-a surzit destul cu cântecele lui!

— Miu nu ne surzește, ne unge sufletele – a grăit un bătrân. Noi l-am chemat la bălci, l-am rugat să ne cante, și-acum îi mulțumim. Da' cât de mare-i birul pe care i-l socoți?

— Ca și la voi, ceilalți, de când vă știți: două treimi din tot; și ceva pe deasupra, fiindcă m-a supărat...

— Acesta-i jaf curat! îndrăznește un glas.

— De mai rostește cineva o vorbă ca asta, sparg bălciul și vă gonesc îndata, pe rudă, pe sămânță, la voi acasă.

— Nu-l oropsiți pe Miu! îl roagă, mai departe, moșul pe staroste. Atâta mângâiere de mai avem și noi, un cânt cu fluierul.

— Acesta nu e cântec, ci cuvânt pișcător și gând încrâncenat. Așa că, fără multă vorbă, birul și tâlpășița! S-a înțeles, sau ba? Auzi, flăcăule?!

— Poate că până la urmă... Mai oftează o femeie.

Dar Miu se oprește puțin din cântec, ia căciula cu banii și i-o întinde starostelui.

— Nu doar o treime, poți să-i iei pe toți. Să ai pentru colivă, când ți-oi da duhul. Și asta cât mai curând. Eu îmi fac destui galbeni cu fluierul, când vreau.

— Fluierul lui e fermecat – tâlcuiește bătrânul, gândindu-se la frumusețea și dulceața cântecelor ce

izvorăsc din el.

— Fluierul tău e fermecat? se miră starostele, uitând să se mai supere, pentru câte îi spusese băietanul înainte. Și, cu gândul numai la bani, continuă: Nu cumva face galbeni?

Flăcăului i-a venit o idee.

— Ba face, cum să nu! Dacă vrei dumneata... Și Miu dă cu fluierul în palmă, îngăimă niște vorbe neînțelese, din care se desprinde numai: Ia dă-mi tu, fluierașule, un galben...

— Și, ce să vezi! În palmă i se ivește un galben lucitor. Degetele flăcăului sunt mai iuți ca zbârnulul.

— Îl vezi? întrebă Miu, făcându-se că-l ascunde în chimir. Vrei să-ți mai arăt unul?

— Arată-mi, dacă poți!

Starostele holbează ochii, de să-i sară din cap, în timp ce Miu dă din nou în palmă cu fluierul, spunând:

— Mai dă-mi un gălbenaș, fluieraș fermecat!

Și-n palmă i se vede din nou un gălbenaș.

— Într-adevăr, fluierașu-i fermecat!... Și știe să dea galbeni! cască gura cât șura starostele, tembelul. Nu este de vânzare?

— Cum o să-mi vând eu fluierașul? Pentru mine o astfel de unealtă prețuiește cât o comoară.

Numai că sluga stapânirii a ridicat vocea:

— Cine a venit la bălci, înseamnă că are de vânzare ceva, sau vrea să cumpere altceva. Tu ce dorești să cumperi?

— Nimic,

— Și ce ai de vânzare?

— De-asemenea, nimic.

— Ba ai, la tine, fluierul! Și dacă nu vrei să cumperi, poți în schimb vinde.

— Ce?

— Fluierul fermecat.

— Dar nu-l am de vânzare.

— Va trebui să-l vinzi.

— Cui?

— Păi... fiindcă nimeni nu s-a gândit să-l cumpere, să mi-l vinzi mie.

— Așa îmi poruncești?

— Așa îți poruncesc!

— Dacă așa îmi poruncești, poate am să te-ascult, fiindcă aș vrea să-ți dovedesc că sunt într-un totul supus cârmuirii. Ești starostele bâlciului, și nu am încotro. Cât vrei să-mi dai, în schimb?

— Îți dau înapoi căciula asta cu bani, obolul oamenilor. Nu-ți mai cer bir. Și-ți mai dau de la mine încă o pungă plină.

— Numai atât?

Starostele răsuflă greu, ca peștele când îl scoate pescarul cu undița din apă. Și ochii-i strălucesc ca la pisici, când simt mirosul șoricelului.

— Îți mai dau una, sau... două, ori trei... sau, toate aceste cinci pungi în care am strâns birul din bâlci! a grohăit el. Dar numai dă-mi fluierul.

— Așa îmi poruncești?

— Așa îți poruncesc!

— Și pot face cu acești bani orice mi-o place mie?

— Orice ți-o place ție! Dar dă-mi, o dată, mai repede, fluierul!

— Scrie colea, pe hârtie mai întâi, un zapis, că-s slobod a face cu acești bani ce vreau.

Starostele asudă și scrie, cu greutate, zapisul precum î-i ceruse Miu.

— Pe lângă aceste pungi, atâta mai râvnesc, să-mi dai și-un bidiviu, și anume, chiar pe-acela pe care ai venit domnia ta, călare.

Starostele prinde calul gras și frumos de frâu și, pradă celei mai sălbătice lăcomii, îi grăiește flăcăului:

— Na, că ți-am dat și calul! Acuma, dă-mi și tu fluierul, Miu sare pe cal, ia pungile cu banii adunați ca

bir, și-i deșartă în țărână, în fața oamenilor, zicându-le:

— Luați-i, oameni buni, înapoi, de la mine, fiecare cu cât v-a păgubit hapsânul bălciului!

Sătenii s-au repezit, luându-și fiecare înapoi bănișorii, în timp ce Miu, râzând, i-a întins fluierul starostelui:

— Să ai grijă de el, ca de ochii din cap! Eu nu l-aș fi vândut nicicând de bunăvoie, fiindcă el mă hrănește. Dar tu mi-ai poruncit să-l vând numaidecât, iar eu m-am învoit. A fost bună tocmeala? Mai ai ceva de zis?

— Sigur că a fost bună, deși te-am păcălit. Dar asta merita, ațâțător zurliu! De azi înainte, fluierul îmi va da mie toți galbenii, și nici n-ai să mai poți cânta pentru norod. Te-ai ales cu cinci pungi, dar și pe acelea le-ai dat înapoi sătenilor, în nerozia ta. Ai rămas cu un bidiviu, și altceva nimic. Ha, ha, ha! hohotește el. Te socoteai isteț. Să vedem, ce mai spui!

— Ce să spun? zice Miu. Ce spune și poporul. Că... acela care îi sapă groapa altuia, cade el cel dintâi în ea.

— Ce groapă?... Ce popor?... Stai, că nu te-nțeleg! Începe să-și dea oleacă seama starostele, că nu e totul chiar în ordine, așa cum își închipuia.

A bătut cu fluierul în palmă, ba s-a și milogit:

— Fluieraș fermecat!... Fluieraș!... Ia dă-mi tu încoace gălbenașii, cum îi dădeai lui Miu, ca să mă îmbogățesc...

Acum a venit rândul sătenilor să râdă cu poftă, pentru că burduhănosul staroste se trage singur de păr și plânge cu lacrimi unsuroase:

— Să stricăm târgul, și să ne dăm înapoi unul altuia ce ne-am luat! se milogeste starostele.

— Asta, când o face plopul pere și răchita micșunele! a grăit Miu.

— Ai să-mi cazi tu în palmă o dată, și am să rog Divanul să te vâre în temniță! Acolo ai să putrezești! Și, oricum, tot ți-am luat fluierul cu care nu mai poți cânta și întărâta oamenii.

Miu a scos din sân un nai. Și-n strigătele de încântare

ale oamenilor, a spus:

— Dacă nu mai am fluierul, iată naiul! Și din el voi cânta, ca să cunoască toată lumea, „Cântecul starostelui de bâlci“.

Trăgând de frâul calului și, râzând și cântând, a pornit în goana mare.

— Drum bun! i-a urat mulțimea. Și să mai vezi și de alții, ca starostele nostru...

— Am să văd, am să văd...

— Să auzim de bine!

— Să auzim!

Cântecul de la „Fagul Miului“

La Curtea domnească din București, boierii s-au adunat ca să-l firitisească pe vodă, de la a cărei urcare în scaun s-a împlinit un an.

Slugarnici, care mai de care, ei se întrec să ajungă cât mai în față, ca să-i sărute mâna și să-i mulțumească, ținându-și palma pe inimă, cât sunt de fericiți (ceea ce este într-un totu adevărat) sub stăpânirea lui.

Vinul curge pârâu, iar glasurile devin din ce în ce mai tari, deși cuvintele ies, din gura dregătorilor, ușor împleticite.

— Dar, norodul? Norodul cum se simte?

— Bine. Trăiește cum nu se poate mai bine, măria ta! Buruieni, mai ales după ploi, sunt pe câmp destule, ca să-și facă din ele fierturi. Unii au și câte puțin mălai, cu care să-și îmbunătățească hrana copiilor. Alții mai au și sare, ca să dea gust mâncării. Iar apă-i din belșug, oricine poate sorbi atâta câtă pofteste. De asemenea, fiecare-și mai poate face – dacă se duce la baltă ca să-și taie papură – câte-o rogojină pe care să se culce. Așa încât, măria ta, este firesc ca toți supușii măriei tale să viețuiască așa precum le place.

— Și ce vorbesc, când sunt între ei, despre mine și

cârmuirea mea?

— Ce să vorbească, măria ta! Ei zic că un asemenea domnitor cum ești măria ta, nici c-au mai pomenit și nici n-o să mai fie.

— Asta așa-i! se îngâmfă domnitorul.

— N-ai văzut cum izbucnesc în urale, și cum ți se mai pleacă pân-la pământ, numai cât te zăresc?

— Dar asta nu cumva o fac numai fiindcă sunt îndemnați de la spate de slujitorii mei, deci nu din imboldul inimii lor, ci de frică?

— Da' de unde, măria ta! Așa simt ei nevoia s-o facă, numai din dragoste și nicidecum de teamă.

— Atunci, spuneți-mi voi, de ce când mă zăresc trecând în caleașcă, ori când se abat din vreo pricină oarecare prin preajma palatului, chiar când din gură mă slăvesc, cu privirea mă ceartă și cată întotdeauna urât? Și pentru ce-a pierit din cetate orice urmă de veselie? Supușii au devenit mohorâți, îngândurați și triști.

— Aceasta-i doar o părere, măria ta – se grăbesc cei mai mulți să răspundă. Deoarece lucrurile stau tocmai dimpotrivă. Norodul este cu tot sufletul lângă măria ta.

Numai unul singur dintre dregători tăcea. Era postelnicul Savu.

— De ce taci, Savule?

— Mă sfiesc să-ți spun ce gândesc, măria ta...

— Nu te sfii!

— Măria ta are dreptate. De multe ori, norodul nu cată cu destulă bunăvoință nici la măria ta, nici la noi.

— Ce tot spui? Ce tot spui? Acestea sunt minciuni! Scorneli! au strigat ceilalți boieri.

— Ba nu-s deloc scorneli! se împotrivește Savu. Și poate că n-ar sta lucrurile tocmai așa de rău, urmează el, de nu s-ar vântura atâta prin țară unul, Miu-al-Florilor.

— Am auzit și eu despre acest Miu-al-Florilor, a grăit, întunecat, vodă. Nu este acela de născocoște feluri și

feluri de cântece de batjocură cu privire la mine, la dregători și la cârmuirea mea, cântece pe care le rostește prin sate, prin hanuri, la bălciuri, prin târguri și chiar pe la noi prin cetatea domnească?

— Chiar el este, măriia ta, adeverește Savu. Și nu-i numai atât. În cântecele lui dezvăluie întâmplări și fapte ce nu se cuvine a fi date în vileag, deoarece ele pot face să se nască și apoi să sporească nemulțumirile celor de jos.

— La început a fost singur, începe să-și aducă aminte și altul dintre dregători. Cu vremea, însă, i s-au mai alăturat încă vreo nu știu câți flăcăi, întocmind o ceată. Înveșmântați ca ieniceri, boieri, călugări, meșteșugari, cântăreți, cerșetori, păpușari, tinerii aceștia, în cap cu Miu-al-Florilor, se ivesc când și unde nici nu gândești, pătrund în curțile caselor boierești, în hanuri, peste tot, zicând că rostul lor este acela de a dovedi nedreptatea mării sale. Acesta-i adevărul adevărat și se cuvine să-l cunoști pe de-a-ntregul.

— Acesta-i adevărul?

— Acesta!

Boierii și-au plecat frunțile, fiindcă postelnicul Savu le-a scos la iveală înșelătoria.

— Și Miu-al-Florilor zice că vrea să biruie nedreptatea înscăunată sub cârmuirea mea?

— Zice și asta, și încă multe altele despre măriia ta. Iar oamenii, – prostime de! – îl ascultă, îl cred. Devin bănuitori, și cugetele li se învrăjmășesc împotriva mării tale. Pe înfundate, mârâie că n-au hrană destulă, că birurile sunt prea mari, că noi nu ne îngrijim decât de chiverniseala noastră și a neamurilor. Că unii trăiesc ca-n sânul lui Avram, și alții – ca-n afundurile arse de flăcări ale lui Scaraoțchi. Acestea-s chiar cuvintele lui Miu-al-Florilor.

Pe măsură ce Savu istorisește, chipul bălan și pufos al lui vodă își schimbă culoarea, se face roșu-vânăt. De

ciudă, își mușcă limba, își strânge pumnii de-i intră unghiile-n carne și, furios, glăsuiește:

— Așadar, bașboierilor, va trebui să-l prindem cu orice preț pe-acest cântăreț îndrăcit. Să-l cetluim în lanțuri, să-l trimitem la ocnă, unde să taie sare până la capătul zilelor sale; sau, poate, chiar mai bine, să-l dăm pe mâna călăului ca să-l spânzure, ori să-i reteze gâtul. Auzi?! Să îndrăznească el să se lege chiar de domnia mea!? Și cam pe unde sălășluiește, de obicei, Miu-al-Florilor?

— Oamenii povestesc că, într-o pădure adâncă, neagră, din jurul Bucureștilor, numită Ciolpani, s-ar găsi un fag – destăinuie Savu. Fagul are trei frați. E „*Fagul Miului*“. Lângă trunchiul copacului s-ar afla săpat în pământ un bordei. De aici, din pădure, pornesc Miu și-ai lui ca să împartă – spun ei – dreptatea.

— Dacă-i așa, uitați-vă ce hotărâsc, zice vodă. Astăzi vestim în București că, poimăine, în zori, mergem la vânătoare. Atâta că, vânătoarea aceasta nu va fi de sălbăticiuni, ci de flăcăi răzvrătiți. Postelnicul să pregătească oastea. Și când voi pune eu să se sune din trâmbiță, oastea va înconjura pădurea. Va cerceta și va găsi atât *Fagul Miului*, cât și bordeiul. Va pune mâna pe toți tinerii, câți se adăpostesc acolo, și-i va aduce înaintea scaunului meu ca să-i judec și să-i osândesc.

Boierii s-au înveselit.

Frumușel plan a întocmit vodă și grea ispașă îl așteaptă pe cel care, cu cântecele lui, deschide ochii oamenilor asupra relelor orânduiei statornicite de voievod și boieri.

— Paharnica să ne mai toarne vin! a poruncit vodă. Să bem pentru izbânda noastră de poimăine în zori...

Paharnică la Curte este frumoasa Zamfira, fiica unui bătrân oștean pe nume Pârvu.

Ea toarnă vin voievodului, boierilor, dar are grijă să toarne în el și puțină somnariță, pregătita din sămânță

de mac. Iar când aceștia încep să moțăie în jâlțuri, ba cer și învoirea să plece la culcare, Zamfira se îmbracă bărbătește, aleargă-n grajd, sare pe cel mai iute cal și gonește ca vântul până la Pădurea Ciolpanilor, îl caută acolo pe Miu și-i povestește totul.

A doua zi de dimineață, flăcăul se duce la un cioban care-și păștea oile în apropiere, și-l roagă să-i vândă turma, măgărușul, căciula, sarica, bâta și cavatul. Astfel, prefăcut în păstor și cântând din caval, a ieșit la vremea cuvenită înaintea alaiului, așa-zis vânătoresc; în realitate, însă, ostășesc, al Curții.

Vodă, călărind în fruntea alaiului și văzându-l pe păstor, i-a făcut semn cu buzdușanul să se oprească.

— Cine ești tu? Unde mergi? Și spune-ne, cum se ajunge la *Fagul Miului*.

— Pentru ce? se preface, uimit, păstorul.

— Vrem să-l prindem pe Miu, să-l vâram în temniță, ori chiar să-i tăiem capul pentru nelegiuirile lui.

— Da' ce nelegiuiri a săvârșit Miu? se miră și mai tare păstorul.

— Eu sunt domnitorul țării, și nu trebuie să dau socoteală nimănui! se sumește vodă. Atâta-ți pot spune, că a săvârșit nelegiuiri. Pentru ele este dator să plătească. Iar tu, dacă n-ai să-mi arăți drumul, ai să-i fii tovarăș de temniță.

— L-aș arăta, măria ta, dar dacă află Miu că eu i-s vânzătorul, îmi vine de hac.

— Nu-ți va veni nimeni de hac, fiindcă te voi ocroti eu. De cum mă va zări Miu-al-Florilor și-o afla cine sunt, va cădea înfricoșat la pământ.

— Așa să fie oare?

— Așa! Numai așa. Alaiul acesta pe care-l vezi nu e vânătoresc, cum îți pare, ci curat ostășesc. Încât să nu ai teamă. Hai, ia-o-nainte, călăuzește-ne la *Fagul Miului*, și o să iasă bine! Am să te răsplătesc. Te fac păstorul Curții. Dar, dacă nu m-ascuți, multe vei îndura de la

oștenii mei!...

— Măria ta, drumul e tare greu și duce prin hățişuri – l-a prevenit păstorul. Pot să-mi pierd sau să-mi rătăcesc oile. Doar dac-ar rămâne turma în grija oștii, și-am merge numai noi – măria ta dregătorii și cu mine –, aş putea să vă călăuzesc.

— Și dacă se ivește Miu, pe neașteptate, în fața noastră?

— Păi... măria ta, ziceai că nu te temi, și doar cât te-o vedea și-o afla cine ești, va cădea din picioare. Apoi, măria ta, ai dregători viteji, de bună seamă, mai sunt și eu... Și, afară de asta, dacă ne iese Miu în față, aş putea chiui ca să ne vină oștirea în ajutor.

— Ceea ce spui nu-i rău. Să rămână oile în grija oștii! hotărăște voievodul. Și noi – eu, dregătorii, iau și câțiva străjeri și slujitori cu mine – cu tine călăuză, să pornim și să-l găsim pe Miu, să-și primească osânda.

Pornesc.

I-a purtat păstorul pe domn, pe dregători și pe slujitorii lor, pe cele mai ocolite și întortocheate cărări, prin bungeturi și hățişuri, până ce toată vlaga li s-a sleit și încălțăminte li s-a tocit, până ce îmbrăcămintea cea scumpă, din brocarturi, catifele și mătăsuri li s-a sfâșiat și li s-a zdrențuit.

Și numai într-un târziu, după ce vodă l-a boscorodit și l-a certat pe păstor întreaga vreme, ajung într-un loc unde se zărește un fag înalt, cu trei frați ieșiți din aceeași rădăcină.

— Aici e! arată păstorul.

Într-o parte se zărește ușa bordeiului.

— Și-acum, scoate-mi-l pe Miu din bordei, să mi se-nfățișeze la judecată! se încruntă domnul.

— Să vină numaidecât! îl îngână marii boieri.

— Va primi ce i se cuvine! a mai spus vodă. Până azi a cântat el și au jucat alții, de data asta va juca el așa cum îi vom cânta noi. Să se grăbească, fiindcă nici

temnicerul, nici călăul nu au vreme de pierdut!

— Miule! a strigat păstorul la ușa bordeiului. Înfățișează-te domnitorului țării, care te caută împreună cu marii boieri, să te judece și să-ți piardă capul!

Vodă, care încă nu pricepuse șotia făcută de Miu, a continuat să poruncească:

— Iar tu, ciobanule, dă chiotul, cum ne-am înțeles, ca să știe oștirea unde ne găsim. Să vină în grabă mare și să-l ia în primire pe Miu.

— Îndată, măria ta! îi răspunde ciobanul: Și, cât ai clipi s-a pitit după un copac, dezbrăcându-și straietele păstorești, le-a îmbrăcat pe-ale lui, haiducești, a dat un chiot scurt.

Deodată, dintre copaci s-a ivit o ceată de tineri cu priviri amenințătoare.

— Ce-i asta?! Cine sunteți voi? se năucește vodă.

— Acela și-aceia pe care-i cauți: Miu și ceata lui – îi răspunse ciobanul.

— Cum, tu ești vestitul Miu?

— Chiar eu.

Vodă, divăniții, străjerii tremurau și erau gata s-o ia la fugă, dar ceata le-a ținut calea.

— Ziceai, grăiește Miu, că de azi înainte am să joc eu cum îmi veți cânta voi. Dimpotrivă, eu socot că veți juca tot voi cum am să vă cânt. Așa că, luați aminte! Am să încep a cânta din caval, iar voi veți juca după cântecul meu. Cine n-o juca bine și destul de sprinten, fie el chiar măria sa, îi voi reteza gâtul, așa cum a plănuit măria sa laolaltă cu domniile voastre, marii boieri, să mă pedepsească pe mine.

Miu începe a cânta o sârbă din caval. Și marii boieri, străjerii și slujitorii, dându-i pas înainte, ca fiind cel mai mare, lui, vodă, se prind, care de mâini, care de umeri și încep să joace sârba.

— Mai iute, mai iute! cereau tinerii din ceata Miului. Jucați cât mai cu foc, să vă potriveți cavalului!

De teama morții, le sfârâiau picioarele, mai ales ale domnitorului și dregătorilor. Curgea de pe ei nădușeala, veșmintele zdrențuite de drumul prin hățişuri se udaseră ca niște cârpe.

Dar cântecul cavalului în loc să se domolească, se întetește.

— Miule! s-au rugat vodă și dregătorii. Miule, lasă-ne să ne tragem puțin sufletele, și pe urmă jucăm mai departe.

— Nu! Că nici voi nu îngăduiți supușilor, când se află la muncă, să-și tragă cât de puțin sufletul. Și-i goniți cu gârbaciul, mereu și mereu înainte, zicându-le că trebuie să trudească din ce în ce mai mult și mai greu, chipurile, pentru binele țării. În adevăr, însă, numai pentru folosul vostru! Așa că, înainte, mereu înainte! Și voi, măria ta, boierilor, să fiți mulțumiți că nu vă mânăm cu gârbaciul, ci numai cu cavatul.

S-au mai rugat ei cât s-au mai rugat ca să-i cruce oleacă, dar Miu și ai lui – care le cunoșteau cruzimea – nu s-au îndurat.

Să fi văzut numai pe domn și dregătorii săi – deoarece străjerii și slujitorii rezistau mai bine – cum se scâlâmbăiau, de-abia mai erau în stare să-și târască picioarele. Nu făceau altceva decât să geamă:

— Îndură-te, Miule! îndură-te!...

Numai când i-a văzut cu totul și cu totul sfârșiți, Miu s-a înmuiat, și lăsându-și deoparte cavatul, le-a zis:

— Deși nu meritați, aș putea să vă dau cruce. Numai dacă vă legați pe ce aveți mai scump și mai scump în lume – pe avuțiile și pe măririle voastre – că, de azi înainte veți fi mai milostivi cu norodul.

— Ne legăm! Ne legăm! au căzut cu toții în țărână, cu fețele îndreptate rugător spre Miu.

Sleiți, cu coada între picioare, uzi de sudoare și murdari de țărână, s-au întors în locul de unde plecaseră, atât de făloși, domnitorul și dregătorii lui.

În schimb, la *Fagul Miului* toți tinerii s-au prins într-o sârbă îndrăcită și, cu mare veselie, au jucat cam trei zile și tot atâtea nopți. Iar Miu, drept recunoștință, juca strângând-o-n brațele lui puternice pe Zamfira, preafrumoasa păhărniceasă a lui vodă. Și nici nu era de mirare, deoarece ea îi dăduse de știre primejdia, în felul acesta ajutându-l să devină biruitor.

Cântec despre zbor

Marele boier Staicu, stăpânul satelor Amărății și Oropsiții din Vale și din Deal, i-a chemat pe toți țăranii spunându-le următoarele:

— Eu, măi prostovanilor, leneșilor și nespălaților, de mic copil am năzuit să zbor! Din nenorocire, n-am reușit să-mi îndeplinesc dorința. Dar, ce m-am gândit: știți voi să înălțați zmeie?

— Știm!... așa se zburdălnicesc și copiii, au răspuns țăranii, care, încă nu bănuiau ce răsclocește în capul lui boierul.

— Ei, bine, – a urmat stăpânul satelor Amărății și Oropsiții din Vale și din Deal – mă iubiți voi destul pe mine?

Bieții oameni, ce puteau să răspundă? Ce-i poți răspunde cuiva, de care atârnă în toate soarta și viața ta, la o asemenea întrebare?

— Te iubim, boierule, cum să nu!

Firește, în gând, unii dintre ei își ziceau: „... ca sarea-n ochi și ghimpele-n călcâi!“.

— Cine mă iubește, mă și ascultă, și-mi face pe voie – a continuat Staicu. De acela va fi bine. Va avea dreptul să-și pască vitele pe izlazul meu. Iar celui care nu se va strădui să mă mulțumească, nu-i voi mai îngădui să vadă izlazul, nici măcar de departe!

Sătenii s-au înflorat. Ce se vor face vitișoarele lor, dacă vor rămâne fără izlaz? Vitele nu vor mai avea unde

paște, iar vacile nu vor mai da lapte. Vai de bieții copilași, mai cu seamă de cei mici! Unii vor da bir bolii, iar alții s-ar putea să se stingă din viață.

— Și ce trebuie să facem, boierule, ca să-ți fim pe plac? au întrebat țăranii.

— Uite ce trebuie să faceți voi: Cum ați ști, și cum v-oți pricepe, vreau un zmeu!

— Un zmeu!... s-au uluit toți.

— Da! Un zmeu. Dar maaare!

— Cât de mare, boierule?

— Un zmeu, atât de mare, încât să poată cuprinde un jilț. Pe jilț să mă așez eu, și voi să-l trageți, pe câmpie, zmeul de sfoară și să-l înălțați. Și zmeul să mă ridice pe mine. Și să plutesc deci în văzduh, ca o pajură. Acesta-i visul meu, v-am spus.

Sătenii se uită unul la altul, nedumeriți.

— Așa ceva nu-i cu puțință, pe cât mă duce mintea cea proastă, îndrăznește un om.

— De ce nu-i cu puțință, măi nătângule? De ce? se necăjește boierul.

— Pentru că un jilț e prea greu, iar domnia ta, așa gras și voinic cum ești, ai să-l îngreunezi și mai mult. Și zmeul nu se va putea ridica, necum să mai plutească, asemenea pajurii.

— Zici că nu se poate?

— Așa socot.

— Atunci, dacă nu se poate, v-ați șters pe bot de izlaz și de lapte pentru copii! Nu vreți să mă ridicați în văzduh...

— Nu că nu vrem, nu putem!

— Atunci, nici eu nu pot, dacă-i p-așa, să vă mai las pe izlaz. Uite, vă și scrisesem un zapis, că sunteți volnici să-l folosiți câte două zile pe săptămână. Acu îl bag în sân. Dacă îmi faceți zmeu și mă ajutați să străbat văzduhul, vi-l dau; iar dacă nu, cu mine unul veți duce-o cum nu se poate mai rău, de azi înainte. În toate!

Aşadar, până mâine vă las să cugetaţi. Cum vă veţi aşterne, aşa veţi dormi, şi cum vă veţi purta cu mine, aşa vă veţi şi hrăni. S-a înţeles, oameni buni?

— S-a înţeles, boierule, că alta nici n-avem încotro.

S-au dus sătenii acasă, s-au frământat, s-au zbugciuit, s-au sfătuit. Deodată, unul din ei se bate în frunte cu degetul şi spune:

— Măi, fraţilor, o trebuşoară ca asta numai unul ca Miul-Florilor o poate descurca.

— Ai dreptate! s-au bucurat ceilalţi.

— Să încalce un băietan mai sprinten un căluţ şi să gonească până la sălaşul Miului, să-i povestească lui tot ce s-a-ntâmplat şi, dacă-i stă în putinţă, va veni să ne ajute.

Îndată s-a găsit atât un băietan gata de drum, cât şi un căluţ care să-l ducă pe spate. Băietanul a încălecat, a tras de frâu şi calul a ţâşnit ca o săgeată din arc.

După un drum nu deosebit de lung, băietanul ajunge la *Fag*, îi povesteşte lui Miu tărăşenia şi acesta-i răspunde:

— Întoarce-te în sat şi spune-le oamenilor să fie liniştiţi. Voi găsi eu un acuşor şi pentru cojocul boierului vostru.

În cursul aceleiaşi seri, în satele Amărăţii şi Oropsiţii din Vale şi din Deal se-aude că au sosit, de unde nu se ştie, patru meşteri dulgheri, însă nu pe jos, cum vin alţii, ci călări pe nişte cai roibi, iuţi ca focul şi care tropoteau şi nechezau ca nişte ducipali.

Dulgherii dau de veste că ştiu „să facă şi să prefacă orişice lucru la care alţii nu se pricep“.

Au alergat oamenii la curte, să-l înştiinţeze pe stăpânul satelor despre venirea meşterilor dulgheri care se pricep la câte toate, şi ar putea „aşadar, să-l ajute şi pe boier să zboare.

Printr-o slugă, stăpânul le-a trimis dulgherilor poruncă să-l aştepte mâine de dimineaţă în vecinătatea

morii sale de vânt, de pe deal. Acolo ar vrea el să i se înalțe zmeul.

— Se potrivește porunca boierului cum nu se poate mai bine cu ceea ce ne doream și noi! i-a răspuns slugii unul din meșteri.

A doua zi de dimineată, sătenii s-au adunat cu mic cu mare în preajma morii de vânt boierești, de pe deal, să vadă ce se mai întâmplă și ce fel de zmeu au să croiască dulgherii.

Meșterii au venit și ei. Cel din urmă s-a ivit boierul – trupeș, semeț, călare pe un cal alb, urmat de doi isprăvnici.

De departe, le-a strigat meșterilor:

— Măi, voi, ăia de colo, neisprăviților! Credeți că veți fi în stare a mă face cu adevărat să zbor? Să nu mă încurcați cu vorbe, cu făgăduieli deșarte, ori cu cine știe ce amânări, ca să n-avem necazuri pe urmă!... Am vorbit limpede?

— Ai vorbit limpede.

— Îmi puteți face zmeul dorit, sau ba?

— Te întrebăm și noi, boierule – a luat cuvântul unul din meșteri, cel mai tânăr și mai frumușel: Vrei numai așa, un zmeu, sau dorești chiar să zbori cu el?

— Cu zmeu sau fără zmeu, să mă faceți să zbor!

— Atunci e și mai limpede, mai ales că noi te vom face să zbori în cântec...

— Cum vine asta, să zbor în cântec?

— Ai să vezi singur, numaidecât.

— Dar n-am să cad, cumva? își dă, deodată, seama Staicu.

— Nu, că te legăm bine.

— Atunci, legați-mă temeinic!

— Să n-ai nicio grijă. Un singur lucru mai vrem.

— Ce anume?

— Să dai zapisul oamenilor, dar mai întâi să scrii în el că, după ce-i zbură, izlazul va rămâne al lor.

— Bine, așa să fie, numa' faceți-mă o dată să zbor!
Dar... rămâne el o clipă buimac, cu ce anume am să zbor? Unde-i zmeul?

— Așteaptă, c-ai să zbori cum n-a zburat încă nimeni
și nu știm de-o să mai zboare altcineva decât, poate, tot
unul ca domnia ta...

Și rostind acestea, tânărul face un semn. Alt tânăr, cu
o frânghie în mână, îl smulge de-a călare pe boier din șa
și cu el în spinare urcă pe scara morii, îl leagă cu capul
în jos, de-o aripă, ridicând și priponul. Și vântul, care
sufală puternic pe deal, se năpustește-n aripi începând să
le-nvârtă.

Miu-al-Florilor, fiindcă el este meșterul, a început să
cânte:

*Uitați-vă toți cum zboară
Pe aripa de la moară!*

Iar tânărul, pe nume Radu, care-l legase pe boier și
zorea acum cu mâna aripile să se învâртеască, răsând cu
poftă, adaugă tot în cântec:

*Zboară ca o păsărică.
Dar se bâțâie de frică.*

Mulțimea adunată în jurul morii, bucuroasă că și
boierul Staicu și-a aflat, în sfârșit, o dată nașul, repeta
cântând cuvintele lui Radu:

*Zboară ca o păsărică,
Dar se bâțâie de frică!*

Cu capul dezgolit, părul vâlvoi și cu hainele răvășite
de-a-ndoaselea, cu poalele anterului în cap, înfricoșat
ca un lup prins în capcană, Staicu urlă:

— Aoleo, aoleo!... Am să cad și-am să mor, și-mi
rămâne avutul de izbeliște, pe seama cine știe cui!

— N-ai să cazi și n-ai să mori – îl liniști Radu, fiindcă

ești strașnic legat.

— Opriți aripile morii! le poruncește Staicu isprăvniceilor.

Dar aceștia stăteau încă înlemniți, de teama haiducilor.

— Dulgherilor, se roagă în cele din urmă Staicu de tineri, fie-vă milă și sloboziți-mă de pe drăcovenia asta de aripă! Nu mă lăsați să-mi sfârșesc zilele aici.

— Te-ai săturat de zbor? întreabă Miu.

— M-am săturat!... M-am săturat!... țipă el ascuțit.

Răstignit pe roată și învârtindu-se împreună cu ea, cu capul când sus, când jos, amețit, boierul Staicu nu știe cu ce cuvinte să-și tot cerșească scăparea.

— Ți mai trebuie vreun zmeu încropit de săteni?

— Nu mai îmi trebuie decât slobozirea de pe aripă! se jeluiește el. Altminteri, am să pier chiar înainte de a mă întoarce jos, pe pământ.

— Buruiana rea nu pier! îl asigură Miu. Dar, înainte de a te slobozi, scoate de la piept zapisul și aruncă-l sătenilor.

— Molcomiți-mi cât de puțin zborul, ca să-mi pot vâri mâna la piept și să-l scot! se roagă iar Staicu.

Miu îi face din nou semn lui Radu. Acesta încetinește oleacă învârtirea aripilor morii. Staicu își vâra mâna în sân, sub cămașă și scoate zapisul, azvârlindu-l sătenilor și strigând:

— Vă jur să nu-l calc!

Miu-al-Florilor cântă:

— *Ce-ai dorit
Ți-am împlinit:
Ai zburat (te-ai și rotit).
Ce-ai jurat
Am ascultat.
Dar să nu dea sfântul
Să-ți calci jurământul!*

*Că de noi nu vei scăpa
Orișice vei încerca...*

*
* *

Staicu a fost coborât. Isprăvniceii l-au dus acasă pe brațe. Sătenii s-au ușurat, în parte, la inimă.

Iar ceata lui Miu-al-Florilor a pornit calea-ntoarsă.

*În codrul Ciolpanilor,
În drumul ciobanilor,
La «Fântâna Zorilor»,
Șade Miu-al-Florilor.
Și ce cântă și gândește
Răilor nu le priește,
Răilor nu le priește.*

*Fântână cu apă lină,
Trei frați dintr-o rădăcină,
V-așteaptă Miu la fag
Ca să vă cânte cu drag –
Celor buni cu lăuta,
Celor răi cu măciuca! –
În codrul Ciolpanilor,
În drumul ciobanilor.*

Cântecul burdufului cu galbeni

Într-o bună zi, Miu s-a îndreptat și către satul Sărăcani, pe unde nu mai trecuse de mult.

Mergea pe drum ținând agățate pe șoldul drept o lăută, iar pe cel stâng o traistă cu ceva merinde și schimburi.

Și-așa, umblând din loc în loc, aduce și duce cu el toate cântecele ascultate și adunate de pe unde se perinda, ca și pe cele născocite de el.

Iar cântecele, în cugetul lui și ale celorlalți, se înfrățesc, deoarece sunt izvorâte din inimile aceluiași norod, fie că s-a născut pe malurile Jiului, ale Oltului, Mureșului, Prutului sau al Dunării.

Aici, în Sărăcani, a întâlnit o femeie bătrână care, speriată, zorea spre coliba ei.

— Măicuță, vreun cântec vechi nu știi? întrebă Miu.

— Ba știu, maică, da' nu la cântece vechi sau noi mi-e gândul acu', ci la necaz și spaimă.

— Pentru ce, măicuță? Românului totdeauna îi sunt dragi cântecele, fiindcă ele îi sporesc bucuriile, când se ivesc, și-i micșorează amărăciunile, când acestea-l încearcă.

— Așa o fi – mai spune bătrâna – dacă adineauri n-ar fi dat buzna peste noi un pomojnic cu o ceată de arnăuți, care căutau – zic ei – un burduf plin de galbeni, pe care ni l-ar fi lăsat, chipurile, în păstrare haiducul-cântăreț Miu-al-Florilor.

— Miu-al-Florilor? zâmbește flăcăul.

— Chiar el!

— Îl cunoști?

— Nu-l cunosc, dar mă rog pentru sănătatea lui, fiindcă știu că tare mult mai ține cu sărmanii și aspru îi mai pedepsește pe cei care îi calcă în picioare.

— Și unde spui că se găsesc, pomojnicul și arnăuții lui?

— Au luat-o dinspre o margine a satului și vin încoace, către râu, scotocind peste tot, doar-doar or găsi burduful pe care-l caută. Că nu se mai satură domnitorul și boierii de galbeni, bātu-i-ar sfântul! Socot c-or fi ajuns la vremea asta cam prin apropierea bisericii.

— Atunci, mă duc să-i întâlnesc.

— Da' tu cine ești?

— Eu sunt Miu-al-Florilor...

Și fără să mai asculte cuvintele de îmbărbătare ale

bătrânei, flăcăul se grăbește spre locul unde aproape toți bărbații fruntași ai satului, cei mai mulți dintre ei cu părul cărunț sau alb, fuseseră adunați.

Pomojnicul tocmai îi amenința:

— Dacă nu scoateți burduful cu galbeni pe care vi l-a lăsat în păstrare nemernicul de Miu-al-Florilor, să știți că-i dăm foc satului. Așa sună porunca mării sale.

— Pe ce dorești să ne jurăm că Miu-al-Florilor n-a mai fost în satul nostru de nu se mai ține minte? Nicicum să ne lase pe-aici vreun burduf...

— Putea să vi-l trimită.

— Nu ne-a trimis nimic.

Arnăuții își sună iataganele și-și ciocănesc cocoșii pistoalelor.

— Cine vă poate crede?

Când, iată-l și pe Miu sosind pe uliță.

Se oprește întâi la o casă, unde-l roagă pe un copil să-i găsească un burduf gol, pe care să-l umple cu nisip și pietre și, așa umplut, să i-l aducă pe furiș până în pâlcul de arini ce înconjoară lăcașul de închinăciune al satului.

În timp ce băiatul – căruia cântărețul i-a spus cine e (și cine n-a auzit de el? până și copiii) – se îndeletnicește cu burduful și pietricelele, Miu, cu lăuta ascunsă în traistă, liniștit și surâzător, se apropie de oamenii adunați la malul râului.

— Da' tu, ce cauți pe-aici și te plimbi ca vodă prin lobodă, fără rost, prin mijlocul satului?! se răstește încruntat mai-marele arnăuților la flăcăul nostru.

— Eu am venit cu-o treabă însemnată, i-a răspuns Miu.

— Ce fel de treabă? Cine ești, și care ți-e meșteșugul?

— Sunt ucenic de meșter. Mă numesc Florea, și am venit să repar clopotul de la biserică, care nu sună tocmai bine.

— Bine, repară ce-ai de reparat! a încuviințat

pomojnicul. Și vezi, poate descoperi pe undeva, prin clopotniță, vreun burduf plin cu galbeni, pe care-l căutăm din porunca domniei. Dacă-l găsești, fără să te atingi, nici cu vârful degetului cel mic, de ce-i înlăuntrul lui, vestește-ne de-ndată din turlă. Ai priceput? Te vād cam sărăcuț la minte, dar află că burduful acela este al lui Miu-al-Florilor. Și-i luat din averile boierești. Trebuie recâștigat. Deci, cată să faci totul cum trebuie. Și-acum, cară-te!

Miu, făcându-se că ascultă cu smerenie cuvintele pomojnicului, o ia către biserică. Acolo îl întâmpină copilul, care stătuse până atunci pitulat în crângul de arini, având în mâini burduful umplut cu nisip și cu pietricele. Urcă în clopotniță. Întârzie puțin, boscorodind la clopot, care sună domol. Iese apoi la iveală prin fereștrua îngustă ce brăzdează turla, și strigă din băieri:

— Măi, arnăuți, și dumneata, pomojnicule, priviți! Am găsit burduful cel plin cu galbeni și mahmudele al lui Miu-al-Florilor.

— L-ai găsit? L-ai găsit? răcnesc cu toții, ca niște nebuni.

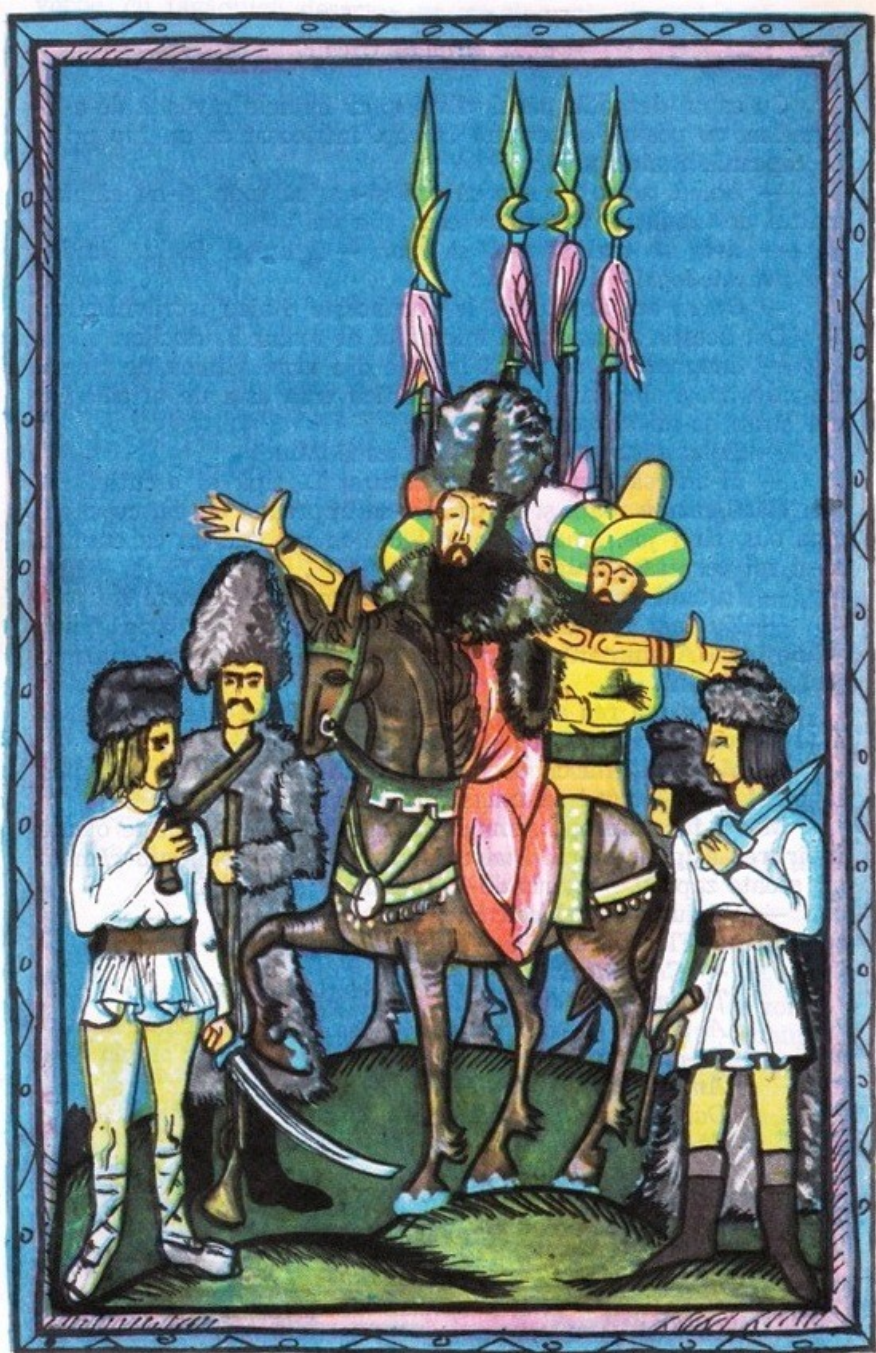
Au descălecat. Sar de-jur-împrejurul bisericii și, de bucurie, nu mai știu ce să facă. Fiecare nădăjduiește în sine că pomojnicul le va face și fiecăruia dintre ei parte, măcar cu câțiva galbeni din „comoara“ găsită.

— Aruncă-mi burduful cu galbeni! îi poruncește pomojnicul de jos. Dar, vezi, cu multă grijă, nu cumva să se spargă și să se verse galbenii. Uite, ți-am întins o pătură. Bagă bine de seamă! Numai pe ea să cadă burduful.

Biserica se află pe malul apei, deasupra unei râpe înalte și turla se oglindește în unde.

De sus, Miu-al-Florilor vestește:

— E-atât de greu burduful, atât de plin cu galbeni, încât abia-l pot ține...

Și, cum a terminat de grăit, a azvârlit burduful. Se face că greșește, și-acesta se prăbușește pe râpă și se rostogolește în râu.

Pomojnicul, mânios, după ce-l înjură pe Miu și-l amenință că-l va spânzura pentru „prostia” lui, atârnându-l tocmai de turla bisericii, fără să mai piardă vremea și să se gândească prea mult, se azvârle și el în apă, ca să prindă burduful. Și, de teamă ca pomojnicul să nu-și păstreze doar pentru el „comoara”, întreaga ceată de arnăuți îl urmează.

Sus, în turlă, Miu cântă, îngânându-se cu lăuta:

— *Proștii câtând mahmudele,
De păcate-or să se spele.
Pregătiți-vă, flăcăi,
Să-i tămâiați pe haidăi
Și cine-o ieși din apă,
Să-l vedem dacă mai scapă!*

Cu chiu, cu vai, câțiva arnăuți, agățându-se de ieșiturile și pietrele din mal, izbutesc să iasă din unde.

La mal, câțiva flăcăi din sat, care l-au rugat pe Miu-al-Florilor să-i primească în ceata lui ca să haiducească în viitor alături de el, îi așteptă cu toiegele în mâini. Se vede bine ce va urma...

Miu, însoțit de glasurile flăcăilor, cântă:

— *Ia poftiți, vitejilor,
În primirea bețelor,
C-ați vrut satul să-l loviți,
Casele să le scrumiți,
Pe oameni să-i chinuiți!*

Văzându-i și auzindu-i pe cei de pe mal, pomojnicul și arnăuții, bine murați și înfricoșați, s-au lăsat să lunece înapoi în apă și apa să-i ducă unde-o vrea ea, numai să scape cu spinările nescuturate și cu oasele întregi.

Cântec pentru îmbrăcatul miresei

Trece Miu cu ceata. Și, pe unde trece, oamenii îi ies înaintea să i se plângă de necazurile care nu le dau pace.

Călărind și cântând, flăcăii se apropiau în după-amiaza aceasta de satul Adâncata.

Încă de la intrarea în sat, se văd sclipind, împodobiți cu flori, niște prapuri de nuntă.

— Opriți-vă! Opriți-vă, puțin! îi roagă, cu glasul slab, o femeie bătrână.

Tinerii s-au oprit.

— Ce este? Ce s-a întâmplat?

— Maică, Miule – fiindcă te știu cine ești! oftează bătrâna. Stai o clipă locului, și-ascultă-mă! Poate, ne-oi ajuta și pe noi...

Miu și-a oprit bidiviul. Zâmbitor, o privește cu milă pe bătrâna ofilită, care-și poveștește durerea.

— Uite, începe ea. Copiii mei și-ai moșului, fata și ginerele nostru, la rândul lor, au avut parte de-o fată.

— Să fie cu toții sănătoși!

Așa cum stă în șa, haiducul-cântăreț pare un tânăr voievod de poveste.

— Și de cum a împlinit copila cam cincisprezece ani, deci proaspăt înmugurită – continuă bătrâna –, frumoasă ca trandafirul și mlădie ca trestia, a cerut-o de nevastă boierul din conacul de peste deal.

— Și voi, ce i-ați răspuns?

— Ce puteam să-i răspundem? Că boierul, să vezi, e bătrân, slut și burduhos, de ți-e și nu știu cum să-l vezi! Pântecu-i atinge genunchii și fâlcile-i curg până la umere. Cu un ochi cată la slănină, și cu altul la făină. Când dă să vorbească, râgâie și şuieră ca un cimpoi spart. Iar copilei îi este atât de silă, încât a vrut ca mai bine să se azvârle în fântână, decât s-ajungă în brațele lui.

— De-i așa, cel mai bun lucru este să nu-i dați fata.

— Da! Dar, crezi că-i cu putință?

— De ce n-ar fi?

— Uite, de ce: Noi și copiii noștri îi suntem îndatorați până peste cap. Când cu foamea de-acum cinci ani – noi mai eram și bolnavi! – ne-a împrumutat cu câțiva saci de mălai. Din pricina lipsurilor pe care le-am tot îndurat, n-am putut să-i plătim la timp. Datoria a crescut, și iar a crescut, până când a ajuns să n-o mai putem dovedi, nici dacă ne-am vinde pe noi, cu bordei, cu ogor, cu straie, unelte și cu tot ce mai avem. Așa încât, boierul a pus ochii pe nepoțica noastră: „Îmi dați copila de nevastă – ne-a spus – ori vă vâr pe toți cinci, cu copilă cu tot, la temniță, până când veți plăti!“ Acum spune și tu, Miule, ce puteam noi să facem? De teamă ca nu cumva să intre și copila nevinovată în temniță, tată-său și mumă-sa au gândit că tot mai bine este să i se supună dorinței boierului, și să i-o dea de nevastă.

— Și copila, în clipa de față, unde se găsește?

— La casa părinților ei, pe ulița cealaltă. Și după ce-o veni popa să-i cunune, boierul a zis că o ia cu sine s-o ducă la conac. Și vai de capul ei ce-o pătimi după asta!

...

— Hai să mergem și noi acolo.

— Să v-ajute Dumnezeu, ca să ne-aduceți alinare!...

Călări, Miu și-al lui coboară un delușor și schimbă ulița.

Iată și prapurul din poartă. În pridvor, fiecare rezemat de câte un stâlp, se aflau părinții fetei, atât de abătuți, încât numai că nu se scăldau în lacrimi.

Printr-o fereastră deschisă a casei se zărește fata, pe care druștele, prietenele ei au îmbrăcat-o și acum îi împletesc cosițele, ca să-i poată pune apoi cununa înflorată de mireasă.

În ogradă se află slugile boierești, cătând cu amenințare la oamenii din sat, care, neliniștiți pentru ce se întâmplă cu fata, s-au grămadit privind cu îngrijorare

peste uluci.

Când, iată, de pe poartă se apropie și ceata de „cântăreți“ a lui Miu.

Un slujitor, văzându-i cu lăută, fluier, cimpoi și nai, socoate c-or fi lăutarii care fuseseră chemați să cante „pentru îmbrăcatul miresei“ și-l vestește pe boier. Acesta iese din „odaia cea bună“ a casei, unde grăia cu dascălul, în așteptarea preotului:

— Măi lăutarule, știi să cânți așa, ca să-mi placă și mie?

— Și-ncă ce-o să-ți mai placă! O să jucăm îndată „bătuta“, până-ți vei pierde ciubotele din picioare.

— Ia să te-aud!

Miu-și instrună lăuta. Ceilalți își potrivesc și ei sunetele uneltelor de cântat cu acelea ale lăutei.

Și din gură zice-așa:

*Alelei boier urit
Stați-ar poftele în gât!
Vrei o fată ca un crîn
Cumpărată pe puțin?
Frunză verde de pelin,
Asta-i nuntă, ori e chin?...*

— Ce tot spui, măi, acolo? Ce tot cânți? Își dă deodată seama boierul că e batjocorit, Slujitori! strigă el. Slujitori, voi n-auziți nimic?

— Ba auzim, boierule. Da' știi cine cântă?

— Cine?

— E Miu-al-Florilor.

— Cine, măi? se scobește în ureche boierul.

— Păi, Miu-al-Florilor. Și cu el, dacă ne punem, e de rău.

— Nu vă speriați, puneți mâna pe răzvrătit.

Numai că Miu și flăcăii au și început să-i târnosească pe boier, și pe slujitorii săi. Cu greu au nemerit să

deschidă porțile și au luat-o la fugă peste câmp, în hohotele de râs ale mulțimii.

Pe drumul până la conac boierul și-a pierdut ciubotele, așa cum i-a prezis Miu și, ca să scape de prea multă chelfâneală, i-a dăruit lui Miu și hârtoaga în care fusese înscrisă datoria părinților și bunicilor fetei.

Haiducii au căutat o căruță și i-au strămutat pe toți în alt sat, unde oamenii au pus mână de la mână și i-au ajutat să-și clădească o altă casă.

Pe fată a dus-o în șaua lui până la noua locuință, însuși Miu.

Fata-l îndrăgise între timp și i-ar fi plăcut să rămână pentru totdeauna cu el. Dar Miu i-a spus că viața sa și-a dăruit-o în întregime leuirii rănilor mereu vii ale norodului. Și, deci, nu va fi niciodată slobod să se așeze la o casă a lui. Dar ea, să se mărite cu altul care i-o deveni, cu vremea, cât mai aproape de inimă și va fi bine.

Așa s-a și întâmplat.

Un alt flăcău de ispravă, aflând cât e de bună, de cuminte și harnică, și văzând-o cât e de frumoasă, curând a cerut-o de nevastă.

Deși cu inima rămasă la Miu, dar știind că el nu se va însura niciodată, fata a primit.

Iar când a fost la îmbrăcatul miresei, a venit tot Miu. Dar cântecul lui a răsunat, de data aceasta, altfel:

— *Fată, mândră, dragăstoasă,
Ești cu-adevărat mireasă.
Și cu dalba-ți cununiță
Te asemeni cu-o domniță.
Fie-ți calea înflorită,
Fie-ți viața fericită.
Cât trăiești, să fii iubită!*

Pe urmă, Miu a jucat mireasa și ea, la sfârșit, drept

mulțumire pentru toate, l-a sărutat, vărsând – pe cât se povestește – și o lacrimă. Așa s-au despărțit. Fata a rămas cu bărbatul ei la casa cea nouă, iar Miu cu ceata lui, cântând cântece vesele, au plecat mai departe prin țară, îndreptându-se către alte și tot alte cutezătoare isprăvi.

Cântecul noii ispravnicii

— Știți voi ce-am pus la cale? se lăuda boierul Arvinte rudelor și prietenilor. Am trimis un om la *Fagul Miului*, să-l caute pe năzdrăvan și să-l poftească să-mi cante la petrecerea pe care vreau s-o dau în cinstea noii ispravnicii, pe care urmează s-o primesc chiar zilele acestea.

— Pe Miu?! s-au mirat toți cei de față. De ce tocmai pe acest înrăit răzvrătit și răzvrătitor?

— Din două pricini, rânjește boierul. Credeți voi că sunt prost și nu știu ce fac? Mai întâi, că nimeni – se știe – nu cântă mai măiestrit decât Miu. Al doilea, deoarece doresc să-mi bat joc de răzvrătitul ăsta, vestit pentru felul cum îi lovește pe boieri și de care însăși domnia se teme. Închipuți-vă, Miu – haiducul-cântăreț, cel atât de îndrăgit de norod tocmai fiindcă este împotriva noastră, plătit de un boier ca să-i cante la masă. Și când o fi în toiul petrecerii, atunci am să-mi deschid punga și am să-i azvârl banii la fel ca unei slugi. Va ajunge în acest fel de răsul tuturor. Nimeni din amărății de jos n-o să mai creadă într-un asemenea răzvrătit, când o afla că nici el nu se dă înapoi, când e vorba de bani, să primească galbenii boierești. Așa-i că i-am copt-o bine? Cine s-a mai gândit, în afară de mine, la una ca asta? Insuși domnitorul se va bucura și mă va înălța o dată mai mult în rang. Iar întâmplarea aceasta va ajunge poate să se povestească până și la Curtea luminăției sale, sultanul...

De când se știe pe sine, Arvinte n-a fost atât de încântat de el însuși ca astăzi, când a ticluit o asemenea faptă. „Dar – cugeta el – voi fi și mai mulțumit în ziua când voi izbuti să-mi bat joc, așa cum am plănuir, de Miu-al-Florilor care a întors pe dos toată boierimea mare și mică“.

Miu a făgăduit că va veni să cânte la petrecere, deși însuși trimisul lui Arvinte se uimește că un haiduc atât de pornit ca el a putut primi o asemenea pofrire.

— A fost rău cu ispravnicul de dinaintea lui – îi mărturisește acesta cântărețului – dar în ce-l privește pe Arvinte (noi îl cunoaștem mai bine ca oricine și știm ce-i poate pielea!), cu el va fi prăpădul lumii!

— Om trăi, și om vedea... îi răspunde Miu trimisului. Întoarce-te la conac și lasă totul în seama mea. Știu eu prea bine ce trebuie să fac.

Iată, că a sosit și ziua mult așteptată. A început petrecerea.

S-au tăiat purcei, miei, curcani și alte vietăți. Parcă nici în palatul lui vodă nu se văd întotdeauna pe masă atâtea bunătăți. Plăcintele, merele, perele, strugurii și alte fructe stau în stive pe tăvile de argint și în coșuri.

Miu și cei care-l însoțesc cântă de să li se rupă corzile lăutelor și să li se spargă fluierul, naiul sau cimpoiul.

Boierii și musafirii beau și joacă. Sunt veseli de nu se mai poate. Iar Miu le sporește pofra de petrecere cu cântecele sale.

Un singur lucru îl neliniștește pe Arvinte. N-a sosit încă – așa cum i se anunțase de la București – trimisul domnului cu împuternicirea noii sale ispravnicii.

Dar, nu-i nimic. O să vină...

Lui Arvinte îi sfârâie picioarele în joc. Chiuie și poruncește să se aducă alte și tot alte câni mari pline cu vin, pe care le dă într-una de dușcă.

În sfârșit, iacătă, la poarta conacului, sosește un rădvan. Este rădvanul boierului Bradomir, cel trimis de

domnie cu împuternicirea de ispravnic a lui Arvinte.

Acum a sosit clipa mult aşteptată de boier, când trebuia să-i azvârle lui Miu banii, ca unui slujitor de rând şi, în felul acesta, să-l facă de râs în ochii oamenilor.

Dar Miu, care-şi dăduse seama încă de la început ce gând avea boierul, aşa cum era cu lăuta în mână, se dă în preajma lui cântând:

— *Adineauri, chiar afară,
Cine crezi c-a tras la scară?
Bradomir cel iscusit.
L-auzii şi ce-a vorbit
Cu cei care-l însoţesc
Şi spre tine se grăbesc:
Nu să te firitisească,
Ispravnic să te numească,
Cum voiai,
Nădăjduiai.
Fiindcă el te-a viclenit
Şi-un hrisov a dobândit
Ca să urce-n locul tău,
Iar ție să-ți fie rău.
Frunză verde trei fustei,
Să te-arunce-ntre porcei!*

Arvinte se îmbătase criţă. Nu mai judeca şi, de furie, nu mai ştia ce face. Auzindu-l pe Miu, în cântec, că Bradomir a uneltit să-i ia isprăvnicia pe care abia aştepta s-o primească, iar el să fie aruncat între porci, îşi pierde cu totul firea.

— Ce face?! urlă el. Ce face?! Bradomir să ajungă-n locul meu, ispravnic... hâc! şi eu să fiu azvârlit la porci?! Ba, mai bine, îl azvârl eu pe el, pentru că-l ştiu prea bine cine e: un jefuitor ca-n codru şi un linguşitor fără pereche al lui vodă!

Și zicând așa, își cheamă slujitorii și, roșu ca un rac, cu ochii ieșiți din orbite, le dă poruncă să-l ia pe Bradomir de mâini și de picioare și să-l azvârle în cocină, ca să se învețe minte.

Degeaba striga trimisul domnesc că fapta asta nebunească o să-l coste scump, Arvinte nu vrea s-audă.

Bradomir a fost zvârlit peste gard și, cu hainele sale scumpe, se tăvălește prin cocină. Gura și barba i s-au umplut de noroi și nu mai poate scoate din gâtleej decât un grohăit, ca și porcii care, socotindu-l unul de-al lor, îl împing cu răturile și-l dau de-a rostogolul.

Când s-a mai trezit din beție și mânia i s-a mai potolit, Arvinte a îngăduit ca Bradomir să fie scos din cocină.

Vânăt de supărare, în timp ce slujitorii se străduiau să-l curețe pe trup și pe veșminte, Bradomir a răcnit:

— Smintitule, ce te-a apucat?! Venisem cu hrisovul domnesc ca să te înalț în noua ta isprăvnicie, ca să te poți pricopsi astfel pe spinarea norodului, iar tu mă batjocorești! Află c-ai încurcat-o rău. Ce-ai să păți la București din partea domniei, fiindc-ai terfelit hrisovul, vei povesti și morților!...

Arvinte a repetat povestea, pe care o înșirase și mai înainte, și-anume, că pe Miu plănuise să-l batjocorească. În loc de asta, haiducul-cântăreț l-a făcut să-și piardă mințile și să săvârșească această greșală. Numai că degeaba mai îndruga el una și alta. Gealații l-au ridicat pe Arvinte, l-au urcat într-o căruță, ca să-l ducă înaintea domnului, să dea socoteală.

Căruța care-l ducea pe acesta, bine cetluit, către București, huruie prin glodurile drumului, caii tropotesc. În urma ei călărește ceata lui Miu.

Iar sătenii își scui pă în sân, își fac cruce și se fericesc c-au scăpat de vipera boierească.

Cântec de spânzurătoare

Necazurile au sporit. Domnitorul, ce-i drept, a dat înștiințare că ar fi luat măsuri în vederea curmării nedreptăților. Aceasta-i însă numai o vorbă deșartă, fiindcă dregătorii continuă să-și facă mendrele, pe oriunde le stă în putință.

Singura lor teamă este aceea că vor fi nevoiți a-i da socoteală Miului, în care norodul crede și pe care-l sprijină în toate împrejurările.

De altfel, norodul a născocit un cântec:

— *Păzea, dregătorilor,
Află Miu-al-Florilor!
Și știți bine ce v-așteaptă:
Câte una bine coaptă.
Că v-o da pedeapsă dreaptă,
Dreaptă și ne-nduplecată
Pentru bir, pentru hoție,
Ori câinoasă vrăjmășie,
Pentru tot ce făptuiți,
După cât păcătuiți.
Și-oți plăti după păcat,
Și cu vârful, și îndesat!*

Cântecul s-a răspândit prin sate și orașe. Îl cântă și copiii pe ulițe. Dregătorii-l aud și se înnegresc de ură.

— Trebuie să-l prindem pe Miu, să-l spânzurăm, altminteri va fi rău de noi! Norodului atâta îi trebuie: să-i dai în mână iasca și amnarul, că apoi se pricepe el să-ți dea foc. Dar ce să facem și cum să facem? se întrebau ei; pentru că prostimea, toată, ținea cu el. Nu se face nicio mișcare cu țelul de-a pune mâna pe cântăreț, fără ca să nu-l înștiințeze careva. Și când socoți că l-ai înșfăcat, îți scăpă ca un țipar printre degete. Ar trebui să mai îndesim oleacă ochiurile plasei și trebuie să cadă

el prins până la urmă.

Dar, Miu-al-Florilor nici că se sinchisește de urzelile boierești. Trece cântând, când singur, când urmat de fărtași și, pe unde întâlnește faptă nelegiuită, îndată o cosește. Și după aceea se îngrijește de alinarea rănilor celor sărmani.

Iată-l într-o nămiază suind dealul spre satul Risipiții. Calul mergea la trap prin pădurea-nmiresmată de tei. Suntem în anotimpul când floarea ajunge în pârgă și parfumul devine îmbătător. Pădurea de tei, vestită, a Risipiților este plină de păsări cântătoare și mai ales de privighetori.

Și fiindcă sunt amețite de parfum ca și de propriile lor cântece din acest anotimp – care este și al dragostei – la trecerea lui Miu privighetorile rămân nemișcate pe ramuri și pot fi luate în mână și mângâiate, fără a încerca măcar să zboare.

Miu urca dealul, când, deodată, la curmătură i se ivește în față un om.

— Alelei, flăcăule! îl oprește acesta. Bine că te-ntâlnii. Eu sunt... (își rostește el numele). Și de astăzi din zori te caut.

Omul are chipul posomorât și este înveșmântat într-un strai peticit și murdar.

— Și pentru ce mă cauți?

— De cum cobori și treci de pădure, în vale, se află o căsuță unde sălășluiește o soră de-a mea, pe nume Tița, o biată văduvă. Părinții noștri i-au dat acesteia de zestre, la nuntă, o minunată salbă de galbeni, ce se păstra la ei din străbuni. (Străbuni odinioară înstăriți, fiind ei slujitori destoinici și viteji în războaie ai lui Mihai Viteazul.) Numai că domnitorul fanariot aflat pe tron, auzind despre salbă, a trimis pe unul din dregătorii lui să i-o ceară, ori să i-o ia cu de-a sila. Dregătorul se află în casa soră-mii și scotocește de zor, nădăjduind să mai afle și alte scumpătăți ale străbunilor, deși nu se mai

găsește nimic. Dacă ai fi mai aproape, ai putea s-o și auzi pe soră-mea plângând.

— Și ce-ai aștepti de la mine?

— Să-i sari în ajutor. I-ai ajutat pe toți, ajut-o și pe ea. Știm bine că tu ești singurul ce nu cunoaște teama de trimișii domniei sau ai boierilor.

— Bine, am s-o ajut.

— Te însoțesc și eu până acolo, să nu te rătăcești.

— Atunci, hai la drum!

Pornesc ei amindoi pe cale – Miu în șa, și fratele văduvei pe jos – și ajung curând în dreptul unei case cu acoperiș de șită.

Miu descălecă și pășește în ogradă. Era gata să urce scările, când, deodată simte că i-a azvârlit cineva un laț pe la spate, care i-a cuprins grumazul.

Flăcăul și-a dat seama îndată că acela care-l cuprinsese pe la spate, cu viclenie, cu lațul de grumaz, nu era altul decât „Posomorâtul, “ care așteptându-l în pădure, dându-se drept fratele unei sărmane văduve, îi cerșise ajutorul și îl călăuzise pe drum. De data aceasta își dăduse arama pe față. Era un om boieresc, doar îmbrăcat anume, ca să-l înșele pe Miu, cu straietele peticite.

Totodată, din spatele căsuței și din coșar năvălesc, chiuind, puhoi de arnăuți.

— Fugi! Fugi, Miule! Fugi repede! mai apucă să strige o femeie, prin fereastră. Boierii au ticluit anume să te prindă și să te spânzure. Eu n-am fost decât nada pe care ți-au întins-o, ca să le cazi în gheare.

Glasul femeii este repede înăbușit de o mână uriașă, neagră, care-i izbește obrazul și-i astupă gura, în timp ce ticălosul care se dăduse drept fratele ei, trage cât poate de funie încercând să-l sugrume pe Miu.

Arnăuții s-au repezit la rândul, lor, lovindu-l pe cântăreț cu paturile flintelor sau cu pumnii în cap ori în pântec, apucându-l de mâini, de picioare, răsturnându-

l, legându-l cu cele mai strânse noduri.

— Așadar, Miule – răsare din căsuță un dregător, ne căzuși în capcană! Și toată vitejia de care ai dat înainte dovadă nu-ți mai este de niciun folos. Omul care te-a amăgit și te-a atras încoace nu este altul decât călăul domniei. Și te va spânzura, așa cum sună porunca mării sale, domnitorul, căci ți-a venit sorocul! Ți-ai jucat destul, caii; ai cântat și-ai glumit destul și ne-ai batjocorit în fel și fel de chipuri. Dar, vezi? Acum totul s-a isprăvit! Mai cântă și mai batjocorește-ne, dacă poți! Mai bine spune-ne, cât mai ai încă o picătură de timp, care îți este cea din urmă dorință. Să ți-o îndeplinim, potrivit datinii, și să sfârșim odată cu tine. Ne-ai mâniat destul.

Miu a fost adus în pridvorul casei, dar deși cetluit în streanguri, pe față nu i se stinge zâmbetul.

— Singura mea bucurie – spune el – este să cânt. Dar, pentru că mi-ați smuls lăuta, am să mă mulțumesc să fluier și să cânt din gură.

— Și ce cântec dorești să cânți? întrebă baș-boierul.

— De vreme ce voi vreți să mă spânzurați, voi fluiera și voi cânta din gură *Cântecul de spânzurătoare*. Iar ultima mea dorință, dacă vreți să știți, este să mă lăsați să cânt acest cântec de spânzurătoare atât cât mi-o fi voia, fără să mă întrerupeți.

— Bine, așa să fie! se învoiește dregătorul.

Miu fluieră. Fluieratul lui răsună până în pădure.

Privighetorile și toate celelalte păsărele îi preiau sunetele. Le poartă mai departe, din pădure în pădure, din sat în sat și din târg în târg.

Le aud și flăcăii aflați fie la *Fagul Miului*, fie altundeva, prin sate și târguri, Aceștia au și pornit spre locul unde se află Miu. Gonesc ca vântul și ca gândul.

Până să prindă boierul, de veste și cât timp călăul – ajutat de arnăuți – ridică spânzurătoarea, în jurul ogrăzii și căsuței s-a adunat o mulțime de oameni.

Dregătorul și-a scos punga, o pungă doldora de galbeni, și punând-o pe masa din pridvor, rostește:

— Cu galbenii din punga asta vom răsplăti mai întâi pe cel care, cu iscusință, a izbutit să ni-l aducă la mâna noastră pe primejdiosul răzvrătit; și mai apoi, pe credincioșii arnăuți care l-au cetluit, au înălțat spânzurătoarea și vor ajuta la răpunerea vinovatului.

Iuda, cel care-l înșelase pe cântăreț, se și pregătea să-și întindă palma ca să-și primească prețul vânzării, arnăuții rânjeau și ei mulțumiți, când Miu zări în mijlocul oamenilor pe câțiva dintre ortacii lui și, în primul rând pe Radu, cel mai apropiat dintre ei.

Fără să pregete, începu să cânte:

— *Frunză verde, mărăcine,
Vor să termine cu mine,
Să mă-ngroape în pământ,
Ca să nu mai pot să cânt.
D'au uitat acești răi câni
Datinile din bătrâni.
Ei plătesc pe-nșelători,
Pe mișei, pe vânzători,
Și-au uitat că n-au rămas
Galbeni pentru parastas.
N-oi sta însă teleleu,
Și-am să-mi fac parte chiar eu!*

Așa cetluit cum era, Miu s-a aplecat peste masa din pridvor, a prins punga cu dinții și, cu-o mișcare dibace a capului, o azvârle în mijlocul oamenilor.

Punga, care era dezlegată la gură, și-a vărsat toți galbenii pe jos.

Sărăcimea din preajmă, dar și arnăuții s-au repezit să-i adune.

În urma pungii, și Miu și-a făcut vânt din pridvor, știind sigur că va fi prins în brațe de ortacii săi. Așa s-a

și-ntâmpat. Cât timp arnăuții și sărăcimea se înghionteau și se tăvăleau pe jos ca să adune galbenii din țărână și iarbă, ortacii l-au prins pe Miu în brațe, iar Radu i-a tăiat frânghiile cu un cosor.

Miu şuieră, Radu şuieră, ortacii lor şuieră. Caii lor răspund şuierăturilor și, bine învățați cum sunt, nechezând, li se alătură.

Voinicii sar pe cai. Miu, din numai două pleznituri îngrozitoare de bici, îi culcă la pământ pe boier, ca și pe nemernicul vânzător. Îi arde cu lovituri ca de foc și pe arnăuți, își smulge lăuta, așa, de-a călare, din cuiul de la poartă, unde-i fusese agățată, și caii cu călăreții lor pe șale țâșnesc sprinteni către pădurea de tei de pe deal.

Sânețele flăcăilor pocnesc, făcându-i pe arnăuți să se ascundă, de teamă, cum pot și pe unde pot, în vreme ce din glasurile sărăcimii – care a reușit să adune o parte din galbenii boierești, azvârliți de Miu – izbucnește cântecul:

— *Păzea, dregătorilor,
Și voi, arnăuților!
Vine Miu-al-Florilor,
Și știți bine că v-așteaptă
Câte una bine coaptă...
Că v-o da pedeapsă dreaptă,
Dreaptă și ne-nduplecată –
Pentru bir, pentru hoție,
Pentru tot ce făptuiți,
După cât păcătuiți.
Și-oți plăti după păcat,
Și cu vârful, și îndesat!
Acum, plăcutu-v-a oare
«Cântul de spânzurătoare»?
«Cântul de spânzurătoare»?*

Cântecul ciulinilor

Între atâtea zile întunecate ale anului – când cei de jos sunt mânați de stăpânii moșiilor, ai satelor și ai țării, ca vitele la muncă, sleiți de osteneală și numai cu prea puțină hrană – mai are loc și câte una de sărbătoare.

Oamenii s-au adunat, cu mic cu mare, în bățătura satului și, vrând să-și uite amărăciunile, se bucură de cântecul și jocul din bătrâni.

Miu și alți câțiva flăcăi din ceată, la rugămintea sătenilor, cântă, pe întrecute, din fluier, nai, lăută și cimpoi. Ba, mai mult încă, Radu ține tactul cu toba pe care abia a dobândit-o într-a ultimă înfruntare cu arnăuții.

Fetele sunt ca niște flori. Îmbrăcate în cămăși cu râuri, fote, catrințe și pieptare țesute de mână, cu arnici, purtându-și mândre cosițele aurii, castanii sau negre-corb, învelite în maramă subțiri ca pânza de păianjen, ele se înmlădiază în horă cu mijlocelele prinse de palmele voinice, bătucite de muncă, ale feciorilor.

Și toate îl sorb din ochi pe Miu, cel mai focos, mai chipeș și mai neîntrecut în toate dintre ei toți.

— Miule, hai prinde-te și tu în horă alături de noi! îl îndeamnă ele. Și-l trag de mânecă, îl roagă și stăruie atâta, până când feciorul primește și se avântă întâi în horă, pe urmă într-o sărbă și apoi în alte multe jocuri, spre bucuria fetelor.

Taraful cetei îl conduce de astă dată Radu. Iar glumele și râsetele nu se mai potolesc.

— Ce minunată și pașnică zi de sărbătoare trăim astăzi! rostesc părinții și bunicii unora dintre tinerii care joacă în horă. Și cât de bine ar fi să mai avem parte și de alte asemenea petreceri...

— Adevărat!... Adevărat!... Ce bine-ar fi! nădăjduiesc fetele și flăcăii.

Dar, deodată, în timp ce hora este în toi, un băietan,

un păstoraș se ivește călare în goana cea mai mare, pe deșelate, dinspre valea Jiului. Bidiviul îi este numai spume... Iar băietanul, îmbrăcat doar în cămașă, fără suman sau căciulă, strigă cât îl ține gura:

— Oameni buni, oameni buni! O ceată mare de arnăuți se îndreaptă spre noi, jefuind în cale satele, adunând caii, boii, bivolii, oile și caprele. Eu însumi am fugit și mi-am scăpat fugarul cu mare greutate.

Jocul a încetat, veselia s-a stins și cei mai mulți dintre bărbați încep să-și strângă pe lângă ei femeile și copiii, și să le caute ascunzișuri, deoarece nu numai animalele le sunt în primejdie, ci, mai mult, și cei dragi.

Fetele țipă speriate, fiindcă deseori și o parte din ele au fost răpite.

Numai Miu-al-Florilor și cetașii lui nu-și pierd firea.

— Voinicilor! le poruncește Miu, flăcăilor. Adunați iute toți caii și vitele, și legați-le câte-o grămadă de ciulini și de spini în coadă. Ne-au stricat arnăuții hora, dar vom începe îndată alta...

Fără a mai sta pe gânduri, și fără a mai pune vreo întrebare, căci nu-i timp de pierdut și fiecare are încredere în istețimea Miului, flăcăii au început treaba.

Fiecărui animal i-au aninat de coadă câte un mănunchi de ciulini și de scaieți sau de spini.

La început, nedumerite, apoi neliniștite și la urmă speriate, animalele se frământă mugind sau nechezând, fiecare precum îi este soiul și felul.

Tropotul cailor arnăuților și glasurile lor au și-nceput să se audă, apropiindu-se de satul Vadul-Văii, în care ne găsim.

— Luați-vă acum în mâini – mai poruncește Miu – și câte un bici, un gârbaci sau o jordine și, când voi face semn, hăuliți cât puteți și loviți, și biciuiți animalele, mânându-le în goana mare către cei care vin.

Flăcăii încep să priceapă ce plănuiește Miu și ce anume cântec râvnește să le cante el năvălitorilor.

— Mai luați – le spune el – coase, topoare, seceri sau măcar sape, ca să putem scutura ca lumea cu ele cojoacele celor care, în loc să stea pe la casele lor, socotesc că e mai bine să le păgubească pe-ale altora.

În sfârșit, se arată valul de arnăuți trecând de dunga văii. Gonesc turbați, plecați pe cai, cu sânețele în mâini.

În clipa aceasta, la semnul lui Miu, Radu suflă din corn. Oamenii își ridică bicele, toiagele, gârbacele și izbesc caii și vitele. Un hăulit uriaș izbucnește din piepturile sătenilor.

La auzul acestui puternic hăulit, arnăuții călări nu știu ce să-și închipuie. Căpetenia lor poruncește să înceteze goana, să-și pregătească sânețele. Dar totu-i prea târziu. Caii și vitele satului, strânse grămadă, pe de-o parte înfricoșate de zgomot, pe de alta, de lovituri, dar mai ales de ciulinii, scaietii și spinii agățați de cozi și care le înțepau și le zgârâiau șalele, pânțele și picioarele, se năpustesc cu furie spre caii arnăuților.

Aceștia, la rândul lor, speriați de această neașteptată năvală a unor animale înnebunate de înțepături, de lovituri și zgomot, își răstoarnă stăpânii. Animalele satului, dezlănțuite, termină cu tragere de inimă cele începute de caii arnăuțești. Mugind și nechezând, ele îi iau în coarne sau îi calcă în copite pe acești nepoștiți.

În urma lor, flăcăii – în cap cu cetașii lui Miu – se îngrijesc ca hora să fie deplin jucată și niciun arnăut să nu scape fără să-și primească, după cuviință, ceea ce merită.

Fugind, arnăuții sunt urmăriți de o grindină de pietroaie și bâte, care nu pregetă să-i izbească în capete, în ținuturile și oriunde altundeva nimeresc.

— Ei, ți-a plăcut *Cântecul ciulinilor*? l-a întrebat Miu pe căpetenia arnăuților, căzută la mâna lui și care, cu hainele ferfeniță și plin de vânătaie, i se târăște ticăită și umilită, pe brânci, în față, cerșindu-i îndurare.

— Mă jur – îl asigură căpetenia – că acest cântec mi-e

prea de-ajuns, și că nu voi mai face ce-am făcut, cât oi trăi!

Cu o zdravănă lovitură de picior în spate, Radu – la un nou semn al lui Miu – îi dă căpeteniei drumul. Acesta căzând, dându-se de-a berbeleacul, țâșnește la vale scheunând ca un câțel bătut.

Pe dunga văii au pierit căpetenia și toți arnăuții săi.

Radu a sunat din nou din corn. Sătenii și-au adunat animalele pe care le slobozesc mai întâi de mănunchiurile înțepătoare de ciulini. Mânate în coșare, sunt răsplătite cu fân, paie, coceni sau ovăz pentru cât le fuseseră cu priință.

După care taraful a început să cânte:

— *Foaie verde de arini,
Strașnic Cântul de ciulini!
Se cântă cu toba mare,
În ceafă, peste picioare
Și, mai ales, pe spinare.
Iar cin' nu s-a săturat,
Să poftească iar în sat.
Strașnic Cântul de ciulini,
Pentru lupi și câini străini!
Și-acum, fraților, sub soare
Să-ntindem iar hora mare,
Să-ntindem iar hora mare!*

Fetele și flăcăii simt voia bună și pofta de viață renăscându-le în piept. Nu pregetă și, ascultând îndemnul tarafului, se prind din nou în horă.

Cântec după placul lui...

Fusese în primăvara și vara aceea o secetă cumplită. Cerul era curat, albastru și niciun norișor nu se zărea venind de nicăieri.

Râurile, pâraiele, gârlele și bălțile secaseră. Prin prundișuri se iviseră bolovani albiți de soare, semănând cu niște oseminte.

Câmpia, lipsită de iarbă, se uscaseră, copacilor li se păliseră frunzele, iar grâul și secara aveau spicul mărunț și negru. Vitele mugeau lihnite de foame și însetate, multe dintre ele zăceau prin locuri lipsite de viață. În unele vite începuseră să se-mprăstie molimile și, câteodată, turbarea.

Oamenii, cu brațele desfăcute a neputință, priveau mâhniți spre boltă. Se făceau slujbe prin biserici sau pe câmpii, prin sate și prin târguri, umblau cârduri de paparude, țigănuși goi, cu mânunchiuri de verdeață veștejită legate peste mijloc, dansând străvechiul *Danț al secetei*, rostind descântece prin care ploaia era implorată să ude cât mai din belșug pământul, așa după cum, peste trupurile despuiate ale țigănușilor, sătenii azvârleau găleți pline cu apă, scoasă însă cu greu din fântânile aproape secate:

*„Paparudă, rudă,
Vino de mă udă,
Pe pământ să cadă,
Ploaia să dea roadă!”*

– cântau țigănușii.

Numai că degeaba se umbla cu prapuri bisericești peste câmpuri, zadarnic se rosteau descântece și se stropeau paparudele, cerul nu se umbrea nicio fărâmă de clipă, și niciun strop de apă cât de mic nu răcorea pământul uscat și crăpat de secetă.

Pretutindeni se vedeau mame deznădăjduite cu copilași, doar piele și os, la sân, cerșetorii murdari și zdrențăroși, și hoții se înmulțiseră.

Doar unor mari boieri și neguțători le mergeau treburile, atunci, mai bine decât oricând, deoarece grâul

ajunsese la preț aproape la fel de scump ca aurul. Și, pentru o strachină pe jumătate plină cu boabe, orice boier sau arendaș își putea tocmi o slugă la muncă grea, pentru o zi întreagă – din zori și până-n noapte.

Cine să-i mai ajute în asemenea împrejurări pe sărmanii care împânziseră drumurile, satele, târgurile și bâlciurile, doar, doar or putea dobândi cât de puțină hrană pentru ei, dar mai ales pentru copiii lor, dacă nu Miu-al-Florilor?

Așa s-a-ntâmplat că, într-o bună zi, Miu a ajuns într-un iarmaroc în care se vestise că se vor găsi grâne, din destul.

Fără să spună cine este, fiindcă cei care veneau cu bucate la târg, atunci, s-ar fi temut, Miu – călare și cu lăuta pe umeri – s-a apropiat de neguțătorul care adusese cu sine cele mai multe care pline cu saci.

— Am nevoie de zece saci plini cu grâu bun! îi cere neguțătorului. Mai târziu îmi vor mai trebui poate și alții.

— Da' ce faci cu-atâtea bucate, deodată? l-a întrebat acesta, nedumerit.

— Am făcut parastas, și vreau să fac o pomană pentru sufletele părinților și strămoșilor mei, morți apărându-și țara de vrăjmași. Deci, vreau să hrănesc câțiva săraci, deoarece tu, neguțătorule, de bună voie n-ai să faci niciodată o faptă ca asta.

— Eu n-am grâu de hrănit săracii! De bună voie nu dau un bob! zice neguțătorul. Și dacă pier de foame, ce mă privește? Da' nici pe tine nu te-nțeleg. De ce să faci atâta pomană? Pesemne oi fi vreun prostănac...

— Prost sau deștept, asta-i treaba mea! îi zice Miu. Spunemi, cât costă sacul cu bucate? împarte zece saci celor mai săraci și flămânzi oameni din câți se află în jurul nostru, iar noi ne vom înțelege numaidecât.

— Sacul costă cinci galbeni. Uite, eu am să dau zece saci sărăcimii, cum mi-ai cerut. Dar tu, desfă repede

chimirul, dă-mi cincizeci de galbeni, și bună socoteală!

Neguțătorul pune un argat de le împarte flămânzilor zece din sacii lui, și apoi întinde mâna ca să-și primească plata.

— Stai, nu te pripil!... îi zice Miu. Iacă, galbenii îi am acoloa, în chimir. Nu ți-i dau însă, mai înainte de a vedea ce fel de om ești tu.

— Cum, ce fel de om sunt eu?...

— Cu suflet bun, sau... spanchiu?

— Oricum oi fi, mie-mi dai galbenii! Uite, oamenii și-au primit bucatele, te-au binecuvântat. Acum, plata! Nu mai aștept.

— Știi? Eu sunt cântăreț, îi spune Miu. Oamenii aceștia mă cunosc. Le-am cântat și altă dată.

— Așa e, ne-a cântat! mărturisesc ei, toți.

Sătenii au priceput că istețul și binefăcătorul săracilor, pe care-l cunosc – dar nu vor să-i spună și neguțătorului cine e – sigur, a pus din nou ceva la cale. Ce anume, nu-și dădeau prea bine seama.

— Sunt cântăreț destoinic – continuă Miu –, și dacă nu ești spanchiu, eu m-aș prinde cu tine în următorul fel. Să-ți rostesc din lăută și cu gura un cântec, așa, cum mă pricep. Și dacă vei recunoaște cu gura ta că-ți place, suntem amândoi chit, nu-ți mai plătesc nimic. Iar dacă tu vei spune că nu ți-a fost pe plac, am să-ți dau pe dată nu cincizeci, o sută de galbeni *turalii*⁶. Te învoiești, sau ba?

Ascultându-l pe Miu și aflând că ar putea câștiga atât de ușor, nu cincizeci, ci o sută de galbeni, lăcomia l-a mușcat de inimă pe neguțător, care-a zis imediat:

— Bine, așa ne-nvoim! și, în gândul său, adaugă: „Oricum i-o suna cântecul, eu am să-i spun că nu-mi place! Astfel, îl voi păgubi cu încă o jumătate de sută de galbeni, peste cât i-am cerut întâi...”

⁶ Turalii – purtând pe ei turaua – pecetea împăratului turcilor, a sultanului.

- Vrei să și batem palma?
- O batem, cum să nu!
- Voi, cei din jur, sunteți martori?
- Bineînțeles că suntem.
- De-i așa, să încep.

Și Miu, după ce-și înstrună lăuta, își dă drumul la ghiers:

— *Ce strașnic neguțător!*
Îmi cere punga de zor.
El îmi cere, eu ascult...
Și fiindcă vreau să-l cinstesc,
Mă grăbesc să-l și plătesc,
Dând de două ori mai mult.

— Dând de două ori mai mult?!... izbucnește, bucuros, neguțătorul. Ei, asta chiar că-mi place? recunoaște el.

— Păi... dacă îți place – zâmbește Miu – potrivit învoielii, eu ți-am cântat, iar tu ai pierdut rămășagul! Așa e, oameni buni? Neguțătorul a pierdut rămășagul, ori ba?

— Așa el... Așa-il... glăsuiesc oamenii. Înseamnă că tu ți-ai plătit cu cântecul bucatele pe care le-ai dăruit flămânzilor.

Neguțătorul păcălit își smulge părul, se tânguie, țipă.

Îi cere cântărețului să meargă cu el la judecată.

Și-au mers. Dar, mărturia oamenilor l-a făcut pe judecător – oricât i-ar fi fost de neplăcut – să-i dea dreptate lui Miu.

De-atâta supărare câtă a avut neguțătorul, mai apoi, văzându-și bucatele împărțite pe degeaba flămânzilor, se spune că s-a bolânzit la cap, mințile i s-au rătăcit, și-a desfăcut și restul de saci, iar grâul și l-a-mprăștiat aiurea pe câmp, zicând că mai bine să-l mănânce păsările cerului, decât să-l mai facă cineva să-l dea de

pomană săracilor.

Numai că săracii s-au întors. Și, după ce neguțătorul a plecat acasă, l-au adunat, l-au râșnit și-au copt pâine pe care au dat-o copiilor s-o mănânce.

Și, iac-așa i-a cântat Miu neguțătorului un „cântec după placul lui“.

Cântec ca la cramă

A venit toamna. Sătenii, care cum au putut, și-au strâns mult, puținul rod al muncii, fiecare ce-a avut – grâu, orz porumb, paie, fân, cânepă, lână, lemne de foc sau altele – în coșare, beciuri sau numai în bordeie și gropi pe câmp sau în pădure.

Oarecum, ar putea aștepta în liniște sosirea vremii friguroase și a viscolelor, dacă, odată cu funigeii nu s-ar fi ivit prin toate satele birnicii domnești, vătafii sau logofetii boierești și toți cei care fără să trudească din greu cu plugul, sapa, secera sau toate celelalte unelte, se pricep numai să dijmuiască bucatele să sleiască chimirele, să ia – ori de câte ori le stă în putință – și cenușa din vatră.

De ici, de colo, din sudoarea sărmanului roadele pământului se preschimbă în galbeni care sunt adunați la început în pungi pentru stăpânii moșiilor, apoi în saci pentru banul de la Craiova și pentru domnitorul din București. Puși după aceea în lăzi, împreună cu alte scumpătăți, o mare parte din ei vor porni în corăbii pe Dunăre și mare, ca să fie vărsați în haznaua de la Țarigrad a sultanului.

Deodată însă au început să se perinde pe drumuri căruțele încărcate cu sacii plini de galbeni, fiecare trasă de câte șase cai zdraveni, însoțite și păzite de arnăuți și alți slujitori domnești, încruntați și înarmați până-n dinți.

Țăranii – dar și târgoveții, mai mult meșteșugari și

mici neguțători, de pe spinarea cărora de asemenea s-au jupuit câte cinci rânduri de piei – privesc îndurerați cum aproape toată munca lor, prefăcută în galbeni, se scurge spre domnie și către Țarigrad.

N-au însă nimic altceva mai bun de făcut decât să-și strângă pumnii până ce le intră unghiile în carne și le dă sângele și să nădăjduiască într-o vreme când lumea va fi altfel alcătuită și jaful va înceta.

Într-acestea, Miu-al-Florilor și ceata lui, călări, având uneltele de cântare la vedere, dar și pistoale sau junghere ascunse-n coburi, la șei sau sub sumane, cutreieră ca de obicei coclaurii, ascultându-i pe cei care își istorisesc necazurile și își destăinuie speranțele, încercând să-i ajute și să-i aline pe cei în suferință și să le dea încredere în viitor prin cântecele lor.

Astfel, s-a întâmplat într-o zi ca Miu să afle de trecerea unui șir de căruțe pline cu saci de galbeni spre București. Deși venise toamna, era o zi la fel de toropitoare ca vara. Soarele încinsese văzduhul ca într-un cuptor. Căruțele grele de galbeni scârțâiau din încheieturi.

Miu a ieșit înaintea convoiului și-așa, din mers, la început a intrat în vorbă cu căpetenia, ciohodarul, care călărea în fruntea cetei de pază.

— Cine ești? l-a întrebat acesta, bănuitor, pe flăcău.

— Ia, un cântăreț care se duce cu taraful la o nuntă – a răspuns Miu. Dar, până una alta, m-a cuprins o sete de nu pot să te văd!...

— Bă, da' bătut în cap mai ești! a grăit ciohodarul. Dacă ți-e sete, oprește-te la un izvor și bea apă.

— Setea mea – știi și domnia ta cum e la noi, lăutarii... – nu se potolește cu apă. Apă nu mai beau pe-o arșiță ca asta nici broaștele...

Ciohodarul a izbucnit în râs.

— Nu cumva poftești vin?

— Ba, tocmai asta vreau! a rostit Miu. Mai ales fiindcă

știu dincolo de deal un han cu cramă și cu cel mai bun vin din câte se află în lume. Un vin dulce de tămâioasă...

— De tămâioasă, zici?... își linge buzele cîhodarul, în timp ce înghite în sec și mărul lui Adam i se plimbă prin beregată, de la sine, iute, de sus în jos și înapoi.

— Din vinul acesta îi place lui vodă să bea, de câte ori se plimbă pe-aici.

— Îi place și lui vodă?

Cîhodarului îi sticlesc ochii și-i lasă gura apă.

— Ba, dacă vrei să știi, chiar și sultanului.

— Și sultanului?...

— Așa cum m-auzi! Și, ca să vezi că-i astfel, eu însumi m-am nimerit într-o vreme pe un drum spre Țarigrad. Și-am întâlnit acolo pe un ceauș de-al lui vodă. Acesta ducea în căruță un butoiuș cu vin. Venise praznicul Sînteii Mării. Era ziua sultanului. Și vodă îi trimisese din partea lui, prin ceauș, butoiușul cu vin de tămâioasă, tocmai de la crama aceasta de care-ți povestesc.

Cîhodarul a rămas câteva clipe pe gânduri.

— Înseamnă – zice el –, dacă era de praznicul Sînteii Mării, că pe sultan îl mai cheamă, pe lângă Mehmet, și Mărin?

— Tot ce se poate, se învoiește Miu. Dar acum vorba era despre vin. Și, când s-a întors ceaușul – l-am întâlnit și la înapoiere! – mi-a povestit că sultanul, când a gustat din vinul trimis luminăției sale de către vodă al nostru, a spus că altceva nici că-i mai trebuie de atunci înainte și toate celelalte băuturi din palatul luminăției sale să fie azvârlite în râuri sau în mare.

Cîhodarul își căsca ochii cât cepele și simte că în pântec i s-a deschis un gol.

— Sunt prieten cu hangiu, mai glăsuiește Miu, și dacă-l rog eu ne învoiește să coborâm în beciul, de la cramă, să stăm tihniți la umbră. Eu pot să vă și cânt. El ne desface vrana și putem sorbi din vinul tămâios. Nici

nu se poate închipui o plăcere mai mare.

Îi e cald ciohodarului. Drumul e prăfuit. Gâtlejul i-e uscat. Și ascultând cuvintele lui Miu sudoarea-i curge gărlă pe frunte, pe ceafă și pe piept. Ce-ar mai sorbi cu sete o ulcică din vinul acela tămâios. Ce-i place nu numai domnitorului, ci și sultanului! Întâi doar o ulcică, pe urmă o vadră întreagă.

Căruțele încărcate cu galbeni se târâie pe drum și ciohodarul fierbe. I-ar place să le vadă zburând, doar, doar vor ajunge mai degrabă la hanul și crama pomenite de Miu.

În sfârșit, au ajuns. Hanul, învelit în iederă, deși ușor pălită, cu pridvorul pe stâlpi înalți de lemn, parcă îi poștește să intre.

— Eu și taraful ce mă însoțește, de-aici încolo vă lăsăm! zice Miu. Intrăm un pic în cramă ca să ne răcorim. Drum bun, cale bătută și siliți-vă să-ndurați cât mai ușor arșița. Mă voi gândi la domnia ta, ciohodarule, când prietenul hangiu îmi va desface vrana și vinul tămâios mi-o gălgâi pe gât.

Slujbașului vistieriei, de căldură îi vine să cadă și să rămână lat.

— Știi ce? îi spune el cântărețului. Rămân și eu cu tine!

— Bine, răspunde Miu. Atâta că nu mi se pare prea drept ca numai noi să ne bucurăm de răcoare. Poștește-i în cramă să ne însoțească, și pe toți arnăuții și slujitorii domniei tale. Pun eu o vorbă bună să poată bea și ei.

— Păi nu este nevoie de nicio vorbă bună, rânjește ciohodarul, deodată cu glasul schimbat. Eu sunt omul, domniei. Și-i dau doar o poruncă hangiului să ne dea ce dorim. Mai pun și în căruțe câteva butoaie. De plătit, nu plătim. Îi e destulă cinstea c-am poposit aci. Și, ca să fie totul cum trebuie, îl învinovățesc că nu și-a plătit birul și-i iau toți gălbenașii câți i-oi afla în han.

— Dar nu și-a plătit birul cu-adevărat? se preface Miu

uimit.

— Ba și l-o fi plătit, dar dacă eu îl învinovățesc că a rămas dator, acesta-i lucru sfânt! Înseamnă că nu poate fi altfel, decât așa. Înțelege, cântărețule? zice iar ciodoharul. Iar pe tine, cu taraful tău vă poftesc să ne cântați cât timp ne-om răcori. Pentru că vreau să știi, eu n-am nicio prietenie cu tine. Am vrut doar să te-ncerc. Și dacă n-oți cânta precum ne place nouă, vă mângâi cu gârbaciul. Ai priceput sau ba?

Căruțele, la semnul ciodoharului au tras în ogradă unde, cât ai clipi, s-au și ivit hangiul cu doi argați de-ai săi.

Hangiul îi întâmpină pe cei sosiți cu-o cofă din care-i toarnă întâi ciodoharului vin într-o oală mare și pântecoasă de lut.

Argații umplură și ei dintr-o găleată urcioarele și ulcelele pentru arnăuți și ceilalți slujitori.

De unde să știe ciodoharul că atât hangiul cât și argații lui nu erau alții decât Radu și alți doi cetași care alergaseră înainte ca să împlinească o poruncă a lui Miu?

— Intrați, poftiți, măriile voastre! se ploconește Radu, făcând pe hangiul. Oți fi poate însetați și flămânzi?

— Da, da, suntem însetați și flămânzi! glăsuiește cât se poate de țănoșă căpetenia arnăuților. Adu-ne de băut! Pune și vreo câțiva miei la frigare. Și pe urmă, călăuzește-ne în cramă la vinul tămâios.

— Îndată, cum să nu! îi răspunse hangiul.

— Scoate și gălbenașii pe câți îi ai în han și să n-ascunzi vreunul, că-i vai de pielea ta!

— Poftiți cu mine în beci, glăsuiește hangiul, desfăcând chepengul. Acolo-i mai răcoare. Între timp, pun să se frigă mieii. Adaug și niște pui, fac și cinci mămăligi, și o să fie bine. Îndată v-aduc și gălbenașii.

Ciodoharul și arnăuții s-au năpustit în beci cu gălețile, cofele și oalele în mâini, și desfac vranele, iar

băutura curge gârlă în oale și pe jos.

Într-adevăr, vinul este foarte bun, mieii și puii se frig,
iar taraful cântă:

— *Frunză verde doi puieți,
Sorbiți, arnăuți, cât vreți.
Așa-i cheful de la cramă,
Că nu dați nimănui seamă.*

*Vinu-i bun și oala-i mare,
Mieii-rumeni-în frigare!
Sunteți ca la sindrofie.
Aoleo, ce-o să mai fie...*

Arnăuții, ameiți de-atâta băătură cu care și-au umplut pânțele, au și început să cadă care pe unde nimerește, unul plescăind de-a dreptul într-o vadră plină, dar cei mai mulți lungiți la pământ, cu capetele în băltoacele de vin, din care încă mai continuă să soarbă.

De astă dată, cântărețul le face cu ochiul hangiului și argaților.

„Taraful“ a încetat cântecul, dar cântăreții, hangiul și argații și-au scos pistoalele și jungherele de pe unde le aveau ascunse. Totodată, Miu le poruncește ciodoharului, arnăuților și slujitorilor domnești să-și azvârle jos sânețele, apoi, să se dezbrace goi-pușcă.

Cu straietele acestora se îmbracă... cei din taraf, în vreme ce trimișii domnești sunt legați și încuiați în beci, hotărându-li-se să rămână acolo până când s-o întâmpla să-i găsească cineva și să-i dezlege.

Apoi, „taraful“ a pornit căruțele încărcate cu sacii plini cu galbeni, însă pe calea întoarsă, ca să-i poată împărți aceloră din vloga cărora fuseseră storși.

*Jos, pe malul Jiului,
Trece ceata Miului,
Și nu trece cum se trece,*

*Că-s în rânduri câte zece.
Cine-n cale o-ntâlnește,
Râde și se veselește
Și virtutea i-o cinstește,
C-așa-i datul Miului,
Miului, haiducului:
Peste tot să izbândească,
Dreptatea s-o săvârșească.
De nimic să nu se teamă
Și să cânte... ca la crămă.*

Cântece cu ostroveni

Ca de atâtea ori în trecut, peste târgurile și satele oltenești au năvălit, prădând și distrugând, așa-numiții pirați „ostroveni“ – cete crude și lacome de-adunătură, formate din scursurile mai multor neamuri străine, răsăritene și așezate cu anasâna, pentru un timp, în ostroavele Dunării. De aici, cu bărci sprintene, țineau calea corăbiilor cu mărfuri, pe care le jefuiau sau, debarcând, devastau și incendiau localitățile românești, luând cu ei tot felul de bunuri și robi.

Ne găsim într-unul din aceste nefericite târguri năpăstuite de „ostroveni“. Cetele acestora, în veșminte pestrițe, dar mai toți cu șalvari, având capetele acoperite cu turbane și pe mijloc purtând sileafuri încărcate cu arme, cel mai des pistoale și iatagane, au și început să pătrundă în oraș.

Bieții localnici, îngroziți, fug încercând să se salveze în cine știe ce ascunzișuri sau în pădurea din apropiere. Cu saci, cu coșuri, târând după ei fie fete, fie copii, ori câte-o vacă, un cal, o capră, o oaie, primul val de ostroveni se și întoarce spre bărcile acostate la țărm într-un loc numit „La bușteni“, unde parîmele sunt agățate în inele de fier.

Curând vor sosi pe Dunăre al doilea, al treilea și până

la urmă al cine știe câtelea vall...

Ca în aproape toate împrejurările de acest fel, Miu-al-Florilor și ceata lui nu se lasă așteptați. Dar cum să lupte ei, totuși, numai o mână de tineri cu aproape o oștire întreagă sosită-n valuri, tâlhari bine înarmați care nu cunosc mila?

Miu are o idee:

— Ne îmbrăcăm peste straietele obișnuite cu zdrențe. Ne mânjim fețele și mâinile cu scrum și cenușă, ca să părem niște ciumați care hoinăresc călări, fără rost și primejduind viața oamenilor. Ostrovenii se vor speria.

Armele le mai poți înfrunta, dar o boală cumplită așa cum e ciuma, nicicând!

Zis și făcut.

Și iată „taraful“ prefăcut într-o ceată zdrențăroasă, flămândă și rătăcitoare de călăreți „ciumați“, și ea în căutare de pradă.

— *Ostroveni, tâlhari de soi,
Ia dați prada ici, la noi!
Că de nu, vă-mbrățișăm,
Și de zile vă scurtăm!...*

Aflând că aceștia sunt ciumați și că-i pot îmbolnăvi pe toți cei care-i ating sau chiar răsuflându-le în față, ostrovenii, înfricoșați, nu știau ce să facă.

Între timp, Radu – la îndemnul lui Miu – a destăinuit unor localnici cine sunt „ciumații“, sfătuindu-i totodată să se înarmeze și să fie gata de luptă, alături de haiduci.

Zvonul că „ai lui Miu“ au sosit în oraș s-a împrăștiat repede și numeroși bărbați, tineri sau mai vârstnici au și pus mâinile pe furci, coase, toiege și tot ce-au mai găsit la îndemână.

— *Alergați către „bușteni“
Încolțiți pe ostroveni!
Nu scăpați dihăniile,*

Prindeți căpeteniile!

Cu puterile unite, haiducii și localnicii au și pus mâna pe câteva căpetenii. Acestea au fost legate și „ciumații” au început să-și frece obrazurile de ale lor.

— *Câți pe-aici vor poposi
Cu ciumă-i vom dăruî.
În puțin că vor pieri
Cu suflarea otrăvită
Și cu carnea ciuruită!*

Să-i fi văzut acum pe acești lupi, care în decursul anilor vărsaseră râuri de sânge și scrumiseră nenumărate așezări oltenești cum se milogeau pentru crutare și făgăduind că în viitor se vor lăsa de orice răutăți! Dar cine să-i mai creadă și cine să se îndure de asemenea fiare cu chipuri omenești?

Căpeteniile au fost încredințate norodului să-i judece și să-i osândească pentru toate nelegiuirile făptuite, așa cum știe el. Și numai unul, după ce și-a primit tainul de o sută de toiege la spate, a fost lăsat să se întoarcă, ca să povestească și celorlalți câte și cum a pățit.

Vestea despre o ceată de ciumați care-i îi molipsește pe cei care debarcă s-a răspândit ca vântul în ostroavele Dunării și nimeni, din acea zi, n--a mai cutezat să coboare pe acel țărm.

*

* *

Cam tot în aceeași vreme când pirații ostroveni încercau să pătrundă într-o altă așezare, Miu l-a trimis pe Radu – înveșmântat ca un biet cerșetor – să le iasă înainte.

Ostrovenii l-au prins și lovindu-l sălbatic și amenințându-l cu moartea, i-au cerut să le destăinuie unde-și ține ascunse orașul avuțiile.

Făcând pe înfricoșatul, Radu le-a arătat o casă veche,

cu turn, destul de dărăpănată.

— Acolo, în turn, și-au ascuns orașul și locuitorii tot ce-au avut mai bun și de preț – le-a spus el. Dacă-mi făgăduiți că-mi veți da și mie o parte din ceea ce jefuiți, vă călăuzesc eu însumi până acolo și vă arăt unde se află tănuite avuțiile.

Ostrovenii au primit, socotind că, după ce vor pune mâna pe închipuitele comori ale orașului, îl vor ucide pe cerșetor, iar hoitul i-l vor azvârli în Dunăre.

Radu, luând-o înainte, i-a condus pe ostroveni în turn și le-a arătat câțiva saci grămădiți într-un colț.

Tâlharii s-au și repezit să-i desfacă, dar înăuntrul n-au aflat decât o pulbere având o culoare și un miros ciudat.

— Ce-i asta?! s-a oțărât căpetenia acestui alt val de ostroveni. Unde-s comorile? Ne-ai mințit, cerșetorul! O să te tăiem în bucățele și te vom presăra cu sare!

— Nu v-am mințit, le-a răspuns Radu. Sacii aceștia prețuiesc într-adevăr cât o comoară. Aici e pulberăria orașului. Și dacă Miu-al-Florilor, care în ceasul acesta a și înconjurat cu ceata lui clădirea, va aprinde stratul de pulbere ce duce de jos până la saci – uite-l cum șerpuiește prin turn! – voi, toți ostrovenii veți pieri până la unul și nu veți mai putea năvăli prin locurile acestea cât e lumea.

— Miu-al-Florilor? însuși Miu-al-Florilor, spui?

— Da, însuși Miu-al-Florilor!

Căpetenia a încercat atunci un șiretlic:

— Uite – i s-a adresat lui Miu, din turn – vi-l dăm înapoi pe omul vostru care-a făcut pe cerșetorul și ne-a călăuzit până aici – fiindcă sigur e al vostru! – dacă ne lăsați să coborâm.

În același timp, a pus să se înalțe pe turn steagul cu cap de mort zugrăvit pe el, în semn că și cel de-al doilea val, aflat la bărci, să năvălească acolo. „Acesta, formând grosul oștirii ostrovenești – cugeta căpetenia – va nimici

ceata haiducească înainte ca Miu să poată da foc pulberii.“

Dar Miu, văzând steagul cu cap de mort înălțându-se, a înțeles viclenia. Le-a îngăduit ostrovenilor din turn să coboare, dar numai unul câte unul, fără arme și cu amândouă palmele pe cap.

Care însă cum cobora era înșfăcat de ceată și legat de câte un stâlp al casei, în vreme ce taraful le cânta:

— *Ați venit, ați jefuit,
Ați ars și-ați pârăduit
Și-acum aveți de plătit!
Cânt cu tobe vom cânta,
Până când v-ați sătura.*

Grosul ostrovenilor se și ivise la cotitură. Miu i-a lăsat să ajungă până alături de ceilalți.

Veneau ținând fiecare în mână dreaptă câte un pistol sau un iatagan și în stânga câte-o torță cu care să aprindă clădirea, neștiind că înăuntru se află pulberăria.

Când au ajuns lângă ceilalți, Miu le-a strigat:

— Nu dați foc!

Întocmai așa cum bănuise, ostrovenii au făcut dimpotrivă. Și, înainte ca prima căpetenie care cunoștea adevărul, și încă nu fusese dezlegată, să aibă timpul a repeta porunca, năvălitorii au și zvârlit spre clădire torțele. Stratul subțire de pulbere s-a aprins și, în numai câteva clipe, flacăra a ajuns la saci.

Ceata lui Miu se și pusese la adăpost, când pulberăria a sărit în aer, cu un zgomot îngrozitor. O grindină de pietre, cărămizi și lemne desprinse din clădire și din turn au început să cadă de sus, zdrobindu-i pe cei mai mulți dintre ostroveni.

Alte explozii, mai mici, ca niște tobe ale răzbunării, au continuat să răsună, aducând cu de noi ploi de pietre

peste capetele invadatorilor.

La auzul exploziilor și al strigătelor celor care își primeau acum ce li se cuvenea, orășenii au ieșit din ascunzătorile unde stătuseră până atunci, așteptându-și chinurile la care îi supuneau de fiecare dată, când năvăleau ostrovenii și pieirea. Și, înarmați cu topoare, prăjini, țăpoaie, măciuci și tot ce mai găsiseră la repezeală, s-au năpustit să mai adauge și ei câte ceva la cele orânduite de Miu.

Și astfel, cu bună și pilduitoare izbândă, s-a isprăvit și *cântecul de tobe*.

Cântec de ocnă

Cei cinci călăreți, dintre care primul purta stegulețul domnesc în vârful suliței, al doilea – urmându-l înveșmântat în straie boierești – urmat de încă alți trei alcătuind un fel de strajă a celor dinainte, s-au arătat în zori pe culmea dealului.

S-au năpustit apoi spre vale, crescând, pe măsură ce se apropiau de Telega.

Cel îmbrăcat în veșmânt boieresc poartă cu sine porunci dintre cele mai aspre către sameșul ocnelor.

În ocne, o parte din osândiți taie, ziua și noaptea, sare cu târnăcopul. Restul – cei învinuiți de nesupunere și ridicare împotriva domniei și a marilor boieri – se află închiși într-un soi de colivii. Coliviile, întocmite din stobori împlețiți cu nuiiele, stau spânzurate, fără nicio învelitoare sau acoperământ, vara – sub soarele toropitor, și iarna – în cele mai aprige viscole, deasupra unor lacuri sărate formate prin scurgerea apelor în gropile din care s-a terminat de scos sarea.

Unii dintre acești osândiți au stat în colivii vreme de mai mulți ani; alții, sunt condamnați pe viață.

Fanariotul din scaun, care se socotește coborât cu hârzobul din cer și-i place să i se spună că este

binefăcătorul norodului, pe care însă-l despoaie și-l ține sub călcâi, urăște adevărul și nu îngăduie, când este vorba de el, să fie destăinuit ceva nici măcar în șoaptă.

Vrednicii, curajoșii, cinstiții sunt azvârliți din porunca lui la Telega, unde nu li se dă drept hrană decât un coltuc de pâine neagră, mucegăită și o cană cu apă, pe zi, lăsate și acelea în colivii, ca sălbăticiunilor, cu ajutorul unui băț lung având în vârf un cârlig de care se atârnă un coșuleț.

Pentru că între osândiți se găsesc și câțiva haiduci, domnitorul trimite de data asta porunci ca să li se înjumătățească acestora hrana și dacă vreuna dintre frânghiile care țin coliviile putrezite de ploi și ninsori se rup, cel care a căzut în apă să fie lăsat să se înece.

Caii gonesc. Cel care poartă, în față, stegulețul în vârful suliței, duce cornul la buze și suflă puternic. Sunetul de corn se tâlcuiește prin aceea că toți cei care călătoresc pe jos, călare sau în căruță, să se dea la o parte făcându-i loc soliei.

Solia, plecată de cu noaptea din București, călărește, trufașă, spre ocnă.

Sunetul cornului îi neliniștește pe oamenii din sate și târguri. Orice solie domnească îngrijorează mulțimea, deoarece se știe că ea nu aduce decât vești rele. Dar aceasta poartă cu sine și porunca de a se da chinurilor și morții câțiva dintre cei mai vrednici luptători pentru drepturile norodului. Și cei care o văd trecând în tropotul neguros al cailor, tropa-tropa, tropa-tropa, sau doar aud sunetul cornului se înfioară până-n măduva oaselor. Scrâșnesc din dinți, blestemând stăpânirea nemiloasă și crudă.

În apropiere de Telega se întindeau, odinioară, niște câmpii unde creșteau în voie o mulțime de bălării, tufișuri și câteva pălcuri sărace de salcâmi prăfuiți.

Dar cine s-a ivit, întinzând printre bălării, și pe drum un păienjeniș din frânghii de cânepă prinse de

trunchiurile salcâmlor?

Nu cumva aceștia sunt Miu-al-Florilor, Radu – prietenul său cel mai bun – și ceilalți tovarăși de isprăvi ai lor?

Nu mai încape nicio îndoială, chiar ei sunt!

Au întins niște adevărate plase de sfori, și-așteaptă.

Tropa-tropa, tropa-tropa!

Călăreții și caii lor cresc și mai mult, pe măsură ce se apropie de locul unde se găsesc Miu și ceilalți haiduci. Nu mai sunt nici măcar cincizeci de pași. Au mai rămas doar zece. Și, deodată, copitele bidiviilor calcă în plase. Din goana în care vin, animalele se împiedică, se încurcă, se răstoarnă. Își trântesc laolaltă, grămadă, călăreții. Sulița care poartă stegulețul s-a frânt. Cornul a fost zdrobit sub copite.

Miu și-ai lui au tășnit ca niște săgeți dintre bălării. I-au dezbrăcat pe toți cei cinci trimiși domnești. Le-au dat hainele lor, haiducești. Și i-au legat, cât se poate de strâns, de trunchiurile salcâmlor.

În schimb, s-au îmbrăcat ei cu hainele soliei. Au pus stegulețul în vârful altei suliți, pe care o duce Radu. Tot el sună – de astă dată, din cornul haiducesc.

Și haide, mai departe, tropa-tropa, către Telega, lăsându-i pe trimișii domniei bine aninați de salcâmi.

Telega li se înfățișează haiducilor ca un balaur gata să sfâșie și să înghită în pânțelele său fioros pe cei mai buni și mai dreپți fii ai poporului.

La vederea stegulețului purtat de Radu în vârful suliței, porțile mari și puternice se deschid. Și sameșul ocnelor, având o figură strâmbă și rea, îi primește cu zeci de temenele.

— Măria sa, domnitorul nostru – zice Miu – în afară de poruncile înscrise aici, în zăpis, primind plângere că în coliviile Telegăi haiducii trăiesc și se desfată ca la sânul maicii lor, ne-au trimis să cercetăm cum stau lucrurile și să luăm măsurile de cuviință.

— Da, de unde! răspunde sameșul. Nu este adevărat! Nici în iad, la Scaraoțchi, în flăcările Gheneei, nu le-ar putea fi mai rău osândiților! Flămânzi, însetați, dogoriți sau înghețați – după cum e vară sau iarnă – ghemuiți în colivii unde nici măcar în picioare nu se pot ridica, având veșnica teamă să se miște în voie, ca nu cumva frânghiile putrezite să se rupă și coliviile să cadă în apă, cei mai mulți au ajuns numai niște schelete cu bărbi și plete încâlcite și lungi, iar destui dintre ei și-au dat duhul.

— Cuvintele domniei tale – mai spune Miu – îmi sunt pe plac, dar poruncile domnitorului sunt cât se poate de limpezi. Va trebui să cercetăm noi înșine cum stau lucrurile și să veghem ca haiducilor pedepsiți să le meargă din ce în ce mai rău.

— Mă rog, mă rog... – zice sameșul, însă destul de înfricoșat – noi, slujbașii credincioși ai domniei, îi împlinim dorințele măriei sale, fără niciun murmur.

— Uite și zapisul cu pecetea măriei sale! adăugă Miu, scoțându-și o hârtie. Este scrisă de caligraful palatului și pecetluită cu ceară roșie, pe sfoară de mătase. În schimb, domnia ta dă-ne cheile porților și ale tuturor coliviilor.

— Așa sună porunca?

— Așa.

Sameșul sărută, cu umilință turaua și semnătura domnească dar, fiindcă nu știe citi, se holbează la zapis ca mâța-n calendar. Scoate apoi dintr-un sac de piele întregul mănunchi de chei al ocnei și i-l încredințează lui Miu.

Acesta i-l dă lui Radu și-i poruncește sameșului să-l ducă la coliviile unde se găsesc închiși cei mai vestiți haiduci și să-l scoată la lumină pe cel mai primejdios dintre ei.

Sameșul se supune. Îl conduce pe Miu până la un dâmb stâncos din cuprinsul ocnei. Aici, de pe un podeț

de scânduri, la porunca lui, unul din paznici înalță cu ajutorul unui scripete, ca de fântână cu roată, din gol, o colivie. În ea se zărește un bărbat fără vârstă, ce nici nu mai seamănă a om. Hainele și cămașa îi atârnă de pe trup în fâșii subțiri, murdare și umede. Barba și părul îi curg pe piept și pe spate în șuvițe slinoase. La mâini și picioare poartă cătușe de fier încuiate cu lacăte grele. Iar ochii, orbiți de lumina de sus, în care a fost tras, cată cu o nepotolită dorință de răzbunare spre sameș.

— Cine este osânditul acesta? întreabă Miu.

— Este haiducul Vulcan, îi răspunde sameșul. Cel care a cutezat să-i țină calea lui vodă și să-i strige în obraz că este un ticălos care a adus țara în sapă de lemn și-a potopit urgia asupra norodului.

— De e așa, osânditul trebuie păzit cu grijă, așa cum ne învață chiar domnitorul, până când va pieri!

— Așa îl și păzim.

— Dar, pentru a mă încredința că este chiar așa cum spui, intră însuși domnia ta, sameșule, în colivie și vezi de n-ar putea scăpa, cumva, haiducul Vulcan, în cine știe ce împrejurare din ea...

— Nu, n-ar putea scăpa!

— Poftește înăuntru! își repetă îmbierea, cu glasul întărit, Miu.

— Dacă așa ți-e voia...

Și sameșul, gras ca un butoi, se strecoară cu greutate în colivie și rămâne în ea – fiindcă altfel nu are loc – în genunchi și cu capul plecat.

— Acu' pot ieși? întreabă el.

— Încă nu! zice Miu, trăgând în urma lui ușa, pe care Radu o încuie, dând și drumul la roată.

Cu o hurducătură și-o smucitură, colivia pornește la vale, lăsându-se până ceva mai mult de-un stânjen deasupra lacului verde-albastru din adâncimea ocnei.

— Ce faceți? Ce-ați făcut?! urlă, îngrozit, sameșul, scoțându-și labele păroase printre gratii și zvârcolindu-

se înăuntrul coliviei, ca unul care ar fi fost gata să se înece în lac.

Paznicul, care-i însoțea, încearcă să vină în ajutorul sameșului și să tragă la loc roata, dar Radu-l înșfacă, îl leagă cu-n curmei și-i agață și pe el cu picioarele în sus, pe podișcă, deasupra lacului.

Toți cei cinci haiduci și-au scos pistoalele și, unul câte unul, toți paznicii sunt prinși, legați de picioare și mâini cu lanțuri și cătușe, și vârați în colivii, în locul celor care fuseseră încuiați până atunci.

În afară de ucigașii și tâlharii de rând, sunt scăpați și toți ceilalți osândiți pe nedrept.

Încărcând căruțele Telegăi cu cei pe care i-au scos din colivii sau din afundurile unde tăiau sare, Miu și soții lui îi duc pe aceștia spre libertate, ca să-și regăsească familiile, nevestele, copiii, părinții.

Și multă, multă vreme după aceea, se povestește că taraful lui Miu – ca și unii cântăreți rătăcitori – au rostit pe drumuri, prin piețe și hanuri, însoțindu-se cu cobzele, cântece ca acesta:

— *Nu-i așa,
Măria ta,
Corbilor,
Boierilor,
Că-i rău să fii osândit
Numai fiindcă n-ai primit
Să te supui altcuiva
Ce-ți jupește pielea ta
Și să vezi lumea de jos
Cât arată de frumos,
Să vezi lumea prin zăbrele
De stobori și de nuiele?
Când o vezi așa îți pare
Că toată i-o închisoare!
Și atunci ne paște-un gând:*

Să treceți și voi la rând!

Cântecul cu fata pescarului

Domnitorul, în sfatul cel mare al boierilor, a hotărât că lucrurile nu mai pot, cu niciun chip, să dureze ca până atunci. Miu-al-Florilor, prin faptele sale, a întrecut cu mult ceea ce au săvârșit toți ceilalți haiduci la un loc, înaintea lui.

Și ceea ce îl supără mai tare și mai tare pe noul vodă fanariot, este faptul că Miu nu se mulțumește doar să făptuiască, ci – împreună cu soții lui – obișnuiește să râdă atât de el cât și de boierii lui și să-i batjocorească în felurite chipuri. Și nu să-i batjocorească oricum, ci în cântec. Iar ceea ce e și mai rău, cântecele lor sunt preluate atât de cântăreții rătăcitori, cât și foarte des, de-a dreptul de popor.

Uneori acestea sunt scrise pe garduri și ziduri, alteori pe bumăști care sunt apoi răspândite pe ulițe, prin case și câteodată chiar în palat.

Și râsul nu mai conținește.

— Nu, nu, nu! strigă vodă, scos cu totul din fire. Trebuie să-i veniți de hac lui Miu, altminteri vă scot cu grămada din slujbe și vă las să trăiți numai din ceea ce dobândiți de pe moșiile voastre.

Drept urmare a supărării lui vodă, fel de fel de iscoade mișună pretutindeni. Poterele conduse de ciohodari ori ceauși încercați, au devenit cum n-au fost niciodată de numeroase. Iar vodă făgăduiește marea cu sarea aceluia care l-ar da pe Miu în mâna uneia dintre potere.

— Îl fac armaș! Îl fac logofăt, îl fac tot ce vrea el și-l pricopsesc pe cel care mă scapă de cântăreț! striga vodă în Divan.

Cu toate astea, nimeni nu se îmbie să facă o asemenea slujbă domniei; unii, cei din popor, sărmanii, fiindcă Miu le este drag, apărătorul lor, iar cei mai

înstăriți, din teama de „răsplată“...

Într-o zi, totuși, cea mai bună poteră a domniei întâlnește o fată. Venea pe drumul Jiului, purtând un coș cu pește pe cap. Pe acea vreme, Jiul ca și bălțile lui aveau atâta pește – crapi, șalăi, știuci, bibani ca și din alte soiuri – că da din apă afară, ba unii săreau și pe țarm.

— Hei! Cine ești, și un'te duci fată, așa cu zorul. Nu vrei să ne dai nouă bunătatea de pește din coș și să mai stăm puțin de vorbă? o întreabă cihodarul.

Copila, speriată spune îndată că este o biată fată de pescar. Și, strânsă apoi cu ușa, mărturisește că a trimis-o tată-său cu pește la Miu.

— Așadar, și tată-tău și tu, știți unde se găsește?

— Sigur că știm, abia șoptește fata. Dar nu îndrăznesc să vă spun deoarece Miu nu stă prea mult pe gânduri și, una, l-ar osândi pe tata, poate găurindu-i barca și scufundându-i-o, și, alta, m-ar pedepsi pe mine, ca pe toți vânzătorii haiducilor... Cred că, retezându-mi cosițele, lăsându-mă cheală și silindu-mă să mă duc astfel la horă, în răsul tuturor.

— Să nu ai nicio teamă, o asigură cihodarul. Eu sunt cel mai vestit căpitan de poteră. De pun mâna pe Miu, îi trag întâi o bătaie bună și îl silesc să-mi cânte. Altoindu-l cu biciul, îl silesc după aceea să-mi joace până va cădea lat. Și-abia în cele din urmă îl duc peșcheș domniei. Iar vodă pe mine mă va înălța, drept mulțămită, în rang. Poate mă va face postelnic, iar pe tine te va umple de galbeni. Fiindcă nici nu știi tu ce înseamnă pentru măria sa ca să-l poată vâri la ocnă pe haiduc. Ori, dacă ai să fii îndeajuns de bogată, cum te văd și frumoasă, aș putea să te iau de nevastă. Și, zău, ce-ai zice tu – o biată fată de pescar, amărâtă! – să te măriți cu un postelnic?

— Asta ar fi ceva! zâmbește fata. Numai că haiducul este cam greu de prins.

— Greu de prins, se îngâmă cîhodarul, umflându-și pieptul. Să știu eu numai cum ajung la el, să-l am în față, și s-a gătat cu Miu! Îl dobor, ca nimica! Nu vezi ce voinic sunt?

— Așa el... Ești cam gras, dar am să te călăuzesc la el, să vedem ce-o să iasă! gâlgăie în răs copila.

Și fata, purtându-și mai departe coșul pe cap, pornește pe o cărare ce duce către un pârâu care se varsă-n Jii. Trece pârâul peste un podeț, intră într-o pădure de mesteceni, la poalele unui deal răpos.

În cale întîlnesc nenumărate tufișuri, unul mai stufos și mai mărăcinos decât altul!

Faimosul ciohoaar, care se legase înaintea lui vodă că el, mort, copt, îl va prinde pe Miu, o urmează fără de grijă, de-a călare, pe fată. Dar poterașii lui, unii descălecând și alții coborînd dintr-o căruță cu care veniseră și urmîndu-l pe jos, se agață în mărăcinișuri, își rup veșmintele și își fîgăduiesc, drept răsplată, după o atare trudă, să-l calce pe haiduc în picioare.

Fata s-a oprit în apropierea unui tufiș. Punându-și un deget la buze, în semn că este bine ca să se grăiască de-atunci încolo numai în șoaptă, arată o intrare îngustă ce ducea pînă într-o peșteră.

— Dar, bine, prin intrarea asta nu se poate pătrunde decât pe brânci! îi grăiește în șoaptă unul dintre poterași ciohodarului

— Să nu aud o vorbă! poruncește acesta. Pe brânci, în patru labe, oricum o fi, începeți să intrați. Aveți destule arme și sînteți mulți. Luați și frînghiile. Legați-i, atît pe Miu cît și pe soții lui. Să nu scăpați niciunul!

— N-ai grijă, nu scăpăm!

Pe brânci, tîrîndu-se prin gârla noroioasă ce se scurgea afară din peșteră, poterașii au început să intre.

După ce trece primul, din peșteră se aud gemete înfundate.

Ciohodarul își freacă mâinile, mormăind:

— Aha! Aha! Aha! Pesemne că l-au prins pe Miu-al-Florilor, și-acum îl leagă, ghem! Grăbiți, grăbiți intrarea! Să le tragem și-o bătaie ca aia, și să-i spunem să joace așa cum le-om cânta noi!

Numai că se cuvine să aruncăm acum și-o ochire în peștera până unde i-a călăuzit fata pe oamenii domniei. Peștera este luminată de sus, printr-o spătură. În fundul ei se văd toți poterașii câți au apucat să pătrundă. Sunt legați în curmeie și cu călușe în gură. Radu îi străjuiește cu un pistol în mână.

Fiecare, cum a intrat, s-a pomenit înhățat de grumaz, tras binișor, prin trecătoarea îngustă, înăuntru, și c-un jungher în față, amenințat să nu țipe și să nu încerce să scape, dacă vrea să rămână în viață.

A venit și rândul ciohodarului care, peste măsură de burtos, abia de izbutește să se târască.

Radu l-a înșfăcat și îl ajută să iasă în patru labe, târându-l de grumaz.

— Eu nu am nicio vină! bolborosește el. Fata, fata pescarului... Ea a venit, de bună voie, la noi, să vă vândă. Pe ea s-o pedepsiți...

Atâta că, spre marea lui groază, fata pescarului se ivește, liniștită, coborând pe o scară de lemn ce duce din vârful dealului, printr-o groapă adâncă săpată în pământ, până în peșteră.

— Așa, deci... vorbește fata căpeteniei poterașilor – eu am venit, de bună voie, ca să-i vând pe haiduci?!

— Da! Tu ai venit, de bună voie – o ține morțiș ciohodarul. Tu să fii pedepsită, nu noi!

În acea clipă, însă, fetei i se îngroașe glasul, devine bărbătesc. Și mai mult, încă, își schimbă straiul de fată cu altul de flăcău.

Și cine credeți că se ivește în fața ciohodarului? Ați ghicit: însuși Miu-al-Florilor!

De frică, ciohodarului i s-a zăvorât pliscul. S-a îngălbenit la chip, burta i s-a tras și tremură ca o

frunză.

A căzut iar în patru labe.

— Ziceai că mă vei sili să-ți cânt, râde Miu. Am să-ți cânt cu taraful, ca să-ți fac voia. Și că... lovindu-mă cu biciul, am să și joc. Dar, de jucat, veți juca tu și poterașii tăi! spune Miu.

După aceea face un semn. Toți arnăuții, în cap cu ciohodarul, sunt înhămați la căruță, cu zăbalele în gură, în locul cailor. Ciohodarul e înaintaș, iar restul poterașilor au devenit unii rotași și alții mijlocași.

Taraful s-a urcat în căruță și cântă, iar Miu a luat în mână biciul.

Pleznind din bici și trăgând de hățuri, el a început să mâne căruța, cântând:

— *Hai, ciohodare, la trap,
Că prea ți-o luaseși în cap!
Ține-n bot zăbala bine,
Altminteri, e vai de tine!
Iar voi, poterașilor,
Câinilor, vânduților,
Care-ați vrut să ne-nhățați,
Călăului să ne dați,
Grăbiți pasul și nu stați!
Noi cântăm, voi să jucați...*

Lumea, când vedea căruța trasă – în locul cailor – de poterașii domnești, în frunte cu ciohodarul, se prăpădea de râs.

Câte unul din poterași cădea în genunchi, plângându-se că nu mai poate. Dar Miu, arzându-l cu biciul, îl îndemna din nou la drum, incredințându-l că și norodul simte că-și pierde răsuflarea sub potopul de poveri puse pe spatele lui de domn și, cu toate astea, este nevoit să tragă „căruța țării” înainte.

În ce-l privește pe ciohodar, de câte ori cădea,

cântărețul îi amintea că se lăudase „fetei pescarului“ cu voinicia lui și că-l va sili pe Miu să joace, până va cădea lat.

— *Iar acum, ciohodare,
Să vedem: care, pe care!*

Și-așa, în tactul muzicii, izbindu-i pe ciohodar și poterași cu biciul, au ajuns la București, până în fața Palatului domnesc.

Acolo s-au oprit, și taraful i-a cântat fanariotului – care se afla la fereastră:

— *Ți-am adus aici, mărite,
Niște gloabe prăpădite,
Ca să le postelnicești...
Cu galbeni să-i pricopsești...
Că-ți sunt slugile domnești.
Cu ele să te fălești!...*

Domnului i s-a făcut rău, și cum era plecat peste pervaz, holbat să vază și să audă mai bine, fiindcă nu-i venea să-și creadă nici urechilor, nici ochilor, era aproape gata-gata să cadă pe fereastră.

Cântărețul și haiducii lui au încălecat pe caii ce se găseau legați cu căpestrele la coada căruții și au pornit-o în galop către *Fagul Miului*.

Și doar cântul tarafului se auzea de departe:

*La apa Sabarului,
Cu „Fata pescarului“
Trec haiducii fluierând,
Cu murgii-n apă jucând.
Și pe vodă-ncredințând
C-o să vină o vreme-n care
Or să-l vadă pe cărare
Alergând în goana mare.*

Dar, fără nicio scăpare!...

— Încetați, încetați!..

Dar, cu toată asemenea poruncă domnească, ecoul cântecului tarafului tot mai răsună:

Se povestește că dârdâind de spaimă, vodă – totuși, până în cele din urmă, – a leșinat. Își astupase urechile cu palmele și țipa:

*La apa Sabarului,
Cu „fata pescarului“
Trec haiducii ca-ntr-un gând,
Și nădejdi, iar, lumii dând...*

Cântec de descântec...

Arde un conac!

Pâlcuri de țăranii de pe câmpie privesc cum pârjolul se întinde

— De la hambare, peste magazii și șure. Slugile curții încearcă, fără folos, să stingă focul și să salveze câte ceva din lucrurile scumpe aflate prin odăi.

Țăranii însă au rămas nemișcați. Nu aleargă niciunul să dea o mână de ajutor celor care se luptă cu flăcările.

— Lasă să se scrumenească tot! zice unul. Dacă noi n-avem parte de rodul trudei noastre ca să ne putem hrăni copiii, să n-aibă nici el parte, boierul! Nu a muncit nici la plug, nici la prașilă, nici la coasă și nici la seceră.

— Vătafi lui – adaugă altul – ne tămaie în bătai. Și, pentru te miri ce, ne calcă în picioare.

Trei călești încărcate cu neamurile boierului – aceștia având în brațe lădițe cu aur și pietre scumpe – părăsesc în goană conacul.

Boierul, călare, le strigă țăranilor, încruntat:

— Vă bucurați zadarnic de fapta Miului! Marele vornic, însuși, va pleca pe urmele lui, însoțit de zece

potere. Și știți ce pedeapsă îi va da? îl va vâri într-un sac. Sacul îl va agăța într-un copac și va porunci să fie bătut cu toiegele, câteva ceasuri pe zi, până ce-și va da duhul. Așa s-a hotărât în Divan. Atunci o să ne bucurăm noi. Pe voi vă vom lăsa doar să-l jeliți, când va fi dus la groapă!

Boierul, de-a călare, răcnește, făcând spume la gură:

— Hm, da... murmură un țăran. Numai că socoteala deacasă nu se potrivește cu cea din târg... Și cine sapă groapa altuia... Dar, numai unu-i Miu!...

*

* *

Poterele au pornit. Scotocesc sat cu sat și casă cu casă, din porunca marelui vornic. Dar Miu și ceata lui parcă au intrat în pământ!

Într-o zi, poterașii îl vestesc însă pe marele vornic că, într-un loc – nu știm unde – au găsit doi pustnici, unul mai tânăr, altul mai vârstnic. Și aceștia au mărturisit că ei cunosc felurite descânțece, iar pentru o plată bună ar putea vrăji, vrajă prin care oricând l-ar putea aduce pe Miu la voia vornicului, pentru ca acesta să-l poată pune la cazne și apoi să-i ia viața.

Mare, mare bucurie pe vornic!

— Aduceți-i pe pustnici la mine!

Pustnicii au fost aduși. Unul poartă o barbă mare, cărunță, iar celălalt o mustăcioară neagră.

— Cum vă numiți?

— Părintele Iordache și fârtatul meu mai tânăr, Lorintie.

— Și cunoașteți, într-adevăr, descânțece?

— Atâtea câte vrei.

— Și credeți voi că puteți să mi-l aduceți pe Miu, prin vrajă?...

— Fără nici o-ndoială!

— Aici, în încăpere?

— În fața domniei tale.

— Numaidecât?

— Îndată!

— Cât cereți pentru vrajă?

— Două pungi mari, cu cel puțin două sute de galbeni în fiecare. Fiindcă facem vrajă prin cântece.

— Este cam mult, dar fie. Ca să-l bagi în cofă pe unul ca Miu, merită. Dar vă atrag băgarea de seamă: dacă nu vă păstrați cuvântul, bat la voi ca la hoții de cai!

— Cum vrea domnia ta.

— Mi-l vârați și în sac?

— Așa precum ți-i voia.

Vornicul bagă mâna în lada cu galbeni și scoate de acolo, cu multă părere de rău, două pungi pline. Le întinde pustnicilor. Aceștia le primesc și le vâra sub mntii.

— Când facem vraja – ți-o spunem dinainte – trebuie să fim în încăpere doar domnia ta și cu noi! glăsuiește pustnicul cu mustață neagră.

— Și asta pentru ce?

— Fiindcă așa e vraja. Dacă se mai află cineva lângă noi, ni se risipește descântecul.

— Dar, ca să vârați cântărețul în sac, n-o să aveți nevoie și de vreun ajutor?

— Ne facem treaba singuri.

— Credeți că o să fiți în stare? întreabă, totuși bănuitor, vornicul.

— Ai să te încredințezi.

— Și cine o să-i frângă oasele, cu toiagul, cântărețului?

— Asta e treaba domniei tale și a slujitorilor. Noi nu ne mai băgăm.

— Atunci, veniți cu mine!

Vornicul se ridică și coboară în ogradă împreună cu pustnicii. Acolo se găsesc, buluc, slujitorii domnești dornici să vadă și ei minunea.

— Astăzi – începe vornicul – îl vom avea în puterea

noastră pe Miu. Prin vrajă...

— Chiar astăzi? se miră slujitorii. Prin vrajă?...

— Așa precum ați auzit! se fudulește vornicul. Îl veți avea vărât în sac.

— Și ce facem cu el?

— Legați sacul de ramura cea groasă și lungă a dudului din ogradă, și-ncepeți cu toiegele scărmanatul. Să nu-i rămână tâlharului niciun oscior întreg!

Vornicul se întoarce apoi în casă împreună cu pustnicii, și dă poruncă:

— Haideți, acum să vă văd! Începeți vraja!

— Dar nu-și sfârșește bine cuvântul, că se și pomenește cuprins în brațe de pustnicul cel vârstnic și c-un căluș în gură.

Îl cetluiesc amândoi pustnicii pe vornic de mâini și de picioare, îl vără frumușel în sacul pregătit dinainte. Leagă sacul la gură și-l azvârli slujitorilor în ogradă, cântând:

— *Frunză verde de mărar,
Vi-l aducem pe tâlhar.
Scărmanați-l cât mai spornic!
V-o cere marele vornic.*

Hohotind din băieri, arnăuții prind sacul în mâini, îl spânzură de ramura cea groasă a dudului și încep scărmanatul cu două toiege groase.

Vornicul, fiind cu călușul în gură, nu putea vorbi, dar geme și se zbate. Se zbate și geme, însă, în gol, fiindcă slujitorii – socotind că în sac se găsește Miu – cu cât se zbate el mai mult, cu atât îl izbesc mai vârtos.

— Ne-ai pus destul pe drumuri! au strigat ei. Ne-ai dat destul de furcă! Primește-ți, dară, ce ți se cuvine, ca să te saturi și să te mai potolești!

L-au scărmanat atâta, până când vornicul, snopit în bătaie, ostenit să tot geamă și să se zbată, s-a lăsat

moale ca o cârpă.

Între timp, pustnicii au încălecat pe doi cai ai vorniciei – cumpărați de la arnăuți cu câțiva galbeni, dintre cei primiți pentru... aducerea prin vrajă a Miului – și s-au dus, cântând:

— *Măcar că-i un ticălos
Mai lăsați-l puțin jos!
I-ați și dat destulă plată,
Nu-l răpuneți dintr-o dată.
Luați-l mai cu binișorul,
Să vadă și domnitorul
Cât și cum l-ați ciocănit
Și să fie mulțumit.*

— Așa e! Să-l ducem ca să vadă cât de bine i-am împlinit porunca luminăției sale, marele vornic! au strigat câțiva dintre slujitori.

— Dar unde-i luminăția sa? au întrebat alții. Adineauri era aici. Unde, când și cum să fi plecat?

L-au căutat pretutindeni, firește, fără să-l poată găsi.

— A pierit luminăția sa, marele vornic! Nu cumva l-au luat cu ei, tot prin vrajă, cei doi pustnici? au grăit slujitorii, destul de înspăimântați. S-o întoarce luminăția sa, ori nu s-o mai întoarce? Oricum, până una, alta, să dăm jos sacul în care este Miu. Să vedem în ce stare se găsește.

Au dat jos sacul, dar înăuntrul lui, cu carnea și oasele chisăliță, cu ochii pe jumătate închiși, și cu toată încruntarea și voinicia pierită, s-a ivit însuși marele vornic.

Ce-a fost pe arnăuți, este lesne de închipuit. Dar ce-a pățit marele vornic de la domnitorul țării, care, deși nici el deștept, nu se putea dumiri de cât fusese de prost marele său dregător, ar trebui neapărat să aflați.

Și-am să și povestesc, însă cu alt prilej.

Cântecul chervanului

De la Craiova, cale de mai multe zeci de poște în sus și în jos, nu se află fată mai frumoasă decât Vița-Porumbița, fiica lui Berindei, cel care, de fiecare dată când au năvălit ostrovenii, a făcut prăpădenie între ei.

Adevărul acesta l-a aflat și Suleiman, cel al cărui harem este vestit nu numai în ostrovul Ada-Kaleh, unde-și are sălașul, ci până foarte departe, dincolo de Dunăre și până la Mare.

El o râvnește și pe Vița-Porumbița în haremul său. Numai că, fata trebuia ca, peste trei duminici, să facă nunta cu alesul inimii sale.

De aceea, Suleiman se grăbește. L-a chemat la sine pe cel mai isteț dintre credincioșii săi, pe nume Ali Ciortoglu, și-i dă poruncă să plece – și, făcând nu numai ce-o putea, dar și ce n-o putea – să-i aducă fata, pentru că altminteri, el nici pilaf, nici baclavale, nici sugiuc și nici alte multe bunătăți n-ar mai putea mânca, de supărare!

— Cum? au sărit ostrovenii. Suleiman al nostru, viteazul vitejilor, să nu mai poată mânca nici ciulama și nici sarailie din pricina unei fete valahe, oricât de frumoasă ar fi ea? Așa ceva nu poate fi îngăduit!

Domnitorul fanariot închide ochii, marii boieri la fel, să plecăm deci, și să i-o aducem din Valahia Mică, pe Vița.

Treaba o dată hotărâtă, se pune totul la cale cu mare chibzuială.

Ali, feciorul Ciortoglului, care este și neguțător, va încărca un chervan mare cu fel de fel de veșminte de mătase, brocart și catifea, văluri cu fir de argint, inele, brățări, șiraguri de mărgele, cununițe de aur, parfumuri și câte și mai câte.

Se va duce cu ele la Craiova. O va căuta pe Vița și i le va arăta. Și – după ce-i va povesti despre Suleiman cât

este de avut, și anume, că ar putea să umple și-o mie de chervane cum e acesta, numai cu ceea ce se găsește în beciurile lui – o va pofti să-l însoțească până la Ada-Kaleh. Și-acolo să devină cadână în haremul beiului Suleiman. Totodată, îi va mai spune fetei, că de nu va împlini de bunăvoie dorința beiului, acesta își va aduna cetele, va trece brațul Dunării (acela care înconjoară prin stânga ostrovul), va pârjoli Valahia Mică și, oricum o va dobândi pe Vița. Dar, în acest caz, va curge mult sânge, și-atât părinții fetei cât și frații și surorile ei vor fi tăiați, drept pedeapsă, fiecare, în patru. (Aceasta și, mai ales, pentru că beiul are socoteală mai veche cu Berindei, care l-a păgubit de prea mulți oșteni credincioși.)

Numai că fata, este încredințat Ali încă de pe acum, din dragostea pe care se știe c-o poartă părinților, și surorilor ei, va primi, și Suleiman va fi mulțumit.

Pornește deci Ali cu chervanul încărcat de scumpătăți. Călătorește fără oprire până în străvechiul oraș al Băniei.

Acolo întreabă de casa voinicului Berindei. Aude că acesta se găsește undeva, pe lângă „Târgul din lăuntru“ al orașului. Și după ce află locul cel mai prielnic pentru popas, își trimite un om care să anunțe pe ulițe sosirea chervanului și să cheme în felul acesta cumpărătoarele (deoarece scumpătățile aduse nu sunt menite – ține să spună trimisul – decât fetelor și femeilor).

De cum se află de sosirea chervanului, fetele și femeile – precum le este, din naștere, acestora datul și firea – dornice fiind de a vedea și, de le este în putință, a cumpăra tot felul de podoabe și alte frumuseți, mai ales giuvaeruri și de-ale îmbrăcămînții, încep să se perinde prin fața lui Ali.

Dar care cum își alege câte-o podoabă, Ali le cere un asemenea preț – din care nu vrea să scadă nicio para – încât, mai de voie, mai de nevoie, fata sau femeia cu

pricina se lăsa păgubașă.

Trece o zi, trec două, trec trei. Aproape toate fetele și femeile din oraș s-au perindat pe dinaintea chervanului, numai Vița-Porumbița, fata lui Berindei n-a venit.

Văzând una ca asta, Ali își trimite iar omul. Acesta pândește clipa când pleacă tatăl Viței de-acasă. Și, când îl zărește pe Berindei ieșind, își încarcă brațele cu giuvaeruri, stofe, podoabe, sticlute cu parfumuri și dresuri, și se arată la fereastra casei. Fata tocmai scutura așternuturile, covoarele și straiile.

— Iată ce minunății bune pentru o mireasă am aici, i le arată el. Mai am însă și altele la chervan. Viitorul tău bărbat ți le-ar putea dărui, dacă te îndrăgește cu-adevărat.

— Nu mă grăbesc să le văd, îi răspunde Vița. Eu mă mulțumesc numai cu dragostea viitorului meu mire, cu țesăturile și alesăturile lucrate de înseși mâinile mele. Iar drept miresme le am pe ale florilor din grădină, semănate și îngrijite, de asemenea, de mine.

Numai că trimisul stăruie și, cum e meșter la vorbă, izbutește s-o înduplece pe fată ca măcar să treacă în seara următoare, împreună cu mama ei, în plimbare prin locul unde se găsește chervanul.

În seara următoare, Ali pune câteva mese în fața chervanului. Pe mese grămădește câteva din cele mai atrăgătoare lucruri. Iar când fata și mama se apropie – după ce acestea au privit cele așezate pe mese – le pofteste să urce și în chervan.

Chervanul, care este mare cât o casă, a fost orânduit ca o încăpere a unui palat. Pe laturi se află lăzile cu scumpătăți, iar în mijloc măsuța pentru cafea. Ibricul a și fost pus în nisipul fierbinte de pe sobița cu cărbuni și cafeaua se dospește pe încetul.

Vița și mama ei, mai mult trase cu sila de mâini, urcă în chervan și sunt poftite să ia loc pe taburete. Le îmbie cu cafea.

Vicleanul Ali și-a dat seama că fata nu va putea fi niciodată înduplecată să vină de bunăvoie în Ostrov și să ajungă cadână în haremul lui Suleiman. Și nici mama ei nu se va învoi ca fata să plece din Craiova. Așa încât, el a ales îndată o cu totul altă cale.

Toarnă în cafea o băutură adormitoare. Mama gustă cafeaua și somnul începe s-o cuprindă. Dar Vița, mai bănuitoare, nu vrea să soarbă.

Văzând-o pe mama ei că lunecă pe podeaua chervanului, Vița îi sare în ajutor și vrea s-o sprijine.

Atunci, Ali și ajutoarele lui dau bice cailor și chervanul pornește.

Vița începe să strige, dar strigătele-i sunt înăbușite de răpitori, care, și mamei și fetei, le-au pus câte-un căluș în gură.

— Așadar, am reușit s-o dobândim pe frumoasa Vița! se bucură Ali. Nu chiar așa cum am plănuit la început, dar, oricum, fata este în mâinile noastre. Când vom ajunge la Dunăre, pe mamă o vom arunca în apă. Și noi vom călători mai departe, spre Ostrov, urcându-ne în bărci, până la Suleiman, ca să i-o azvârlim pe copilă în brațe.

Cherhanul a și străbătut o parte din drum. Caii, cărând atâta greutate, osteniseră. Se apropia seara, și Ali a poruncit popasul, începuseră să pregătească pilaful.

În vremea aceasta, la Craiova a sosit Miu, din întâmplare.

Se plimba prin „Târgul dinlăuntru“ călare, să vadă ce se mai întâmplă și ce se mai vinde.

Cineva îi povestește că dintr-un chervan ostrovean care plecase, chiar de curând, se pare că s-ar fi auzit un strigăt deznădăjduit de copilă.

Și tot atunci, s-a ivit în târg Berindei, care se plânge că i-au dispărut nevasta și fata, deși acestea îi spusese că se duc să se plimbe numai pentru puțin

timp prin „Târgul dinlăuntru“.

Miu a înțeles imediat ce s-a-ntâmpat.

— Berindei! l-a strigat el pe tatăl și soțul îndurerat. Hai să le facem chervangiilor o cântare...

Miu a luat-o înainte, iar Berindei încălecând, l-a urmat.

Au ajuns în locul de popas al chervanului tocmai când se crăpa de ziuă.

Ali, auzind tropotul cailor, a sărit din așternut, trezindu-și oamenii. Și, cum toți sunt nu atât neguțători cât oșteni încercați, care nu numai o dată au luat parte la năvăliri în Valahia Mică, au prins armele în mâini.

— Sunt numai doi – le spune Ali – pe când noi suntem de șapte ori mai mulți! Nu vă lăsați, spintecați-i pe valahi, să hrănim cu trupurile lor peștii din Dunăre!

Și lupta a început.

— Tu, Berindei, păzește marginile! i-a strigat Miu tatălui Viței, iar eu am să rup mijloacele.

Dând ocol cu calul pe margini, Berindei îi împiedică pe ostroveni să se miște în voie. Atunci, Miu s-a avântat spre miezul cetei lor și, când a rotit sabia a retezat două capete deodată; a doua oară a retezat trei, iar a treia oară șapte!

Au rămas în viață doar Ali și cel pe care acesta îl trimisese s-o atragă pe Vița la chervan.

Văzând cum merge treaba, le-a căzut curaju-n șalvari și-au început să strige:

— Aman!... Aman!... aruncându-și turbanele la pământ.

Berindei se grăbește să-și dezlege nevasta și fata și să le scoată călușii.

Din urmă i-au ajuns și logodnicul fetei, care vroia să-i spintece pe trimișii lui Suleiman. Dar Ali, din genunchi cum se afla, s-a rugat de Vița să-i mijlocească iertarea:

— Îți dăruiesc – rostește el – toate bogățiile pe care le-am adus, drept zestre, laolaltă cu chervanul și cei

doisprezece cai înhămați la el. Îți dau și un zapis la mână, precum că le-ai cumpărat, tu și părintele tău, pe bani buni. Numai să se-ndure mirele tău de mine!

Fata l-a întrebat pe Miu dacă se învoiește sau nu. Ea însăși și mama ei – fiindcă au fost destui răpuși dintre ostroveni, iar Ali o îmbie cu asemenea zestre – este gata să-l ierte.

Dar tatăl și logodnicul cer pedeapsa până la capăt: cei doi ostroveni să fie tăiați!

Miu este de aceeași părere cu fata și cu mama, dar, cu o singură condiție:

*Să aștearnă și-un zapis,
Unul cum nu s-a mai scris
Și să jure pe Coran,
Cum că beiul Suleiman
I-un tâlhar și-un pehlivan.
Să-l semneze mai apoi
Nevrednicii, amindoi,
Iar zapisul de istov
Să-l trimită în Ostrov.
Pe urmă, ca slujitori
Preaplecați și-ascultători,
Pe miri să îi însoțească
Și la nuntă să-i servească,
Că nu-s în raia turcească,
Ci în Țara Românească.*

Așa s-a și întâmplat. La nunta care-a urmat – unde toată Craiova a petrecut, în cântecele tarafului lui Miu, șapte zile și șapte nopți, deoarece cheltuiala s-a făcut din zestrea miresei aflată în chervanul trimis de Suleiman – la masă bucatele și vinul le-au fost servite oaspeților chiar de către cei doi ostroveni, care au și rămas de altfel slujitori ai mirilor pentru tot restul vieții.

Cântecul fetelor răpite

Firește, mare i-a fost supărarea beiului Suleiman aflând că dorința lui de a o dobândi în harem pe frumoasa Vița-Porumbița, fiica neînfricatului Berindei, a dat greș și că a fost pierdut chervanul cu bogății. Dar și mai amarnică i-a crescut mânia citind răvașul „credinciosului“ Ali și al însoțitorului acestuia, în care el era numit cu „nerușinare“ tâlhar și pehlivan.

O asemenea stare de lucruri trebuia neapărat răzbunată. Și cum altfel, decât răpind – în locul Viței, care, măritându-se, era acum vegheată cu grijă nu numai de tatăl, ci și de soțul ei – un număr mare de fete?

Pentru aceasta, beiul îl mituiește pe marele vornic ca să nu vadă și să nu audă ce vor face trimișii săi în Valahia Mică.

Trimite apoi o corabie pe Dunăre și, răpind sau chiar cumpărând de la unii mari boieri copile de rumâni de pe moșiile lor, încep să adune o mulțime de fete.

Porunca beiului sună ca numărul acestora să fie de cel puțin o sută. Dintre ele, pe cele mai chipeșe vroia să le păstreze pentru haremul său, urmând ca restul să le vândă altor fruntași otomani.

Corabia se leagănă pe valurile domoale ale Dunării și viitoarele cadâne sunt îngrămădite pe punte. Continuă să fie aduse mereu și mereu altele.

Căpitanul vasului – urât, buzat, întunecat la chip – întâi prețaluiește fiecare copilă, din ochi, o plătește celui care a adus-o și după aceea poruncește să fie zăvorâtă într-o încăpere mare de pe corabie, alături de celelalte, unde rămân sub paza a doi gealați.

Dar, ia cătați puțin mai cu atenție la aceste nefericite ființe pe care le așteaptă în haremurii rușinea și umilința! Nu vi se pare că fata aceea foarte frumoasă, cu o năframă de borangic pe cap și peste umeri, seamănă

uimitor de bine cu Miu-al-Florilor? Și nu numai că seamănă – ca să vă spunem de la început adevărul-adevărat – dar chiar el este!

Miu, răzându-și mustăcioara, bucurându-se și de faptul că pielea obrazului îi este netedă și proaspătă, iar ochii verzi ca apa Jiului și strălucitori la fel ca ea, s-a înveșmântat – și nu pentru întâia oară – ca fată.

Ba încă, dacă vreți să știți, el a atras cel mai mult privirile căpitanului corăbiei, care-și și face planuri că va primi pentru... ea un preț bun, fie din partea lui Suleiman, fie a cine știe cărui neguțator de fecioare și de tinere femei răpite.

— Cum o cheamă? l-a întrebat căpitanul corăbiei pe cel care l-a adus pe Miu.

— Marioara! i-a răspuns acesta, care, însă – sunt silit din nou să vă mărturisesc – nu este altul decât Radu, prefăcut, anume pentru această împrejurare, în neguțator otoman de fete.

Căpitanul corăbiei îi azvârle lui Radu drept preț pentru o asemenea „marfă“ de soi, o pungă întreagă cu galbeni. Și-i face totodată semn s-o ducă pe „copilă“ în încăperea unde se țin anume deoparte „alesăturile“.

Radu îi împlinește porunca, dar gândul lui este altul.

Când pășesc amândoi – el și... Marioara – în încăperea cu prizonierele, unul dintre cei doi gealați vrea să ia în primire „fata“. Dar, „aceasta“ îl apucă de grumaz și-l izbește zdravăn cu capul de perete. Cu un pumn bine ținut în tâmplă îl trânteste la podea. Tot atunci, cel care se da drept neguțator de copile, Ralu, îl înșfăcă pe celălalt gealat și, după o scurtă luptă, îl trimite de asemenea la pământ, alături de celălalt.

În timpul acestei ciocniri, vâlul i-a căzut de pe cap „Marioarei“ care, văzând uimirea prizonierelor, le-a șoptit:

— Sunt Miu-al-Florilor, fetelor, iar acesta este tovarășul meu de luptă, Radu. Am venit să vă scăpăm.

— Suntem salvate, salvate! nu se pot stăpâni, să sară în sus de bucurie, prizonierele, care până atunci vărsaseră lacrimi fierbinți de disperare.

— Luați frânghiile astea și legați-vă cât mai bine... paznicii!

Fetele n-au așteptat să fie rugate de două ori. Au luat frânghiile – menite să le cetluiască pe ele – și cât se poate de iute, cu mișcări îndemânatice, i-au legat burduf pe cei doi gealați, înainte ca aceștia să-și fi venit în fire.

Strecurându-se pe punte până la cabina de unde se dădeau poruncile pentru conducerea corăbiei, Radu s-a ivit înaintea căpitanului, care-l întreabă:

— Ai dus-o pe „Marioara“ unde trebuia?

— Am dus-o.

— Și mai dorești ceva?

— Da.

— Ce?

Radu și-a scos fulgerător jungherul și l-a proptit în pieptul căpitanului, șuierându-i:

— Să-ți ridici mâinile și să le pui pe creștetul capului.

Căpitanul, văzând că nu-i de glumă, s-a supus,

— Poruncește bașbuzucilor tăi să-și azvârle jos armele! a continuat Radu.

În ușa s-a ivit și Miu, în adevărata lui înfățișare haiducească.

— Poruncește-le, căpitane! a repetat el. Sunt Miu-al-Florilor!

Căpitanul, galben ca lămâia de frică, a dat porunca.

Bașbuzucii au azvârlit armele. Numai unul a încercat să-și păstreze pumnalul. Dar Miu a băgat de seamă, i l-a smuls, și l-a prevenit că dacă mai face o asemenea greșeală, viața lui, nu mai prețuiește nicio para.

Între timp, pe țărm s-au ivit, călări, toți cetașii lui Miu.

Ei au urcat pe punte și le-au scos șalvarii și turbanele căpitanului, bașbuzucilor și gealaților.

— Acum puteți pleca! le-a hotărât Miu soarta. Dar, numai înot! O barcă de-a mea vă va însoți pe apă. Și cine va izbuti să ajungă până la Ostrov, la Suleiman, să fie sănătos; iar cine s-o îneca, să-i fie de bine! Ce-ați căutat la noi, în Valahia Mică?

Majoritatea fetelor sunt bucuroase și fericite să se-ntoarcă acasă. Unele râvnesc să rămână însă alături de „taraful” lui Miu.

Fiecăreia Miu îi împlinește voia, iar taraful cântă:

*Fir-ai să fii, Suleiman,
C-ai s-ajungi tu la aman!
Mai lasă copilele,
De vrei să-ți scapi zilele!
Și mai lasă-te de rele,
De vrei să scapi de belele.
Nu te crede-așa de sus.
Să nu zici că nu ți-am spus!...*

Corabia se scufundă încet, încet, fiindcă flăcării au avut grija s-o găurească, pentru a nu mai fi folosită niciodată la negoțul cu carne vie. Iar bașbuzucii, gealații și căpitanul lor înoată de zor pe Dunăre în sus, vegheați dintr-o barcă de Radu, ca să nu se abată din drumul către Ostrovul Ada-Kaleh, de unde i-a trimis Suleiman.

Cântecul de la iad...

Suleiman și-a chemat toate căpeteniile, și le-a pus să jure pe barba Profetului că nu vor mai pune pe limbă niciun bob de pilaf de oaie – hrana cea mai aleasă a bașbuzucilor – până când Miu-al-Florilor nu va fi răpus, sabia frântă și lăuta spartă! Iar sora lui, Voica, răpită și dusă în haremul lui Suleiman (în locul frumoasei Vița, pe care o pierduse datorită vredniciei vestitului haiduc-cântăreț).

Dar cine să rostuiască această pedepsire?

S-a uitat Suleiman împrejur și a văzut că aproape toți – scărpinându-se în cap – se codeau, deoarece, pesemne, fiecare cugeta în sine că nu-i deloc ușor sau plăcut să te iei în furci cu unul ca Miu!

Până la urmă, s-a ridicat din mijlocul celorlalte căpetenii fiorosul Mahmud-Chiorul – cum i se mai zicea – acela care răsese din temelii trei târguri și peste treizeci de sate ce nu i se supuseseră fără cârtire, când le-o ceruse. Și ucisese cu mâna lui – susținea el – peste trei mii de oameni sau, poate și mai mulți, în numele lui Suleiman.

Despre Mahmud-Chiorul se povestea că întrunește cu-adevărat în sufletul lui și vitejia leului, dar și viclenia vulpii. Și încă nu se pomenise ca să-i fi pus el gând rău cuiva și acesta să mai poată scăpa teafăr.

Mahmud-Chiorul i-a cerut lui Suleiman un mare număr de bașbuzuci, la fel de viteji, dar tot atât de șireți ca el. S-au înveșmântat toți în straie oltenesti și au trecut Dunărea.

A ales pe câțiva care mai fuseseră în Valahia cu treburi de război sau neguțătorești și știa românește, așa cum știa și Mahmud. Pe aceștia i-a trimis ca iscoade.

Dând felurite daruri în dreapta și-n stânga, sau mințindu-i pe cei întâlniți în cale că fac parte dintre soții de luptă ai haiducului, aceștia izbutesc până în cele din urmă să găsească pe mama și pe sora lui Miu, Voica. Acestea tocmai spălau rufe într-unul din vadurile Jiului de lângă Craiova.

— Îl căutăm pe Miu, le grăiește acestora pentru a-l vesti că o ceată de-a lui Suleiman a pornit înapoi ca să-i scurteze viața. Și-am mai avea și altele, multe a-i spune, dacă ne îndrumați unde să-l găsim.

Mama s-a oprit din spălat:

— Îmi juri că nu mă minți?

— Îți jur! răspunde Mahmud-Chiorul.

— Mamă. Nu te încrede și nu destăinuie nimic omului ăsta! o sfătuiește Voica. Cu toate că grăiește românește, după vorbă, îmi pare străin.

— Cum o să fiu străin? se împotrivește Mahmud-Chiorul.

— Te închini și tu ca noi? îl întrebă iarăși mama. Și pe ce te juri?

— Mă jur pe sfânta cruce!

— Ei, bine, dacă te juri pe sfânta cruce, sigur că nu mă poți minți! se lasă bătrâna înșelată. Și începe să-i destăinuie Chiorului cum Miu se odihnește la umbră, într-o barcă, la cotitura Jiului, dinspre luncă. A fost la o nuntă aseară, a cântat, a jucat, și acum abia s-a dus să se culce. Să nu-l treziți, maică, numaidecât, să-l lăsați să mai doarmă puțin.

Atât i-a trebuit lui Mahmud-Chiorul. A chemat și restul de bașbuzuci și au coborât cu toții la cotitura Jiului, unde Miu dormea la umbră, într-o barcă.

În frunte cu Mahmud-Chiorul s-au năpustit asupra lui, puzderie! Iar Miu, ostenit după petrecere, de cântec și joc, nici n-a avut vreme să se trezească și să tragă sabia din teacă, fiindcă atuncea n-ar mai fi scăpat niciunul dintre ei, vii. L-au înfășurat în frânghii de sus până jos și, din porunca lui Mahmud-Chiorul, l-au vârat într-un sac mare, în care mai băgaseră înainte și o mulțime de bolovani.

— Asta, ca să se termine mai degrabă cu el! a glăsuie Mahmud.

Într-adevăr, sacul s-a dus la fund în câteva clipite.

— Gata, s-a isprăvit! a rostit Mahmud-Chiorul. Nu pot uita că ochiul mi l-am pierdut tot într-o luptă cu Miu, cu prilejul unei mai vechi năvăliri. Să luăm cu noi sabia și lăuta lui Miu, ca să i le ducem lui Suleiman, să le frângă și spargă cu însăși mâna lui. Să le luăm și pe mama și pe sora sa. Mama ca slujitoare, iar sora ca să intre în

haremul stăpânului.

Și s-au întors, luându-le pe amândouă – mamă și fiică. Mama plângând, sora blestemând.

Fiindcă se înserase, au hotărât să tragă la un han, unde să-și astâmpere foamea și setea și să doarmă până dimineața. De câtă mulțumire avea că, prin înșelăciune, l-a răpus pe Miu și i-a luat drept pradă sabia, lăuta, mama și sora să le ducă lui Suleiman, Mahmud-Chiorul – măcar că bașbuzucii sunt opriți de *Coran* –, după ce i-a poruncit hangiului să pună la frigare cinci batali mari, a mai cerut și-o vadră cu vin.

— Să bem și să ne veselim! a hotărât Mahmud-Chiorul. Am ucis atâția ghiauri până azi, dar de moartea niciunuia nu m-am bucurat cât de pieirea lui Miu. Acum, de bună seamă, a și ajuns pe lumea cealaltă, în iad.

*

* *

Ceea ce nu știa însă Mahmud-Chiorul era faptul că Miu, când a fost azvârlit în râu s-a trezit din somnul lui greu. Ținându-și răsuflarea, a rupt sacul cu dinții, ca și nodurile frânghiilor cu care fusese legat. S-a ridicat apoi la suprafață și a înotat spre mal.

Aici a găsit un cal și a galopat spre locul unde-și lăsase mama și sora. Și fiindcă nu erau acolo, și-a închipuit ce s-a întâmplat.

Făcuse ce mai făcuse, și iată, în toiul nopții, la hanul unde încă mai petreceau Mahmud-Chiorul și bașbuzucii lui, se ivește un păpușar, destul de vârstnic, cu părul și barba cărunte.

— Nu vreți, vitejilor, să vă joc păpușile, ca să vă fie cheful deplin? întreabă el.

— Ba vrem! răspunde Mahmud-Chiorul.

— Și pe cine vreți să vi-l joc?

— Să ni-l joci, dacă ești în stare, pe Miu-al-Florilor, căruia noi i-am făcut de petrecanie, cufundându-l

pentru totdeauna în Jiu, fiindcă a cutezat să-l înfrunte pe beiful Suleiman, nimicitor al valahilor. Uite, le avem aici pe mama haiducului, ca să ne curețe încălțările; pe sora sa, ca să ne slujească la masă; lăuta și sabia. Și-am vrea să ni-l înfățișezi pe Miu, când a ajuns în iad.

— Ca să vi-l joc pe Miu cum trebuie, împrumutați-mi, rogu-vă, puțin lăuta lui.

— Bine, fie! se învoiește Mahmud-Chiorul. Dar dacă nu ni-l vei juca așa cum ne place nouă, îți vom tăia capul chiar cu sabia haiducească.

— S-a făcut! zice păpușarul.

Bașbuzucii se prăpădesc de râs văzând o păpușă care-l înfățișează pe Miu. Aceasta bate la poarta iadului, și cu lăuta în brațe cântă:

— *Scaraoțchi, desfă poarta,
Că așa-mi fu mie soarta:
Cu vrăjmașii să mă-nfrunt,
Să-mi râd de ei și să cânt.
De-aș avea sabia-n mână,
I-aș tăia și-o săptămână
Ca să-i primești mărunțiți,
Tu și-ai tăi să-i împărțiți,
Să-i frigeți și să-i prăjiți.
Haide, dă la poartă drumul,
Să ți-i aduc, cu duiumul!*

Mahmud-Chiorul și bașbuzucii, ascultându-l pe păpușar și văzându-l cum juca păpușile, nu știau cum să se mai oprească din râs.

Numai Voica și mama au înțeles numaidecât cine-i păpușarul, măcar că-și boise părul și barba, ca să pară cărunte. Și-au făcut între ele semn.

Și tocmai când Mahmud-Chiorul râdea cu cea mai mare poftă, mama – care ținea o ciubotă în mână – l-a izbit cu ea în cap, năucindu-l. Tot atunci și Voica a

întins mâna, luând de pe masă unde se afla, lângă pumnul strâns al lui Mahmud, sabia haiducească, și i-a aruncat-o lui Miu.

Sabia a zburat, Miu a prins-o. Recunoscându-și stăpânul, sabia a început să salte în mâna lui de parc-ar fi fost vie.

— Ți-a plăcut cântecul meu? l-a întrebat Miu pe Mahmud. Dar jocul cu păpușile în iad?

Mahmud nu-i mai putea însă răspunde, fiindcă-i și sărise capul de pe umeri, nimerind ca o minge. În mijlocul bașbuzucilor.

Au mai sărit și alte multe capete de bașbuzuci, până când sosit și taraful, căruia Miu îi trimisese vorbă încotro se îndrepta.

Mama și sora haiducului s-au întors acasă. Iar bașbuzucilor câți mai rămăseseră în viață, li s-a dat poruncă să ridice la loc, din dărmături, în toții anii pe care-i mai aveau de trăit, cel puțin o parte din satele și târgurile care fusese arse în timpul trecutelor năvăliri de consângeni de-ai lor.

Cântec călugăresc

— Tare mai trece drept grozav Miu, acolo, în Valahia Mică, unde-i are pe toți ai lui împrejur, unde și apele și pădurea, până și vântul îl ajută întotdeauna. Dar dacă este atât de fără de teamă, de ce nu vine aici, să ne înfruntăm unul pe altul? Abia atunci s-ar putea vedea limpede care pe care. Trimiteți-i vorbă în felul acesta și, ca să-l întărâtați din plin, spuneți-i și că, un adevărat viteaz este numai acela care cutează să pășească singur și fără sabie în sălașul dușmanului și astfel să-l înfrunte.

Așa-și râdea, într-o zi, Suleiman, în fața bașbuzucilor săi, de Miu-al-Florilor.

Întâmplarea i s-a povestit și lui Miu-al-Florilor, care a ascultat, a zâmbit în colțul buzelor, dar a tăcut.

S-a prefăcut apoi într-un călugăr bătrân, cu barba colilie, sărac și flămând, îmbrăcat într-un anterior ponosit și având atârnată de gât o traistă mare, în cuprinsul căreia nu se găsește decât un nai lăutăresc și o strachină goală.

A urcat într-o barcă, a trecut brațul Dunării și a ajuns în Ostrov. Acolo a coborât și s-a făcut că pleacă după cerșit.

Ajuns la câte-o ușă sau o fereastră, se așază pe-o piatră, își pune strachina alături, pentru pomeni, și începe să cânte.

Dar nu cântă cum se cântă, ci în așa fel încât în cântecul lui răsună atât vuietul vântului prin frunzișul codrilor oltenești atunci când năvălește dușmanul și norodul, caută și își găsește în ei adăpost, cât și foșnetul apelor Jiului în necurmata lor curgere spre Olt, ca un suspin de alint în timpul când sunt date pradă flăcărilor de către dușmani holdele și așezările românești, dar mai ales jalea sfâșietoare a fecioarelor smulse din casele părintești și duse în haremurile unde se vor ofili ca florile lipsite de soare și apă.

Cine trece pe lângă el și aude naiul – având, cât de cât, inima puțin caldă – simte cum îl podidesc lacrimile.

Așa s-a întâmplat că, în acea zi, Suleiman ieșind din casă, a prins și el în ureche cântarea naiului. Deși cu inima înghețată, de fier, beiful a rămas uimit. Asemenea sunete nu-i mai fusese dat să asculte.

Oprindu-se puțin locului, l-a chemat pe călugăr și l-a întrebat:

— De unde ai naiul?

— Este alcătuit de mine însumi.

Suleiman este un om crud, dar priceperea lui în anumite lucruri nu lasă de dorit.

— Numai trestia de pe malul Jiului, când este

prefăcută-n nai, are un sunet atât de dulce. Tu dintr-acolo vii?

— Eu vin dintr-un loc unde fiecare bucătică de pâine este îmbibată cu-amar, dar unde oamenii nu vor să se lase niciodată înfrânți.

— Aș dori să-mi vinzi mie naiul.

— Nu pot să-l vând. Cu el, îmi dobândesc hrana.

— Îți dau atâția galbeni pe nai, încât îți vei putea, cu ușurință, făuri altul.

— Acesta este făcut nu numai din trestii, ci și din durere și lacrimi. Și altul ca el nu știu de se mai află ori se mai poate face.

— Până acuma te-am îmbiat cu frumosul, rostește Suleiman. Acum îți poruncesc! Haide, urmează-mă!

Suleiman o ia înainte și-l conduce în palatul lui. Înăuntru se vede o ușă mare cu zăbrele de aur, străjuită de un harap cu un paloș în mână.

— Aici îmi țin haremul, lăcașul dragostei. Tu știi ce-i dragostea?

— Când eram tânăr, răspunde călugărul, mă pricepeam și eu. Dar dragostea mărginită de zăbrele, fie ele și de aur, și păzită de un harap cu paloșul în mână n-o înțeleg.

— Aurul și paloșul stăpânesc lumea. Deci, stăpânesc și dragostea. Iar eu fac parte din stirpea stăpânilor, a celor care dau porunci și își împlinesc toate vrerile, pe când tu, din aceea a robilor care le-ascultă și le împlinesc.

— Eu sunt robul lui Dumnezeu.

— Și Dumnezeu le împlinește voința celor puternici. Și-acuma, fără alta vorbă, dă-mi naiul! Întinde strachina să-ți număr în ea galbenii. Și slujitorii mei îți vor aduce o bucată mare de pâine și un ulcior cu vin.

— De galbeni n-am nevoie. Eu nu sunt de vânzare și nici unealta mea de cântat. Nici pâinea ta n-o mănânc, fiindcă ți-am călcat pragul și dacă-ți și mănânc pâinea,

ar însemna că am sădit între noi prietenie. Ori eu, prieten cu acela care mă jefuiește de unealta cu care-mi câștig traiul nu vreau să fiu. Doar vinul îl voi bea. Pentru că vinul se spune că ascunde în el adevărul. Iar astăzi este o zi a răsplatei și-a adevărului.

— Nu te prea pricep...

— Te cred, dar... n-are însemnătate!

Călugărul a dat pâinea de-o parte și, atât gazda cât și oaspetele, au sorbit vinul.

— Înainte de a-ți lua naiul, aș vrea să te mai aud o dată cântând, l-a rugat Suleiman.

— Luându-mi rămas bun de la el, am să-ți cânt.

Călugărul a dus naiul la buze și-a început să cânte. Întâi, ca la început, apoi, ritmul a devenit săltat.

— Mai adu-ne câte-un pocal, însă mare de tot, cu vin! a poruncit Suleiman slujitorului.

Au mai băut, și ritmul muzicii a început să devină din ce în ce mai viu.

La al treilea pocal, Suleiman s-a ridicat de pe sofa și a început să joace.

— Vino și tu la joc, lângă mine!

— Eu nu pot să joc, eu cânt!

— Nu-i nimic, cântă și joacă alături de mine! Așa vreau eu!

Cu naiul la buze, călugărul s-a ridicat.

Suleiman dănuia turcește, iar călugărul – oltenește.

— Mai iute, mai iute! striga Suleiman, ca să ai habar și tu ce-nseamnă voinicia.

Călugărul și-a iuțit pasul bătând podeaua, învărtindu-se ca un titirez, sărind până-n tavan și zguduind pământul.

Așa ceva nu mai văzuse încă Suleiman.

— Tu nu ești călugăr, ești drac! – i-a zis el, gâfâind.

— Eu nu sunt drac, cum spui tu, ci îngerul morții. Am venit fiindcă m-ai poftit. Dar, pentru că tot am venit, vreau să te și curăț de prea multele păcate pe care le-ai

săvârșit în viață. Pregătește-te de moarte!

— Ce spui!? Cum îndrăznești?!...

De-abia acum a băgat de seamă Suleiman că, în toiul jocului anteriorul călugărului se deschisese, lăsând să se vadă dedesubt straiul oltenesc alb și găitănit, iar barba și părul încărunțite i se desprinseseră de pe față și cap, rămânând numai părul și mustăcioara de dedesubt la fel de negre ca pana corbului.

— Îndrăznesc! Și-acuma, fiindcă n-am venit cu nicio armă la mine, așa cum ai cerut, vino să ne luptăm unul cu celălalt, voinicește!

— Ești Miu-al-Florilor!!!

— Da!

Suleiman s-a repezit spre locul unde își ținea armele, și-a smuls de-acolo cu stânga o toporișcă, cu dreapta o sulită și la brâu și-a înfipt un paloș.

Când Suleiman și-a repezit sulita spre pieptul lui Miu, acesta s-a ferit și, cu o mișcare dibace, i-a tras paloșul de la brâu.

De-aici înainte, lupta s-a desfășurat într-un șir de trăsnete și fulgere izvorâte din ciocnirea vijelioasă a armelor.

Slujitorii au încercat să-i sară stăpânului în ajutor; dar, rând pe rând, s-au lăsat păgubași – unul fără o mână, altul beteag de picior, altul cu umărul retezat și așa mai departe.

Lui Suleiman i-au fost aruncate din mâini, de paloșul lui Miu, atât sulita cât și toporișca. În cele din urmă, haiducul l-a luat la subsuoară pe bei și s-a îndreptat cu el spre malul Dunării, urmat de o ceată de bașbuzuci, care însă nu cutezau să se apropie prea mult, de teama paloșului care putea fie să-l ucidă pe bei, fie să-i ciopârțească pe ei.

A sărit în barcă și-a început să vâslească.

Pe țărmul oltenesc, lumea l-a întâmpinat cu flori și cântece.

Suleiman, văzând mulțimea care-l aștepta și bănuind că pentru relele câte le săvârșise pe-acolo în atâta amar de ani vrea să-l sfâșie în bucăți, da din picioare și schelălăia ca un cățel bătut, rugându-se să i se dea orice pedeapsă, numai viața să nu i se ia.

Oamenii râdeau de spaima pe care o trăia beiul. Și taraful cânta:

— *Vezi, măi, bei afurisit,
Roata cum s-a învărtit?
Ai ajuns din cal, măgar.
O să-ți punem și-un samar.
Și, nu-ți fie cu bănat,
Ai să dregi tot ce-ai stricat!*

Mulțimea a cerut îndată ca beiul să fie făcut salahor, împreună cu bașbuzucii care acum trudeau la ridicarea din dărâmături a târgurilor și satelor românești arse de-ai lui.

L-au îmbrăcat în veșminte de rând, i-au pus în spate un samar de cărat piatră și cărămizi și l-au plesnit cu biciul, să se grăbească, strigându-i: „Ciuș, ciuș!“.

Iar beiul, ca să potolească îndârjirea mulțimii și să-i facă pe plac, doar, doar, l-o lăsa în viață, a și pornit la treabă, răgând ca un măgar sadea:

— I-ha!... I-ha!... I-ha!...

Cântecul de batjocură

În vremea când Miu-al-Florilor se răfuia la Dunăre cu Suleiman, făcându-l din cal măgar, spre deosebita bucurie a norodului, marele vornic – cel care în acea vreme ținea uneori chiar locul domnitorului țării – plătind bani grei, izbutește de-i întinde o capcană lui Radu.

Stăpânirea îl dușmănea pe Radu cel mai mult,

deoarece se știa că el era mâna dreaptă a lui Miu.

Acesta este înștiințat, în aceeași zi, de un om din popor călare, că Radu, legat în ștreanguri, este purtat pe șleaul cel mare de la Craiova spre București, unde va fi supus judecății Divanului.

Marele vornic a mai poruncit ca la fiecare răscruce să se oprească convoiul, și Radu să fie bătut cu frânghia udă, să se arunce în el cu noroi, bulgări de pământ și pietre, și să fie batjocorit în fel și chip. Iar cei ce s-or pricepe să-l batjocurească cel mai bine să fie răsplătiți cu parale sau ulcele cu țiucă.

Ciohodarul care-l duce pe Radu spre București are în acest scop la îndemână o pungă cu bani și-un butoiș cu țiucă.

— Ei, dacă așa sună porunca marelui vornic, grăiește Miu soților săi de isprăvi, cată să i-o îndeplinim cu sârg. Să alergăm dară cât putem mai iute, ca să luăm și noi parte la batjocorirea lui Radu.

Caii haiducilor gonesc învăluiți într-un nor de praf, străduindu-se să-l ajungă din urmă pe Radu.

Și l-au ajuns în răscrucea de la Valea Mare.

Radu fusese urcat pe un butuc și legat strâns de trunchiul unui pom. Arnăuții, azvârlind în el cu zburături de tot felul și rostindu-i măscări și cuvinte de ocară, făceau un haz nebun.

— Ți s-a-nchis pliscul! Și parcă nu mai ai niciun chef de... răs, ca înaintel! îl batjocoreau arnăuții. Hai, veselește-te laolaltă cu noi, deoarece ne-a căzut în mână un răzvrătit căruia luminăția sa marele vornic poate va face să i se taie capul. Unde-i prietenul tău, viteazul Miu, ca să te scape? Ori s-a ascuns și el acum de frică într-o gaură de șarpe?

Pe când arnăuții rosteau asemenea cuvinte, haiducii descăleceau într-o poiană de lângă Dealul Mare.

Îmbrăcați în straie țărănești, se amestecau în mulțimea care, adusă tot de arnăuți, privea, înlemnită,

la batjocorirea lui Radu, cel care de-atâtea ori se pusese stavilă înaintea asupritorilor, pentru ei.

Când, iată, și Miu – înveșmântat ca țăran-cântăreț – iese în fața mulțimii și se apropie de arnăuți.

— Ca suspus smerit al domnitorului, al marelui vornic și al întregului Divan, ce sunt – zice el – aș râvni să-l batjocoresc și eu pe haiducul ăsta care i-a mâniat mereu pe luminățiile lor. Uitați-vă. Am aici alăuta și, dacă-mi îngăduiți, i-aș cânta cu ea un cântec cu care să-l lovesc drept în inimă pe vinovat, să-l usture, să-l rănească, să-l doară și să-și aducă aminte cât o trăi...

— O să mai trăiască foarte puțin! râd iar în hohote arnăuții.

Atunci, cu-atât mai mult! Mă lăsați să-i cânt?

— Te lăsăm... Și dacă ne-o fi pe plac ce-ai cântat – zice ciohodarul – vei primi din partea noastră un galben turaliu și-o căniță cu țuică de Pitești.

— Și-o căniță cu țuică de Pitești? întrebă Miu, lingându-și buzele.

— Și!...

— Așadar, să-ncep?

— Începe!

Arnăuții desfac cercul din jurul celui legat de copac, iar Miu înaintează către el cântând:

— *Radule, copil de cin,
Venii să râdem puțin.
Să cântăm
Și să jucăm!
Cinul ți-este haiducesc
Și paloșul voinicesc.
Și iar verde de trei cucii,
Săriți și voi cu măciuci!*

Și, cântând așa, își scoate de sub cojocel o seceră cu care taie, cât ai sufla o dată, toate legăturile lui Radu.

Țăranii, cu măciucile în mâini nu întârzie și se reped, izbind în oamenii domniei.

Degeaba se mai străduiește cîhodarul să păstreze ordinea! Haiducilor și țăranilor, uniți, nu le mai poate sta nimeni împotriva. Miu l-a înșfăcat pe cîhodar în brațe, zicându-i:

— *Spune, nu te bucură
Cîntul de batjocură?*

Jucând, îl azvârle când în noroi, când în țărână, îl saltă și iar îl tăvălește pe jos, continuând cîntecul:

— *Cîhodare, arză-te-ar focul,
După cînt, iată și jocul!...*

Haiducii și țăranii fac și ei același lucru cu arnăuții, îngroziți de nepotolita înverșunare a mulțimii.

Arnăuții au fost dezarmați, și în locul lui Radu a fost legat de copac cîhodarul, căruia i se cîntă:

— *Hainule, om-neom,
Te lăsăm aici, pe pom,
Ca să știi să povestești
Vornicului ce pățești,
Cînd vrei să batjocurești
Inimile românești.*

Se spune că după această întîmplare, mulți dintre arnăuți și-au părăsit, de teama lui Miu, treaba de călăi și au hotărât să devină oameni mai de treabă, făcându-se cărauși, crescători de cai, rotari sau, unii, chiar brutari.

Cîhodarul, în schimb, după ce-a scăpat într-un târziu de-acolo, a jurat că Miu și Radu numai de mîna lui vor pieri, dacă marele vornic îi va da vreodată mai multă oaste și destule puteri.

Dar cum și-a putut păstra el acest jurămînt, vom

vedea mai încolo.

Cântecul hangerelor

— Toate se cuvine să aibă un sfârșit! a rostit domnitorul, auzind de la marele vornic despre jurământul ciohodarului. Așa și cu Miu-al-Florilor, și chiar cu Radu. Până acum și-au jucat amândoi caii cum au vrut, și noi am înghițit. A venit vremea să punem capăt acestei stări de lucruri, altminteri norodul va îndrăzni, ca și haiducii, din ce în ce mai mult! Așa că va trebui să ne sfātuim, pe îndelete, în Divan. Să-i vedem și pe alții ce vor avea de spus, și să luăm cele mai bune măsuri.

S-a adunat Divanul. Au grăit unul, altul. A grăit și marele vornic, care a cerut – nici mai mult, nici mai puțin – decât să fie poruncite atât întreaga oștire a țării, cât și toate iscoadele și să fie chemați împotriva Miului și a celui mai apropiat tovarăș de isprăvi al său toți cei care vor să-și câștige merite – și nu numai merite, ci și galbeni – înaintea și din partea domniei.

S-au înfățișat cu acest țel la Palat cei mai mulți dintre viclenii, înșelătorii, mincinoșii și pricepuții în șiretlicuri din întreg cuprinsul țării. Și s-au sfătuit cu toții îndelung. După ce s-au înțeles cum și ce fel, împreună cu marele vornic și ciohodarul, s-au întors la Divan. Aici au căzut înaintea domnitorului și l-au înștiințat despre ce cred ei că trebuie făcut.

Iar a doua zi, ciohodarul numai cu câțiva călăreți pe lângă el, a pornit către *Fagul Miului*.

Au ajuns acolo purtând în vârful unei prăjini o năframă albă în semn că vin cu pace și cele mai bune gânduri.

Le-a ieșit înaintea un cetaș.

— Cu ce fel, de treburi pe la noi? i-a întrebat acesta.

Ciohodarul și-a pus miere în glas și a spus că vine din

partea domnitorului, care vrea să se înțeleagă în mai multe privințe cu Miu-al-Florilor.

— Căpetenia noastră și domnitorul vostru cred că nu au prea multe de grăit laolaltă, a fost de părere cetașul. Dar, mă rog, să-l întrebăm pe Miu și să vedem ce spune.

Miu l-a primit pe ciohodar, care s-a plecat înaintea haiducului până la pământ, rugându-l încă o dată să-l ierte pentru ceea ce făptuise împotriva lui Radu. De aceea, știindu-se vinovat – zice el – a socotit dreptă pedeapsa ce i s-a dat, de a fi legat de pom, în locul lui Radu, și nu s-a supărat. Nici n-a nutrit vreun gând de răzbunare după aceea.

— Luminăția ta ai dreptate în multe privințe, l-a lingușit el pe Miu. Astfel au spus atât măria sa, cât și cinstiții divaniți, în frunte cu marele vornic. Pentru aceasta, și pentru ca să-i fie bine norodului, am fost trimis eu să te poftesc la o întâlnire cu măria sa și câțiva dintre cinstiții divaniți. Să vă mărturisiți, atât unii cât și ceilalți, și să cugetați laolaltă ce vreți să faceți pentru folosul țării.

— Unde, și când ar dori domnitorul să aibă loc întâlnirea? a vrut să știe Miu.

— În locuința unuia dintre cinstiții divaniți. Măria sa cugeta, bunăoară, la sălașul marelui logofăt.

— Bine, fie și în sălașul, marelui logofăt!

— Fără cât, măria sa te roagă să vii fără arme...

— Tot așa m-a poftit și beiul Suleiman când a încercat să mă piardă...

— Ca și fără de ceată. Cel mult, însoțit de Radu.

— Te sfătuiesc – îi spune Radu lui Miu – să n-avem încredere nici în marele logofăt, nici în marele vornic și nici în domnitor.

— Vreau să-i încerc pentru ultima oară, Radule, dacă și ei pot fi oameni de cuvânt au ba!

— Ai să te încredințezi că n-au...

— Și eu cred cam la fel. Dar, fie, să-ncercăm!

Ciohodarul este cât se poate de bucuros că Miu s-a lăsat înșelat de el și că-i poate duce domnitorului vestea multăsteptată.

S-au înțeles ca Miu și Radu să se întâlnească vineri, în sălașul marelui logofăt, cu domnitorul și câțiva divăniți. Și unii și ceilalți numai cu mâinile goale.

Ciohodarul va veni și el fără arme, și-i va călăuzi pe haiduci până la locuința marelui logofăt.

Domnitorul își freacă mâinile.

— În sfârșit!... în sfârșit!... Miu și soțul său, Radu, ne vor cădea în plasă.

Duminică și luni s-au terminat pregătirile în locuința marelui logofăt.

Deși vodă a făcut poftirea, el va rămâne acasă. Are o fire simțitoare și nu vrea să fie de față la spintecarea lui Miu și Radu. Și cele două hoituri, după aceea, vor fi azvârlite la câini.

În ce-i privește pe arnăuții și ceilalți slujitori însărcinați a-i lovi pe haiduci, vor sta bine ascunși în dosul unor perdele mari. Și, numai la momentul potrivit, vor ieși la iveală.

Au trecut marți, miercuri, joi. Vineri de dimineață, ciohodarul cu patru slujitori au ieșit la marginea Bucureștilor, în întâmpinarea lui Miu și Radu. Și, împreună, au călărit până lângă biserica Sfântului Gheorghe, unde se găsea locuința marelui logofăt.

Acolo, în ogradă, se aflau doi ceauși. Iar de la o fereastră de sus privegheau totul atât marele vornic cât și marele logofăt. Amândoi se vedeau îngrijorați și roșii la obraz. Trebuiau să izbutească oricum. Răzvrătorii Miu și Radu să-și piardă astăzi viața, pe voia domnitorului. Și când o cere stăpânul țării, care are toată puterea, nu-i chip și nici nu se cuvine să iasă altfel

De turburare, marelui logofăt i se cam lăsase căciula pe-o parte și, cum sorbise și câteva rachiuri, să capete curaj, pășea cam clătinat.

Numai marele vornic se ținea cât putea de țăntoș pe picioare, însă la chip era vânăt și ochii îi intraseră în fundul capului, își încheștase dinții și murmură într-una: „O să-l ucidem pe Miu!... Să piară haiducul-cântăreț!... Să piară, negreșit!“.

Ceaușii domnești îi călăuzesc pe Miu, Radu și ciohodar pe scările sălașului logofețesc, către încăperile unde – zic ei – se află domnitorul.

Marele vornic a început să fiarbă. Se năpustește în încăperea alăturată, unde se găseau ascunși arnăuții, dând porunci:

— Tu stai colea, tu colea, și voi, grămadă, alături. Când Miu și Radu vor intra, înainte ca ei să-și dea seama ce-aveți de gând, fără a șovăi, vârați în ei hangerele. Spintecați-i în sus, în jos, retezați-le gâturile. Să nu scape cumva vreunul din ei fără destule tăieturi, că o pățiți și voi!

— Nu scapă, n-avea grijă, luminăția ta!

— Așa! Așa! Așa! rânjește logofătul.

Se aud pași pe scări. Peste câteva clipe, unul din ceauși deschide larg ușa.

Primul intră Miu-al-Florilor. Calcă ușor, semet, ținându-și fruntea sus. Deși bănuiește că i s-a întins – și de data aceasta – o cursă, nicio urmă de teamă nu i se poate citi pe chip. După el vine Radu, iar al treilea – ciohodarul.

Miu se uită pe fereastră în ograda de unde urcaseră. Jos, lângă scară, se află caii de pe care abia descălecaseră. Dar cei patru slujitori ai ciohodarului nu mai erau acolo. Pesemne urcaseră în urma celor doi ceauși și așteptau afară semnalul marelui vornic, ca să năvălească și ei.

Marele logofăt, turburat peste fire și cu căciula strâmbă pe ochi, arată ușa încăperii unde se zăreau arnăuții.

— Să intrăm și noi dincolo. Măria sa și câțiva divăniți

ne așteaptă ca să ne începem vorba.

— Dacă măria sa e dincolo, să nu-l facem s-aștepte – zice Miu, îndreptându-se spre ușa arătată de logofăt. Să nădăjduim doar că întâlnirea noastră de astăzi este o treabă curată...

— Este o treabă cum nu se poate mai curată! se grăbesc să grăiască în același timp marele vornic și ciohodarul.

Miu merge înainte, împreună, cu Radu. După ei vin marele vornic și ciohodarul.

Deodată, ajungând lângă ușă, Miu și Radu se dau deoparte și-i împing în locul lor pe cei care-i urmaseră până atunci, iar ei rămân afară.

Arnăuții se-azvârl de după perdea, cu hangerele în mâini și, fără să mai cugete – așa cum aveau porunca – încep să-și vâre tășurile tocmai în cei care urziseră fapta.

Degeaba încercă să-i oprească marele logofăt, strigând:

— Ce-ați făcut!? I-ați ucis pe marele vornic și pe ciohodar! Întoarceți-vă hangerele către Miu-al-Florilor și Radu!

De-afară năvălesc slujitorii, ceaușii își scot și ei săbiile. Dar Miu și Radu izbindu-i cu picioarele, îi culcă la pământ. Miu i-a smuls de la brâu marelui logofăt hangerul, și Radu i-a luat pistolul.

— Așa, acum putem sta laolaltă de vorbă, vitejilor! le strigă Miu.

— Un pas dacă mai faceți, și divănitul miroase a mort! amenință și Radu.

— N-ați fost și nu veți fi niciodată cinstiți! îi dojeni iarăși Miu. A câta și-a câta oară ați vrut să ne răpuneți prin înșelătorie? Și fiindcă vedem că nu se poate altfel, îl luăm pe marele logofăt ostatec până la „fag“. Ferească-vă Dumnezeu să veniți după noi, fiindcă atunci se va chema că voi i-ați vrut pieirea!

Prinzându-l pe marele logofăt între ei – Miu de-o parte și Radu de alta – tustrei au ieșit afară nesupărați.

Marelui logofăt, Radu îi ținea hangerul în ceafă:

— Cum face cineva o mișcare, capul i-a și zburat!

Până au ajuns la „fag“; acolo i-au dat drumul.

Fugea divănitul, cu anteriorul vraiste, cu capul gol și desculț, fiindcă-și pierduse pe drum încălțările.

Fugea de-i săreau scânteii din picioare și nici nu vedea cu ochii înainte de frică.

El fugea și, din urmă, tarafu-i cânta:

— *Cutră veche și-nrăită:*

— *Unți-e mutra sclifosită?*

Simbriaș

De ucigaș,

Fugi pe brânci atât cât poți.

Cum fugi tu, vor fugi toți!

Cântecul pentru Jii

Alte nenumărate isprăvi săvârșite de Miu-al Florilor și de „taraful“ lui ar fi încă de amintit. Dar dacă am vrea și am sta să vi le povestim pe toate, nu ne-ar ajunge încă multe zile și nopți.

Destul numai să știm că, într-o vreme, Miu – firește, tot printr-o înșelăciune, deoarece altminteri n-ar fi fost cu putință – a căzut prins.

L-au legat. De câte ori n-a fost legat și, cu toate acestea, până la urmă le-a dat cu tifla călăilor.

Și l-au adus la judecata marelui logofăt, acela care mai încercase odată – așa precum se știe – să-l dea gata, fără să izbutească și, până la sfârșit, el fusese acela care-a scăpat cu fuga, în râsetele și cântecele „tarafului“.

— Aha! s-a bucurat marele logofăt. Haiducul nostru cântăreț, astăzi a fost legat... cobză! Îi vom reteza capul

și astfel îi vom astupa gura cu țărână, ca să nu mai poată rosti niciodată cuvinte nechibzuite cu privire la domn sau boieri. Deși – a continuat el în bătaie de joc – dacă și acum îi mai dă mâna și încă vrea să ne dovedească neînfricarea, i-am da voie să-și cânte singur „veșnica pomenire“. Cu o condiție. Fiind el un om mai toată viața cu surâsul pe buze, vrem ca această „veșnică pomenire“ să fie un cântec cât se poate de vesel. Ca să putem și noi râde, pe pofta inimii.

— Condiția domniei tale îmi este pe plac, a răspuns Miu. Și mi-aș cânta, ca să rămână drept „veșnică pomenire“, cel mai vesel cântec pe care-l știu, dacă mi-ați dezlega numai mâna, și-anume, mâna dreaptă, în care să-mi țin cobza.

Având o atât de mare poftă de răs, logofătul s-a învoit. Dar Miu, în loc de cobză, i-a smuls sabia de la brâu, și-a tăiat cât ai clipi legăturile, așa cum mai făcuse și-n atâtea alte rânduri. Și ținându-i paloșul sub ochi, l-a asigurat că acesta este „arcușul“ cu care se pricepe el să cânte cele mai vesele cântece.

A sărit apoi în șaua armăsarului marelui logofăt și a pornit ca-n zbor spre *Fagul Miului*.

„Taraful“ l-a întâmpinat și l-a rugat să fie mai cu luare-aminte de atunci înainte, fiindcă boierii și domnitorul sunt din ce în ce mai dornici să-i verse sângele.

— *Miule, ar fi mai bine,
Când mai cânti pe la jivine,
Ia „tarafu“-ntreg cu tine.*

*
* *

O altă ispravă care i-a făcut pe oameni să râdă vreme îndelungată a fost aceea când Miu și ceata lui s-au înveșmântat cu straiele unei solii turcești, venită să

ceară sporirea birului și care fusese zdrobită, despuiată și pusă de haiduci la popreală în sălașul lor.

Miu și Radu s-au îmbrăcat în hainele celor doi conducători ai soliei, iar ceilalți în straiile slujitorilor acestora.

Călări pe cai împărătești și anunțați de *tumbelechiurile*⁷ ienicerești, haiducii au ajuns la Palat.

Bineînțeles, domnitorul i-a primit cu cele mai mari onoruri. Iar Miu, după ce s-a așezat la vorbă, l-a înștiințat că preaslăvitul sultan a început să se cam îndoiască de credința domnitorului și a Divanului în steagul cu semilună. De aceea, dorește să-i pună pe toți la încercare.

— Facem orice ca să-i dovedim dragostea noastră măritului sultan! a sărit de la locul său domnitorul. Puneți-ne la încercare și vă vom dovedi cât îi suntem de credincioși.

— Astăzi, la Țarigrad, cei care vor să-și dovedească dragostea și supunerea lor față de padișah, în loc să strige „Trăiască luminăția sa sultanul!“, se bat între ei cap în cap – a spus Miu.

— Să ne batem și noi cap în cap?

— Păi, mai încape vorbă? Dar nu așa, oricum, ci izbindu-vă cu nădejde unii pe alții.

— Ne vom izbi!

Au început, deci, domnitorul și divăniții să se izbească frunte în frunte, ca niște țapi. Și s-au izbit atâta, până când unii au căzut din picioare, iar alții au leșinat.

Cu greu a mai izbutit Miu să le oprească zelul, într-atâta se tot loveau în cap, vrând să-și dovedească dragostea lor fierbinte față de „slăvitul“ sultan. Și apoi, ținută sub cătarea pistolului lui Radu, le-a cerut înapoi toate hrisoavele domnești prin care le fuseseră răpite moșnenilor din Țara Românească ocinele lor din veacuri.

⁷ Tobe mici, turcești, militare.

Haiducii le-au luat hrisoavele. Le-au dat câte-o palmă strașnică în cap, palmă care le-a înfundat cealmalele pe ochi, de-au hotărât să rămână, fără nicio șoaptă, în genunchi, până când le-or da ei voie să se ridice.

Și au plecat, înștiințându-i că vor mai trece din când în când pe-acolo, ca să le-aducă din partea slăvitului sultan porunci noi.

*

* *

Isprava care le-a pus la toate capac și nu se va putea uita niciodată, a fost însă aceea, când și vodă cel nou, fanariotul, a hotărât să plece el însuși în căutarea haiducilor pentru a-i stinge de pe fața pământului.

Tot atunci și-a ridicat cetele și marele logofăt, care voia s-o ia înaintea lui vodă și să-l prindă el pe Miu.

Și unii și ceilalți se îndreptau spre Craiova, unde iscoadele vestiseră că s-ar fi aflând „taraful“.

Aflând aceasta, Miu îi scrie marelui logofăt un răvaș ca din partea lui vodă în care acesta îl vestește că... „Astăzi, încă, haiducii îmbrăcați ca slujitori domnești vor veni pe podul de la Craiova dinspre miazăzi, prefăcându-se că vor să se alăture cetelor boierești. Dar marele logofăt să nu se încreadă în ei, ci să-i lovească pe cât va putea mai strașnic și să-i nimicească până la unul!

Tot acum îi scrie și lui vodă un răvaș, ca din partea marelui logofăt, în care îi arată că haiducii, înveșmântați în straie de cetași boierești, prefăcându-se că vor să se alăture oștii domnești, venind pe podul de la Craiova dinspre miazănoapte, se vor strădui să-l lovească și să-l ia prins. „Să nu se lase deci măria sa amăgită și adunându-și toate puterile, să-i facă praf pe haiduci!“.

Atât vodă cât și marele logofăt, primind aceste răvașe, își adăpostesc oștenii în păduricile de lângă cele două capete ale podului.

Socotind apoi amândoi că au în față pe haiduci, își năpustesc deopotrivă cetele, cu porunca de-a fi

necruțători.

Lupta este năprasnică, mai ales că tocmai în acea zi deasupra Jiului și, deci, și a podului, se lăsase o ceață deasă, care împiedica în bună parte vederea.

Numai târziu de tot marele logofăt a prins de veste că se omorau ca proștii unii pe alții!

— Trebuie – a strigat – că Miu-al-Florilor și-a râs din nou de noi!

Vodă s-a dezmeticit și el, dar era prea târziu.

Cetele domnești și boierești, pline de praf, fum și sudoare au fost aproape în întregime distruse.

Dar asta nu e totul. Haiducii avuseseră grijă ca, înainte de bătălie, să taie picioarele podului lăsându-le să se țină prinse de scânduri numai foarte puțin.

Zgâlțâite de tropotul cetelor în năvală, scândurile s-au desfăcut. Stâlpii s-au clătinat din ce în ce mai tare.

Și, deodată, se prăvălesc cu toții în șuvoiul râului.

De pe țărmul dinspre Craiova al podului, haiducii, care din nou au izbutit să întoarcă urgia dezlănțuită împotriva lor, spre paguba domniei, privind bălăceala domnului, a marelui logofăt și a oștenilor acestora, au cântat:

— *Jiule, apă curată,
Care vii involburată,
Cu șuvoaie și cu pume,
Spală ce-i murdar pe lume!
Și ți-om fi mulțumitori,
Cu cântece și cu flori.
În cântece te-om slăvi
Și cu flori te-om coroni.*

Și ce s-a întâmplat în continuare cu Miu-al-Florilor și cu cetașii lui – deoarece nu se cuvine să ne lăcomim și să sfârșim povestea prea degrabă – voi încerca, dacă veți mai avea răbdare, să vă mai povestesc și-n altă

împrejurare.

Redactor: ADA FĂRTĂIȘ

Tehnoredactor: MIHAI BUJDEI

Apărut 1982. Format 70/100/16. Coli tipo 15.

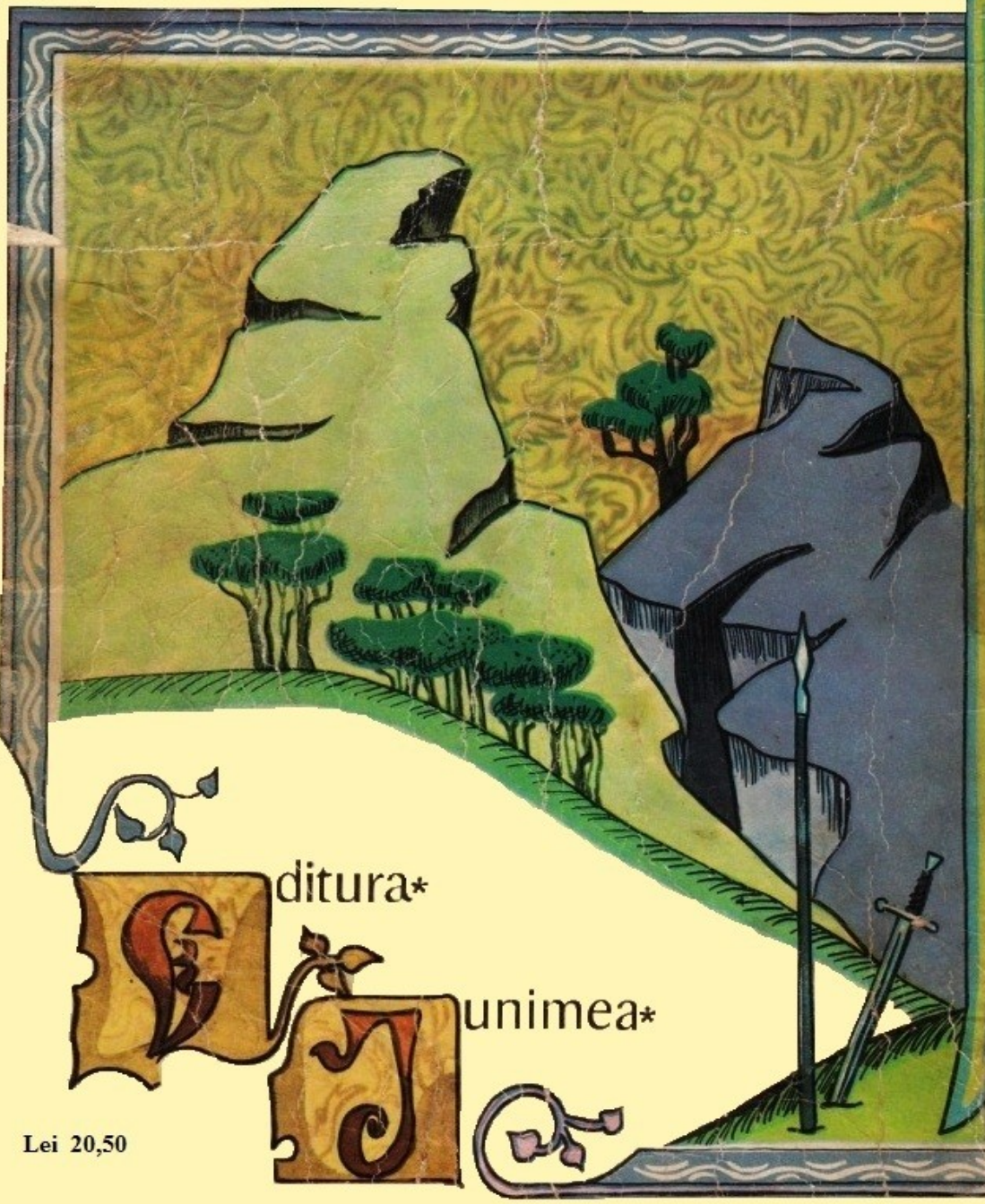
Bun de tipar la 12. XI.1981.

Editura Junimea, str. Gheorghi Dimitrov, 1

IAȘI — ROMÂNIA

Tipărit sub cd. Nr. 111

la Întreprinderea poligrafică Iași
str. 7 Noiembrie nr. 49

ditura*

unimea*